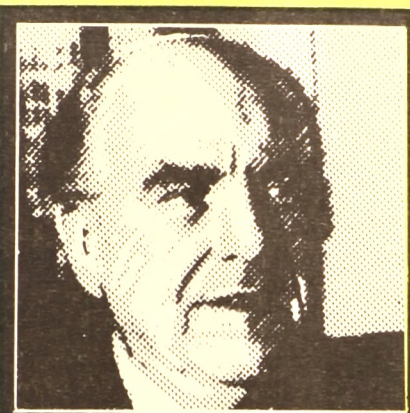

CIVIL

Περίοδος Β'
Τεύχος 381
Παρασκευή
26 Αυγούστου 1988
Δρχ. 150

A. PAPANDREOU

THE PRESIDENT

PASOK PARTY
LIMITED COMPANY

GEORGE LOUVARIS

THE TRANSLATOR

S. KOKKALIS

THE TECHNICIAN

G KOSKOTAS

THE ACCOUNTANT

FANIS TOMPRAS

THE SPOKESMAN

- ΠΑΣΟΚ: ΤΟ ΜΗ-ΚΟΜΜΑ • «ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ» ΔΙΕΝΕΞΕΙΣ ΤΟΥ ΦΑΝΗ ΤΟΜΠΡΑ •
- Ο ΚΟΣΚΩΤΑΣ ΤΟΥ ΣΚΟΤΟΥΣ • ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΟΚΚΑΛΗΣ, Ο ΝΕΟΣ ΑΣΤΕΡΑΣ •
- Ο ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ • ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΕ ΦΟΝΤΟ ΡΟΖ •
- Ο ΤΣΟΒΟΛΑΣ ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ • ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ •
- ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ •

ROBERT BOYER

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΡΥΘΜΙΣΗΣ:

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

ΕΞΑΝΤΑΣ

ΜΑΝΩΛΗ
ΠΑΠΑΔΟΛΑΜΠΑΚΗ

ΧΩΡΟΙ

ΤΗΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΕΞΑΝΤΑΣ

ΛΕΥΘΕΡΙΑΣ, 1

ΔΟΚΙΜΙΑ
ΓΙΑ ΜΙΑ
ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΧΩΡΟΠΟΙΗΤΙΚΗΣ

ΕΞΑΝΤΑΣ

ΕΛΛΗΝΟΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ
ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ
"Ο όνειρο του έθνικου προβάτητος στην Ελλάδα"
(1820-1880)

Ισπανικά

**Εταιρεία Ισπανικών Σπουδών
ΜΙΓΚΕΛ ΝΤΕ ΘΕΡΒΑΝΤΕΣ**

Καποδιστρίου 2, Τηλ. 3628880

ΕΠΙΣΗΣ ΤΜΗΜΑΤΑ:

- Πορτογαλικής γλώσσας.
- Δεύτερος κύκλος (Ισπανικών σπουδών):
Τελειοποίηση της γλώσσας &
Ισπανόφωνος πολιτισμός
- Προετοιμασία για τα διπλώματα του
Πανεπιστημίου της Γρανάδας
(SUFICIENCIA και SUPERIOR)
- Τμήμα Ισπανικής των εμπορικών
συναλλαγών και του τουρισμού.

Πληροφορίες - εγγραφές: Από 3 Σεπτεμβρίου -
πρωί 10.00 - 1.30 απόγευμα 6.00 - 9.00 καθημερινά.

ΤΟ ΡΑΝΤΕΒΟΥΔΑΚΙ

ΕΠΡΕΠΕ να ακολουθήσει η διάψευση της *Νέας Δημοκρατίας*, μετά τη γνωστοποίηση του δημοσιεύματος του *Καλαμιού* και μερικές διασταυρώσεις της σχετικής πληροφορίας —ποιος πιστεύει τώρα πια στην Ελλάδα τις διαψεύσεις;— για να βεβαιωθούμε ότι όντως ο «αξιότιμος» αρχηγός της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, συναντήθηκε στα μουλωχτά με τον **απατεώνα** «δρα» (σ.σ.: Και τα εισαγωγικά στο «αξιότιμος» και ο τονισμός στον **απατεώνα** διατηρούν ακεραία τη σημασία τους).

ΜΕΡΙΚΕΣ πρώτες επισημάνσεις του γεγονότος έχουν κάποια σημασία:

Iα. πολλοί από τους οπαδούς της ΝΔ και ο πιστός στον Μητσοτάκη, *Ελεύθερος Τύπος*, κρατούν μια απολογητική στάση, ή διατείνονται ότι τέτοια συνάντηση δεν έγινε ποτέ·

Iβ. πολλοί από τους οπαδούς του κυβερνώντος κόμματος επιχαιρούν και φιλοπασοκική μερίδα του Τύπου που ως τώρα πολεμούσε τον «δρα», τα βάζει με τον Μητσοτάκη που για μια φορά ακόμα αποδεικνύεται *Εφιάλτης*.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ πρώτο: οι μεν προσπαθούν να ρίξουν στους δε, την κατάρρα της σχέσης με τον απατεώνα. Και είναι φυσικό: η υποψία πλανάται γύρω από κάθε συνάντηση μαζί του.

IIα. στους ανθρώπους που αποφάσισαν να συνδέσουν την καριέρα τους «ψυχή τε και σώματι» με τον απατεώνα «δρα», υπήρξε ένας στεναγμός ανακούφισης, αφού τώρα πια στεγάζονται υπό την σκέπη ενός *διακομματικού επιτρόπου*.

IIβ. ο ίδιος ο «δρ» εξαγόρασε αυτή τη συνάντηση

—βέβαια όχι και τόσο ακριβά αν σκεφτεί κανείς το προηγούμενο Ντέταρι: πενήντα ήταν τα εκατομμύρια που πήγαν στα ταμεία της ΝΔ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ δεύτερο: οι γνωρίζοντες καλά, πράγματα και καταστάσεις, χρειάζονται μια ασπίδα προστασίας από οπουδήποτε και αν προέρχεται αυτή.

IIIα. ο Μητσοτάκης και ο Κοσκωτάς —για δικούς του λόγους ο καθένας— κράτησαν σαν εφτασφράγιστο μυστικό αυτήν τη συνάντηση·

IIIβ. ο Μητσοτάκης και ο Κοσκωτάς αποδύθηκαν σε αγώνα παραπληροφόρησης επί ένα εικοσαήμερο, ρίχνοντας στην «αγορά της δημοσιογραφίας» όλες τις πιθανές εκδοχές.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ τρίτο: οι πρωταγωνιστές της φαρσοκωμωδίας φοβούνται να βγουν στη σκηνή και να παίξουν σοβαρό ρεπερτόριο γιατί γνωρίζουν πότε ένα έργο «βγάζει γέλιο» και πότε χλευασμό.

ΣΕ ΠΑΙΧΝΙΔΙ θα μπορούσε να εξελιχθεί αυτή η καταμέτρηση συμπερασμάτων, πολύ περισσότερο μάλιστα, αν έμπαινε κανείς στον πειρασμό να πιθανολογήσει και τις αναλύσεις των «μαρξιστών» του ΠΑΣΟΚ, που θα ανακαλύψουν για άλλη μια φορά ότι «*το Κεφάλαιο δεν έχει πατρίδα, το Κεφάλαιο δεν πιστεύει παρά μόνο στο διάβολο*» και ούτω καθεξής.

ΟΛΑ ΑΥΤΑ όμως, είναι ηθικής τάξεως αναλύσεις. Που ενδιαφέρουν βέβαια, αλλά έπονται άλλου σταδίου: πρέπει να προηγηθεί η καταγραφή των πραγματικών περιστατικών. Και αυτή η καταγραφή, μας δίνει το πασίγνωστο: ότι ο απατεώνας «δρ» έχει «πάρει σβάρνα» Τράπεζες, εφημερίδες, ποδοσφαιρικά σωματεία και πολιτικές παρατάξεις.

Ο ΠΕΡΙΩΝΥΜΟΣ απατεώνας πάει να αποδείξει ότι όλα έχουν μια ανταλλακτική αξία. Μέχρι στιγμής το «θεώρημα Κοσκωτά» έχει αποδειχθεί ορθό, Λέτε να γελάσει καλύτερα από όλους μας **ένας απατεώνας**;

αντι

• Περίοδος Β'
• Χρόνος 15ος
• Τεύχος 381
Παρασκευή 26 Αυγούστου 1988
δρχ. 150

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

Πειραιώς: Ο εξωραϊσμός και η ουσία	8
Hellas-Korea: Kitsch unlimited	9
ΒΑΓΓΕΛΗ ΓΙΑΧΝΗ	
Η φορολαγνεία του Δημήτρη Τσοβόλα	10
ΦΙΛΟΣ	
Το μη κόμμα - το κόμμα	12
Εν αρχή ην το σκότος	14
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Το αυγό του φιδιού	16
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ	
Αναπάντητα ερωτήματα στην υπόθεση Τόμπρα	18
Γ. ΣΚΑΡΒΕΛΑΚΗΣ	
Ανδρέας-Σαρτζετάκης: Συναρχηγοί στο ΠΑΚ	21
Π. ΚΑΛΟΚΑΙΡΗΣ	
Αύγουστος, αυτός ο Καίσαρ	22
Σ.Χ.	
Λαϊκόν ανάγνωσμα: Η τρομοκρατία σε ροζ φόντο	26
Γ. ΦΛΩΡΟΣ	
Ο αφανισμός των δασών	27
Λ. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ-Τ. ΜΠΑΡΛΑΣ	
Η μοναξιά της βιοκαλλιέργειας	28

Β. ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ	
Κενό αέρος και αέρας κοπανιστός	30
ΓΙΟΡΓΚΕ ΒΕΜΑΝΣ	
Πορτογαλία: Ο χειμώνας της Αριστεράς	32
ΝΑΣΕΡ ΓΚΑΝΤΟΥΡ	
Συρία και Μεσανατολικό	34
ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ	
Καθημερινότητα και κοινωνική σκέψη	44
ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟ ΤΟΡΝΕ	47-52
ΗΛΙΑΣ ΚΑΝΕΛΛΗΣ	
Σταύρος Τορνές: Μικρό αφιέρωμα μνήμης	48
ΜΑΡΙΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΗΣ	
Παρανόηση;	50
ΛΟΥΙ ΣΚΟΡΕΚΙ	
Ποιος ήταν ο Σταύρος Τορνές	51
ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΡΝΕΣ	
Πώς γνώρισα τον Γεφτουσένκο	52

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Το μήνυμα του Τελευταίου Πειρασμού	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	11
ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ	37
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	38
Κινηματογράφος, αρχαιολογία, θέατρο, χορός	
ΒΙΒΛΙΟ	53
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	56
ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ	58

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΙΚΟΛΙΑΝΟΣ

Το «μήνυμα» του Τελευταίου Πειρασμού...

ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ συμπληρώθηκαν (20 Αυγούστου) από την κατάπνιξη της Άνοιξης της Πράγας. Αλλά με εξαίρεση τον Λεωνίδα Κύρκο («Ο λαός της Τσεχοσλοβακίας, όπως και οι ζωντανές δυνάμεις του σοσιαλισμού παντού, περιμένουν την αποκατάσταση και δικαίωση της Άνοιξης...») κανείς άλλος πολιτικός ηγέτης της χώρας μας δεν σκέφθηκε να σημειώσει την επέτειο αυτή. «Των οικιών ημών εμπιπραμένων» —είπε ένας από αυτούς— «με τον Τόμπρα να καθορίζει τα όρια μεταξύ πατριωτισμού και προδοσίας και τον Τσοβόλα να προκαλεί πραγματικό χάος στην αγορά των ακινήτων και στα ενοίκια, ήταν ανθρώπινο να μας διαφύγει η επέτειος»... Όσο για τον «Ριζοσπάστη» η μόνη του παρέμβαση ήταν ανταπόκριση, ενός πλαισίου (στο φύλλο της Τετάρτης 24 Αυγούστου) που εξηγούσε ότι τη μεγάλη διαδήλωση στην πλατεία Βένσεσλας και τους άλλους δρόμους της Πράγας «για την 20ή επέτειο των γεγονότων του 1968», την οργάνωσαν «συγκεκριμένα άτομα τα οποία μιλούσαν άπταιστα αγγλικά ή γερμανικά»... Αποτέλεσμα: να χρησιμοποιηθούν δεκάδες αστυνομικοί και πυροσβεστικές αντλίες που έριχναν επί ώρες δακρυγόνα εναντίον των διαδηλωτών. Τελικός απολογισμός: Συνελήφθησαν 77 άτομα, που αφέθηκαν, λίγο αργότερα, ελεύθερα μετά από την ανάκριση. Και ο επίλογος του «Ριζοσπάστη»: «Στους συλληφθέντες περιλαμβάνονται και επτά ξένοι, από τους οποίους οι έξι είχαν άδεια παραμονής στη χώρα, της οποίας (όμως) η ισχύς είχε λήξει»!

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ γεγονός ότι η σημερινή ηγεσία του ΚΚΣΕ απέφυγε —μέχρι σήμερα— να καταδικάσει το «εγχείρημα» εκείνο, των συνασπισμένων δυνάμεων του υπαρκτού σοσιαλισμού εναντίον

του «σοσιαλισμού με ανθρώπινο πρόσωπο». Μερικοί καλοπροαίρετοι, μάλιστα, αναρωτήθηκαν: Με Γκορμπατσόφ και περεστρόικα στη Μόσχα, πώς είναι δυνατόν να μην έχει δικαιωθεί ακόμα η άνοιξη της Πράγας; Η απάντηση, ωστόσο, δεν είναι δύσκολη. Οι Μπρέζνιεφ, οι λογής Μπρέζνιεφ, μπορεί να αναφέρονται με καταισχύνη, τόσο στη Σοβιετική Ένωση, όσο και στην Τσεχοσλοβακία. Και το αίτημα για σοσιαλισμό με δημοκρατία και ελευθερία, να βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη, σε όλες τις χώρες του υπαρκτού σοσιαλισμού. Όμως οι μηχανισμοί της συντήρησης και της γραφειοκρατίας, εξακολουθούν ν' ανθίστανται και στην Πράγα και στη Μόσχα. Είναι οι ίδιοι μηχανισμοί που είχαν κινήσει τις ερπυστρίες των σοβιετικών τανκς για να πνίξουν τις ζωντανές δυνάμεις του σοσιαλισμού στην Τσεχοσλοβακία. Και είναι οι ίδιοι μηχανισμοί που αντιδρούν στη νέα σκέψη, στη νέα προσπάθεια, του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, μέσα στη Σοβιετική Ένωση. Ποιος είπε: Ο κόσμος όλος έγινε μια γειτονιά; Ποιος είπε: Τα συμβαίνοντα στη Μόσχα ή στην Πράγα ενδιαφέρουν όχι μόνο την Ουάσιγκτον, αλλά και το Τόκιο, και το Παρίσι, και την Αθήνα;

Η σκιά του Θεοφάνη Τόμπρα

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ που κύλησε σφράγισε η σκιά του μεγάλου δημοκράτη και «αρχαιοφύλακα» Θεοφάνη Τόμπρα. Αφού επείσθη ότι τα τηλέφωνα και η μικροηλεκτρονική μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την «ενίσχυση της εξουσίας των κυρίαρχων οικονομικών συγκροτημάτων» (όπως διατείνονται οι θεωρητικοί), αλλά και για την ενίσχυση της προσωπικής του εξουσίας (μια κασέτα, όπως λένε οι μη θεωρητικοί, μπορεί να διανεμηθεί στην πλατεία Ομονοίας...), αποφάσισε να το παίξει κριτής του εθνισμού και πατριωτισμού όλων μας: «Έχουμε —είπε— ευθύνη απέναντι στην ιστορία... Διατηρούμε προσωπικά αρχεία, για να δικαιώνουμε τους αγωνιστές και ν' αποκαλύπτουμε τους πράκτορες, τους προδότες και τους αποστάτες». (Ο Τόμπρας δεν εξήγησε γιατί χρησιμοποιεί το πρώτο πρόσωπο του πληθυντικού και ποιον άλλον εκφράζει, πλην του εαυτού του... Και, φυσικά, δεν εξήγησε πώς έχει πρόσβαση στους φακέλους του Ρουφογάλη και, γενικότερα, στους φακέλους της ΚΥΠ (χουντικής ή «σοσιαλιστικής»), όταν ακόμα και η Βουλή των Ελλήνων δεν έχει μια τέτοια πρόσβαση...).

ΚΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ; Η κυβέρνηση το έπαιξε, στην αρχή, Πόντιος Πιλάτος: «Στην προσωπική διένεξη Τόμπρα - Μασσαβέτα, δεν επιθυμούμε να έχουμε ανάμιξη»... Με άλλα λόγια: Όλη αυτή η «μικρή και θλιβερή ιστορία», είναι μια «προσωπική αντιδικία» μεταξύ ενός δημοσιογράφου κι ενός «υπηρέτη του δημοσίου συμφέροντος»... Όσο για τα άλλα όλα

—την «ηλεκτρονική δημοκρατία» τύπου Τόμπρα, την αστυνόμευση της πολιτικής και ιδιωτικής ζωής από έναν ταπεινό «υπηρέτη», τον εκχυδαϊσμό του δημόσιου βίου, την τήρηση «αρχείων», κτλ.— όλα είναι ασήμαντες λεπτομέρειες, που δεν πρέπει ένας αξιοπρεπής πολίτης ή μια «σοσιαλιστική κυβέρνηση» να ενδιαφέρεται...

ΤΟ ΙΔΙΟ ισχύει και για το αίτημα όλων των κομμάτων της αντιπολίτευσης: «Να φύγει ο Τόμπρας»! Αλλά σε ποιον αιώνα, αγαπητοί κύριοι —μας λέει η κυβέρνηση— ζούμε; Ο Θεοφάνης Τόμπρας δεν είναι κάποιος μικρός τύραννος για να τον ξεσχίσουμε πάνω στους ασπάλαθους ή —έστω— για να τον απολύσουμε από τη θέση του γενικού διευθυντή του ΟΤΕ. Προσέφερε και προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες. Γι' αυτό και το Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ αποκήρυξε το... ΠΑΣΟΚ (διάβαζε την «Εξόρμηση»), όταν το δεύτερο ΠΑΣΟΚ διανοήθηκε να υπαινιχθεί ότι «πολλά μπορείς να πεις για τον Τόμπρα»!

ΚΑΠΟΙΑ ΣΤΙΓΜΗ, ωστόσο, η κυβέρνηση διαπιστώνει ότι αυτή η πλήρης ταύτιση ΠΑΣΟΚ και Τόμπρα —ακριβέστερα η πλήρης ταύτιση πρωθυπουργού και Τόμπρα— ζημιώνει το κίνημα, τον πρόεδρο του κινήματος, την κυβέρνηση και, φυσικά, τον... σοσιαλισμό! Είναι η στιγμή που εντέλλεται ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Σωτ. Κωστόπουλος να δηλώσει: «Κυρίες και κύριοι, από σήμερα τελεία και παύλα» (στο θέμα Τόμπρα). Και η σιωπή υποκατέστησε την ταύτιση!

ΤΗΝ «συμπεφωνημένη» σιωπή, έσπασε, την περασμένη Τρίτη, ο αντιπρόεδρος Μένιος Κουτσόγιωργας, για να καλύψει, με τη σειρά του, τον Τόμπρα, αναγνωρίζοντας —μεταξύ άλλων— το «δικαίωμα» διατήρησης και χρήσης ΙΧ αρχείων από ανώτατους λειτουργούς. (Για την ιστορία, θυμίζουμε πως πέρσι, τον Οκτώβριο, ο Μένιος Κουτσόγιωργας είχε διαπιστώσει πως ο Τόμπρας, όταν ξέσπασε ένα από τα πολλά σκάνδαλα των υποκλοπών, τα είχε περίπου χαμένα: «Του 'στριψε του ανθρώπου», είχε πει, παραφράζοντας, χωρίς να το ξέρει, τη γνωστή φράση του Σαίξπηρ: «Ράγισε ο νους του»! Πλην απεδείχθη πως ο Τόμπρας «τα 'χει τετρακόσια» και πως τους κρατεί όλους...).

Το κυνήγι της «αυτοδυναμίας»

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ της κυβέρνησης, όμως, αναφέρθηκε και στο νέο «δικαιότερο» εκλογικό νόμο τον οποίο καταρτίζει η κυβέρνηση, στην αγχώδη προσπάθειά της να κατακτήσει την αυτοδυναμία. Ο Μ. Κουτσόγιωργας απέφυγε, φυσικά, να πει ο,τιδήποτε συγκεκριμένο. Ούτε καν αν ισχύει η αναβίωση του «τριφασικού» έτους 1956 ή αν υπάρχει ένας νέος προσανατολισμός, με κατεύθυνση —όπως λέγεται— την απλή αναλογική. Φαίνεται,

πάντως, ότι η ιδέα της αναλογικής κερδίζει έδαφος μεταξύ των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ (οι υποστηρικτές της υπολογίζονται σε 30 περίπου) αλλά και στελεχών του Εκτελεστικού Γραφείου, οι οποίοι διαπιστώνουν ότι «δεν βγαίνουν τα κουκιά» (για αυτοδυναμία) και ότι μοναδική λύση είναι η συνεργασία με την Αριστερά, μέσω της απλής αναλογικής.

ΤΑ ΙΔΙΑ στελέχη υποστηρίζουν ότι η απλή αναλογική (και όχι οποιοδήποτε κυβερνητικό «εφεύρημα» για πολλές απλές αναλογικές...) μπορεί ν' αλλάξει το πολιτικό κλίμα της χώρας και να δημιουργήσει προϋποθέσεις για ομαλή δημοκρατική διέξοδο από τη σημερινή παρατεταμένη κρίση.

ΚΙ ΕΝΩ η κυβέρνηση κυνηγά την αυτοδυναμία, συνεχίζεται το χάος στην αγορά των ακινήτων και στα ενοίκια, μετά την απόφαση του υπουργού Οικονομικών Δημ. Τσοβόλα να αυξήσει την αντικειμενική αξία των ακινήτων. Αλλά και οι νεότερες αποφάσεις που υπέγραψε ο υπουργός Οικονομικών (αύξηση του αφορολόγητου ποσού για αγορά πρώτης κατοικίας κατά 50% και μείωση των ποσοστών φόρου για κληρονομικές δωρεές και γονικές παροχές), ελάχιστα περιορίζουν την πολλαπλάσια αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης που προκάλεσε η αρχική («εκρηκτική», όπως χαρακτηρίστηκε) απόφασή του. Ενδεικτικός, από την πλευρά αυτή, είναι ο τίτλος των «Νέων»: «Δώρο - άδωρο οι αντιπαροχές του κ. Τσοβόλα — οι απαλλαγές για πρώτη κατοικία ΔΕΝ καλύ-

πτουν την αύξηση των φόρων». Αλλά, ο σάλος, σύμφωνα με τη «Μακεδονία», έφθασε μέχρι και τη Θεσσαλονίκη, όπου θεωρείται βέβαιο ότι οι νέες ρυθμίσεις θα «νομιμοποιήσουν» τα καπέλα στα ενοίκια και θα οξύνουν τις σχέσεις ενοικιαστών - ιδιοκτητών.

Η συνάντηση Βασιλείου - Ντενκτάς

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ εβδομάδα αυτή πραγματοποιήθηκε η συνάντηση του προέδρου κ. Γ. Βασιλείου με τον ηγέτη των Τουρκοκυπρίων Ραούφ Ντενκτάς, ενώ δυο μέρες πριν, ο πρέσβης κ. Χρ. Μαχαιρίτσας επέδιδε στον Τουργκούτ Οζάλ μήνυμα του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου (περί Νταβός, κτλ.) και ο πρέσβης στη Μόσχα Μιχ. Δούντας (άλλοτε πρέσβης στη Λευκωσία) υπέβαλλε την παραιτήσή του, εκφράζοντας ανησυχία για την πορεία των εθνικών μας θεμάτων, αλλά και δυσφορία για τη «συστηματική υποβάθμιση του διπλωματικού κλάδου» και τη διαρροή απορρήτων εκθέσεων του προς την κυβέρνηση. (Μέχρι στιγμής, κανείς δεν ξέρει πώς — και γιατί — έγινε η διαρροή αυτή).

Και ως προς τη συνάντηση Βασιλείου - Ντενκτάς, το «ΑΝΤΙ» επιφυλάσσεται να επανέλθει, μια και αδυνατεί να την καλύψει στο τεύχος αυτό. Όσο για την πορεία των σχέσεων Αθήνας - Άγκυρας, το μόνο βέβαιο, μέχρι στιγμής, είναι η άρνηση του κυβερνητικού εκπροσώπου να σχολιάσει τις δηλώσεις του Τούρκου πρωθυπουργού, ο οποίος για δεύτερη φορά — φίλος να σου πετύχει! — συνέ-

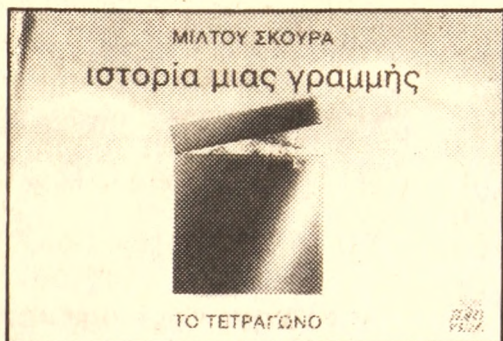
δεσε την πορεία του ελληνοτουρκικού διαλόγου με τις προσεχείς εκλογές στην Ελλάδα και (φυσικά) την έκβασή τους...

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, η κυβέρνηση «ενεργοποιείται» (μετά την «τρυφηλότητα» των θερινών διακοπών...) για ν' αντιμετωπίσει το νέφος, τα ελλείμματα του δημοσίου και τον... «Τελευταίο Πειρασμό» του Σκορτσέζε, ο οποίος — «ωσεί» να μην υπήρχαν... — ήλθε να της προσθέσει και άλλα προβλήματα! Και, βέβαια, «εμείς οι κυβερνητικοί» το παίζουμε Ευρωπαίοι, και, βεβαίως, εμείς οι υπουργοί ή αναπληρωτές υπουργοί «μισουμε θανασίμως» τη μονοφωνία, τη λογοκρισία (στα κρατικά μέσα μαζικής επικοινωνίας ή στον κινηματογράφο) αλλά πώς θα επιτρέψουμε να εμφανισθεί ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός «θαμών» οίκου ανοχής, να κάνει έρωτα (αν κάνει!) με τη Μαγδαληνή, στην «τεσσεροβασιλεφτη Γιουδαία»; Μήπως εμείς οι ίδιοι δεν είχαμε απολύσει (όχι και να τα ξεχνούμε όλα!) την «καθαρίστρια Βίκυ», από το «ιερό τέμενος της Βουλής», επειδή, κάποτε ήταν και αυτή «Μαγδαληνή». Λοιπόν; Λοιπόν «εμείς οι κυβερνητικοί» δεν κάνουμε τίποτε, ούτε αντιδρούμε... Αλλά αν κάποιος εισαγγελέας θελήσει να παρέμβει, δυστυχώς, η κυβέρνηση θα είναι υποχρεωμένη να σεβασθεί την απόφασή του, διότι η δικαιοσύνη, ως γνωστόν, είναι στην Ελλάδα, «ανεξάρτητη».

ΤΑΥΤΑ ΕΦΗ ο κυβερνητικός εκπρόσωπος και οι παροικούντες την Ιερουσαλήμ, συνέλαβαν το «μήνυμα»! **ΑΝΤΗΝΩΡ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΜΙΛΤΟΣ ΣΚΟΥΡΑΣ:
Ιστορία μιας γραμμής

Ευρηματική σειρά τριών βιβλίων — Ο Κύκλος, το Τετράγωνο, το Τρίγωνο — που με τα πολύχρωμα και ωραία σχέδια του Μ. Σκούρα βοηθούν τα μικρά παιδιά να κατανοήσουν τον κόσμο των μορφών. Ένα βιβλίο που διασκεδάζει και συγχρόνως διδάσκει.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ: ΤΟ «ΠΡΟΤΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ» ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΙΔΕΑ Όψεις του εθνικού προβλήματος στην Ελλάδα (1830-1880)

Ποιες είναι οι αντιλήψεις για το ελληνικό έθνος και τον προορισμό του;

Αυτό είναι το καίριο ερώτημα που θέτει και ερευνά η ιστορικός Έλλη Σκοπετέα. Βιβλίο ιστορικό όσο και ιδεολογικό, που είναι χρήσιμο για την κατανόηση του νεοελληνικού βίου, έως και της σημερινής συγκυρίας.

ΑΝΤΙ ΔΕΣΕΙΣ

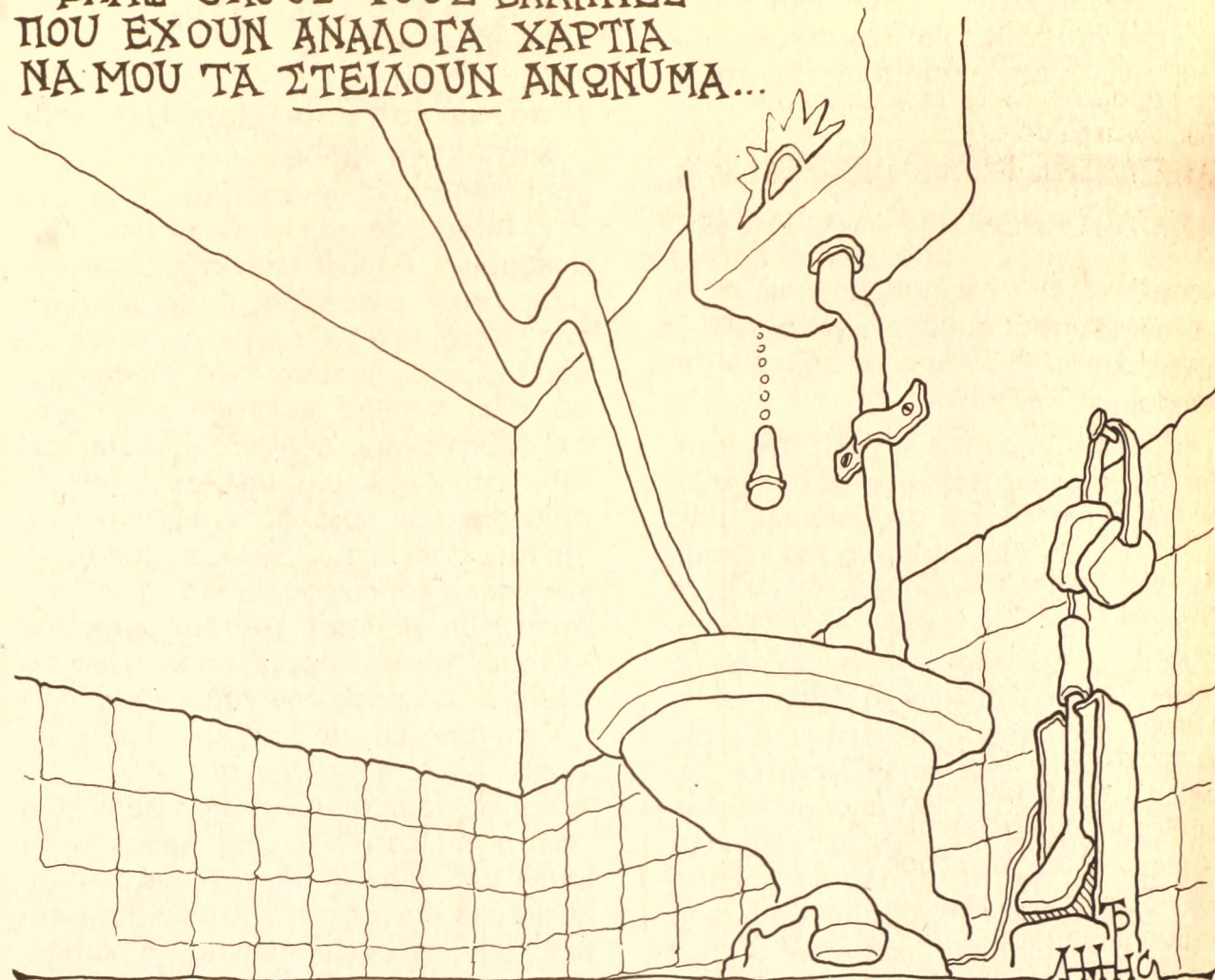
Τέλος διακοπών

Ο Αύγουστος τελειώνει. Μαζί και οι διακοπές. Στις επόμενες μέρες η Αθήνα ετοιμάζεται να υποδεχθεί όλους, όσους μπόρεσαν και ξέφυγαν για λίγο από το άγχος των καθημερινών προβλημάτων και την αγωνία της επιβίωσης. Ωστόσο τίποτα δεν έχει βελτιωθεί. Αντίθετα. Μέσα στο καλοκαίρι οι τιμές ειδών πρώτης ανάγκης ανέβηκαν και μαζί με τα μέτρα του Τσοβόλα για τις τιμές των ακινήτων δημιουργούν επιπλέον προβλήματα.

Η πτώση του πραγματικού εισοδήματος των εργαζόμενων μεγαλώνει ακόμα περισσότερο. Υπάρχουν όμως και άλλα. Όμως η πλευρά της ποιότητας ζωής. Εδώ τα πράγματα δείχνουν ότι πάμε από το κακό στο χειρότερο. Στο νέφος, που εγκαταλείπει την Αθήνα μόνο όταν φυσάει, προστίθεται και η συνεχώς αυξανόμενη ρύπανση από το διοξείδιο του αζώτου. Η πόλη ασφυκτιά από την κυκλοφοριακή συμφόρηση και ο δακτύλιος που ξαναρχίζει στις 29 Αυγούστου δεν λύνει το πρόβλημα. Τα μαζικά μέσα μεταφοράς αδυνατούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες, ενώ τα περιφημα έργα υποδομής περιμένουν νέες εξαγγελίες μετά την καλοκαιρινή «στροφή» στις πόλεις που ανακοινώσε ο ευρισκόμενος σε διακοπές πρωθυπουργός.

Σε όλα αυτά που συνθέτουν πλευρές από την εικόνα της καθημερινής ζωής στην Αθήνα προστίθενται και άλλα. Αναμένονται να ανοίξουν τα σχολεία, στα οποία και πάλι θα λείπουν πόρτες, παράθυρα και πιθανόν στέγες, για να μην αναφερθούμε στο έμψυχο υλικό και στις ελλείψεις προετοιμασίας. Αναμένονται να ανοίξουν ΑΕΙ και ΤΕΙ με ίδια προγράμματα σπουδών, με σωρευμένα προβλήματα, με κενά σε όλους τους τομείς. Αναμένονται να επανέλθουν οι εργαζόμενοι στον Δημόσιο Τομέα μετά τις διακοπές με την Δημόσια Διοίκηση να περιμένει αντί για εκσυγχρονισμό... προσλήψεις. Αναμένονται να αρχίσουν τα δικαστήρια με την δικαιοσύνη σε χειρότερη κατάσταση από τις δημόσιες υπηρεσίες. Αν σε όλα τα προηγούμενα σκεφθεί κανείς τα προβλή-

ΚΑΛΩ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ
ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΧΑΡΤΙΑ
ΝΑ ΜΟΥ ΤΑ ΣΤΕΙΛΟΥΝ ΑΝΩΝΥΜΑ...

ματα των προβληματικών επιχειρήσεων, την εικόνα διάλυσης του κρατικού και κυβερνητικού μηχανισμού, που δεν οφείλεται στις διακοπές του καλοκαιριού, τις δυσκολίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τη δυσλειτουργία των μεγάλων Δημοσίων Οργανισμών, φαίνεται πώς και ποιά πρόκειται να είναι η κατάσταση με τις πρώτες φθινοπωρινές μέρες. Και δεν εννοούμε τις βροχές, αλλά τις άλλες μέρες που περιμένουν όλους μας, σε μια Αθήνα πνιγμένη στον καπνό και το άζωτο.

Η θητεία στο μπαλκόνι

Η πλέον πιθανή επιλογή της κυβέρνησης για το στρατό είναι η προεκλογική εξαγγελία μείωσης της θητείας κατά δύο μήνες με ταυτόχρονη επάνδρωση μονάδων και των τριών όπλων με σώμα εθελοντών. Είναι ένα σχέδιο με το οποίο η κυβέρνηση επιδιώκει να εμφανισθεί «φιλολαϊκή» και ανταποκρινόμενη στο αίτημα για μείωση της θητείας με στόχο να κερδίσει τη συμπάθεια των στρατευμένων νέων και των οικογενειών τους. Η κυβέρνηση ταυτόχρονα πετυχαίνει να αποσιωπήσει και να μεταθέσει το πρόβλημα του εκδημοκρατισμού των Ενόπλων Δυνάμεων στο μακρινό μέλλον.

Η μείωση της θητείας από μόνη της δεν σημαίνει τίποτα για τη λειτουργία και τον εκδημοκρατισμό του στρατού. Οι ίδιες οι συνθήκες, όταν η Ελλάδα μετά την Τουρκία είναι δεύτερη στη διάρκεια χρόνου στρατιωτικής θητείας στο ΝΑΤΟ,

επιβάλλουν τη σταδιακή μείωση. Την καθιστούν μάλιστα αναγκαία για να επιτύχουν άλλες αλλαγές στο στρατό που να μην θίγουν το καθεστώς, τους μηχανισμούς και τη λειτουργία του.

Όταν λοιπόν κορυφώνονται οι προεργασίες και η προετοιμασία της κοινής γνώμης για να εμφανισθεί η μείωση της θητείας ως εκδημοκρατισμός και αλλαγή στο στρατό, άλλο τόσο αποκρύπτεται περισσότερο η αθέατη πλευρά που δεν είναι άλλη από τη διατήρηση των ίδιων μηχανισμών και της ίδιας λειτουργίας. Μαζί με τη μείωση της θητείας χρειάζεται επομένως να αντιμετωπισθούν και εκείνες οι αλλαγές που οδηγούν στον εκδημοκρατισμό. Διαφορετικά θα έχουμε μια καλή για την κυβέρνηση προεκλογική κίνηση, χωρίς όμως καμιά ουσιαστική επίπτωση στο πώς λειτουργεί σήμερα ο Στρατός.

Απο-Δουντοποίηση

Όταν ο κ. Τόμπρας βρίζει, ελεεινολογεί και σύκοφαντεί τους πάντες, είναι κατά τον κυβερνητικό εκπρόσωπο, ένας «υπέρτης του δημόσιου συμφέροντος»! Όταν ο πρέσβης μας στη Μόσχα απαντάει στους διαστρεβλωτές των απόψεών του, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος καταδικάζει την ενέργειά του και προαναγγέλλει έρευνα για ενδεχόμενο «πειθαρχικό παράπτωμα...».

Τελικά ο κ. Δούντας υποχρεώθηκε να παραιτηθεί. Ο τρίτος ικανός διπλωμάτης που παραιτήθηκε το τελευταίο τετράμηνο. Το υπουργείο Εξωτερικών «απο-

δουντο-ποιήθηκε»! Ή μάλλον... ξεδοντιάστηκε!

Τι να σκεφθεί κανείς για ένα κράτος όπου οι Δούντες παραγκωνίζονται, διαφωνούν και υποχρεώνονται σε παραίτηση, ενώ οι Τόμπρες παραμένουν ασύδοτοι και διατηρούνται στις θέσεις τους;

Τελικά ο Δούντας έφυγε ενώ ο Τόμπρας παραμένει. Στ' αλήθεια, ποιο από τα δυο είναι χειρότερο;

Ηλεκτροσόκ «Αλλαγής»

Η αποκάλυψη βασανιστηρίων με φάλαγγα και ηλεκτροσόκ, από την εφημερίδα «Πρώτη», που γίνονται στη Διεύθυνση Ασφαλείας Θεσσαλονίκης σε ύποπτους για μικροκλοπές αλλά και άλλους κρατούμενους έφερε στο φως τους ίδιους μηχανισμούς που έδρασαν σε άλλες εποχές και δρουν και τώρα επί «αλλαγής» στην αστυνομία. Ο Γ. Μουλακίδης, καταγγέλλει ότι του έκαναν φάλαγγα και ηλεκτροσόκ για να ομολογήσει κλοπή που δεν είχε διαπράξει. Δεν είναι όμως η μόνη περίπτωση. Έγιναν γνωστές ακόμη δύο περιπτώσεις βασανισμών και όπως φαίνεται τέτοια κρούσματα στην Ασφαλεία Θεσσαλονίκης είναι αρκετά.

Φάλαγγα και ηλεκτροσόκ λοιπόν το 1988 για αποσπάσεις «ομολογιών». Ίδιες ακριβώς μέθοδοι με αυτές της χουντας. Ίδια και η νοοτροπία με αυτή της πριν από την «αλλαγή» περίοδο. Σιωπή. Και στη συνέχεια μια ΕΔΕ (ένορκη διοικητική εξέταση) για να κουκουλωθεί η υπόθεση.

Αποτέλεσμα να καλυφθεί το θέμα. Οι μηχανισμοί να παραμένουν σε «χειμέρια νάρκη» μέχρις ότου τους ξαναχρησιμοποιήσουν. Οι βασανισμοί, ξυλοδαρμοί και η βία να αποτελούν στοιχεία της «τάξης» και να χρησιμοποιούνται από τους αστυνομικούς, αφού γνωρίζουν ότι η ΕΔΕ είναι το άλλοθι και δεν θα πάθουν τίποτα. Μαζί διαιωνίζεται η διαπαιδαγώγηση και η πρακτική εκπαίδευση στην καταστολή και τη χρήση βίας. Όσο για τον εκδημοκρατισμό και την αλλαγή της νοοτροπίας που θέλει τον αστυνομικό να στηρίζει τη σχέση του με τον πολίτη στο πιστόλι και το κλομπ, παραπέμπονται στις καλές ενδεις. Αυτή η πολιτική όμως είναι που αναπαράγει τους μηχανισμούς και οδηγούν στη φάλαγγα και τα ηλεκτροσόκ. Μέχρι τότε η σιωπή όμως θα πνίγει τις καταγγελίες και θα καλύπτει αυτούς τους μηχανισμούς;

Το δημοτικό συμβούλιο συνεδριάζει

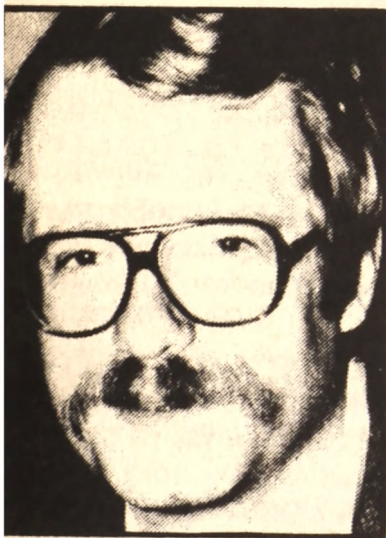
Από χρόνια τώρα υποβοσκει και συντηρείται από τη γειτονα Γιουγκοσλαβία το λεγόμενο Μακεδονικό ζήτημα. Δεν είναι της ώρας να αναφερθούμε σε λεπτομέρειες και να ιστορήσουμε τις ρίζες και την πορεία του ζητήματος. Είναι όμως γνωστό ότι το πρόβλημα — ως πρόβλημα — αφορά τη Γιουγκοσλαβία και μονον και σχετίζεται με την πολυεθνικότητα του μειονωτικού που αντιμετωπίζει το

πολυεθνικό αυτό κράτος και τις ισορροπίες που επιδιώκει να διατηρεί στο εσωτερικό της χώρας. Η κυβέρνηση, δεν μας έχει πείσει ότι έχει σωστά συλλαβεί το πρόβλημα όσον αφορά την προπαγάνδα των Σκοπίων τόσο στην περιοχή μας όσο και σε απόμακρες ηπείρους όπου έχουν συγκεντρωθεί μετανάστες (Καναδάς, Ηνωμένες Πολιτείες, Αυστραλία κ.α.). Και όταν αίφνης προέκυψε το πρόβλημα στην Αυστραλία με τη διοργάνωση μιας αρχαιολογικής έκθεσης τότε αφυπνίστηκε το υπουργείο Εξωτερικών και ο πρωθυπουργός από τις ατέλειωτες διακοπές του για να παρέμβει με τη μετονομασία του υπουργείου Βορείου Ελλάδος σε υπουργείο Μακεδονίας και Θράκης. Ουδεν μεμπτόν. Αλλά είναι να απορεί κανείς για την ευρηματικότητα του πρωθυπουργού και την υιοθέτηση του εξορκισμού σαν μεθόδου επιλύσεως προβλημάτων.

Η πρωτοβουλία του πρωθυπουργού μας θύμισε συνεδρίαση επαρχιακού δημοτικού συμβουλίου όπου με τις πρέπουσες τυμπανοκρουσίες μετονομάστηκε ένας από τους δρόμους της πολίχνης. Είχε ξεχάσει όμως το σεβαστό συμβούλιο ότι ο εν λόγω δρόμος ήταν γεμάτος με λακούβες και δεν είχε προνοήσει ο δήμαρχος πριν τη δοξολογία της μετονομασίας να φροντίσει και για τη μετάβαση αρμοδίου συνεργείου.

Αυτά μας θύμισε το ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών και ο αξιότιμος πρόεδρος της κυβέρνησης...

ΛΑΚΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ο σύντροφος Λάκης Χριστοδουλόπουλος πέθανε το Σάββατο 13 Αυγούστου σε ηλικία μόλις 42 χρόνων μετά από ένα χρόνο μάχη με την αρρώστια. Έφυγε ξύπνιος και με ανοιχτά μάτια, προσπαθώντας ως την τελευταία στιγμή του ν' ανασάνει ζωή. Όπως έκανε πάντα.

Ηγετική φυσιογνομία της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς και ένας από τους ικανότερους συνδικαλιστές του εργατικού κινήματος, συνδύαζε μια μεγάλη ιδεολογικοπολιτική συγκρότηση μ' έναν παιδικό αυθορμητισμό και ευαισθησία. Ερωτευμένος με την κοινωνική απελευθέρωση και τον κομμουνισμό, κατάφερ-

νε πάντα να διεκδικεί τα οράματά του, να κοιτάζει στο μέλλον χωρίς ούτε μια στιγμή να εγκαταλείπει την αξιοποίηση και την απόλαυση του παρόντος, χωρίς ποτέ με το άλλοθι των «επερχόμενων εξελίξεων» να ξεχνάει το «εδώ και τώρα»...

Ηγέτης της Κομμουνιστικής Οργάνωσης «ΜΑΧΗΤΗΣ» και της άκρας αριστεράς, συμμετείχε και σημάδεψε με την παρουσία του όλες τις κορυφαίες στιγμές αυτής της αριστεράς και του κινήματος της τελευταίας 15ετίας. Από τους πρώτους που κατάλαβε τις μεγάλες αλλαγές της ελληνικής κοινωνίας και τα νέα σύνθετα καθήκοντα της αριστεράς και «κόλυμπε στα βαθιά νερά» του μαζικού κινήματος και των κοινωνικών αγώνων, χωρίς αυταπάτες και ιδεολογήματα, με πίστη στην επικαιρότητα των αντικαπιταλιστικών ιδεών και, κυρίως, στη δύναμη των ανθρώπων.

Κάθε πρωτοβουλία για το σύντροφο Λάκη ήταν κάτι καινούργιο, κάθε νίκη —έστω και μικρή— τον ενθουσίαζε σαν να ήταν η πρώτη φορά ακριβώς επειδή ήξερε και ήθελε να ζει, επειδή ανήκε στην «παράξενη» εκείνη κατηγορία ανθρώπων που στις γελοίες μέρες μας συνεχίζουν να θέλουν να νικήσουν. Μεγαλωμένος μέσα στο κλίμα Του Τσε, της Πολιτιστικής Επανάστασης του '68 και της αντιδικτατορικής αντίστασης με τα ιδανικά των «ένδοξων χρόνων» και των ανθρώπων με το «πιστόλι και το βιβλίο» ο Λάκης δεν καταλήφθηκε από τις μονομανίες αυτών που διαψεύδονται, δεν αρκέστηκε σε θορυβώδεις μονόλογους, όπως κά-

νουν αυτοί που μιλούν φωναχτά στο σκοτάδι επειδή φοβούνται, ούτε έγινε ρεαλιστής. Διεκδίκησε τον πραγματικό κόσμο όχι μόνο με την αδιαλλαξία και το πείσμα του «αριστεριστή» αλλά και με την ωριμότητα και τη διορατικότητα αυτού που γνωρίζει τον πραγματοποιημένο κόσμο και δεν αρκείται στο να καταθέτει τα πιστεύω του αλλά θέλει να πείσει. Με τον ίδιο πάντα ενθουσιασμό, χωρίς οικονομία δυνάμεων και συναισθημάτων πρωτοστάτησε στην πάλη για την «κοινωνικοποίηση» της άκρας αριστεράς. Το στήσιμο των ανεξάρτητων συσπειρώσεων και την αυτονομία του κινήματος. Ο άνθρωπος που χαμογελούσε, αν και οι αστυνομικοί μόλις τον είχαν σπάσει το χέρι, επειδή συμμετείχε σε μια καλή σύγκρουση... Που ενώ η αρρώστια τον είχε καταβάλει, νοιαζόταν μήπως δεν μπορέσει να πάει στην κατεχόμενη Παλαιστίνη και στενοχωριόταν γιατί δεν μπορούσε να συμμετέχει όπως ήθελε στην απεργία των καθηγητών...

Ο σύντροφος Λάκης δεν έβαλε τη σφραγίδα του μόνο στην αντιδικτατορική και μεταπολιτευτική άκρα αριστερά, σ' όλα τα γεγονότα που αυτή πρωτοστάτησε, στις νέες ιδέες και πρακτικές που μπόλιασαν τον κίνημα. Την έβαλε σ' όλους μας και στον καθένα από μας ξεχωριστά. Τόσο, που αν και δεν θα τον ξαναδούμε ποτέ, θα τον έχουμε πάντα δίπλα μας, θα ακούμε το γέλιο του στις παρέες μας, θα τον νοιώθουμε πλάι μας στις νέες συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις.

Οι σύντροφοί του

Ο ΕΞΩΡΑΪΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΟΥΣΙΑ

To lifting της οδού Πειραιώς

Την προηγούμενη Παρασκευή, ο αναπληρωτής υπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Μ. Παπαστεφανάκης μαζί με το γενικό γραμματέα κ. Αλ. Πανταζή παρουσίασε στον Τύπο σχέδια Προεδρικού Διατάγματος για την «ανάπλαση της οδού Πειραιώς». Ο σχεδιασμός αυτός προβλέπει παρεμβάσεις που θα τακτοποιούν τις όψεις της οδού Πειραιώς και θα τις εξωραΐζουν. Συγκεκριμένα, τα βασικά στοιχεία που προβλέπει η μελέτη - πρόταση, είναι:

- αντικατάσταση της πρασιάς από νησί-δα πεζόδρομου ή βοηθητικού δρόμου σε «όσες περιοχές της διαδρομής είναι δυνατόν»·
- έξι χώροι θα χαρακτηριστούν ως πράσινο·
- πεζόδρομοι, χαρακτηρίζονται 11 δρόμοι κάθετοι στην Πειραιώς·
- δημιουργούνται 6 μεγάλοι υπόγειοι χώροι στάθμευσης·
- κατά μήκος της πρόσοψης της οδού Πειραιώς δεν θα επιτρέπεται να ανεγείρονται νέες βιομηχανικές εγκαταστάσεις αλλά μόνον αναψυκτήρια, κτίρια υπηρεσιών, εμπορικά, εκθέσεις κτλ·
- θα προηγείται «χρωστική μελέτη» και η έγκρισή της πριν από τη χορήγηση αδειάς για την ανέγερση νέων εγκαταστάσεων·
- θα φυτευθεί υποχρεωτικά με πράσινο ο ακάλυπτος χώρος στις δυο πλευρές του δρόμου «ώστε να τονίζεται η ιστορική σημασία του δρόμου και να προβάλλονται οι κοινωνικοί αγώνες στην πόλη»·

- τέλος ρυθμίζονται διάφορα θέματα αρμοδιότητας, μάλλον, της Τροχαίας.

Από την απαρίθμηση αυτών των προτεινόμενων σχεδιασμών, προκύπτει ότι ένα νέο έργο βιτρίνας κυοφορείται. Ας εξετάσουμε τη σκοπιμότητα του έργου και τις πιθανές επιπτώσεις του στην πόλη. Και από την αρχή ας δηλώσουμε εμείς τα κίνητρα της πολιτείας όπως τα πληροφορηθήκαμε:

ΚΙΝΗΤΡΟ: Στην προσπάθεια που έχει αποδουθεί όλη η κυβέρνηση προκειμένου να πραγματοποιηθεί η Ολυμπιάδα του 1996 στην Αθήνα, η «από θαλάσσης» προσπάθεια της πόλης πρέπει να αγλαΐσθει. Πήραν λοιπόν μια φέτα δεξιά και μια φέτα αριστερά από την οδό Πειραιώς, τη φυτεύουν, την μπογιατίζουν και τη διαμορφώνουν ώστε να «μην φαίνεται» η λειτουργία της σαν βιομηχανική ζώνη.

* Το σημείο αυτό των προτάσεων είναι αρκετά δυσνόητο. Εκτός και αν —μπαίνουμε στον πειρασμό να αναρωτηθούμε— οι «αγώνες» και η «ιστορία» είναι πράσινοι.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ: Το μεγάλης πνοής έργο, που χαρακτηρίζεται από τη διάθεση να εμφανιστεί η πόλη καθαρή, οργανωμένη και πολιτισμένη, θα έχει σοβαρές επιπτώσεις στην αγορά ακινήτων και τις αξίες γης στην περιοχή. Το αναπόφευκτο αυτό επακόλουθο θα καταστήσει δύσκολη, αν όχι αδύνατη τις παρεμβάσεις που είναι αναγκαίες και πολύ ουσιαστικότερες για την πόλη από τον καλωπισμό της.

ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ: Για το λόγο αυτό τίθεται εν αμφιβόλω η σκοπιμότητα αυτού του προγραμματισμού. Η Αθήνα είναι μια πόλη αφόρητη: νέφος, καύσωνας, πλημμύρες, συγκοινωνιακό χάος... Κοινοτυπίες μονότονα επαναλαμβανόμενες. Η Αθήνα χρειάζεται έργα. Αλλά έργα υποδομής και όχι «χρωστικές» επεξεργασίες των ερειπίων της και φύτευση που να αναδεικνύουν με «πράσινο» την Ιστορία της.

Πίσω από τη βιτρίνα

Πίσω από τη βιτρίνα της Πειραιώς και «αριστερά των ανερχομένων», βρίσκεται λ.χ. η περιοχή του Ελαιώνα. Θα είχε ανυπολόγιστα θετικές επιπτώσεις για την πόλη και την επιβίωση των κατοίκων της αν γινόταν και πάλι πράσινος ο Ελαιώνας. Αφήστε που και εκεί θα μπορούσε να ανιχνεύσει την Ιστορία της πόλης ο φιλοίστωρ κ. Παπαστεφανάκης.

Το έργο αυτό, η αναβάθμιση του Ελαιώνα, είναι που θα συμβάλει ουσιαστικά στη βελτίωση της ζωής στην Αθήνα. Αν απομακρυνθούν οι ρυπογόνες βιομηχανίες και «πρασινίσει» και πάλι ο Ελαιώνας, τότε έχουν κάποια ελπίδα ανάσας ζωής οι Αθηναίοι. Και μαζί τους θα απολαμβάνουν το αγαθό του καθαρού αέρα οι αθλητές της όποιας Ολυμπιάδας.

Αλλά για το επίμαχο αυτό ζήτημα ο Γενικός Γραμματέας του ΥΠΕΧΩΔΕ, διευκρίνισε στις ερωτήσεις των δημοσιογράφων ότι «το θέμα της απομάκρυνσης των βιομηχανιών και των βιοτεχνιών δεν είναι δική μας αρμοδιότητα». Πολύ ορθά. Το έργο αυτό είναι του κ. Γ. Πέτσου που όμως φροντίζει να δίνει και άλλες άδειες νέων εγκαταστάσεων πίσω από την ωραία βιτρίνα που ο κ. Παπαστεφανάκης θα επιχρωματίσει και θα στολίζει με ζαρντινιέρες.

Ο κ. Δήμαρχος διαφωνεί

Έχει ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε ότι ο δήμαρχος κ. Μ. Έβερτ έσπευσε να διαφωνήσει. Έτσι γενικώς και αορίστως και για μόνο το λόγο ότι δεν ρωτήθηκε. Επί της διαδικασίας, δηλαδή καθότι δημοκράτης και όχι μόνον νεοδημοκράτης. Φυσικά ο κ. Έβερτ ενδιαφερόταν να εξαγγείλει τέτοια έργα από μόνος του και εν συνεχεία να τα ελέγχει κατά τη διαδικασία της εκτέλεσής τους.

Και διαφωνεί με ανακοινώσεις απ' τις οποίες απουσιάζει το παραμικρό αντεπιχείρημα.

Να θυμίσουμε ότι την ημέρα που έγινε η συγκέντρωση στην αλάνα της Αγίας Άννης στον Ελαιώνα και είχε προσκληθεί και ο κ. Έβερτ απουσίαζε ενώ στην πρόσκλησή μας ανταποκρίθηκαν οι άλλοι δήμαρχοι, υπουργοί και τα πολιτικά κόμματα;

Έχει σημασία γιατί η οδός Πειραιώς είναι το σύνορο του Ελαιώνα.

Αλλά ο κ. Έβερτ την ημέρα εκείνη είχε συνεργασίες για τη διοργάνωση της Ολυμπιάδας του 1996...

Και μια και αναφερθήκαμε στον κ. Δήμαρχο —χωρίς να είναι σχετικό— θα αναφερθούμε σε ένα θέμα - παρανυχίδα που όμως δείχνει πώς ο κ. Δήμαρχος αντιλαμβάνεται, σε μερικές περιπτώσεις, την ανάπλαση της πόλης και πώς την πραγματοποιεί.

Σε πολλούς δρόμους της Αθήνας και ειδικότερα γύρω από το Λυκαβηττό καινούργιες πλάκες πεζοδρομίων αφαιρούνται από συνεργεία του Δήμου Αθηναίων τα οποία και επανατοποθετούν «νέες» —αφού αφήσουν επί μέρες αδιάβατους τους χώρους—. Γνωρίζουμε βέβαια ότι και οι προσκείμενοι στη ΝΔ εργολάβοι αντιμετωπίζουν κάποια προβλήματα ως προς την εξεύρεση έργων.

Αλλά γιατί τουλάχιστον δεν κάμουν οικονομία στα χρήματα των δημοτών —στους οποίους φυσικά θα φθάσει κάποιο πρωί ο λογαριασμός για τα μικρά έργα βιτρίνας του κ. Δημάρχου.

Το Κολωνάκι έχει από χρόνια κάνει το lifting. Ο κ. Δήμαρχος ας αφήσει στο ΠΑΣΟΚ το lifting μιας εργατικής περιοχής. Και ας ενδιαφερθεί για τα ουσιαστικά έργα που θα επιτρέψουν στους Αθηναίους να επιβιώσουν.

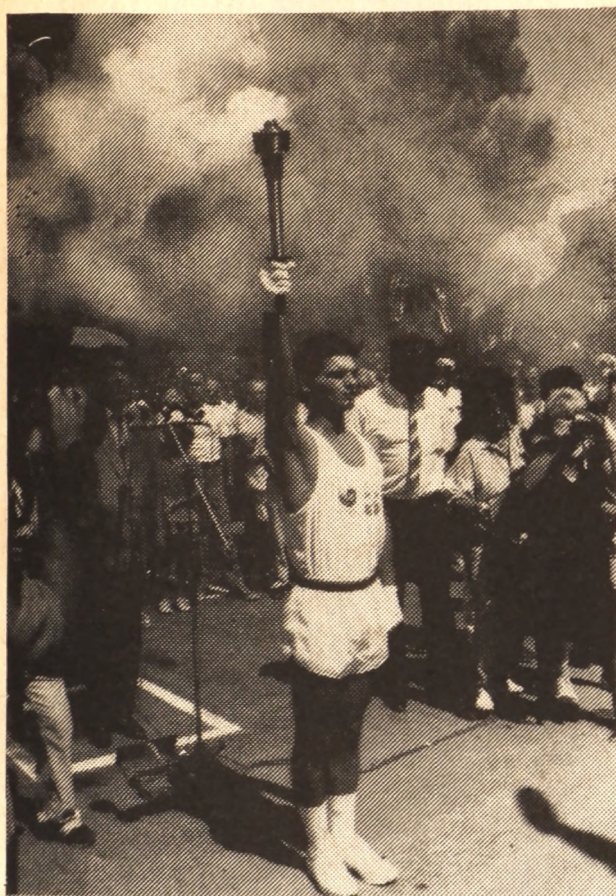
HELLAS - KOREA KITSCH UNLIMITED

Απορρίφθηκε τελικά η σκέψη να σταλεί στη Σεούλ αεροφωτογραφία του 'ελληνικού χώρου με τις 3.500 πυρκαγιές και έτσι παραδόθηκε χθες η Ολυμπιακή Φλόγα για να μεταφερθεί αεροπορικώς εκεί.

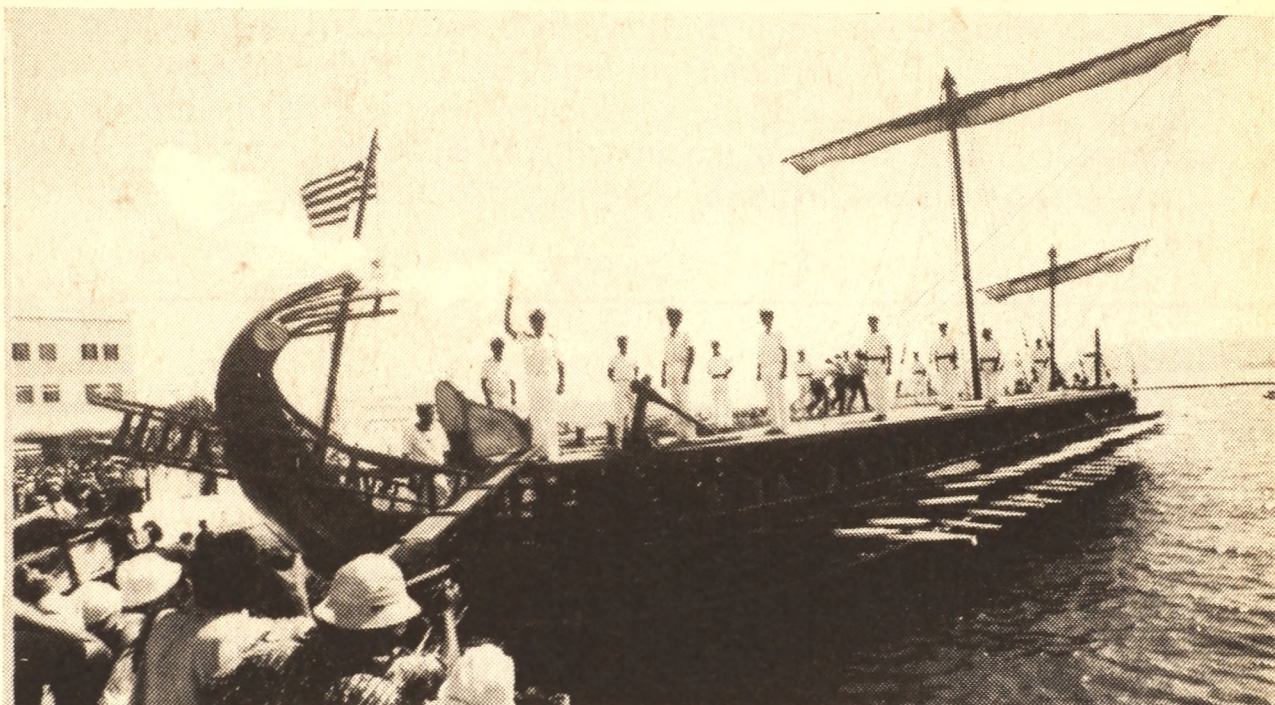
Στις φωτογραφίες στιγμιότυπα από τις διάφορες σεμνές τελετές αφής και μεταφοράς της Ιεράς Δάδας που θυμίζουν φιέστες άλλων εποχών...

Πυροσβέστες μεταμφιεσμένοι σε δρομείς με τα κλαριά στο χέρι δια παν ενδεχόμενον. Παμπόνηρε Τσιγαρίδα...

Ο λαμπαδηδρόμος ευθυτενής κρατάει καλού - κακού μακριά τη φλόγα απ' τα πεύκα — τα ελάχιστα που έμειναν άλλωστε στην περιοχή...

Μεγάλο ασφαλώς το ρίσκο του τριήραρχου να κουβαλήσει τη φλόγα με ξύλινο καράβι. Ούτε ψύλλος...

Ανάλογη παλαιότερη σκηνή από το Στάδιο κατά το 1969.

Οι κ. Γιαννέπουλος και Πάγκαλος παρακολουθούν τις ακάματες προσπάθειες Κορεατών διπλωματικών στην εκμάθηση καλαματιανού...

«Καλωσόρισες Φλόγα...» «Καληνύχτα...»

Μελίνα Μερκούρη 24/8/1988

Η ΦΟΡΟΛΑΓΝΕΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΟΒΟΛΑ

του Βαγγέλη Γιαχνή

Η αποθέωση της ταμειακής πολιτικής και η ανυπαρξία οικονομικής εφθασε αυτές τις μέρες στο κατακόρυφο. Η απόφαση για την αύξηση των τιμών στα ακίνητα με τις αντίστοιχες επιβαρύνσεις στα ενοίκια, τη φορολογία, τις κληρονομίες κτλ. για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα ισοσκελισμού του προϋπολογισμού είναι το αποτέλεσμα του αλλαλούμ που κυριαρχεί στη λεγόμενη και οικονομική πολιτική της κυβέρνησης. Οι «απαλλαγές» που ανακοίνωσε ο ταμίας της κυβέρνησης Δ. Τσοβόλας μετά τις αντιδράσεις για τις αυξήσεις τιμών ακινήτων και ενοικίων για την αγορά πρώτης κατοικίας και ορισμένες φορολογικές «ελαφρύνσεις» για κληρονομίες απλώς χρυσώνουν το χάπι, αφού η αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης εξακολουθεί να είναι πολλαπλάσια.

Το αλλαλούμ της όλης υπόθεσης δεν βρίσκεται μόνο στα «ήξεις, αφήξεις» στις παλινωδίες και στις υπαναχωρήσεις, αλλά κυρίως στη φαινή επινόηση ορισμένων υπουργών να περάσουν «στα μουλωχτά» μια απόφαση που επηρεάζει οικονομικά το σύνολο σχεδόν των κατοίκων της χώρας. Κανένας δεν ήθελε ν' αναλάβει την ευθύνη για το απροσχημάτιστο «πλιάτσικο», παρ' όλο ότι συναποφάσισαν όλοι στο ΚΥΣΥΜ για την πραγματοποίησή του, ώσπου αποκαλύφθηκε από τις καταγγελίες αναγνώστών στις εφημερίδες. Βεβαίως, ο εμπνευστής της απόφασης ήταν ο κ. Τσοβόλας, αλλά είναι άκρως επικίνδυνη η προσπάθεια που γίνεται, από πολλές δυστυχώς πλευρές, να χρησιμοποιηθεί ως ένας ακόμη, «αποδιοπομπαίος τράγος». Θεωρητικά η πολιτική ευθύνη για τις αποφάσεις των υπουργών βρίσκεται πάντα στον πρωθυπουργό, αλλά και επί της ουσίας σύμφωνα με τις πληροφορίες ο κ. Τσοβόλας συνάντησε τον κ. Α. Παπανδρέου αμέσως μετά την επάνοδό του από τις διακοπές και δεν είναι δυνατόν παρά να του εξέθεσε τις όποιες απόψεις του, όπως παραδόχθηκαν επίσης όλοι οι συναρμόδιοι υπουργοί, αλλά και όλοι οι συμμετέχοντες στο ΚΥΣΥΜ η απόφαση ήταν κοινή.

Συνεπώς τα περί «εκφράσεως έντονης δυσαρέσκειας» από τον πρωθυπουργό, τα περί «εξαλλοσύνης» του κ. Κουτσόγιωργα (αλήθεια πότε δεν βρίσκεται σε κατάσταση υστερίας ο κ. Αντιπρόεδρος)

καθώς και οι «δηλώσεις άγνοιας» των κ. Ακριτίδη - Ρουμελιώτη κτλ., δεν είναι τίποτα άλλο παρά το γνωστό παιχνιδάκι της κολοκυθιάς που παίζεται απρόσκοπτα και καθημερινά την τελευταία εφταετία.

Όχι λοιπόν δεν είναι υπεύθυνος μόνο ο κ. Τσοβόλας, ούτε η αποπομπή του και η διαπόμπευσή του θα λύσει κάποιο πρόβλημα. Όλη η κυβέρνηση και η πολιτική της είναι υπεύθυνη. Όπως υπεύθυνοι είναι και εκείνοι οι «μικροί πιλάτοι» που δεν θέλουν να εμφανίζονται σαν «απολογητές της κυβερνητικής πολιτικής», αλλά αναλώνονται σε θεωρητικές πομπόλυγες για ν' αποδείξουν ότι η «μοναδική ελπίδα για τη σωτηρία της χώρας εξακολουθεί να βρίσκεται στο κυβερνών κόμμα». Το δημόσιο έλλειμμα που έφτασε αίσίως στα 1.200 δισεκατομμύρια δρχ. ήτοι στο 15% του ΑΕΠ, δεν είναι αποτέλεσμα μόνο της διαχειριστικής ανικανότητας του κ. Τσοβόλα. Ούτε η έλλειψη πολιτικής για τη στέγη είναι μόνο δικό του πρόβλημα.

Είναι κατ' εξοχήν συνολικό πρόβλημα της κυβέρνησης που ταλαντεύθηκε με τέσσερις διαφορετικές και αντιφάσκουσες πολιτικές και όχι μόνο δεν κατάφερε να προσεγγίσει κάποια λύση, αλλά συνέβαλε στη δημιουργία της σημερινής τραγελαφικής κατάστασης. Κανένας δεν παραγνωρίζει τις δυσκολίες που εμπεριέχει η προσπάθεια επίλυσης ενός, τόσο, ακανθώδους προβλήματος. Ωστόσο, αν-

τί να λυθεί, με τις ανεγκέφαλες και αλληλοαναιρούμενες αποφάσεις και παρεμβάσεις, διαρκώς περιπλέκεται.

Ο κ. Τσοβόλας πιεσμένος προφανώς και θορυβημένος από τον αργό ρυθμό εισπραξης των φορολογικών εσόδων επέλεξε για μια ακόμη φορά την εύκολη λύση. Έπρεπε να καλύψει την υστέρηση των 140 δις δρχ. που παρουσιάζουν τα κρατικά έσοδα για να προσεγγίσει κάποιον ισοσκελισμό στο φετινό προϋπολογισμό. Ο κ. Τσοβόλας όμως και όλοι οι συναρμόδιοι και συνυπεύθυνοι υπουργοί διαθέτουν ως γνωστό ελάχιστη κοινωνική ευαισθησία. Άλλωστε δεν πληρώνονται για τις κοινωνικές ανησυχίες τους. Πληρώνονται για τις ικανότητές τους να αποπροσανατολίσουν και να βάλουν τρικλοποδιές στη συνείδηση της κοινής γνώμης. Αν απέτυχαν αυτή τη φορά κατά την άσκηση του προσφιλούς τους καθήκοντος, του εμπαιγμού της κοινής γνώμης, αυτό οφείλεται αποκλειστικά στην ατμόσφαιρα της γενικής διάλυσης και παραλυσίας που κυριαρχεί αυτή τη στιγμή στα κυβερνητικά κλιμάκια.

Η επανόρθωση - «αντιπαροχή» που επιχείρησε ο κ. Τσοβόλας στην TV την Δευτέρα το βράδυ δεν πρόκειται να αποκαταστήσει την πολλαπλώς τρωθείσα κυβερνητική αξιοπιστία, ούτε ν' αμβλύνει την ανησυχία του πολίτη για τη φορολογική λεηλασία της μικρής του ιδιοκτησίας. Ούτε, πολύ περισσότερο, είναι δυνατόν, πλέον, να διασκεδαστεί ο μόνιμος φόβος των ενοικιαστών για τις επικείμενες εξώσεις. Η πάγια τακτική αυτής της κυβέρνησης είναι ο συγκερασμός αντιτιθέμενων συμφερόντων. Και βέβαια οι «λύσεις» αυτές είναι πάντα θνησιγενείς καθώς εμπεριέχουν τη μέγιστη αντιφατικότητα. Στην προκειμένη περίπτωση ο κ. Ακριτίδης «πάγωσε» μεν τα ενοίκια ή κατ' άλλους εφάρμοσε «ενοικιοστάσιο» αλλά ποτέ άλλοτε δεν είχαν δοθεί τόσα νόμιμα επιχειρήματα στους ιδιοκτήτες για να προωθήσουν τις εξώσεις και το «καπέλο»... Δεν πρόκειται πλέον μόνο για την «ιδιοχρησία» προστέθηκε και η «ανακατασκευή» τουτέστιν κάθε ιδιοκτήτης που θα ήθελε να πετάξει στο δρόμο μια οικογένεια ενοικιαστών για να πετύχει μεγαλύτερο νοίκι θα μπορεί πια να προφασισθεί την «ανακατασκευή» έστω κι αν τελικώς θ' αλλάξει μόνο τα «ρουμπινέ» στις τουαλέτες. Με λίγα λόγια δεν είναι μόνο ο διπλασιασμός και σε ορισμένες περιπτώσεις ο πολλαπλασιασμός των ενοικίων με την αύξηση της αξίας των κριτηρίων αντικειμενικού προσδιορισμού. Είναι κυρίως η αβεβαιότητα χιλιάδων οικογενειών για την τύχη της στέγας τους. Οδεύουμε λοιπόν πλησίτοι για το 2000 έχοντας κατά νου ότι θα πρέπει να προμηθευτούμε όλοι τουλάχιστον τροχόσπιτα.

ΧΑ!!
ΔΕΝ ΕΜΕΙΝΕ
ΤΙΠΟΤΑ ΠΙΑ ΝΑ
ΜΑΣ ΠΑΡΕΤΕ
ΚΥΡΙΕ ΤΣΟΒΟΛΑ

ΜΑΣ
ΤΑ ΠΗΡΑΤΕ
ΟΛΑ.

ΚΡΑ
ΚΡΑΚ

ΚΡΑ

ΝΟΜΙΖΕΤΕ;

ΚΡΑΚ

23.8.88

ΤΟΛΜΑ

Η ΥΠΟΨΙΑ επλανάτο. Οι ψιθυροί έδιναν και έπαιρναν. Τώρα όμως διαθέτουμε και τα τεκμήρια.

ΓΙΑ το μη-κόμμα ΠΑΣΟΚ πρόκειται.

ΓΙΑ ΝΑ ΜΗ θεωρηθεί ότι μιλούμε αποφθεγματικά, είναι χρήσιμο να υπενθυμίσουμε μερικά χαρακτηριστικά γεγονότα που δείχνουν πώς διολισθήσε το ΠΑΣΟΚ από κομματικό μόρφωμα σε προσωπικό μηχανισμό και πώς ένα σύνολο πολιτικά ενεργούντων στελεχών εξέπεσαν στην κατηγορία άβουλων προσώπων.

ΑΙΙ ΛΗ ΚΑΙ ΘΡΙΑΜΒΟΣ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ χρόνια της ίδρυσης του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος σηματοδεύτηκαν από εσωκομματικές ίντριγκες και οξείες αντιπαραθέσεις που σε κάποιο βαθμό φάνηκαν δικαιολογημένες και εν πάση περιπτώσει αντιστοιχούσαν σε κοινωνικές αντιπαλότητες. Θα μπορούσε μάλιστα κάποιος με καλή θέληση, να ισχυριστεί ότι αποτελούσαν προσπάθειες διαμόρφωσης μιας ιδεολογικής ταυτότητας και ενός πολιτικού λόγου.

Η ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ της 3ης του Σεπτέμβρη, οι εσωκομματικές αντιπαραθέσεις, το πρόγραμμα των 100 ημερών, οι προεκλογικές διακηρύξεις, δεν ήταν με κανένα τρόπο λόγια κενού περιεχομένου ή μη αντιστοιχούντα με υπαρκτά προβλήματα. Οι εκατοντάδες σελίδες των εισηγήσεων στις συνόδους της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ και των άλλων οργάνων του κόμματος, φώτισαν πολλές όψεις της ελληνικής πραγματικότητας και αποτέλεσαν στοιχεία χρήσιμα για γόνιμες συζητήσεις όχι μόνον μέσα στο ΠΑΣΟΚ αλλά και σε άλλες πολιτικές και κοινωνικές ομάδες.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ με την πορεία αυτή που κινητοποίησε εκατοντάδες στελεχών, αναδύθηκε κυριαρχική, η μορφή του ηγέτη του Κινήματος. Σε μια χώρα με πικρές τις μνήμες του Εμφυλίου και της μετεμφυλιακής τάξης που εγκαθίδρυσε η Δεξιά, ένας πολιτικός άνδρας που δεν είχε χρεωθεί ως τότε με αρνητικές πρωτοβουλίες, άρθρωνε έναν πολιτικό λόγο που φάνταζε νέος και ρηξικέλευθος και προβαλε ένα όραμα που συγκινούσε και συμπάρεσσε τα πλήθη. Οι τακτικές του επιλογές —βοηθούσης και της αδρανείας των άλλων πολιτικών φορέων— ήταν οι αποφασιστικές παρεμβάσεις σε κάθε πολιτική εξέλιξη. Ο Ανδρέας Παπανδρέου ήταν εκείνος που έπαιρνε πρωτοβουλίες και κανοναρχούσε το παιχνίδι. Όχι αδικαιολογητά λοιπόν οι «δικοί του» — οι ο-

παδοί του— είχαν αφήσει κάθε πρωτοβουλία στα χέρια του ηγέτη: ό,τι και αν έκανε αυτός, καλά ήταν καλωμένο και οδηγούσε από τη μια πολιτική επιτυχία στην επόμενη.

Η ΔΙΟΛΙΣΘΗΣΗ

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ στα ενδιαφέροντά μας να ανιχνεύσουμε πώς από την πρώτη διετία της πασοκικής διακυβέρνησης άρχισαν να φουντώνουν τα εκφυλιστικά φαινόμενα και πώς αναπτύχθηκε η περιεργή εκείνη διαλεκτική σχέση ανάμεσα στον ηγέτη και τα στελέχη του κατά τη διαδικασία άσκησης της εξουσίας. Η περιφημη αλαζονεία της εξουσίας έγιναν συγχρονως και στιλ πολιτικής δουλειάς και άλλοθι για την εξόντωση των ανεπιθυμητών. Την αντιπαραθεση πάνω σε πολιτικές επιλογές, διαδέχθηκε ο εξευτελισμός και εν συνεχεία ο εξοβελισμός με μόνο λόγο την αναδιανομή αρμοδιοτήτων, εξουσιών και βολέματος νεοαφικνουμένων γνωριμιών που και αυτές θα απολαμβάναν προσωρινή εύνοια.

Η ΔΥΝΑΜΗ και η αιγλή που συγκεντρώσε ο Πρόεδρος μετατράπηκε σιγά σιγά σε αδυναμία του κόμματος, αδρανοποίηση της κυβέρνησης και οδήγησε τους άλλοτε φλογερούς ρήτορες και τα ενεργητικά στελέχη στον ευνουχισμό. Η διαδικασία αυτή ήταν αργή και οι μεταβολές ανεπαίσθητες —και όσον αφορά τους ανθρώπους και όσον αφορά τις συμπεριφορές.

ΕΠΡΕΠΕ να επισυμβεί το «επεισόδιο Τόμπρα» και οι συνακόλουθες αντιδράσεις για να διαπιστωθεί με πλήρη σαφήνεια η αυτοκατάργηση του κόμματος και η κατάρπωση των μελών του από ελεύθερα βουλευόμενες προσωπικότητες σε απορουντες ιδιώτες.

ΑΥΤΑΓΙΑΤΕΣ. ΤΕΛΟΣ

ΘΑ ΕΙΜΑΣΤΑΝ οι τελευταίοι που θα περιμέναμε ότι σε ένα επεισόδιο όπως αυτό του γενικού υβριστή του ΟΤΕ κυρίου Θεοφάνους Τόμπρα, οι εκτιμήσεις για τη σκοπιμότητα της ενέργειας, το υφος των κειμένων ή τη λογική που υποτίθεται ότι υποκρύπτει, θα συναντούσαν την καθολική αντίδραση των κομματικών στελεχών. Άτομα με φασιστική νοοτροπία είναι δυνατόν να στεγάζονται και στο ΠΑΣΟΚ. Η «Αυριανή» λχ. στην καθημερινή αρθρογραφία της δεν διαφέρει σε τίποτε από όσα διδάσκει ο αξιότιμος κύριος Τόμπρας. Και η εφημερίδα έχει ανακηρυχθεί από τον Ηγέτη ως το πρότυπο της ελευθερο-

τυπίας και αποτελεί εγκόλπιο πολλών Ελλήνων —και όχι μόνον οπαδών του ΠΑΣΟΚ.

ΑΛΛΑ ΕΙΜΑΣΤΕ και οι τελευταίοι που θα υποστηρίζαμε ότι ο κ. Α. Παπανδρέου είναι σε τέτοιο βαθμό πολιτικά κρετίνος ώστε να μην κατανοεί:

α. ότι συμπεριφορές του είδους Τόμπρα διαπαιδαγωγούν τον ελληνικό λαό με τρόπο που να μας οπισθοδρομεί στα χρόνια του Χασεκί και

β. ότι δεν κατανοεί πώς το πολιτικό κόστος που εισέπραξε από την υιοθεσία Τόμπρα θα είναι καταστροφικό στον ίδιο βαθμό με την υιοθεσία Κοσκωτά. Γιατί και στις δυο αυτές περιπτώσεις έχει στερήσει από τους οπαδούς και τα στελέχη του —εξαιρουμένων πάντοτε των κρετινών— τη δυνατότητα να στοιχειοθετήσουν έναν πολιτικό λόγο με συνοχή, αληθοφάνεια και πειστικότητα. Γι' αυτό και έχουν ολοι μουγκάει

Ι ΛΩΣΣ ΟΔΕΙ ΗΣ

ΕΙΝΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΗ η περίπτωση της «Εξορμησης» που με βαρυγδουπο υφος και με όση ευφύια διέθετε ο συντάκτης της, προσπάθησε να καλύψει — και εκάλυψε— τις αδιαντροπίες του κυρίου Τόμπρα. Αλλά δεν ήρκησε αυτό ούτε στον γενικό υβριστή του ΟΤΕ ούτε στον γενικό πληρεξούσιο του ΠΑΣΟΚ. Και απαιτήσαν τη μνημειώδη εκείνη επανόρθωση την οποία προσυπέγραψαν είτε με την ελεύθερη βούληση είτε με την ενοχλησιωπή τους τα στελέχη του κόμματος, οι κοινοβουλευτικοί του εκπρόσωποι και οι κυβερνητικοί λειτουργοί.

ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΕ ούτε ένας από όλους αυτούς για να διαχωρήσει τη θέση του ανοιχτά. Οι κρετινοί και οι κουτοπόνηροι αναρωτιούνται ακόμα ποιο βαθμό ευφύας κρυβεί η κάλυψη του Τόμπρα από τον Ηγέτη και δεν καταλαβαίνουν ότι μόνο προσωπικοί υπολογισμοί και όχι πολιτικοί λόγοι είναι που τον ώθησαν στην κίνηση αυτή. Οι θρασυδειλοι παλι εκμυστηρεύονται ιδιωτικώς και εμπιστευτικώς ότι διαφωνούν. Αλλά δημοσιως παθαίνουν γλωσσοδετή, επινοούν σοφισματα, ή αποφεύγουν επιμελώς τις συναντήσεις μεταθετοντας τη συζήτηση δι' ευθετότερον χρόνον. Και όμως έχουν αποψη και μάλιστα αποψη διαμετρικά αντίθετη από εκείνη της «Αυριανής». Απλώς δεν τολμούν να την εκφωνήσουν γιατί πληροφορήθηκαν ότι δεν είναι αρεστή στον Ηγέτη.

ΘΑ ΕΙΝΑΙ αδύνατο, τα οποία στελέχη

Τελεία και παύλα

«Επαναλαμβάνω για τελευταία φορά ότι στην προσωπική διένεξη Τόμπρα-Μασσαβέτα η κυβέρνηση ούτε δικαιούται ούτε προτίθεται καθ' οιονδήποτε τρόπο να αναμιχθεί», δήλωσε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Σωτ. Κωστόπουλος την Πέμπτη, απαντώντας σε ερώτηση δημοσιογράφου, που του ζητούσε να σχολιάσει την επιστολή του Θ. Τόμπρα προς την εφημερίδα «Πρώτη».

«Όσο για τις αντεγκλήσεις Τόμπρα-“Πρώτης”», πρόσθεσε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, «μπορώ να πω ότι λυπούμαστε και για την έκταση και για την οξύτητά τους, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν θεωρούμε ότι είναι υπόθεση της κυβέρνησης να τις επιμετρήσει και να τις χαρακτηρίσει».

«Για όλη αυτή την υπόθεση τελεία και παύλα», κατέληξε χαρακτηριστικά ο κυβερνητικός εκπρόσωπος.

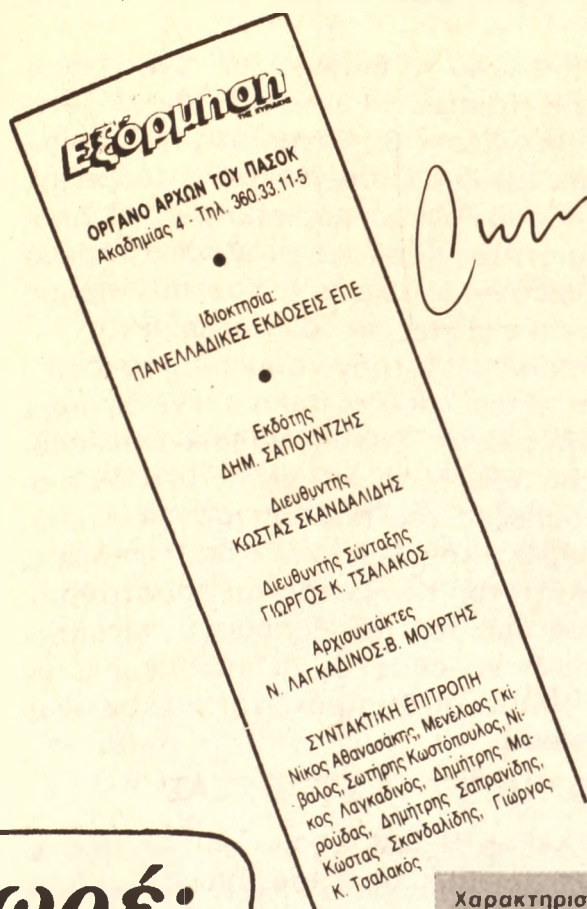
Σε σχέση, εξάλλου, με τη φράση «για τον κ. Τόμπρα πολλά μπορεί κανείς να πει», που υπήρχε στο κείμενο της «Εξόρμησης» για το θέμα αυτό την περασμένη εβδομάδα, από το Γραφείο Τύπου του Κινήματος εκδόθηκε η παρακάτω ανακοίνωση:

«Στα πλαίσια της απόλυτης ελευθερίας της έκφρασης, που αποτελεί βασικό κανόνα για τη συγκρότηση της ύλης στο όργανο αρχών του ΠΑΣΟΚ, περιελήφθη προφανώς εκ· παραδρομής και η ως άνω διατύπωση.

Ερμηνείες μπορούν πολλές να δοθούν. Σε καμιά περίπτωση όμως δεν ευσταθεί η εκδοχή ότι ο εν λόγω υπαιτιγμός απηχεί τις απόψεις του Ε.Γ. του Κινήματος».

ΕΚΕΙ ΚΑΤΑΝΤΗΣΕ το παλαι ποτέ κραταιό και επί παντός του επιστητού λαλίστατο Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα. Ανεπαισθητως διολίσθησε σε άβουλο και αφωνο ιμάντα μεταφοράς των απόψεων και των διατυπώσεων του Ηγέτη. Απόψεων που δεν έχουν όμως να κάνουν με την Πολιτική αλλά με τα συμφέροντα και τις ισορροπίες ενός στενού κυκλώματος γύρω από τον Πρόεδρο του Κινήματος τους.

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ Κεντρική Επιτροπή, δεν υπάρχει Εκτελεστικό Γραφείο, δεν υπάρχει Κυβέρνηση, δεν υπάρχει Κοινοβουλευτική Ομάδα, δεν υπάρχει καν Συντακτική Επιτροπή του Επίσημου Οργάνου του ΠΑΣΟΚ. Όλοι αυτοί ενεργούν ως απλοί εντελοδόχοι και ιμάντες μεταφοράς των βουλήσεων και των ρήσεων του Ηγέτη. Ο οποίος δεν συνδιαλέγεται με το κόμμα αλλά με τους αξιότιμους κυρίους, κυρίους Τόμπρα, Κοσκωτά, Λούβαρη και Κοκκαλή. Σ' αυτό το κόμμα δεν έχει πια λόγο ούτε καν ο συμπαθεστάτος βουλευτής κ. Γιώργος Κατσιφάρας.

Τί ρωτάτε μωρέ;

● Δεν ξέρετε ποιος στηρίζει τον Τόμπρα;..

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ είναι χαζοί... Μέρες τώρα «ρωτάνε» οι εφημερίδες της αντιπολίτευσης «ποιος» στηρίζει τον Τόμπρα!!

ΕΙΛΙΚΡΙΝΑ, μωρέ... παλαβιάρηδες δεν καταλαβαίνετε ποιος κρατάει γερά στη θέση του τον γενικό δ/ντή του ΟΤΕ; Να σας πούμε εμείς: Ο Ανδρέας! Μάλιστα κύριοι, τον Τόμπρα τον στηρίζει ο πρωθυπουργός, και πολύ καλά κάνει, γιατί κατάλαβε πως η δημοκρατική κοινή γνώμ., πούχει... ακριβοπληρώσει τους ρουφιάνους της Ασφάλειας, δεν μπορεί να είναι με το μέρος των ΧΑΦΙΕΔΩΝ.

ΚΑΙ είναι κρίμα που το ΠΑΣΟΚ δεν ξεσκέπασε από την πρώτη μέρα που ήρθε στην εξουσία, όλους τους ρουφιάνους που κάρφωναν τον κοσμάκη επί Χούντας και επί Καραμανλισμού...

Χαρακτηριστική η καταχώρηση «τελεία και παύλα» της Εξόρμησης, την Κυριακή 21 Αυγούστου. «τελεία και παύλα» και καταπίνει λοιπόν δια παντός την γλώσσα της για την «προσωπική διένεξη Τόμπρα - Μασσαβέτα». Αλλά έτσι, για την μικρή ιστορία των ανθρωπών, αναδημοσιεύουμε από το ίδιο φύλλο και τα στοιχεία έκδοσης του «Οργάνου Αρχών του ΠΑΣΟΚ». Εις πολλά τα ετη σου Δέσποτα...

Εκτός όμως από το επίσημο «όργανο των αρχών του Κινήματος», υπάρχει και η «Αυριανή» η οποία ως γνωστόν έχει ανακηρυχθεί από τον Πρόεδρο του Κινήματος ως το «πρωτότυπο της ελευθεροτυπίας» στη χώρα. Πιο εύγλωττα αυτή, εξηγεί τους λόγους για το «τελεία και παύλα» στην «προσωπική διένεξη Τόμπρα - Μασσαβέτα». Το «πρωτότυπο» δεν έχει «καλούς τρόπους», το «πρωτότυπο» δεν τα μασα και στέλνει τα μηνύματα σε υφός ασίκικο μήπως και μερικοί δεν καταλάβαν τα «κουλτουριάρικα» του κυβερνητικού εκπροσώπου. Κάποιος πρέπει τελοσπώντας να περισώσει την ακριβολογία της ελληνικής γλώσσας που κινδυνεύει να σπλωθεί από τον ανανγώστη του Γκραμσι, κ. Σ. Κωστόπουλο...

ΤΟ ΚΟΜΜΑ

ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ ΤΟ

θα μπορούσε να συνδυαστεί το *τερπνόν* (λησμοσύνη) μετά του *ωφελίμου* (νέοι πόροι). Και έτσι συνέταξε τις νέες εντολές του ο κ. Τσοβόλας.

ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

ΑΥΤΟ το σήριαλ είναι τυπικό και επαναλαμβανόμενο. Εμείς τουλάχιστον δεν μπορούμε να προειπώμε τι μας επιφυλάσσει η μοίρα για τις επόμενες ημέρες.

ΑΛΛΑ η δική μας δουλειά είναι να θυμόμαστε: Δεν πρέπει να ξεχάσουμε τον κ. Τσοβόλα επειδή η «Αυριανή» της Κυριακής 21 Αυγούστου προαναγγέλλει πρωτοσέλιδα τον αποκεφαλισμό του πυροσβέστη κ. Τσιγαρίδα. Δεν μας διαφεύγει η ανικανότητα και ο ψευτοπαλικάρισμός αστυνομικών επειδή ο κ. Τσοβόλας αυτοσχεδιάζει ψάχνοντας νέους πόρους. Τα κείμενα της 17N δεν βοηθούν για να παραμερίσουμε τον «οδηγό επιστολογραφίας» του κ. Θεοφάνους Τόμπρα.

ΕΙΝΑΙ καλό να θυμόμαστε *πότε* ξέσπασε ο κ. Τόμπρας. Γιατί, συν τοις άλλοις, σε λίγες μέρες θα ξαναπιάσουμε το γαϊτανάκι αφού ο εισαγγελέας κ. Κούβελης θα παραδώσει το πόρισμα για τις δραστηριότητες Κοσκωτά στον προϊστάμενό του εισαγγελέα και ο κ. Κουτσόγιωργας κάτι θα σκεφτεί επί του προκειμένου.

ΔΕΝ ΠΛΑΝΑΤΑΙ μόνο σήμερα το σκότος. Προϋπήρχε και είχε πολύ πυκνώσει περί τον Κοσκωτά. Έπρεπε να πυκνώσει ακόμα πιο πολύ γιατί δεν είναι δυνατόν ο ομοτράπεζος του πρωθυπουργικού υιού, ο περιβαλλόμενος από τόσα επίλεκτα στελέχη του Κινήματος και προστατευόμενος από τον πρωθυπουργό αυτοπροσώπως, να αναφέρεται καθημερινά με την υπόμνηση ότι πρόκειται για κοινόν **απατεώνα**.

ΣΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ του «δρα» ως **απατεώνας** μας προβλημάτισε μήπως και επρόκειτο να επισύρει την οργή είτε του ίδιου του θιγόμενου είτε και του «προστατεύοντος τα ήθη της καθεστηκυίας τάξεως», αρμόδιου εισαγγελέα. Γιατί εκτός των εφημερίδων και εμείς έχουμε αποκαλέσει τον «δρα» **απατεώνα**. Και δεν είναι δυνατόν να αφήνουμε την τύχη μας είτε σε νομικούς συμβούλους, είτε στη μεγαθυμία ενός ισχυρού. Λάτρευις της ελληνικής γλώσσας καταφύγαμε σε λεξικά προκειμένου να επιβεβαιώσουμε αν είναι δυνατόν και εμείς και άλλοι να χαρακτηρίζουμε τον αξιότιμο αυτόν κύριο, **απατεώνα**. Γιατί ως γνωστόν ο Γεώργιος Κοσκωτάς δεν είναι ο οιοσδήποτε. Εκτός από τις πολυσήμαντες πολιτικές διασυνδέσεις

ΕΙΝΑΙ καλό να θυμόμαστε *πότε* ξέσπασε ο κ. Τόμπρας. Γιατί, συν τοις άλλοις, σε λίγες μέρες θα ξαναπιάσουμε το γαϊτανάκι αφού ο εισαγγελέας κ. Κούβελης θα παραδώσει το πόρισμα για τις δραστηριότητες Κοσκωτά στον προϊστάμενό του εισαγγελέα και ο κ. Κουτσόγιωργας κάτι θα σκεφτεί επί του προκειμένου.

που αναφέραμε και τις παράλληλες που διατηρεί και αναπτύσσει και στο χώρο της αξιωματικής αντιπολίτευσης, ο κύριος αυτός είναι:

- Πρόεδρος μιας Τράπεζας, δηλαδή ρυθμιστής οικονομικών συναλλαγών.
- Εκδότης τριών εφημερίδων και πέντε περιοδικών, δηλαδή συμβάλλει στη διαπαιδαγώγηση και διαμόρφωση της κοινής γνώμης.
- Πρόεδρος μιας ΠΑΕ, δηλαδή άμεσος αποδέκτης των προσπαθειών και των θριάμβων μιας ομάδας με πολλούς οπαδούς και «αρχηγός» χιλιάδων φιλάθλων που είναι έτοιμοι να τον αποθεώσουν στο μπαλκόνι του κ. Ανδριανόπουλου.
- Υποψήφιος να προωθήσει την προκοπή του τόπου μας και σε πολλούς άλλους τομείς που, ενώ δεν περιέλαβαν το Αιγαίο λόγω των αδέξιων χειρισμών του κ. Βάλβη, είναι, όπως λέγεται, πιθανόν να επεκταθούν και στον τουρισμό, τις Αερομεταφορές, την Υγεία και τις οίδη που αλλού.

ΣΤΙΣ ΠΗΓΕΣ λοιπόν της ελληνικής γλώσσας. Ιδού τι περισυλλέξαμε από τα λεξικά για τον ορισμό της λέξης **απατεών** (καθαρεύουσα) ή **απατεώνας** (στη δημοτική):

1. Δ. Δημητράκου, Ορθογραφικών Ερμηνευτικών Λεξικών:

ο κατά σύστημα **απατών**, ως επίθετον, **απατηλός**.

2. Liddel - Scott - Κωνσταντινίδη, Λεξικόν της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας:

ο **εξαπατών**, δόλιος, πανούργος.

3. «Ιστορικόν Λεξικόν» της Ακαδημίας Αθηνών:

α. Άνθρωπος πανούργος, δόλιος.

β. Διαφθορεύς κόρης.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ είναι σοφά. Κλείσαμε τα λεξικά και αισθανθήκαμε δικαιωμένοι. Επιβεβαιώσαμε τη σωστή χρήση από μέρους μας της ελληνικής γλώσσας και βεβαιώσαμε ότι ορθώς χαρακτηρίσαμε τον α-

ΕΝ ΑΡΧΗ ην το σκότος. Και το σκότος ην Κοσκωτάς.

ΜΕΣΑ στο βαθύ σκότος για τη «διαμάχη των εκδοτών» που εκάλυπτε την καθημερινή ειδησεογραφία του προηγούμενου δεκαπενθήμερου κάποια αστραπή έπρεπε να φωτίσει το σκοτάδι και να στρέψει το βλέμμα μας στον ουρανό. Και τότε βρόντησε ο Τόμπρας και έριξε τους κεραυνούς του επί την κεφαλήν παντός —δικαίου και αδικού— αδιακρίτως. Οι αστραπές κόντεψαν να κάψουν και το αχυροκάλυβο του προύχοντα αλλά ένα νέο «θαύμα» —απρόβλεπτο αυτό όπως όλα τα θαύματα— άρχισε να κυκλοφορεί από στόμα σε στόμα: παραμονή της Μεγαλόχαρης, ήταν η 17N που θαυματούργησε. Ατυχώς για τη δημόσια τάξη και το θεματοφύλακά της κ. Τάσο Σεχιώτη, αλλά ευτυχώς για τον προύχοντα. Το περιστατικό δεν ήταν βέβαια το «μάνα εξ ουρανού» για την κυβέρνηση, αλλά δικαιολογούσε κάπως το «τελεία και παύλα» στην «προσωπική διένεξη» όχι των εκδοτών αυτή τη φορά, αλλά ενός απλού δημοσιογράφου με έναν απλό κ. Γενικό. Των οικίων ημών εμπιπραμένων, δεν επιτρέπεται να άδει ο κ. Τόμπρας. Το προσφέρουν την επώδυνη μεν, ανακουφιστική δε, μεταστροφή ενδιαφέροντος «θαύμα» της 17N, έπρεπε να ξεχαστεί: Ας γίνονται θαύματα αλλά πρέπει να είναι ελεγχόμενα. Επειδή υπάρχουν όμως και οι λειτουργικές ανάγκες του κράτους

ΣΚΟΤΟΣ

ξιότιμο αυτόν κύριο ως **απατεώνα**, χαρακτηρισμό που επαναλαμβάνουμε και σήμερα με μια διευκρίνιση: Η εκδοχή «**διαφθορεύς κόρης**» σίγουρα δεν μπορεί να αναφερθεί για την περίπτωση του «δρα» και δεν την υιοθετούμε. Άλλωστε, δεν θα μπορούσε η κ. Ελένη Βλάχου —γνωστή για τις απόψεις της περί ηθικής— να εκχωρήσει την «Καθημερινή» στον νεαρό και δραστήριο τραπεζίτη αν η εκδοχή αυτή, του Λεξικού της Ακαδημίας μας, τον αφορούσε. Εξάλλου και αν ο όρος εκλαμβάνονταν μεταφορικά θα αφορούσε εκείνους που φθείρουν και διαφθείρουν ήθη εν γνώσει τους ότι ασελγούν επί της παραδεδεγμένης ηθικής.

(Εδώ αξίζει να μεταφέρουμε, με κάθε επιφύλαξη, μια πληροφορία που πάντως δεν μπορέσαμε να διασταυρώσουμε: Από δύο μήνες τώρα, ο νομικός σύμβουλος του «δρα», τέως πρωθυπουργικός σύμβουλος, τέως συνεργάτης του κ. Κουτσόγιωργα και τέως γραμματέας του υπουργικού συμβουλίου κ. Γιάννης Μαντζουράνης, έχει σαρώσει από τα βιβλιοπωλεία λεξικά της ελληνικής γλώσσας και —επιστρατεύοντας και τη νομομαθειά του— προσπάθησε να συσχετίσει τα πιο πάνω λήμματα με τον ποινικό κώδικα προκειμένου να καταθέσει **μηνύσεις κατά παντός υπευθύνου**).

ΜΑΚΡΙΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΑΝΔΡΕΑ

ΕΝΩ Ο ΘΟΥΡΥΒΟΣ για το *πόθεν έσχες*, για τη διαχείριση των πόρων της Τράπεζας Κρήτης και για την εν γένει πολιτεία του «δρα» εμαίνονταν και δεν έλεγε να κοπάσει και κυρίως από την ώρα που οι βολές κατά Κοσκωτά άρχισαν να πιάνουν με τα σκάγια τους και τον ίδιο τον πρωθυπουργό (ο Τύπος τον καλούσε να πάρει άμεσα θέση), ο αρθρογράφος της «Ελευθεροτυπίας» Γ. Μασσαβέτας δημοσίευε ένα χρονογράφημα με τον τίτλο «**Σήψη**» όπου αναφέρονταν σε μια σειρά αποσαθρωτικών του δημοσίου βίου φαινομένων. Το χρονογράφημα αφορούσε στις ευθύνες του πρωθυπουργού αλλά και άλλων κυβερνητικών αρμοδίων. Και έκανε αναφορά —χωρίς να κατονομάζει— σε πιθανολογούμενες δοσοληψίες Κόκκαλη και Τόμπρα.

ΕΙΧΕ ΠΙΑ υπερβεί ο δημοσιογράφος Μασσαβέτας τα εσκαμμένα. Και επιστρατεύθηκε το γνωστό αξίωμα Κουτσόγιωργα «**δεν δικαιούσθε δια να ομιλείτε**». Και μας προέκυψε τότε ο κ. Γενικός Υβριστής. Και μας προέκυψε η χαφιεδολογία για έναν πρώην «σύντροφο της Αλλαγής» στα ίδια μέτρα που μας είχε προκύψει για τον Ανδρέα Χριστοδουλίδη από

το χουντικό βωμολόχο Γρηγόρη Μιχαλόπουλο. Τότε πασοκικά «τεκμήρια» χρησιμοποίησε ο χουντικός Μιχαλόπουλος, τώρα ο πασοκίτης Τόμπρας χρησιμοποιεί χουντικά «τεκμήρια». Εκλεκτικές διαφοροποιήσεις.

Η «ΑΥΡΙΑΝΗ» είχε ήδη αρχίσει να διαφοροποιείται: Χαμήλωσε τους τόνους για τον Κοσκωτά —τα ίδια είχαν συμβεί πριν ένα χρόνο όταν ο «δρ» τραβολογιόταν στην Αμερική— και μας υπενθύμιζε: «**όλα κι όλα, λέτε ό,τι θέλετε αλλά μην τα βάζετε με τον Ανδρέα**» και έκανε κριτική στο Συγκρότημα Λαμπράκη, την «Ελευθεροτυπία» και το «Έθνος» που αφήνουν αιχμές κατά του Προέδρου. Αλλά μόνο εναντίον του Προέδρου; Τόλμησαν να θίξουν και τους «κολλητούς» του Ανδρέα. Αλλά ποιοι είναι αυτοί και πώς συνδέονται;

ΤΟΜΠΡΑΣ-ΚΟΚΚΑΛΗΣ-ΛΟΥΒΑΡΗΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ του Κινήματος είναι γνωστό σε παροικούντες και μη την Ιερουσαλήμ, ότι ασχολείται ελάχιστα περί τα κοινά και εν πάση περιπτώσει, η όποια ενασχόλησή του γίνεται *αφ' υψηλού*. Όλος ο Τύπος έχει αναφερθεί στο πρόβλημα ενώ η «Αυριανή» κάθε τόσο εκλιπαρεί τον «Μεγάλο» να καταπιαστεί με τούτο και με το άλλο. Ματαίως. Σε άλλες σελίδες του περιοδικού δίδονται πληροφορίες και εκτιμήσεις για όλα αυτά.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ του Κινήματος, για λόγους που έχουν σχέση με προσωπικές του επιλογές, έχει αποστασιοποιηθεί από τους πολιτικούς του συμβούλους και συνεργάτες και έχει περιβληθεί από έναν μικρό κύκλο προσωπικών του φίλων.

ΟΙ ΚΑΛΟΙ ΦΙΛΟΙ του Προέδρου είναι αυτή τη στιγμή ο **Γιώργος Λούβαρης** και ο **Σωκράτης Κόκκαλης**. Ο Γ. Λούβαρης είναι γνωστός —και μη εξαιρετέος— από την υπόθεση «Μάτζικ». Τελευταία έχει επαναδραστηριοποιηθεί και τρέχει πέρα-δώθε να μεταφέρει μηνύματα του πρωθυπουργού και να συλλέγει πληροφορίες για λογαριασμό του.

Ο ΑΛΛΟΣ εγκάρδιος φίλος του πρωθυπουργού, είναι ο από οικογενειακή παράδοση σοσιαλιστής κ. **Σωκράτης Κόκκαλης** που δανείζει το κότερό του «Γκουανταλαχάρα» για τις πρωθυπουργικές κρουαζιέρες. Ο Σ. Κόκκαλης δεν είναι πάντως και φίλος του «δρα» της Παλλήνης. Ό,τι τους συνδέει είναι ο θαυμασμός και η αφοσίωση προς τον Πρόεδρο του Κινήματος —κάτι που κανείς τους δεν κρύβει. Τα αισθήματα αυτά συμμερίζεται ως γνωστόν και ο Γεώργιος Λούβαρης. Αυτός είναι που συναντά συχνά —πυκνά τον «δρα». Ο Γ. Λούβαρης είναι πολύ κινητικός: Στις 14 του Αυγούστου, ο Γ. Λούβαρης συναντά στην Κηφισιά τον αρχηγό της ΕΥΠ Κ. Τσίμα και τον προϊστάμενο υπουργό του Φάνη Τόμπρα, φίλο του Γιώργο Πέτσο.

ΤΟ ΝΕΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

ΟΛΟΙ ΕΧΟΥΝ δεθεί σε έναν κόμπο. Το παρακύκλωμα λειτουργεί στο ημίφως και κινεί τα νήματα. Τα ενεργούμενα αποφεύγουν το φως της ημέρας. Ο πρώτος διδάξας, ο **απατεώνας «δρ»**, αναδύθηκε από το σκοτάδι: Το σκοτάδι που κρατά εφτασφράγιστο το μυστικό του «*πόθεν έσχες*».

ΜΠΟΡΕΙ όμως να δηλητηριάζεται «*ες αεί*» ο δημόσιος βίος της χώρας επειδή αυτός ο κύριος αρνείται να ανοίξει τα χαρτιά του; Και ποιοι πιστεύουν ότι είναι, *όλοι εκείνοι* που θεωρούν ότι μπορούν να περιορίζουν το δικαίωμα του κάθε πολίτη για ελεύθερη πληροφόρηση στα δημόσια πράγματα, προασπίζοντας το «βίτσιο» του κ. Γ. Κοσκωτά να μη δηλώνει όσα εννοεί το «*πόθεν έσχες*».

ΓΙΑΤΙ ο πρόεδρος μιας Τράπεζας, μιας ΠΑΕ, μιας εκδοτικής επιχείρησης και πολλών άλλων, έχει να κάνει με τα «δημόσια πράγματα». *Ποιοι είναι όλοι αυτοί* που πιστεύουν ότι, χάριν ενός κυρίου που ονομάζεται Γεώργιος Κοσκωτάς και είναι βεβαίως και **δημόσιον πράγμα** και συγχρόνως **απατεώνας** έχουν το δικαίωμα να επιβάλουν το σκότος που φέρνει η σύγχυση εννοιών και αξιών; *Ποιοι είναι όλοι αυτοί* που πιστεύουν ότι πρέπει να δεχθούμε την εξίσωση της έννοιας **απατεών** και **δημόσιον πράγμα**;

ΟΛΟΙ ΑΥΤΟΙ, είναι πρωτίστος ο πρωθυπουργός κ. **Ανδρέας Παπανδρέου** αλλά μερίδιο στην ευθύνη εκπεσμού θεσμών, προσώπων και εννοιών, έχουν και όλοι όσοι επικροτούν αυτές τις μεθοδεύσεις είτε συγκατανεύοντες, είτε σιωπώντας. ■

ΤΟ ΑΥΓΟ ΤΟΥ

Μετά το 1981, τέτοια έγγραφα δημόσια χρησιμοποιήθηκαν κατ' εξαίρεσιν για να πλήξουν «μικρούς» και μάλλον ασήμαντους δεξιούς, συντηρητικούς ανθρώπους που κατά κανόνα αρνήθηκαν να «πρασινίσουν», και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στο ΠΑΣΟΚ. Χρησιμοποιήθηκαν επίσης και επί ΝΔ. Μπορεί να χρησιμοποιήθηκαν και σε πολλές άλλες περιπτώσεις μετά τη μεταπολίτευση άγνωστες στο ευρύ κοινό.

Ελάχιστοι αντέδρασαν τότε. Ακόμα λιγότεροι διέβλεψαν ότι μια τέτοια πρακτική, που εγκαινιάστηκε κατά ανωνύμων ή επωνύμων, θα μπορούσε αργότερα να χρησιμοποιηθεί από όσους κάποτε την κατάγγειλαν. Το αυγό του φιδιού είχε ήδη γονιμοποιηθεί...

Η κολυμβήθρα του Σιλβάμ...

Τώρα τα πράγματα έχουν πλέον αποσαφηνιστεί: όποιος προσκύνησε τη χούντα, αλλά έδωσε εκ των υστέρων όρκους πίστης και υποταγής στην «Αλλαγή», εμβάπτισθηκε στην «κολυμβήθρα του Σιλβάμ»: Απετάξατο το Σατανά και απεκαθάρισαν οι αμαρτίες αυτού! Όποιος, όμως επιμένει να διαφωνεί, ή έστω, διαφώνησε εκ των υστέρων, αναγορεύεται σε «χαφιέ» ή «υπόπτο», με μεθόδους χίλιες φορές πιο ύποπτες και χαφιεδιστικές...

Κάποτε ο χαρακτηρισμός του χαφιέ ήταν στίγμα ανεξίτηλο! Τώρα κοντεύει να μη σημαίνει τίποτα. Γιατί γίνεται όλο και πιο δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς τους (αληθινούς) χαφιέδες - θύτες, από τους «χαφιέδες» - θύματα της πιο αδίστακτης και χυδαίας συκοφαντίας. Και εδώ το ΠΑΣΟΚ κατάφερε να «θολώσει τα νερά». Η «κολυμπήθρα του Σιλβάμ» από «καθατήριο», μετατράπηκε σε βούρκο, όπου βυθίζεται το ΠΑΣΟΚ, παρασύροντας όλους μας...

Σε τέτοια στιγμή δε χωράνε μισόλογα!

Οφείλουμε να καταγγείλουμε αυτή την πρακτική και αυτές τις μεθόδους. Χωρίς ταλαντεύσεις που προδίδουν ατολμία και σύγχυση, εκεί που χρειάζεται καθαρό φρόνημα, διαυγής κρίση και τόλμη...

Αρνούμεθα να δεχθούμε και να συζητήσουμε οποιοδήποτε «χαρτί» κατά του Μασσαβέτα ή και οποιουδήποτε Μασσαβέτα. Από τον Τόμπρα, ή από οποιονδήποτε Τόμπρα! Ας ανοίξουν στο Κοινοβούλιο τους φακέλους που κρατάνε και επιτρέπουν στους ιδιώτες να τους χρησιμοποιούν.

Δεν χωράνε «νηφάλια» ημίμετρα. Ούτε οι «πισινές» της «σωφροσύνης». Χρειάζεται να αφυπνιστεί η δημοκρατική μας συνείδηση, να δείξουμε την οργή μας, να τη νιώσουν και να τη φοβηθούν. Να διαχωρισθούμε από τον «τομπρισμό» και από τη μεθοδολογία εκείνη που δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από την ασφαλίτικη νοοτροπία.

Τα νέα «έγγραφα» του Τόμπρα με τα οποία κατηγορεί τον δημοσιογράφο Γ. Μασσαβέτα για πράκτορα της χουντικής ΚΥΠ δημοσιεύθηκαν λίγο πριν το ΑΝΤΙ πάει στο τυπογραφείο.

Η κυβέρνηση δια του εκπροσώπου της χαρακτήρισε ως «προσωπική διένεξη»

Τόμπρα - Μασσαβέτα το βόρβορο που κάλυψε το προηγούμενο δεκαπενθήμερο.

Αναφερόμαστε στο γεγονός γιατί ΔΕΝ είναι «προσωπική διένεξη». Το πρόβλημα δεν

είναι ο Μασσαβέτας. Άλλωστε, καθένας είναι αθώος μέχρι της ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ του εναντίου.

Το πρόβλημα είναι ότι η κυβέρνηση, δια του Τόμπρα και με μεθόδους ανήκουστες προσπαθεί να φιμώσει τον Τύπο και να τρομοκρατήσει τους εκπροσώπους του...

Ποια «ντοκουμέντα»;

Δεν θα πιστέψουμε οτιδήποτε «βγάλουν» κατά του Μασσαβέτα!

Πρώτον, διότι δεν είμαστε ηλίθιοι να «χάβουμε» κάθε χαλκεμένο «ντοκουμέντο» που κατασκευάζουν και ξεφουρνίζουν. Ούτε είμαστε τόσο αποχαυνωμένοι για να μπούμε ξαφνικά στο κυνήγι των «χαφιέδων» που εξαπολύουν (ή απειλούν να εξαπολύσουν) με τόσο ξεκάθαρα χαφιεδιστικές μεθόδους.

Δεύτερον, διότι αν τέτοια έγγραφα υπάρχουν κατά του Μασσαβέτα που διέτελεσε στέλεχος του ΠΑΣΟΚ, ας μας πουν πρώτα, ποια άλλα δικά τους στελέχη έχουν έτσι «φακελωμένα» και τι περιμένουν για να τους ξεσκεπάσουν κι αυτούς.

Τρίτον, έχουμε γνώση και μνήμη. Γνωρίζουμε ότι, από την εποχή του Μανιαδάκη ακόμα, η Ασφάλεια έφτιαχνε τέτοια γνήσια «ντοκουμέντα» που «ενοχοποιούσαν» πολλούς επώνυμους αντιπάλους της δικτατορίας Μεταξά. Κι ύστερα τα άφηνε να «διαρεύσουν». Τα «ντοκουμέντα» αυτά ήταν, όντως, γνήσια, με την έννοια ότι είχαν πράγματι κατασκευαστεί στην Ασφάλεια και έφεραν τις κανονικές σφραγίδες, τους αριθμούς πρωτοκόλλου

Και ξαφνικά προέκυψε το παράδοξο: Ο κ. Τόμπρας να γίνεται κήνσορας της δημοκρατικότητας όλων των άλλων, ύπατος ελεγκτής του δημόσιου ήθους και γενικός εισαγγελέας των δημοκρατικών συνειδήσεων...

Κι όλα αυτά, ποιος;

Ο κ. Τόμπρας! Άνθρωπος που δεν άφησε δημοκρατικό θεσμό χωρίς να τον βρίσει και να τον υπονομεύσει. Ο αδίστακτος αυτός άνθρωπος, που εξευτέλισε το θεσμό του Κοινοβουλίου. Ο ασύδοτος αυτός άνθρωπος, που με ύβρεις και υπό την απειλή... όπλων, επιδίωξε να τρομοκρατήσει και να καθυποτάξει τη συνδικαλιστική ηγεσία του οργανισμού στον οποίο προΐσταται. Ο ανενδοίαστος αυτός δημόσιος λειτουργός, που είναι αναμειγμένος σε υπόθεση διπλοθεσίας. Αυτός ο άνθρωπος αναγορεύεται σήμερα σε ελεγκτή της δημοκρατικής συμπεριφοράς επώνυμων πολιτών!

Κι όλα αυτά, πώς;

Βάσει «ντοκουμένων», που αν μεν είναι πλαστά, τότε ο ίδιος είναι χυδαίος συκοφάντης. Κι αν είναι «γνήσια», τότε ο κ. Τόμπρας γίνεται δέκα φορές πιο ύποπτος απ' αυτούς που «ενοχοποιεί»! Γιατί, πώς στην ευχή, βρέθηκαν στα χέρια του «φοβερά ντοκουμέντα» της χούντας; Ποιοι του τα έδωσαν; Γιατί του τα εμπιστεύτηκαν; Και έναντι ποίων «ανταλλαγμάτων» του επέτρεψαν «εν λευκώ» να τα χρησιμοποιεί, όπως ο ίδιος θέλει, ενάντια σ' όποιον θέλει, όποτε θέλει;

Αν το καλοσκεφθείς βέβαια, το πρόβλημα δεν είναι ο Τόμπρας, ούτε ο Μασσαβέτας. Το πρόβλημα είναι το «αυγό του φιδιού»! Που επωάζεται σιγά - σιγά και αρχίζει ήδη να ραγίζει αποκαλύπτοντας το εφιαλτικό περιεχόμενό του...

Πριν λίγα χρόνια, το 1981 ας πούμε, ουδείς θα διανοείτο να χρησιμοποιήσει έγγραφα της χούντας, «αληθινά» ή πλαστά, για να κατηγορήσει επώνυμα δημοκρατικούς πολίτες με δημόσιες θέσεις και απόψεις.

ΦΙΔΙΟΥ

του Ρεπόρτερ

και τις «αρμόδιες» υπογραφές. Αλλά οι «πληροφορίες» που περιείχαν ήταν απόλυτα *συκοφαντικές*, και χρησιμοποιήθηκαν *επιτυχώς* για να ενσπείρουν την σύγχυση και την αμοιβαία καχυποψία ανάμεσα στους αντιπάλους του καθεστώτος. Παρόμοιες μεθόδους, πατενταρισμένες από τον αλήστου μνήμης Μανιαδάκη, υιοθετεί σήμερα ο κ. Τόμπρας υπό τις ευλογίες της κυβέρνησης...

Τέταρτον, διότι αν ο Μασσαβέτας ήταν, όντως, αυτός που καταγγέλλεται από τα χαλκεία του Τόμπρα, τότε δεν θα τολμούσε να σφυροκοπά την κυβέρνηση επωνύμως επί τόσα χρόνια. Οι χαφιέδες υπηρετούν την εκάστοτε εξουσία. Δεν την αντιπολιτεύονται επωνύμως, συστηματικά, επί μακρό χρόνο και από θέσεις αρχής...

Πέμπτον, διότι αν ο Μασσαβέτας ήταν, άνω, αυτός που καταγγέλλεται από τα χαλκεία του Τόμπρα, δεν θα τον αποκάλυπταν τόσο απροσχημάτιστα. Διότι η εξουσία που χρειάζεται τους χαφιέδες, ποτέ δεν τους «ξεμπροστιάζει». Διότι αν ξεμπροστιάσει έναν, δημιουργεί ανασφάλεια και στους υπόλοιπους.

Οι «μυστικές υπηρεσίες» ποτέ δεν «καίνε», από μόνες τους, τα καλά τους «χαρτιά», και τα «καμμένα χαρτιά» ποτέ δεν κάνουν επώνυμη και συστηματική αντιπολίτευση. Αμάν πια! Για τόσο αφέλεις μας περνάνε;

Έκτον, διότι στις ευνομούμενες πολιτείες ο καθένας είναι αθώος μέχρι να αποδειχθεί η ενοχή του. Και η ευθύνη για την απόδειξη της ενοχής βαρύνει τον κατηγορο, κι όχι τον κατηγορούμενο. Και στην περίπτωση του «κατηγορου» Τόμπρα, πριν τσαλακώσει την αξιοπρέπεια οποιουδήποτε, πρέπει ο ίδιος πρώτα να αποδείξει την εγκυρότητα των «χαρτιών» του, να εξηγήσει *πού* τα βρήκε και γιατί τα χρησιμοποιεί *τώρα*. Πριν κατηγορήσει οποιονδήποτε, ο ίδιος ο Τόμπρας είναι κατηγορούμενος για τις πράξεις του. Φανταστείτε αν ο καθένας μπορεί να βγάξει ανεξέλεγκτα «ντοκουμέντα» και να σπιλώνει υπολήψεις. Ζούγκλα θα γίνουμε...

Έβδομον, και σπουδαιότερον: Διότι ακόμα κι αν ισχυαν όσα αποκαλύπτει ο Τόμπρας, *πάλι αρνούμεθα* να τα λάβουμε υπόψη μας!

Καλύτερα να υπερασπίζουμε έναν πρώην χαφιέ, παρά να αποδεχθούμε έναν μηχανισμό που θα μας κάνει, τελικά, όλους, να υποπετυόμαστε τους πάντες ως χαφιέδες! Κάλλιο να «καλύψουμε» ένα πρώην χαφιέ, παρά να γίνουμε, με το στανιό, όλοι «χαφιέδες». Άλλωστε, λίγους συνεργάτες της δικτατορίας καλύπτει το ίδιο το ΠΑΣΟΚ;

Άβουλοι, άλαλοι, άτολμοι...

Στα παλιά χρόνια ζούσε στη Φρυγία ένας βασιλιάς, ο Μίδας. Οι θεοί τον είχαν

καταραστεί ό,τι αγγίζει να γίνεται χρυσάφι. Ο σύγχρονος Ηγεμόνης ευλογήθηκε από τους θεούς με το αντίστροφο ακριβώς «χάρισμα»: Ό,τι ακουμπάει, να ευτελίζεται. Όποιον αγγίζει να χάνει τη λαλιά του, να χάνει την κρίση του, να χάνει το θάρρος του, να μετατρέπεται σε ανδράποδο...

● Ο κόσμιος Κωστάκης Λαλιώτης συγγράφει και δημοσιεύει πονήματα για τα νέα οράματα και το «νέο πρόσωπο» του ΠΑΣΟΚ. Για τον Τόμπρα όμως δεν θέλει λέξη. Άλαλος, λοιπόν, κι ο Λαλιώτης!

● Ο κ. Πέτσος, πολιτικός προϊστάμενος του Τόμπρα δεν ξέρει τίποτε, δεν είδε τίποτε, δεν άκουσε τίποτε για το έγκλημα. Πέτσος είναι, αλλά ...πέτσα δεν έχει!

● Έχεις και τον άφθαρτο κ. Λάζαρη να στέλνει επιστολές περί της μέλλουσας εκλογικής τακτικής, ενώ ο σύντροφός του, ο Τόμπρας, απαιτεί από τη χώρα να τοποθετηθεί για τα «χαρτιά» του και οι πολίτες να γίνουν χαφιέδες του. Ζητάει ο κ. Λάζαρης συνεργασία του ΠΑΣΟΚ με την Αριστερά, καθ' όν χρόνο ο Τόμπρας, με τις ευλογίες της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, συκοφαντεί και απειλεί την Αριστερά.

Όσοι αποδέχονται, έστω και δια της σιωπής τους, τις φασιστικές μεθόδους Τόμπρα, είναι συνυπεύθυνοί του! Ας το πούμε καθαρά: Αν δέκα, είκοσι, πενήντα επώνυμα στελέχη του ΠΑΣΟΚ καταδικάζαν απερίφραστα τον Τόμπρα, το αυγό του φιδιού δεν θα επωαζόταν τόσο γρήγορα. Και θα είχαν αποθαρρυνθεί οι επιδοξοί μιμητές του. Ενώ τώρα...

Ένοχη σιωπή

Γιατί άραγε οι γνωρίζοντες στο ΠΑΣΟΚ αν ισχύουν οι «καταγγελίες» Τόμπρα, τόσα χρόνια σιωπούσαν; Και γιατί σιωπούν και τώρα; Πού βρίσκεται το «προσωπικό» στην υπόθεση όταν ένα στέλεχος του κράτους και της κυβέρνησης κατηγορεί για «χαφιέ» ένα δημόσιο πρόσωπο; Και τι «προσωπικό» έχει το δημόσιο κάλεσμα Τόμπρα για συλλογή στοιχείων; Εδώ ο Τόμπρας αναγορεύει τον εαυτό του σε ΚΥΠ, Ασφάλεια, τα πάντα όσα συγκροτούν ένα μηχανισμό χαφιεδολογίας και κανείς από το ΠΑΣΟΚ και την κυβέρνηση δεν μιλά; Πώς τοποθετείται απέναντι σε όλα αυτά η υπεύθυνη και δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση του τόπου όταν το θέμα γίνεται πρωτοσέλιδο επί μέρες και βδομάδες; Δεν έχει να πει τίποτε, λέξη, για μια υπόθεση δημόσια πλέον, η σοσιαλιστική κυβέρνηση, που βγάξει ανακοινώσεις ακόμα και για τα μονόστηλα των εφημερίδων και αναγορεύει σε πολιτικά θέματα μικρότητες; Σε τι δρόμους άραγε οδηγεί αυτή η στάση; Και ποιος και πώς θα αμυνθεί αργότερα σε άλλα χειρότερα που πολλοί υποψιάζονται και δεν τα λένε;

Ο Γ. ΜΑΣΣΑΒΕΤΑΣ

Με την «περίπτωση Μασσαβέτα» ΔΕΝ ασχολούμαστε, γιατί δεν θέλουμε να παίξουμε το παιχνίδι του κ. Τόμπρα. Καταπάσα πιθανότητα ο κ. Μασσαβέτας δεν είναι ο τελειότερος των ανθρωπων, ούτε διεκδικεί, άλλωστε, κανένα «αλάθητο» - δημοσιογραφικό ή άλλο.

Ο κ. Μασσαβέτας είχε την αφελεια (ή την αλαζονεία) να πιστεύει ότι η κομματική του ένταξη (ως το 1985) και ο πρωθυπουργικός πρόλογος στο βιβλίο του του επέτρεπε να ενοχλεί την εξουσία και να στραφεί τελικά κατά του ίδιου του πρώην ηγέτη του, ατιμώρητα. Διαψεύσθηκε οικτρά και αυτός...

Ο κ. Μασσαβέτας παρασύρθηκε επανειλημμένα από τον πειρασμό της «σκανδαλογίας» και περιέπεσε σε αλησμόνητες γκάφες όπως εκείνη του περιβόητου «διαφορικού» ή του «μασονικού πεντοχιλίου». Παράλληλα, όμως, ο καθημερινός σχολιασμός της επικαιρότητας δια της γραφίδος Μασσαβέτα άρθρωνε πολιτικό λόγο, τολμηρό, σαφή και προοδευτικό. Μπορεί να διαφωνεί κανείς με τις απόψεις του, αλλά δεν μπορεί να του αρνηθεί ότι και απόψεις είχε και πειστικότητα διέθετε, και απήχηση έβρισκαν τα γραπτά του. Γι' αυτό άλλωστε και ενοχλούσε.

Ο κ. Μασσαβέτας μόνος του ομολόγησε ότι δέχθηκε «άνωθεν» εντολές για να «κλείσει» δημοσιογραφικές έρευνες που δυσαρέστησαν την εργοδοσία του. Υποχώρησε σ' αυτές τις πιέσεις εκτός από τότε που υποχρεούτο να υπερασπίσει τον εαυτό του. Αυτό δεν αποτελεί, ίσως, τεκμήριο άκαμπτης δημοσιογραφικής ανεξαρτησίας και αδαμάντινης δημοσιογραφικής ακεραιότητας. Είναι, όμως, ανθρώπινη συμπεριφορά. Αν όχι αξιέπαινη, εν πάση περιπτώσει κατανοητή! Και «πρώτος ο αναμάρτητος τον λίθον βαλέτω»...

Ο κ. Μασσαβέτας δεν είναι... άσπιλος, αμόλυντος, άχραντος σαν άνθρωπος και σαν επαγγελματίας. Κανείς δεν είναι εξάλλου. Και η παρουσία του στο δημοσιογραφικό στίβο έχει φωτεινές στιγμές, έχει λιγότερο φωτεινές στιγμές και έχει και αντιφάσεις. Αρμόδιο να τον κρίνει γι' αυτό είναι το κοινό του...

Για την ώρα, όμως, είναι ΘΥΜΑ χαφιεδολογίας! Οι όποιες αντιφάσεις, τα δημοσιογραφικά λάθη και οι αμαρτίες του ΔΕΝ νομιμοποιούν κανένα συκοφάντη να επιχειρεί σε ανύποπτο χρόνο τη φήμισή του. Το πώς θα υπερασπίσει ο ίδιος την τιμή και την επαγγελματική του υπόληψη είναι ΔΙΚΗ του υπόθεση. Εμείς οφείλουμε ανεπιφύλακτη ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ στα θύματα της χαφιεδολογίας.

ΑΝΑΠΑΝΤΗΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΥΠΟ

του Βασίλη Ζήση

Το νέο «χτύπημα Τόμπρα» την περασμένη Τετάρτη, επαναφέρει το θέμα της «προσωπικής διαμάχης» στην επικαιρότητα. Το «τελεία και παύλα» του κυβερνητικού εκπροσώπου τίθεται υπό αμφισβήτηση, λοιπόν. Και μάλιστα παίρνει νέες διαστάσεις μετά την «πρόσκληση προς τους Έλληνες πολίτες» να προσκομίζουν στοιχεία για τη συγκρότηση φακέλων «πολιτικών φρονιμάτων» απευθείας στη Γενική Διεύθυνση του ΟΤΕ, Πατησίων 85.

Η «υπόθεση Μασσαβέτα» είναι μια υπόθεση λοιπόν. Αλλά στο «θέμα Τόμπρα» επίσης δεν θα μπει «τελεία και παύλα». Η κυβέρνηση σκοπεύει, όπως πληροφορούμαστε, να χρησιμοποιήσει το «υλικό Μασσαβέτα» στην προεκλογική της καμπάνια.

Αποσαφηνίστηκε λοιπόν η εικόνα στην οθόνη. Γι' αυτό και μερικά άλλα «μυστικά και ντοκουμέντα» αξίζει να ερευνηθούν.

Ανδρέα, πες τους να βγάλουν στην τηλεόραση τα «σκάνδαλα» του ΠΑΣΟΚ, για να μάθει ο κόσμος την αλήθεια, αναφώνησε η «Αυριανή» της Δευτέρας 22 Αυγούστου. Και σίγουρη, κατά πως φαίνεται, ότι ο αντίκτυπος της επίθεσης κατά Μασσαβέτα καλλιέργησε το έδαφος για την ολοκλήρωση της επιχείρησης που έχει στόχο την εξουδετέρωση της μερίδας εκείνης του Τύπου που επικρίνει την κυβέρνηση, αποκαλύπτει επιτέλους τους πραγματικούς σκοπούς της πρόκλησης Τόμπρα: «Τώρα που ξεσκεπάστηκε ο Μασσαβέτας και ο κόσμος άρχισε να διερωτάται "ρε μπας και όλα τα σκάνδαλα που γράφουν οι διάφορες φυλλάδες πως έχει διαπράξει το ΠΑΣΟΚ είναι σαν αυτά που έγραφε μέχρι τώρα ο ...Ναζωραίος" (δηλ. ο κ. Γ. Μασσαβέτας);».

Ο «κόσμος» στον οποίο αναφέρεται η «Αυριανή» δεν είναι φυσικά άλλος από τους οπαδούς του κυβερνητικού κόμματος, που έκπληκτοι είδαν αυτό το καλοκαίρι τον φιλοκυβερνητικό Τύπο να καταφέρεται ανοικτά κατά της κορυφής της κυβέρνησης, κατηγορώντας την ότι κρύβεται πίσω από την υπόθεση Κοσκωτά. Έπρεπε λοιπόν να προκληθεί ένας αντιπερισπασμός, με στόχο την υπονόμευση εκείνων των εφημερίδων και εκείνων των αρθρογράφων που θα αντιπροσώπευαν τη μεγαλύτερη πιθανή απειλή στις επερχόμενες εκλογές. Η συγκυρία επέλεξε ως πρώτο στόχο τον Γ. Μασσαβέτα που

λίγες ημέρες πριν το άνοιγμα των οχτώτων του κ. Τόμπρα κατάγγειλε ότι πίσω από την υπόθεση Κοσκωτά κρύβεται ο ίδιος ο πρωθυπουργός.

Συμπέρασμα πρώτο λοιπόν: Η υπόθεση Μασσαβέτα - Τόμπρα εντάσσεται στη γενικότερη αντιπαράθεση που προκάλεσε μεταξύ των φιλοκυβερνητικών εκδότων η υπόθεση Κοσκωτά. Οι αιτίες που την προκάλεσαν, δεν πρέπει να αναζητηθούν μόνο στη διαμάχη Τόμπρα - Μασσαβέτα, αλλά, κυρίως, στη νέα κατάσταση που δημιουργήθηκε στο χώρο του φιλοκυβερνητικού Τύπου μετά την εμφάνιση του φαινομένου Κοσκωτά, που έδωσε στον κ. Α. Παπανδρέου τη δυνατότητα να δίνει —και πιθανώς να κερδίζει— μάχες με τους εκδότες που συνέβαλαν στην άνοδο του στην εξουσία.

Συμπέρασμα δεύτερο: Αυτό που φοβίζει περισσότερο το ΠΑΣΟΚ μπροστά στις εκλογές δεν είναι οι απεγνωσμένες κραυγές του κ. Μητσοτάκη προς τις ΗΠΑ ή το εγχώριο οικονομικό κατεστημένο για να επιλέξουν αυτόν ως τον καλύτερο εκπρόσωπό τους, ούτε οι επιθανάτιες εκκλήσεις της Αριστεράς για ένα «αναλογικότερο εκλογικό σύστημα». Αυτό που πανικοβάλλει το ΠΑΣΟΚ είναι ο αντίκτυπος των σκανδάλων στους ψηφοφόρους. Όποιος βρέθηκε στην επαρχία για τις διακοπές του θα διαπίστωσε ασφαλώς ότι το κύριο θέμα πολιτικής συζήτησης των ψηφοφόρων δεν είναι η απλή αναλογική, ούτε ο εκδημοκρατισμός, των μέσων μα-

ζικής ενημέρωσης· είναι τα σκάνδαλα και η φθορά του ΠΑΣΟΚ εξαιτίας τους.

Η έναρξη λοιπόν της εφαρμογής των νέων μεθόδων πολιτικής αντιπαράθεσης εγκαινιάστηκε από τον ίδιο τον πρωθυπουργό στην τελευταία σύνοδο της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ όταν μίλησε για «σχέδιο ηθικής ακύρωσης της αλλαγής». Η συνέχεια δόθηκε από τον κ. Τόμπρα και δεν μπορούμε παρά να επισημάνουμε την πλήρη ταύτιση του «Κινήματος» με τον αδίστακτο Φάνη εφόσον δεν ακούσαμε μέχρι σήμερα καμιά φωνή διαμαρτυρίας εναντίον του. Οι πάλαι ποτέ ιδεολογικοί δεσμοί έχουν δώσει πλέον τη θέση τους σε δεσμούς συννενοχής.

Δεν γνωρίζουμε πώς θα αντιδράσει η αντιπολίτευση στην πρόκληση της «Αυριανής» που προαναφέραμε. Όσον αφορά εμάς δεν μπορούμε παρά να σηκώσουμε το γάντι που έριξε το έντυπο του Ταύρου και δεχόμαστε να εμφανιστούμε σε μια τουλάχιστον εκπομπή, με θέμα τον κ. Λούβαρη. Με την προϋπόθεση ότι εκτός από το περίφημο «τέλεξ» με το οποίο κατοχυρώνεται η μεσιτεία του στενού φίλου και συνεργάτη του πρωθυπουργού από την «αγορά του αιώνα» θα μας επιτραπεί να επιδείξουμε στο φιλοθέαμον κοινό και όλα τα στοιχεία που διαθέτουμε για την υπόθεση. Γιατί η «υπόθεση Λούβαρη» δεν έληξε ακόμα.

Είμαστε επίσης στη διάθεση της «Αυριανής» και για όλα τα άλλα σκάνδαλα που αποκάλυψε αυτό το περιοδικό: Της Ολυμπιακής, της εταιρείας ΛΙΜΠΕΡΤΑ του κ. Τόμπρα, των προμηθειών στις Ένοπλες Δυνάμεις (αυτών των τελευταίων έχουμε χάσει τον αριθμό) και τόσων άλλων. Ελπίζουμε, τέλος ότι και όλος ο Τυπος θα σηκώσει το γάντι και δεν θα σιωπήσει για τα δεκάδες σκάνδαλα που αποκάλυψε, όπως αυτά της ΑΓΡΕΞ και της ΚΥΔΕΠ.

Μια είναι η ουσία

Κατά τα άλλα ο θόρυβος που προκάλεσε ο κ. Τόμπρας, άφησε αναπάντητο και το σημαντικότερο ερώτημα της υπόθεσης. Γιατί δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι ο κ. Φάνης επιτέθηκε εναντίον του Γ. Μασσαβέτα όταν ο τελευταίος υπαινιχθηκε σαφέστατα (στις 5.8 και μια ημέρα μετά το σχόλιο περί των σχέσεων Κοσκωτά - Καστριού) ότι ο άλλος στενός φίλος και «αμφιτρύων του πρωθυπουργού», ο κ. Σωκράτης Κόκκαλης της INTRA-

ΕΣΗ ΤΟΜΠΡΑ

COM «ξεκοκαλίζει» τον ΟΤΕ και «έχει εξαγοράσει τους πάντες».

Ο θόρυβος που ακολούθησε κατέπνιξε την καταγγελία αυτή του Γ. Μασσαβέτα —είχε προηγηθεί πάντως εκτενέστατο ρεπορτάζ του ΑΝΤΙ (βλ. τχ. 378) περί των σχέσεων της οικογένειας Παπανδρέου με τον κ. Κόκκαλη— και έθεσε στο περιθώριο το σημαντικότερο όπως αναφέραμε ερώτημα: Ποιες είναι άραγε οι σχέσεις του κ. Κόκκαλη τόσο με τον κ. Τόμπρα, όσο και με το Καστρί, ώστε για να αμυνθεί ο γενικός διευθυντής του ΟΤΕ από μια δημοσιογραφική καταγγελία καταφεύγει στην πιο άθλια —και δυστυχώς γι' αυτόν τον τόπο αποτελεσματική όπως φαίνεται— μέθοδο σπύλωσης;

Όσοι από τους αναγνώστες του ΑΝΤΙ παρακολούθησαν την εξέλιξη της δίκης Τόμπρα κατά «Ελεύθερου Τύπου» θα γνωρίζουν ασφαλώς τα όσα φοβερά καταγγέλλθηκαν από μάρτυρες υπεράσπισης - συνδικαλιστές του ΟΤΕ και άλλους— για τις σχέσεις του κ. Κόκκαλη με τον ΟΤΕ και τις προμήθειες του τελευταίου από την INTRACOM. Εδώ θα υπενθυμίσουμε δύο μόνον από αυτές τις καταγγελίες που ποτέ δεν πήραν το —δικαστικό ή άλλο— δρόμο της διερεύνησης και της απόδοσης ευθυνών.

● Μετά τις εκλογές του 1981 ο τότε ΓΔ του ΟΤΕ κ. **Μακρόπουλος** ερευνήσε μια σειρά συμβάσεων που είχαν υπογράψει οι εταιρείες του κ. Κόκκαλη με τον ΟΤΕ και βρέθηκε ότι σε αρκετές απ' αυτές η ελληνική προστιθέμενη αξία είχε συμφωνηθεί να πληρωθεί από τον Οργανισμό με ρήτρα δολαρίου· ανάλογα δηλαδή με την εκάστοτε ισοτιμία της δραχμής με το αμερικάνικο νόμισμα. Όταν υπογράφηκαν οι συμβάσεις η ισοτιμία του δολαρίου ήταν 40-45 δραχμές και όταν διενεργήθηκε ο έλεγχος είχε ξεπεράσει τις 100 δρχ. Η ζημιά για το δημόσιο ήταν προφανής και ο κ. Μακρόπουλος ζήτησε την επαναδιαπραγμάτευση των συμβάσεων. Η νέα διαπραγμάτευση σταμάτησε μετά την εκπαράθυρωση του κ. Μακρόπουλου από τον ΟΤΕ και παρά τις επανειλημμένες καταγγελίες των συνδικαλιστών του ΟΤΕ, ο κ. Τόμπρας δεν απαίτησε ποτέ από τον κ. Κόκκαλη να επανορθώσει τη βλάβη του Δημοσίου, που φτάνει το ένα δισεκατομμύριο.

● Η δεύτερη υπόθεση αφορά τα TDM, τα συστήματα πολυπλεξίας που θέλει να προμηθευτεί ο ΟΤΕ. Όταν, το 1984 έγινε

Ο ΝΕΟΣ ΑΣΤΕΡΑΣ

Ο Σωκράτης Κόκκαλης, 48 χρόνων σήμερα, γιος ενός λαμπρού επιστήμονα και εξαιρε- του αγωνιστή της Αριστεράς, του καθηγητή Πέτρου Κόκκαλη, αναδύθηκε στο προσκήνιο σαν επιτυχημένος επιχειρηματίας τη δεκαετία του '80. Από παιδί ακολούθησε την οικογένειά του στις περιπέτειές της και την προσφυγιά: Με την εγκατάστασή της στη Ρουμανία στην αρχή —όπου έκανε τις γυμναστικές σπουδές σε ρωσικό σχολείο— και στη συνέχεια στην Ανατολική Γερμανία όπου άρχισε τις πανεπιστημιακές του σπουδές στη Φυσική. Στη συνέχεια πήγε στη Μόσχα και γράφτηκε στο Πανεπιστήμιο, χωρίς όμως να παρουσιάσει ιδιαίτερες επιδόσεις στα δυο χρόνια της μοσχοβίτικης φοιτητικής ζωής. Επέστρεψε στο πανεπιστήμιο της Γερμανίας. Μετά το θάνατο του πατέρα του, παίρνει άδεια και εγκαθίσταται στην Ελλάδα.

Άρχισε την επιχειρηματική του δραστηριότητα σαν αντιπρόσωπος ανατολικογερμανικών οίκων με εξειδίκευση στον ηλεκτρονικό εξοπλισμό. Η ίδρυση της INTRACOM αποδεικνύει το επιχειρηματικό του δαιμόνιο το οποίο αξιοποίησε και με μια σειρά επιτυχημένες συμβάσεις με το ελληνικό δημόσιο. Κοινωνικός, ευφυής και μπον-βιβέρ ο Σ. Κόκκαλης σύντομα συνδέεται με την ανερχόμενη «σοσιαλιστική τάξη» χωρίς να έχει και ιδιαίτερα ενδιαφέροντα στην πολιτική.

Για κάποιο διάστημα γράφτηκε ότι είχε ενδιαφερθεί για εκδοτικές επιχειρήσεις. Η παιδεία του γνωριμία με τον εκδότη Χρήστο Τεγόπουλο στάθηκε μια πρώτη αφορμή. Τα σχέδιά του άλλαξαν και παρέμεινε αποκλειστικά στις εμπορικές και βιομηχανικές δραστηριότητες. Παλαιότερη αναφορά από την «Ελευθεροτυπία» του ονόματος του Σ. Κόκκαλη στάθηκε αφορμή για να ψυχρανθούν οι σχέσεις του με τον εκδότη της εφημερίδας. Η φιλία αυτή αναθερμάνθηκε πρόσφατα. Ο Γ. Μασσαβέτας ισχυρίστηκε στο τελευταίο του σημείωμα στην «Ελευθεροτυπία» ότι οι αιχμές για τον Σ. Κόκκαλη ήταν ένας από τους λόγους που προκάλεσαν την οργή του εκδότη της εφημερίδας —πράγμα που ο Χρ. Τεγόπουλος αρνήθηκε κατηγορηματικά. Η επίθεση Τόμπρα εναντίον Μασσαβέτα έγινε πάντως με αφορμή προηγούμενο σχόλιό του με τον τίτλο «Σήψη» που άφηνε αιχμές για προνομιακή σχέση του γενικού διευθυντή του ΟΤΕ με τον κ. Σ. Κόκκαλη. Το στοιχείο που κατέγραφε πάντως ο Γ. Μασσαβέτας, ότι ο νέος επιχειρηματίας είναι «αμφιτρύων του πρωθυπουργού», είναι απολύτως σωστό. Το κότερό του είναι που προτιμά τελευταία ο πρωθυπουργός. Άλλες πληροφορίες για τις δραστηριότητες του κ. Σωκράτη Κόκκαλη —επιστήθιου φίλου και υπουργών της κυβέρνησης— αναφέρονται σε διπλανές στήλες.

ο πρώτος διαγωνισμός διαπιστώθηκε —γενικός Διευθυντής ήταν ακόμα ο κ. Μακρόπουλος— ότι στην προκήρυξη του διαγωνισμού υπήρχαν —σκόπιμα ή όχι δεν διαπιστώθηκε ποτέ— μερικές ασάφειες που διευκόλυναν την προσφορά του κ. Κόκκαλη. Το αποτέλεσμα ήταν να αποφασίσει ο ΟΤΕ επανάληψη του διαγωνισμού με περισσότερο συγκεκριμένους όρους. Ο νέος όμως διαγωνισμός δεν έγινε ποτέ αφού μεσολάβησε η αντικατάσταση του κ. Μακρόπουλου από τον ΟΤΕ και μάλιστα σε μια στιγμή που έλειπε στο εξωτερικό από τον κ. Τόμπρα. Ύστερα από ένα χρόνο ο κ. Κόκκαλης υπέγραψε τη σχετική σύμβαση στην οποία μάλιστα συμπεριλήφθηκε και μια... ποινική ρήτρα σε βάρος του ΟΤΕ ο οποίος υποχρεώθηκε να αποζημιώνει τον κ. Κόκκαλη για κάθε ημέρα καθυστέρησης στην εκτέλεση της συμφωνίας. Το εξωφρενικότερο από όλα είναι ότι η ποινική ρήτρα άρχισε να ισχύει από την επόμενη της υπογραφής της σύμβασης, όταν είναι γνωστό ότι για να υπογραφεί από την κυβέρνηση μια σύμβαση πρέπει να περάσουν τουλάχιστον τρεις μήνες. Αποτέλεσμα; Η αξία της σύμβασης αυξήθηκε κατά 30-40% επειδή τρεις ή τέσσερις υπουργοί Μεταφορών στη σειρά αρνήθηκαν να υπογράψουν.

Μερικά ερωτήματα

Γράφουμε και σε άλλες σελίδες για την αξιοπιστία και το βάρος των «αποκαλύψεων» του κ. Τόμπρα κατά του κ. Μασσαβέτα. Εδώ θα προσθέσουμε μερικά ερωτηματικά, τα οποία παρόλο που θα μείνουν πιθανώς αναπάντητα αποκαλύπτουν ένα μεγάλο μέρος του πλέγματος των προσωπικών και οικονομικών σχέσεων που πρυτάνευσαν στους χειρισμούς αυτής της υπόθεσης.

Ερώτημα πρώτον. Ο Γ. Μασσαβέτας κατάγγειλε ότι ο κ. Τόμπρας «απειλεί ότι θα πουλάει κασέτες με υψηλές συνομιλίες στην Ομόνοια και οι άλλοι του επισείουν δυο ποινικές υποθέσεις, που με διάφορους χειρισμούς δεν έχουν φτάσει ακόμα στα δικαστήρια». Και αυτή η καταγγελία πνίγηκε στο θόρυβο που προκάλεσε ο Θεοφάνης Τόμπρα παρόλο που είναι σαφές ότι έχει να κάνει μ' αυτήν. Η κυβέρνηση οφείλει λοιπόν να απαντήσει αμέσως στα εξής ερωτήματα: Ποιες είναι αυτές οι δίκες; Και γιατί δεν έχουν φτάσει ακόμα στο ακροατήριο;

Ερώτημα δεύτερον: Ο κ. Τόμπρας κατηγορήσε τον Γ. Μασσαβέτα ότι «στις 4.8.88 επισκέφθηκε ανώτατο στέλεχος του ΟΤΕ (Σ.Σ. τον αναπληρωτή ΓΔ κ. Μπαλέρμπα) και τον πίεσε —όπως υποτίθεται είχε πιέσει και τον ίδιο— να ευνοήσει εταιρείες όπως η ΙΤΤ, η DAMCO και η FACCE. Όμως, ο αναπληρωτής ΓΔ του ΟΤΕ κ. Μπαλέρμπας διέψευσε τον προϊστάμενό του κ. Τόμπρα δηλώνοντας ότι δεν πιέσθηκε από τον κ. Μασσαβέτα για την υπόθεση των τηλεφώνων, η οποία ως γνωστόν ενδιαφέρει πάρα πολύ τον κ. Κόκκαλη. Όμως ο κ. Μπαλέρμπας είναι κι αυτός άνθρωπος του Καστριού και μάλιστα πιστός, οπότε πως γίνεται να διαψεύδει τον κ. Τόμπρα που χαίρει κι αυτός της απολύτου εμπιστοσύνης του πρωθυπουργού;

Η απάντηση ίσως να βρίσκεται σε έναν ακόμα ελιγμό του κ. Α. Παπανδρέου. Διασταυρωμένες πληροφορίες αναφέρουν ότι ο πρωθυπουργός εξώθησε στα άκρα τον Φάνη για να ξεκαθαρίσει, πρώτον, τους λογαριασμούς του με τον φιλοκυβερνητικό Τύπο που «του πήγαινε κόντρα» και δεύτερον για να... απαλλαγεί και από τον ίδιο τον κ. Τόμπρα, εφόσον ο τελευταίος συγκέντρωσε τη μήνι του Τύ-

που και όλων των κομμάτων της Αντιπολίτευσης.

Η επιβεβαίωση του σεναρίου αυτού βρίσκεται πάλι στην «Αυριανή» η οποία στις 19.8 ανήγγειλε ότι «φεύγει ο πρόεδρος του ΔΣ του ΟΤΕ Τ. Μαντέλης», η θητεία του οποίου λήγει τον άλλο μήνα. Θα ανοίξει λοιπόν ο δρόμος για να μετακινηθεί ο κ. Τόμπρας στη θέση του κ. Μαντέλη και, τέλος καλό, όλα καλά. Για να ησυχάσει μάλιστα τον Φάνη, η «Αυριανή» έσπευσε να δημοσιεύσει στη διπλανή ακριβώς στήλη —σε μαύρο πλαίσιο— ένα σχόλιο που διευκρινίζει προς πάσα κατεύθυνση ότι ο κ. Α. Παπανδρέου είναι αυτός που στηρίζει τον κ. Τόμπρα. Αλλά αφού εμείς το γνωρίζουμε ήδη αυτό, το σχόλιο αποσκοπούσε μάλλον, στον καθυσυχασμό του κ. Τόμπρα που φαίνεται πως έχει αντιληφθεί τι παιχνίδι παίζεται.

Ερώτημα τρίτον. Ποια είναι η αλήθεια για το παρασκήνιο της απομάκρυνσης του πρώην ΓΔ του ΟΤΕ κ. Μακρόπουλου και της αντικατάστασής του από τον κ. Τόμπρα; Για το θέμα αυτό έχουν γραφεί πολλά. Τελευταία όμως μάθαμε ότι ο τρόπος με τον οποίο μεθοδεύτηκε η απομάκρυνση του κ. Μακρόπουλου από γνωστά και επιφανή κυβερνητικά στελέχη εξέθεσε τον ίδιο τον πρωθυπουργό απέναντι στον τότε πρόεδρο κ. Καραμανλή, ο οποίος θεώρησε ότι τον εξαπάτησαν, και παραλίγο να δημιουργηθεί σοβαρό πολιτειακό ζήτημα. Τη ζημιά την «πλήρωσε» τελικά μόνον ο κ. Βαλυράκης που αναγκάστηκε να φύγει από το υπουργείο Συγκοινωνιών. Τόσο ισχυρός είναι λοιπόν ο κ. Τόμπρας ώστε να δημιουργούνται για χάρη του και πολιτειακές κρίσεις;

- Μια καλοφτιαγμένη συλλογή από 70 χάρτινα χειροτεχνήματα για τη μόρφωση και διασκέδαση των παιδιών από 3 ως 10 χρόνων, βασισμένη στις παιδαγωγικές μεθόδους PIAGET - MONTESSORI.

- Θέματα που καλύπτουν μεγάλο μέρος της ύλης του νηπιαγωγείου και των πρώτων τάξεων του δημοτικού.

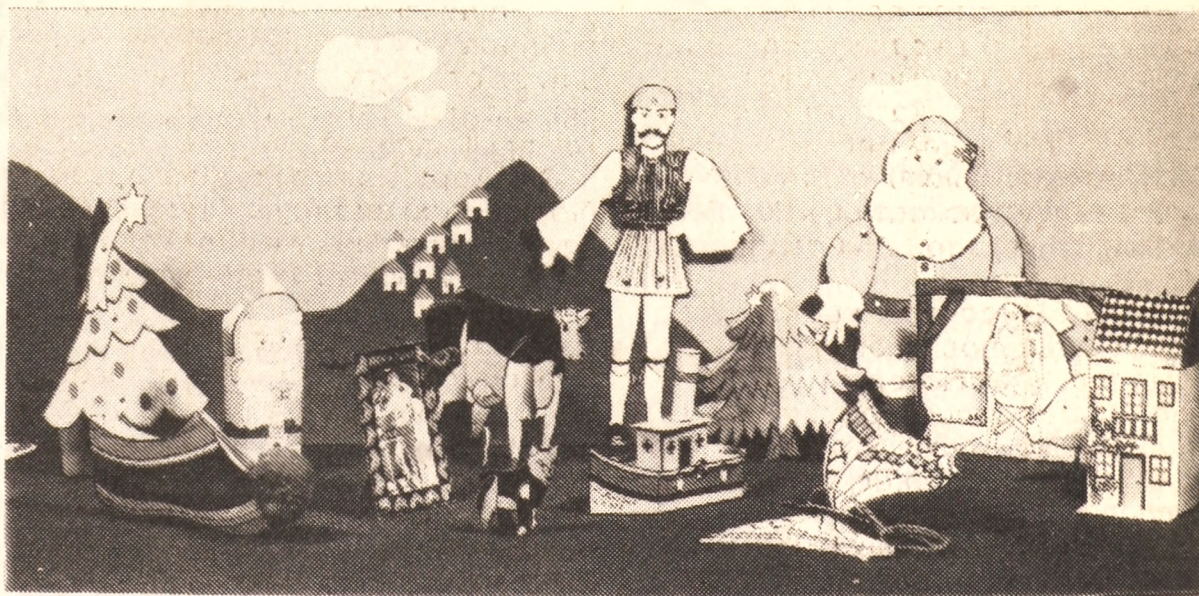
- Προσφέρει τρία βασικά πλεονεκτήματα:

ποιότητα - πληρότητα - εξαιρετικά προσιτή τιμή:

Για περισσότερες πληροφορίες και κεντρική διάθεση, επικοινωνήστε με την ΣΟΑΝ ΕΠΕ, Δοϊράνης 20, ΑΘΗΝΑ 113 63 (ΚΥΨΕΛΗ)

Τηλέφωνα: 88.40.935 - 88.27.024

ΑΦΟΡΑ: Νηπιαγωγούς και Εκπαιδευτικούς Δημοτικών Σχολείων

ΑΝΔΡΕΑΣ - ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ ΣΥΝΑΡΧΗΓΟΙ ΣΤΟ ΠΑΚ

του Γ. Σκαρβελάκη

Αρχηγός του ΠΑΚ εσωτερικού διετέλεσε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. **Χρήστος Σαρτζετάκης**, κατά την τελευταία περίοδο της δικτατορίας, σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες, που φέρνει σήμερα, για πρώτη φορά, στο φως της δημοσιότητας το ΑΝΤΙ

Συμβουλίου», ήταν ο τίτλος του), περιοδεύει στη Δυτική Ευρώπη και με έδρα τη Σουηδία, συντονίζει τον αντιδικτατορικό αγώνα. Κυριαρχεί η ιδέα για τη συνένωση ή την κοινή δράση των διαφόρων αντιστασιακών οργανώσεων.

Την περίοδο αυτή ο Α. Παπανδρέου έκρινε ότι χρειαζόταν μία προσωπικότητα εγνωσμένης δημοκρατικότητας με εθνική εμβέλεια υπεράνω «κομματικών εμπλοκών» για να συμβάλει στην προώθηση του αγώνα στο εσωτερικό της χώρας. Ως πλέον κατάλληλος, κρίθηκε ο γνωστός ανακριτής της υπόθεσης Λαμπράκη **Χρήστος Σαρτζετάκης**.

Οι σχέσεις Παπανδρέου - Σαρτζετάκη, πρόσθεσε ο συνομιλητής μας, χρονολογούνται ασφαλώς πριν από το 1967 και κατά την περίοδο της δικτατορίας και ειδικότερα μετά το 1973 έγιναν στενότερες. Σχέσεις που διατηρούνται έκτοτε φιλικές και αδιατάρακτες παρά τις κατά καιρούς αναφυόμενες «κρίσεις» στις σχέσεις Προέδρου - πρωθυπουργού».

«Την ίδια περίοδο», συνεχίζει ο συνομιλητής, «ο κ. Σαρτζετάκης (που είχε αποπεμφθεί από το δικαστικό σώμα από τη χούντα), είχε μόλις αποφυλακιστεί από την Αίγινα, όπου είχε κρατηθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα και είχε εγκατασταθεί στην Αθήνα».

Την επιστολή διορισμού του κ. Σαρτζετάκη ως αρχηγού του ΠΑΚ εσωτερικού μετέφερε εκ μέρους του κ. Παπανδρέου, ο πρώην υπουργός κ. **Αντώνης Τρίτσης**. Ο τελευταίος που δεν γνώριζε από κοντά τον κ. Σαρτζετάκη ήρθε σε επαφή μαζί του μέσω γνωστού δημοκρατικού δικηγόρου της Αθήνας, ο οποίος αν και δεν έχει αναμιχθεί ενεργά στην πολιτική δράση (παρά το ότι ο αδελφός του είναι σημαίνον στέλεχος της πολιτικής μας ζωής), διατηρεί στενές φιλικές σχέσεις με τον πρωθυπουργό.

Ο κ. Σαρτζετάκης δέχθηκε αμέσως το διορισμό του από τον κ. Παπανδρέου και έπαιξε εποικοδομητικό αλλά αθόρυβο ρόλο στην ανάπτυξη του αντιστασιακού κινήματος του ΠΑΚ.

Τον τίτλο του αρχηγού του «ΠΑΚ εσωτερικού» ο κ. Σαρτζετάκης κατέθεσε, επίσης αθόρυβα, αμέσως μετά τη μεταπολίτευση και μετά την επάνοδο του Α. Παπανδρέου στην Ελλάδα, προκειμένου να επανέλθει στο δικαστικό σώμα.

Έκτοτε ο κ. Σαρτζετάκης διατηρεί τις πολύ καλές σχέσεις με τον κ. Τρίτση όπως επισημάνθηκε σε ορισμένες περιπτώσεις τα τελευταία χρόνια.

Τα όσα εξιστορούνται στο κείμενο για τις σχέσεις Α. Παπανδρέου - Χρ. Σαρτζετάκη την περίοδο της δικτατορίας, ασφαλώς και θα πρέπει να ήταν γνωστά τουλάχιστον σε ορισμένα στελέχη του ΠΑΣΟΚ. Το ότι τώρα γίνονται γνωστά φαίνεται να υπαγορεύεται από τις νέες ανάγκες που δημιουργούνται ενόψει των εκλογών. Οι εντάσεις που υπήρχαν μέχρι τώρα στις σχέσεις των δύο ανδρών θα πρέπει να περισταλούν και παράλληλα να προβληθούν σημεία που να διαφοροποιούν την μέχρι τώρα εικόνα των σχέσεων πρωθυπουργού - προέδρου.

Όσο πλησιάζουν λοιπόν οι εκλογές οι σχέσεις του κ. Α. Παπανδρέου και του κ. Χρ. Σαρτζετάκη χρειάζεται να αποκτήσουν νέα μορφή. Και αυτό γίνεται απ' ό,τι φαίνεται στη ρεαλιστική βάση του κοινού συμφέροντος. Απ' αυτή την άποψη η δημοσιοποίηση τώρα κοινών σημείων του παρελθόντος που δίνουν άλλες διαστάσεις στις σχέσεις Παπανδρέου - Σαρτζετάκη εξυπηρετεί τις νέες ανάγκες και των δύο. Για τις προσεχείς ημέρες μεθοδεύεται να προβληθεί η «ροζ περίοδος» Ανδρέα - Σαρτζετάκη.

Από την περίοδο εκείνη χρονολογούνται, εξάλλου, οι σχέσεις Σαρτζετάκη - Αλευρά που μέχρι και σήμερα δεν βρίσκονται στο καλύτερο δυνατό επίπεδο.

Μέχρι τον διορισμό του κ. Σαρτζετάκη, την αρχηγία του ΠΑΚ στο εσωτερικό είχαν ο κ. **Γ. Αλευράς** και ο κ. **Γ. Χαραλαμπίδης**, η οποία τους αφαιρέθηκε, τουλάχιστο, τυπικά.

Μετά τις αποκαλύψεις αυτές στελέχη του ΠΑΣΟΚ επισημαίνουν τώρα ότι ο κ. Σαρτζετάκης ήταν πάντα η πρώτη επιλογή του κυβερνώντος κόμματος για την Προεδρία της Δημοκρατίας.

Οι δύο προτάσεις που είχαν γίνει από το ΠΑΣΟΚ στον αείμνηστο **Παναγιώτη Κανελλόπουλο** και στον τότε πρόεδρο του Συμβουλίου Επικρατείας κ. **Θέμο Κουρουσόπουλο**, έγιναν, υποστηρίζουν στελέχη του ΠΑΣΟΚ, για λόγους «πολιτικού τακτ» και δικαστηριακής επετηρίδας. Και ήταν, σύμφωνα, με τα ίδια στελέχη, εν γνώσει του κ. Σαρτζετάκη, ο οποίος πολύ πριν από την 9η Μαρτίου είχε ενημερωθεί και αποδεχτεί την υποψηφιότητά του.

Η επιλογή του κ. Σαρτζετάκη και για την Προεδρία της Δημοκρατίας υπήρξε «προσωπική επιλογή» του κ. Παπανδρέου, υποστηρίζουν οι γνωρίζοντες, και ο κ. **Κουτσόγιωργας** έπαιξε απλώς το ρόλο του «μεσάζοντα» στις συνεννοήσεις που προηγήθηκαν, αφού ο Πρόεδρος διατηρούσε πάντα πολύ καλές σχέσεις με τον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης.

Για τη λεγόμενη ιδιορρυθμία του κ. Σαρτζετάκη «πολλά μπορεί κανείς να πει» κι ίσως όχι «εκ παραδρομής».

Το σημερινό αποκαλυπτικό ρεπορτάζ για τις άγνωστες πτυχές της αντιδικτατορικής δράσης του κ. Σαρτζετάκη, έρχεται να προσθέσει μία ακόμη «νέα σελίδα» στην πρόσφατη πολιτική μας ιστορία και ν' αμβλύνει, τουλάχιστον, το υπό του ιδίου ρηθέν «πρώτος των αντιστασιακών», που θεωρήθηκε αρκούντως υπερβολικό.

Οι πληροφορίες που φέρνουν τον κ. Σαρτζετάκη αρχηγό του ΠΑΚ εσωτερικού, επιβεβαιώνουν την πρόσφατη ιστορία και αναγορεύουν τον κ. Σαρτζετάκη σε πρωταγωνιστή των πολιτικών μας πραγμάτων, πολύ πριν κληθεί να αναλάβει το ύπατο αξίωμα της πολιτείας.

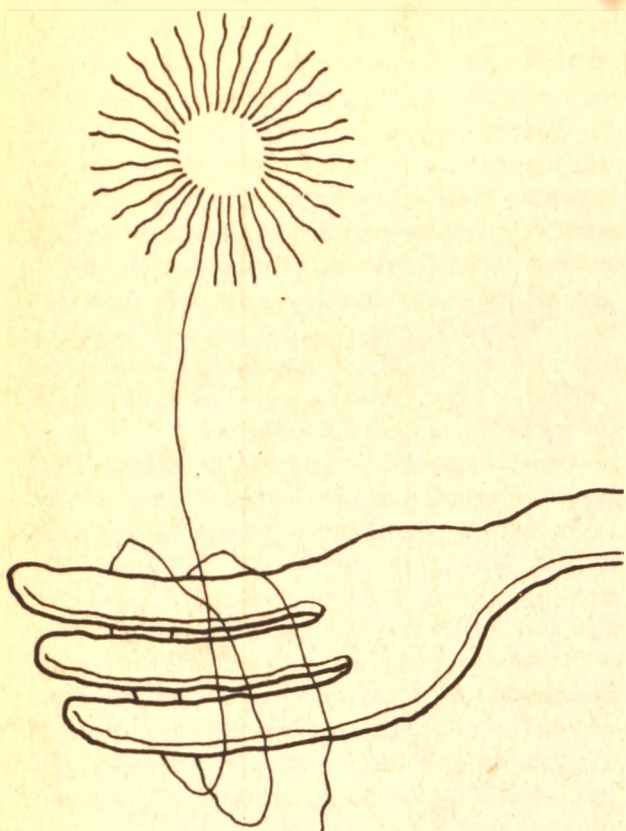
Συγχρόνως λύνουν, ενμέρει, αρκετούς προβληματισμούς που είχαν δημιουργηθεί από την «ιστορική ρήξη» της 9ης Μαρτίου 1985 με την επιλογή του κ. Σαρτζετάκη για την Προεδρία της Δημοκρατίας και αναθεωρούν κάποιες απόψεις που έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί. Φωτίζουν ακόμη τις σχέσεις, τα τελευταία χρόνια μεταξύ των Παπανδρέου - Σαρτζετάκη, αλλά και Σαρτζετάκη με Αλευρά, Τρίτση κ.ά.

Σύμφωνα με εκμυστηρεύσεις κυβερνητικών αξιωματούχων και στελεχών του κυβερνώντος κόμματος που είναι σε θέση να γνωρίζουν, ο **Ανδρέας Παπανδρέου**, αρχηγός του ΠΑΚ (Πανελλήνιο Απελευθερωτικό Κίνημα), κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, διόρισε από το εξωτερικό (Σουηδία) όπου βρισκόταν, το σημερινό Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Χρ. Σαρτζετάκη, ως αρχηγό του ΠΑΚ στο εσωτερικό της χώρας.

Γνωστό στέλεχος του κυβερνώντος κόμματος που θέλησε να διατηρήσει την ανωνυμία του, μας εξιστορεί:

«Βρισκόμαστε στους πρώτους μήνες του 1973, ένα και πλέον έτος πριν από την πτώση της δικτατορίας, ή καλύτερα πριν από τη μεταπολίτευση.

Ο αντιδικτατορικός αγώνας έχει φουντώσει και απαιτείται μεγαλύτερη μαζικοποίηση. Ο **Ανδρέας Παπανδρέου** αρχηγός του ΠΑΚ («Πρόεδρος του Εθνικού

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ, Α

ΔΕΥΤΕΡΑ, 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Σκοτούρες...

Στη Βόρειο Ελλάδα όλοι είναι αναστατοι εξαιτίας της πτώσης της στάθμης του Α-ξιού και της άρνησης των Γιουγκοσλάβων να εφοδιάσουν από τα αποθέματά τους σε νερό τους Έλληνες αγρότες. Παράλληλα, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος δηλώνει αργά το βράδυ ότι οι δηλώσεις Φ. Καρλούτσι «θέτουν ήδη υπό αμφισβήτηση την αξία συνέχισης του διαλόγου». Ο αμερικανός υπουργός Άμυνας είχε δηλώσει στην Άγκυρα ότι οι ΗΠΑ δεν είναι διατεθειμένες να παράσχουν τις εγγυήσεις, που ζητά η ελληνική κυβέρνηση για τα εθνικά θέματα.

Έργα...

Στην αρχή της εβδομάδας και του κρίσιμου μήνα ο πρωθυπουργός ανακοινώνει ότι έχει σειρά συνεργασιών στο Καστρί. Με τον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης και υπουργό Δικαιοσύνης **Μένιο Κουτσόγιωργα**, με τον υπουργό Οικονομικών **Δημήτρη Τσοβόλα** και τους αναπληρωτές υπουργούς Προεδρίας και Βιομηχανίας **Δ. Μαρούδα** και **Κ. Παπαναγιώτου**. Προκειμένου να γίνει «μπούγιο» επισκεπτών και συνεργασιών δίνεται ειδική ανακοίνωση ότι ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου συναντήθηκε και συνεργάστηκε με τον αναπληρωτή διευθυντή του πολιτικού του γραφείου **Κώστα Γείτονα!**

Δίνεται στη δημοσιότητα για προβολή στις εφημερίδες το άρθρο του Κώστα Λαλιώτη για την ανάγκη «επανίδρυσης του ΠΑΣΟΚ».

... και ημερόνυχτα

Λίγη ώρα μετά τις συνεργασίες του ο πρωθυπουργός φεύγει για κρουαζιέρα στον Αργοσαρωνικό, χωρίς κανένα στενό συνεργάτη του, πλην του **Μιχ. Ζιάγκα**.

Καλό μήνα, καλό ταξίδι...

ΤΡΙΤΗ, 2 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Σκοτούρες...

Αποκαλύπτεται πόσο γόνιμες και αποτελεσματικές ήταν οι συνεργασίες με τον πρωθυπουργό. Σε παράλληλες δηλώσεις τους ο **Μ. Κουτσόγιωργας** και ο **Δ. Μαρούδας** δηλώνουν αντιφατικά πράγματα για το νέο νόμο περί Τύπου! Ο Κουτσόγιωργας σε δηλώσεις του που αποσύρθηκαν υποστηρίζει ότι η αναθεώρηση του ισχύοντος μεταξικού νόμου «περί Τύπου» και ο καθορισμός «πλαισίου» της δημοσιογραφικής λειτουργίας «είναι αναγκαίες ρυθμίσεις, που πρέπει να γίνουν σύντομα». Στη δική του δήλωση ο Μαρούδας είπε ότι «είναι ανυπόστατα, τα αναγραφόμενα σε μερίδα του Τύπου

ότι δήθεν η κυβέρνηση ετοιμάζει νόμο περί Τύπου». Η κυβέρνηση και ο ίδιος ο πρωθυπουργός κάνουν πίσω (θα ακολουθήσει βέβαια η μεθόδευση Τόμπρα).

Έργα...

Το απόγευμα ειδοποιούνται οι υπουργοί ότι «ίσως αύριο να έχουμε υπουργικό Συμβούλιο».

Μέσω του κ. **Λιβάνη** οι υπουργοί και υφυπουργοί ειδοποιούνται ότι εις το εξής δεν πρέπει να δίνουν συνεντεύξεις σε εφημερίδες και περιοδικά, ακόμα και για θέματα της αρμοδιότητάς τους.

Μέσω του κ. Κουτσόγιωργα ειδοποιούνται επίσης ότι στο υπουργικό συμβούλιο θα πρέπει να προσκομίσουν όλοι ένα πλάνο «γενικής κυβερνητικής πολιτικής» στον τομέα τους, προκειμένου να συζητηθεί.

Αργότερα ειδοποιούνται ότι αναβάλλεται για την Πέμπτη το μεσημέρι η συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου, στην οποία ο πρωθυπουργός θα έλθει απευθείας από την κρουαζιέρα.

... και ημερόνυχτα

Δεν είναι βέβαιο αν η ιδιωτική κρουαζιέρα του πρωθυπουργού, πραγματοποιείται είτε στον Αργοσαρωνικό ή περί τον Καβοντόρο.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 3 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Καύσων, έργα...

Καύσωνας στην Αθήνα. Η κυβέρνηση διά του κ. **Κουτσόγιωργα** καταθέτει την τροπολογία για τη «νομοθετική ρύθμιση» του δικαιώματος της Τράπεζας της Ελλάδος να ελέγχει πλήρως την προέλευση και τη χρήση των οικονομικών μέσων όλων των ιδιωτικών τραπεζών και των εκδοτικών επιχειρήσεων. Τελικά αποδεικνύεται — αντίθετα με τις διαβεβαιώσεις που είχαν δοθεί στους «συνασπισμένους εκδότες» — ότι η άρση του τραπεζικού απόρρητου δεν πρέπει να ανησυχεί τον Γ. Κοσκωτά.

Ο πρωθυπουργός έχει δώσει εντολή να μελετηθεί από αρμόδια κυβερνητικά και κομματικά στελέχη η «δορυφορική τηλεόραση» με τον έλεγχο της ΕΡΤ. Το μεσημέρι στη σύσκεψη στο υπουργείο Προεδρίας δεν προσέρχονται «κωλυόμενοι» οι **Κουτσόγιωργας**, **Τσοχατζόπουλος** και **Μαρούδας**. Το θέμα «μελετούν» οι **Α. Κακλαμάνης**, **Κ. Λαλιώτης**, **Α. Χριστοδουλίδης** και **Α. Κωβαίος**, δουλεύουν κυρίως πάνω στην «ιδεολογικοπολιτική» παρουσίαση της εξαγγελίας και σε κάποιες τεχνικές πλευρές του θέματος.

... και ημερόνυχτα

Ο πρωθυπουργός είναι όλο φροντίδες

«Έντονη προσπάθεια για κυβερνητικό έργο, οφείλουμε στον ελληνικό λαό» διακήρυξε ο πρωθυπουργός στην τελευταία συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου.

Οι αφελείς πήραν κατάκαρδα τα λόγια αυτά. Σε ποιο βαθμό ίσχυσαν, το παρακολουθήσαμε όλοι μας και το χρονολόγιο του πρώτου εικοσαήμερου του Αυγούστου που ακολουθεί, αποτελεί την καλύτερη μαρτυρία.

Όλα τα γεγονότα που ακολουθούν στην εξιστόρηση είναι ακριβή και επιβεβαιωμένα — το μέρος μόνον που αφορά τις εκτός Αθηνών δραστηριότητες του πρωθυπουργού, δεν συμπίπτει απολύτως με χρονολογίες και τοποθεσίες. Έτσι κι αλλιώς κάπως έτσι συνέβησαν τα πράγματα.

Ο πρωθυπουργός αφού χαρτογράφησε το άλλα καλοκαίρια το Ιόνιο με το κότερο «Μαριλού», φέτος αποφάσισε να συμπληρώσει τη χαρτογράφηση και των υπολοίπων από τις 2.900 νήσους και βραχονησίδες της χώρας μας. Το τμήμα αυτού του έργου εγκαινίασε πέρσι με το κότερο «Ariadni» και το συνεχισε φέτος με το κότερο «Γκουανταλαχέρα». Περιοχή χαρτογραφήσεων το Αιγαίο Πέλαγος, πλήρωμα ίδιο με το περσινό. Αποτελέσματα των χαρτογραφήσεων και τοπογραφικά υποσχόμαστε να δημοσιεύσουμε προσεχώς.

ΤΟΣ Ο ΚΑΙΣΑΡ...

στην κρουαζιέρα. Την επομένη τον περιμένει δουλειά.

ΠΕΜΠΤΗ, 4 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Σκοτούρες...

Κατευθείαν από την κρουαζιέρα στο Σαρωνικό, ο πρωθυπουργός επισκέπτεται την αίθουσα του Υπουργικού Συμβουλίου και προεδρεύει για τουλάχιστον τρία τέταρτα της ώρας.

... έργα...

Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος ανακοινώνει αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου σχετικά με τη νέα ηγεσία του Συμβουλίου Επικρατείας, με επικεφαλής τον —άλλοτε— στενό φίλο και συνεργάτη του κ. Κουτσόγιωργα **Βάσο Ρώτη**, και για την πειραματική μετάδοση της δορυφορικής τηλεόρασης (σε 15 ημέρες δηλώνει αρχικά ο κ. Μαρούδας, σε ένα μήνα περίπου λέει αργότερα ο κ. Κωστόπουλος), σε εννέα πόλεις της χώρας. Το μέτρο συνδυάζεται με την επιβολή ειδικού τέλους για το άμεσο μέλλον και σε δύο ημέρες προστίθεται στα κρυφά η δέκατη τυχερή πόλη, η Πάτρα της οικογένειας Πσπανδρέου, και των Κουτσόγιωργα, Λιβάνη, Κατσιφάρα.

Ο πρωθυπουργός καλεί —δια του κυβερνητικού εκπροσώπου και όχι δια ζωής όπως άλλες φορές— τους υπουργούς «να ανασκουμπωθούν σε ένα πρόγραμμα προτεραιοτήτων 6-10 μηνών» για τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των πολιτών, με ιδιαίτερη έμφαση στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της Αθήνας.

Για το έργο της κυβέρνησης συνολικά ο πρωθυπουργός είπε: «Η λύση του προβλήματος των εκπαιδευτικών έδωσε τέλος σε μιαν άνευ προηγουμένου ταλαιπωρία της κοινωνίας μας. Είναι, λοιπόν, πολύ φυσικό ο λαός μας, που στο σύνολό του δοκιμάσθηκε σοβαρά, να θέλει να ξεκουρασθεί. Έχουμε και τις άδειες, που, όπως συνήθως, μειώνουν την αποδοτικότητα του κρατικού μηχανισμού. Για μας όμως είναι μια ευκαιρία να πρωτοπορήσουμε. Η παράδοση της θερινής υπολειτουργίας θα δώσει φέτος τη θέση της σε μια δημιουργική έξαρση. Το χρωστάμε αυτό στο Λαό μας και πρέπει να του το δώσουμε».

... σκοτούρες...

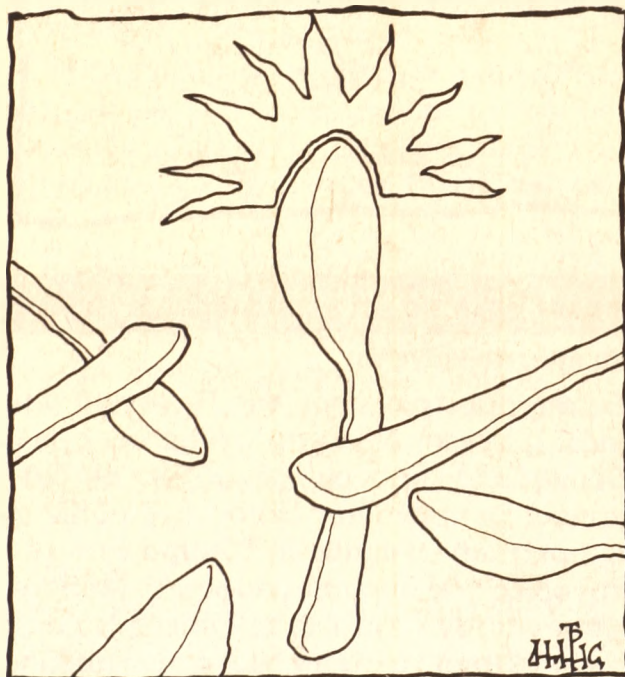
Η ατμόσφαιρα έξαρσης και εξαγγελιών σκιάζεται από την παραίτηση του βουλευτή Τρικάλων του ΠΑΣΟΚ κ. **Δημήτρη Μάντζαρη** και την αποχώρησή του από το ΠΑΣΟΚ. Στα πολιτικά θέματα, που θέτει με την επιστολή προς τον πρωθυ-

πουργό ο κ. Μάντζαρης, ο κ. Α. Παπανδρέου απαντά ότι «*συνεχίζει να τον θεωρεί φίλο και μέλος του ΠΑΣΟΚ*».

... ουφ! Τέλος.

Η μετακίνηση πάντως με ένα κότερο δεν είναι τόσο απλό πράγμα όπως νομίζουν οι πιο πολλοί. Από και προς την έπαυλη του κ. Κιοσέογλου στην Πάτμο, η διαδικασία έχει ως εξής: Το απογευματάκι, ένα Zodiak αποβιβάζει τον πρωθυπουργό σε απόμακρη ακτή και σε σημείο που οι άνδρες της φρουράς έχουν απομακρύνει ήδη τους λουομένους. Ένα αγροτικό τζίπ περιμένει, επιβιβάζεται ο πρωθυπουργός μόνος, ενώ προηγείται άλλο αγροτικό με τη φρουρά. Διακριτικά και σε άλλο έρημο σημείο, ένα δεύτερο Zodiak αποβιβάζει την υπόλοιπη συντροφιά από το κότερο. Σημείο συναντήσεως η έπαυλη του κ. Κιοσέογλου.

Αναψυκτικά και φρούτα εποχής.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Σκοτούρες...

Σάλος και αναταραχή και ταλαιπωρία στα λιμάνια από την απεργία τριών ναυτεργατικών σωματείων. Συζητήσεις για το ενδεχόμενο και νέων αποχωρήσεων. Διαψεύδει, όσο τον αφορά, ο ευρωβουλευτής κ. **Παρ. Αυγερινός**. Δηλώσεις ικανοποίησης του Κύπριου προέδρου Γ. **Βασιλείου** για τις επαφές που είχε στις ΗΠΑ και κυβερνητική ανακοίνωση στην Αθήνα ότι η ελληνική κυβέρνηση στηρίζει τους χειρισμούς του.

Οι δήμαρχοι Αθηνών και Πειραιώς δηλώνουν ότι θεωρούν θετική την κυβερνητική πρωτοβουλία για τα δορυφορικά προγράμματα, αλλά και ότι δεν επαναπαύονται. Έχουν και αυτοί τα σχέδιά τους. Ο κ. Μαρούδας ζητά την παραίτηση του γενικού διευθυντή της ΕΤ-2 **Δημήτρη**

Παλαιοθόδωρου αλλά η παρέμβαση του υπουργού Παιδείας Γ. Παπανδρέου τον διασώζει. Ο κ. Μαρούδας εξακολουθεί να αναζητεί γενικό διευθυντή για την ΕΤ-1 ένα μήνα μετά την αποπομπή του Ν. Σηφουνάκη. Ως τώρα εισπράττει μόνο αρνήσεις.

... έργα...

Ο πρωθυπουργός εμφανίζεται το μεσημέρι στο Καστρί και συναντάται με τον υπουργό Εργασίας **Γιώργο Γεννηματά**. Του παρέχει έγκριση για να ανακοινώσει ο **Ραυτόπουλος** τη σύγκληση έκτακτου συνεδρίου της ΓΣΕΕ για τον Οκτώβριο. γεγονός που δεν συγκινεί καμιά παράταξη πλην της ελεγχόμενης ΠΑΣΚΕ. Σε άλλη συνεργασία του, ο πρωθυπουργός δήλωσε ότι είναι πολύ απογοητευμένος από την όλη κυβερνητική εικόνα και από την πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων και ότι εξετάζει σοβαρά την ιδέα να προκηρυχθούν πρόωρες εκλογές!

... και ημερόνυχτα

Ο πρωθυπουργός εγκαταλείπει το Καστρί, μεταβαίνει στον «Αστέρα» Βουλιαγμένης και επιβιβάζεται σε σκάφος. Ίσως πρόκειται για το «Γκουανταλαχάρα».

ΣΑΒΒΑΤΟ, 6 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Σκοτούρες;

Συνεχίζονται οι αντιδράσεις για το σκάνδαλο **Κοσκωτά** στη Βουλή, ενώ την πρωτεύουσα έχουν εγκαταλείψει ήδη από χθες οι περισσότεροι υπουργοί, με πρώτους και καλύτερους τους **Μένιο Κουτσόγιωργα**, **Παν. Ρουμελιώτη** και **Γιώργο Παπανδρέου**, παρά το γεγονός ότι αναμένονται τα αποτελέσματα για τις εισαγωγικές στα ΑΕΙ. Τα μέλη του Εκτελεστικού Γραφείου, που είχαν πιστέψει και αυτά ότι ο πρωθυπουργός θέλει να ασχοληθεί επειγόντως προσωπικά με τη δημιουργία «πολιτικού οργάνου» για τον σχεδιασμό των κινήσεων κυβέρνησης και ΠΑΣΟΚ στα μεγάλα αστικά κέντρα, φεύγουν κι αυτά για διακοπές.

Νέα ομαδική φυγή και των λοιπών Αθηναίων.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 7 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Σκοτούρες...

Βολές από το σύνολο σχεδόν του Τύπου για τις στενές σχέσεις συμπάθειας της κυβέρνησης προς τον Γ. Κοσκωτά.

... έργα;

Εν πλω

Με την ανάγνωση του Τύπου ο πρωθυπουργός εξοργίζεται στην κρουαζιέρα

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ...

του και γνωστοποιεί την οργή του («δεν θα με κάνουν ότι θέλουν οι εκδοτες») στον κ. Μαρούδα και στον κυβερνητικό εκπρόσωπο κ. Κωστόπουλο.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 8 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Σκοτούρες...

Ο υπουργός Παιδείας, σε διακοπές όπως και ο πατέρας του. Ενημερώνεται στη Σίφνο για τη χαμηλή απόδοση των 135.000 μαθητών στις εισαγωγικές εξετάσεις για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ.

... έργα...

Τα προβλήματα που ανέκυψαν με τις κενές θέσεις και τη χαμηλή «βάση» στα βασικά μαθήματα προσπαθεί να αντιμετωπίσει ο τριών εβδομάδων Γενικός Γραμματέας του υπουργείου Παιδείας κ. **Πανάρετος**. Ο υπουργός Παιδείας ως παλαιότερος —σαράντησε κιόλας στην κυβέρνηση— χρειάζεται διακοπές. Η κυβέρνηση, ενώ τερματίζει τις επαφές του στις ΗΠΑ ο περιχαρής κ. Βασιλείου, δηλώνει ότι θα απομακρύνει οπωσδήποτε τη βάση του Ελληνικού, ακόμα και εάν υπογραφεί νέα συμφωνία. Η «Νέα Δημοκρατία» και ο κ. **Μητσotάκης** ισχυρίζονται, αναληθώς, ότι τον όρο αυτό τον είχαν επιτύχει και στις δικές τους διαπραγματεύσεις.

... και νυχτοήμερα

Η **Αγγέλα Κοκκόλα**, επιτιμεί αυστηρά τους άνδρες της φρουράς που προσέτρεξαν να «σώσουν» τον Γιώργο Παπανδρέου όταν ανατράπηκε από τη σανίδα του γουίντ σέρφινγκ. «Είστε υπερβολικοί, για να μην πω γελοίοι. Αφήστε το παιδί ήσυχο, είναι δεινός κολυμβητής».

Υποψίες ότι ο πρωθυπουργός βρίσκεται και αυτός στη Σίφνο, επειδή συνωθούνται πολλοί υπουργοί στο μικρό νησί. Ανοησίες. Πήγαν επειδή βρίσκεται εκεί ο υπουργός Παιδείας. Ο πρωθυπουργός έχει αράξει μάλλον στη Σκιάθο.

ΤΡΙΤΗ, 9 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Σκοτούρες...

Συνεχίζεται η αγωνία εκατοντάδων χιλιάδων γονιών και μαθητών για τις εξετάσεις και την κάλυψη των θέσεων στα ΑΕΙ και η αντιδικία κυβέρνησης και «Νέας Δημοκρατίας» για τις διαπραγματεύσεις με τις ΗΠΑ. Η κυβέρνηση προσπαθεί να υποβαθμίσει τις απαισιόδοξες διαπιστώσεις του υπομνήματος του πρώην υπουργού κ. **Απόστολου Λάζαρη** προς τον πρωθυπουργό για το μέλλον της και το μέλλον του ΠΑΣΟΚ. Εκατόμβη αίματος στις εθνικές οδούς.

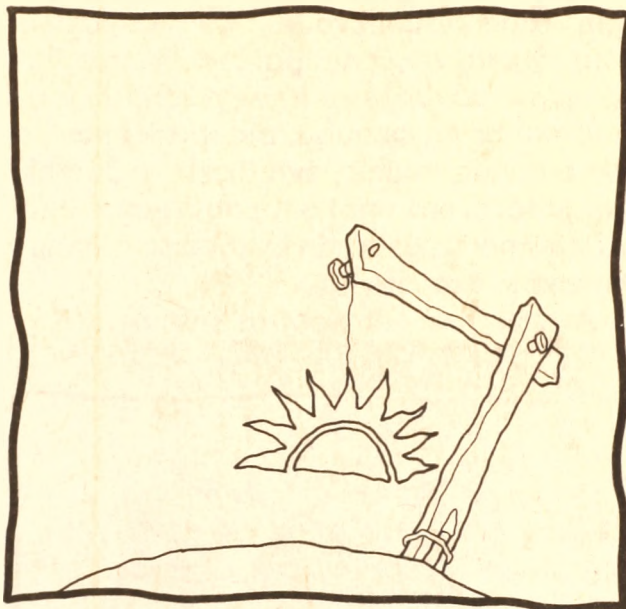
... έργα...

Σήμερα είναι! Τρίτη και ο μήνας έχει ενιά...

... νυχτοήμερα

Στη Σκιάθο —αν όντως βρίσκεται εκεί ο πρωθυπουργός— τα πνεύματα είναι ήρεμα εφέτος, εν αντιθέσει με όσα είχαν συμβεί πέρσι στο ίδιο νησί:

Τότε, μια αθώα βόλτα με μηχανάκι της συνοδού του πρωθυπουργού, λέγεται ότι ήταν η πραγματική αιτία για τη μετάθεση ενός αστυνομικού της προσωπικής φρουράς. Οικογενειακά δράματα...

ΤΕΤΑΡΤΗ, 10 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Το πράσινο καίγεται

Ενόψει του τριήμερου της Παναγίας αρχίζει η γενική διάλυση. Ακόμα και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος φεύγει σε διακοπές! Οι πυρκαγιές μένουν. Χυδαία η εμπρηστική αντεπίθεση **Τόμπρα** στις κατηγορίες του δημοσιογράφου **Γ. Μασσαβέτα** για τον τρόπο με τον οποίο διοικείται ο ΟΤΕ και τα προβλήματα των προμηθειών. Το πράσινο φως στον **Τόμπρα** δίνεται μετά από συνεννόηση με τον πρωθυπουργό.

Η κυβέρνηση δηλώνει ότι δεν θέλει να έχει καμιά ανάμιξη στην «προσωπική διαμάχη **Τόμπρα - Μασσαβέτα**».

Το πράσινο φως από τον πρωθυπουργό εκπέμπεται από έπαυλη της Ραφήνας. Ελέγχονται ως λανθασμένες οι πληροφορίες που διοχετεύθηκαν ότι ο Α. Παπανδρέου βρίσκεται στη Σκιάθο.

ΠΕΜΠΤΗ, 11 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Έργα φαύλου

Ο **Γ. Παπανδρέου** διακόπτει τις διακοπές του για να αναγγείλει την επ' αυτοφώρω σύλληψη (μετά βέβαια από καταγγελία ιδιώτη) του νομικού συμβούλου του Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων και κρατικού

πολυθεσίτη **Γ. Γρέγου** ο οποίος ζήτησε και έλαβε 15 εκατ. από ιδιοκτήτη οικοπέδου.

Μετά τις δηλώσεις στους δημοσιογράφους ο υπουργός Παιδείας ξαναφεύγει για διακοπές στη Χαλκιδική.

Σκοτούρες...

Πάντως αυτή η επιχείρηση δημοσίων σχέσεων δεν πήγε καθόλου καλά, και φόρτισε περισσότερο τη σκανδαλολογία εις βάρος του ΠΑΣΟΚ, αφού αποκαλύπτεται ότι ο **Γ. Γρέγος** είχε διορισθεί σε επτά δημόσιες θέσεις και ήταν ηγετικό στέλεχος της κλαδικής δικηγόρων του ΠΑΣΟΚ. Ο κ. Κουτσόγιωργας διαψεύδει ότι αυτός τον είχε διορίσει. «Ούτε τον έχω δει ούτε κατ' όψιν», δήλωσε.

... και εξαφάνιση

Ο πρωθυπουργός έχει εξαφανισθεί για τους υπουργούς του, οι περισσότεροι από τους οποίους ετοιμάζουν τις βαλίτσες τους. Ενημερώνεται πάντως για όλες τις εξελίξεις της υπόθεσης **Τόμπρα - Μασσαβέτα**, που καταγγέλλεται από όλα τα κόμματα ότι αναπτύσσεται με πλήρη κυβερνητική ανοχή, εάν όχι κάλυψη.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 12 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Ξεγνιασιά

Στο δρόμο, που χάραξε ο πρωθυπουργός οι Αθηναίοι σε νέα έξοδο με την ευκαιρία του τριήμερου της Παναγίας.

Ο **Τόμπρας** ανενόχλητος συνεχίζει την προκλητική του επίθεση, από τη Ρόδο όπου βρίσκεται σε διακοπές. Ο Κουρής διπλα (στο TELEFAX 34.52.190, παραλαμβάνει τα μηνύματά του).

Έργο...

Ο πρωθυπουργός βρέθηκε το πρωί στο Καστρί, όπου συναντήθηκε με τον αμερικανό πρόεδρο **Ρόμπερτ Κήλυ**. Για τη συνάντηση, που φέρεται να αφορούσε παράπονα της αμερικανικής πλευράς ότι η εξαγγελία για την απομάκρυνση της βάσης του Ελληνικού ήταν «μονομερής πράξη και εκτός του πλαισίου των διαπραγματεύσεων», δεν ανακοινώθηκε τίποτα.

Ο πρωθυπουργός αναθέτει στο γιό του που βρίσκεται στη Χαλκιδική να εκπροσωπήσει την κυβέρνηση στη γιορτή της Παναγίας Σουμελά (όπου θα πάει για πρώτη φορά φέτος ο κ. Μητσotάκης) και ειδοποιεί ότι δεν θα παραστεί στη δεξίωση για την «Εορτή των Ενόπλων Δυνάμεων».

... και μερόνυχτα

Ελεύθερες λοιπόν η Κυριακή και η Δευτέρα. Μεσημεριάτικα, ο πρωθυπουργός αναχωρεί για κρουαζιέρα στο Αιγαίο.

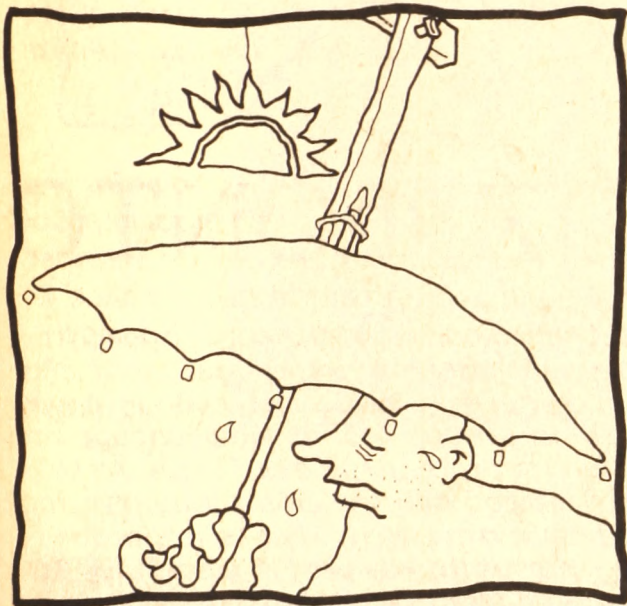
... ΑΥΤΟΣ Ο ΚΑΙΣΑΡ

ΚΥΡΙΑΚΗ, 14 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Τι μέρα κι αυτή...

Χωρίς προηγούμενο το ρεζιλίκι της Αστυνομίας, με την εισβολή και την «απαλλοτρίωση» οπλισμού από την **17 Νοέμβρη**, στο αστυνομικό τμήμα Βύρωνα. Ο πρωθυπουργός ειδοποιείται με το ραδιοασύρματο από τον υπουργό Δημόσιας Τάξης **Τάσο Σεχιώτη**, που βρίσκεται σε διακοπές στην Τρίπολη, και εκφράζει απλώς τη θλίψη του.

Αιματηρό τριήμερο και φωτιές σε ολόκληρη την Ελλάδα.

Γιωργάκης και Μητσοτάκης αναbastάζουν την εικόνα του Ευαγγελιστή Λουκά στην Παναγία Σουμελά.

Συνάντηση στην Κηφισιά **Λούβαρη, Γ. Πέτσου** και **Κ. Τσίμα**. Είχε προηγηθεί συνάντηση **Λούβαρη - Κοσκωτά**. Λέτε ο Τσίμας να συγκέντρωνε στοιχεία για τη «17 Ν» ή απλώς έπαιρνε τα αναψυκτικά του με τον προϊστάμενο τού Φάνη και τον αγελιοφόρο Λούβαρη;

ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟ

Σκοτούρες...

Η αιχμή της «Εξόρμησης» διά χειρός **Κ. Σκανδαλίδη** κατά του Θ. Τόμπρα κάνει έξω φρενών τον Ανδρέα, μετά τα σφοδρά παράπονα του «μαχόμενου» Θεοφάνη Τόμπρα. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος εκδίδει επανορθωτική ανακοίνωση για λογαριασμό του Εκτελεστικού Γραφείου. Η «Νέα Δημοκρατία» κατηγορεί τον πρωθυπουργό για στάση «*Πόντιου Πιλάτου*», αλλά ο Τόμπρας ενθαρρυνμένος πιστεύει ότι θα τρομοκρατήσει όλους όσους τόλμησαν ή θα τολμήσουν να γράψουν για σκάνδαλα και κατά του πρωθυπουργού προσωπικά.

... μέρα αργίας

και νύχτα εργασίας

ΤΡΙΤΗ, 16 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Άστους να σκοτίζονται

Ο πρωθυπουργός εξαφανισμένος, ο Σεχιώτης αμήχανος και ο Τόμπρας αποχαλινωμένος συνεχίζει την τρομοκρατική και εκβιαστική του τακτική με «ανοικτή επιστολή» προς τους 300 και πλέον δημοσιογράφους, που τον επικρίνουν για τις μεθόδους του. Εκδηλώνονται αντιδράσεις και μέσα στο ΠΑΣΟΚ, μετά μάλιστα το στραπατσάρισμα του Εκτελεστικού και της «Εξόρμησης», για «το ήθος και το ύφος της Αλλαγής», που προσωποποιήθηκε τον τελευταίο καιρό στον κ. **Τόμπρα**.

Η «17 Νοέμβρη» γνωστοποιεί με φωτογραφία και ανακοίνωσή της στο «Έθνος» πως συνέλεξε τα όπλα από το αστυνομικό τμήμα Βύρωνα και τα περιστατικά της εισβολής, που κατέληξαν στο δέσιμο των αστυνομικών.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 17 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Σκοτούρες...

Η κυβέρνηση συνεχίζει να ταυτίζεται πλήρως με τις επιλογές και τις μεθόδους του κ. Τόμπρα και να επιμένει, όπως κατηγορείται να τηρεί στάση *Πόντιου Πιλάτου*.

Ο Σεχιώτης παίρνει τη διαβεβαίωση ότι δεν πρόκειται να αντικατασταθεί, παρά τη γενική κατακραυγή εναντίον του και του δίνεται εντολή να προχωρήσει στη σύσταση της «Ειδικής Αντιτρομοκρατικής Ομάδας».

Οι φλόγες καίνε την Ελλάδα από άκρου εις άκρον.

... Έργα

Ο υπουργός Οικονομικών **Δημήτρης Τσοβόλας** εκτοξεύει τις εξαγγελίες του για αύξηση των τιμών φορολογίας των ακινήτων κατά 50-100% αιφνιδιάζοντας ιδιοκτήτες, ενοικιαστές και τους συναρμόδιους υπουργούς **Π. Ρουμελιώτη** και **Νικ. Ακριτίδη**. Ο Ρουμελιώτης προσπαθεί να μπαλώσει τα πράγματα, λέγοντας ότι «κάτι ήξερε σχετικά», αλλά ο Ακριτίδης, που παίρνει όλη την μπόρα με τα ενοίκια, δηλώνει ότι «δεν είχε ενημερωθεί».

Αλλά κάποια μέρα...

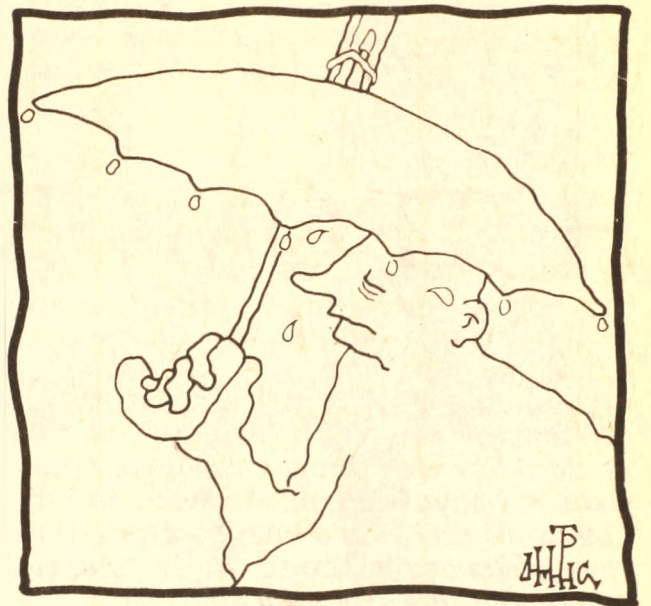
Ο πρωθυπουργός σκέπτεται να επισκεφθεί το Καστρί μια απ' αυτές τις μέρες. Στου Μαξίμου επικρατεί πλήρης ηρεμία.

ΠΕΜΠΤΗ, 18 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Η νύχτα η τελευταία

Η κατάσταση στην αγορά περιγράφεται στον Τύπο ως «*κρίσιμη*» μετά τις αιφνδιαστικές εξαγγελίες του Τσοβόλα και οι

αντιδράσεις για τον Τόμπρα κλιμακώνονται. Ο πρωθυπουργός μετά τις διακοπές μιας ακόμη εβδομάδας, αποφασίζει να επιστρέψει από αύριο στο Καστρί. Δίνει πάντως εντολή να κλείσει το στόμα — και το θέμα — του Τόμπρα και να μπαλωθούν όπως - όπως τα πράγματα με τα ενοίκια και τα αφορολόγητα όρια. Παράλληλα με την «αναδίπλωση Τόμπρα» ο πρωθυπουργός δίνει εντολή να γίνει διευκρινιστική δήλωση - αποκήρυξη της εισαγωγής που είχε γράψει στο βιβλίο του Γ. Μασσαβέτα.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 19 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Απογευματινή δουλειά

Επιτέλους, ο Ανδρέας το απόγευμα στο Καστρί, όπου τον περιμένουν πολλές ενημερωτικές εκκρεμότητες και προβλήματα: Το θέμα *Δούντα*, οι επιπτώσεις από τα ενοίκια, η ματαιώση της ελληνικής έκθεσης αρχαιοτήτων στην Αυστραλία, ποιος θα πάει στην κηδεία του Ζια Ουλ Χακ (αποφασίζει τελικά να στείλει το φίλο του Λούβαρη κ. **Γιώργο Πέτσο**). Εντολή γενική «*φτιάξτε το κλίμα του κόσμου*» και απόφαση για βραδυνή καθησυχαστική τηλεοπτική εμφάνιση του Τσοβόλα. Μαζί και οι εξαγγελίες, για νέα φιλολαϊκά μέτρα.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 20 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Θα τελειώσει κι αυτό

Συνέχεια συνεργασιών στο Καστρί με τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας κ. Π. Ρουμελιώτη (που κάνει σφοδρά παράπονα κατά του Τσοβόλα) και με τον Κάρολο Παπούλια, με τον οποίο αποφασίζουν να στείλουν τη Δευτέρα στον Οζάλ, τον **Χρ. Μαχαιρίτσα**.

Κοιτάζοντας το ημερολόγιό του, ο πρωθυπουργός αναλογίζεται ότι σε μια βδομάδα, το άλλο Σάββατο, θα είναι πανσέληνος. Μια βδομάδα είναι, θα περάσει...

«**Α**πό δω κύριε υπουργέ» πρόλαβε τον πολιτικό προϊστάμενο του υπουργείου Δημόσιας Τάξης ο Γιώργος Τσαλακός Αναπληρωτής Διευθυντής Ειδήσεων.

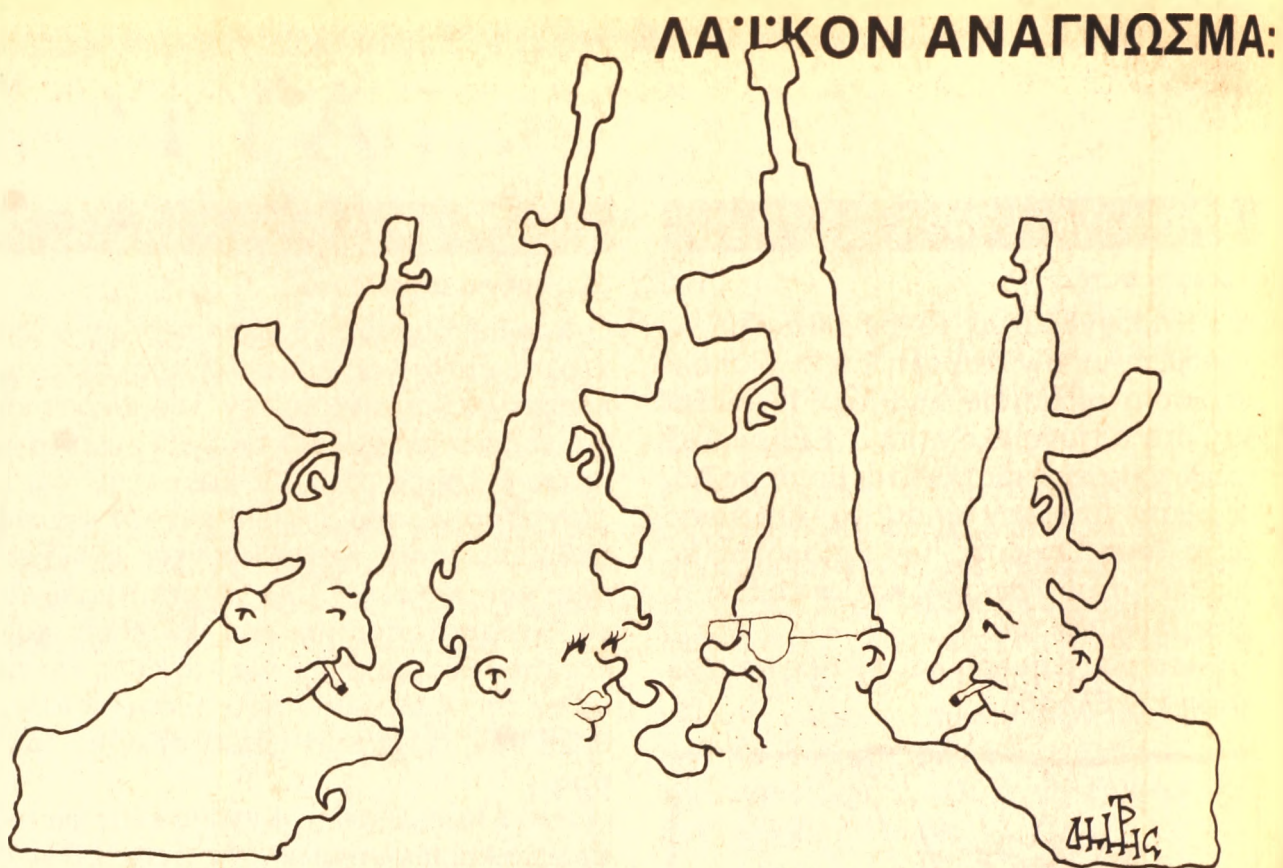
«*To studio είναι εδώ δεξιά*», συνέχισε, «*σεξ ξαναμπήκατε στο ασανσέρ...*».

Μουρμουρίζοντας κάτι ακατάληπτα ο Σεχιώτης διέσχισε με αρειμάνιο ύφος την πόρτα του studio, χαιρέτησε στρατιωτικά τον Μπιρσίμ και ο Τσαλακός τον πρόλαβε ξανά στο τσάκ τη στιγμή που άνοιγε την πόρτα μιας μικρής αποθήκης...

— «*Φέρτε μια πολυθρόνα διαφορετικού χρώματος απ' τις άλλες*» ψιθύρισε ο Γιώργος «*να τον καθήσουμε γιατί θα τον χάσουμε εδώ μέσα*».

— «*Το θέμα δεν είναι να τον χάσουμε*» φιλοσόφησε μελαγχολικά ο Μπιρσίμ «*το πρόβλημα είναι ότι τον έχουμε εδώ...*».

— «*Ποιο Λιμεναρχείο κούρσεψαν;*» Ούρλιαξε ο Βαγγέλης στο τηλέφωνο, «*στάσου να βγω απ' την εκκλησία δεν ακούω*».

Η ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΕ ΡΟΖ ΦΟΝΤΟ

τίποτα. Αυτός ο παπάς φωνάζει σαν το Γιάννη τον Εθνικάρα...».

— «*Κύριε υπουργέ οι πληροφορίες λένε ότι μπήκαν ντυμένοι βατραχάνθρωποι γι' αυτό δεν τους υποψιάστηκαν οι Λιμενικοί, κι έφυγαν ύστερα κανονικά από το δρόμο με ταξί ενώ ο κόσμος έτρεχε να τους ψάξει στη θάλασσα επειδή τους είχαν δει με τα βατραχοπέδιλα...*».

— «*Μα τον Άη Νικόλα θα σας στείλω όλους στην Κύπρο*» άφρισε ο Βαγγέλης σπάζοντας τη λαμπάδα του στον τοίχο της Παναγιάς της Καστοριανής όπου προσκυνούσε στη χάρη της για λογαριασμό του υπουργικού Συμβουλίου.

— «*Κύριε Πρόεδρε βρέθηκε ο Σεχιώτης*» ξέσπασε χαρούμενος ο Ζιάγκας στο φινιστρίνι της κουκέτας του Ανδρέα. «*Σύμφωνα με το πρόγραμμα έπρεπε να παραστεί στην Τήνο, πήρε όμως άλλο φέρυ μπόουτ και βγήκε στα Καμμένα Βούρλα*».

Στο ξενοδοχείο μπήκε σε λάθος δωμάτιο (—του Θανασάκη του Κανελλόπουλου που κάνει ιαματικά λουτρά—) και τηλεφώνησε να μάθει τι ώρα θα γινόταν η λειτουργία —ευτυχώς— και ο Τόμπρας που ήταν στη γραμμή μας ενημέρωσε. Αντιμετωπίσαμε βέβαια τρομερό πρόβλημα να τονβάλουμε στο περιπολικό —γιατί κάτι είχε ακούσει για το «ζήτημα»— και ζητούσε από το πλήρωμα να υπογράψουν δήλωση του Ν. 105 ότι είναι αληθινοί αστυνομικοί. Εν πάση περιπτώσει σε δέκα λεπτά βγαίνει στην ΕΡΤ».

— «*Πες στο Λούβαρη να μου κατεβάσει τη μικρή τηλεόραση*» είπε ο Ανδρέας «*Και λίγα παγάκια. Και πες στον Τσίμα να μην περπατάει με τα άρβυλα στο κατάστρωμα. Τρεις φορές ξύπνησε τη Μιμή!*»

— «*Γρήγορα τον Ερμόλαο*» φώναξε ο Σωτήρης έντρομος πετώντας τον Γκράμ-

σι που διάβαζε πάνω στο παχύ χαλί με το κεντημένο πορτρέτο του Χαρίλαου.

Στην οθόνη ακουγόταν η φωνή του Σεχιώτη ενώ φαινόταν το πίσω μέρος του κεφαλιού του.

— «*Και γιατί αγαπητοί μου συμπολίτες;*» απορούσε ο Τάσος στο γυαλί «*Αν κάποιος κακοποιός φορέσει στολή της ΔΕΗ, άνετα μπορεί να πάει και να βάλει μπρος το Κερατσίνι, λόγου χάρη. Ενθυμούμαι φίλοι μου ως νέος προπολεμικά εις εορτάς των Απόκρεω είχα ενδυθεί Αθανάσιος Διάκος. Ενώ λοιπόν πηγαίναμε με τη συντροφιά μου εις μίαν ταβέρναν και διερχόμεθα από μίαν εκκλησίαν κάποιιο αγριεμένος με τράβηξαν μέσα όπου ετέλεσα ολόκληρο το Μυστήριον ενός γάμου όπου είχε αργήσει να μεταβεί ο αληθινός ιερέυς και οι ανυπομονούντες συγγενείς της νύφης με εξέλαβαν δι' εκείνον! Βλέπετε λοιπόν, ότι οι τρομοκράτες της 3ης Σεπτεμβρη...*».

— «*Θα τρελαθώ. cut, ρίχτε διαφημίσεις*» ούρλιαξε ο Μπιρσίμ.

— «*Κύριε υπουργέ*» έσκυψε στο μικροφώνό του «*μην περιστρέφετε την πολυθρόνα σας. Η κάμερα είναι αυτή με το στρογγυλό γυαλάκι, εσείς μιλάτε τώρα στο παραθυράκι της τουαλέτας*».

— «*Θέλω να μάθετε που ήταν ο Βαλυράκης, ο Αλεξάκης και ο Τεγόπουλος την ώρα της επίθεσης, πρόσταξε ο Ανδρέας*».

«*Και οι συγγενείς του Βινιερών κ. Πρόεδρε*», είπε ο Βαγγέλης ενώ προσπαθούσε να κρατηθεί απ' τη γραβάτα του Ζιάγκα γιατί είχε βγάλει μπουκαδούρα.

Το κόκκινο τηλέφωνο πάνω στο γραφείο του Κόκκαλη χτύπησε δυνατά.

— «*Κύριε πρόεδρε*» τραύλισε η Αγγέλα, «*είναι κάποιος απ' την παρέα που "επισκέφθηκαν" το Βύρωνα. Θέλει εσάς προσωπικά*».

Ο πρόεδρος πήρε με αργή κίνηση το ακουστικό, ενώ ο Σεχιώτης έβγαζε ένα λάθος σχεδιάγραμμα του Ρέντη από το

«Δωδεκάλογο του Καλού Τρομοκράτη» που κρατούσε στα χέρια του.

— «*Ανδρέα*» άκουσε μια εύθυμη φωνή «*Σε παίρνουμε για να διαψεύσουμε ότι χτυπήσαμε τη μικρή στο Τμήμα. Απλά ο σύντροφος που την είδε ταραγμένη της χάιδεψε στην αρχή λίγο το μπράτσο*».

— «*Και μετά, και μετά;*» ρώτησε με λαχτάρα η Μιμή που παρακολουθούσε από το ντουμπλεξ.

— «*Μετά*» είπε η φωνή «*ο σύντροφος της ξέσφισε λίγο το σκοινί στα γόνατα για να ανακουφιστεί και τη χάιδεψε λίγο στους αστραγάλους για να ξεμουδιάσει*».

— «*Και μετά;*» στέναξε λιγωμένη η άλλη.

— «*Της άνοιξε ο σύντροφος λιγάκι τη ζώνη και το πουκάμισο για να μπορεί η κοπέλα ν' αναπνεύσει*».

— «*Ανδρέα μου, πάω κάτω και σε περιμένω μόλις τελειώσεις με τους κυρίους*» είπε αργά η Μιμή. «*Μην καθυστερήσεις, εσύ θα χάσεις*» και πέρασε με λίκνισμα την μπουκαπύρτα του γραφείου για τις κουκέτες.

— «*Από πού τηλεφωνείτε κύριε υπουργέ;*» ρώτησε ο αρχηγός της ΕΛΑΣ. «*Εδώ έχουμε προβλήματα*».

— «*Είμαι στο αεροδρόμιο Ιωαννίνων*» απάντησε ο Τάσος «*Ο ηλίθιος ο υπάλληλος της Ολυμπιακής μου έδειξε άλλο αεροπλάνο. Τι τρέχει;*».

— «*Όλες οι αστυφυλακίνες της περιοχής τέως Διοικήσεως πρωτευούσης, δεν το κουνάνε από τα Αστυνομικά Τμήματα*» απάντησε ο Καλογεράς.

— «*Μα τρελάθηκες, αυτό είναι θαύμα, όχι πρόβλημα*» αγρίεψε ο Σεχιώτης «*Πάντα είχα πίστη στον πατριωτισμό και στη γενναιότητα των Γυναικών Αστυνομικών*».

— «*Ναι, κύριε υπουργέ*» ψέλισε ο Αρχηγός «*Αλλά είναι όλες παρφουμαρισμένες, με έντονο μακιγιάζ και μπέιμπυ ντολ και έχουν φέρει και τα κρεβάτια τους μαζί*».

Σ. Χ.

ΑΦΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ

Το περασμένο τεύχος του ΑΝΤΙ ήταν αφιερωμένο στα δάση και την ορεινή Ελλάδα. Δυστυχώς και το φετινό καλοκαίρι ζήσαμε σκληρές τεράστιων καταστροφών. Μεγάλες και μικρές πυρκαγιές αποτέφρωσαν χιλιάδες στρέμματα δασικών και χορτολιβαδικών εκτάσεων, αλλά και καλλιεργειών. Σχεδόν σε κάθε δασική περιοχή της χώρας είχαμε μία ή περισσότερες πυρκαγιές. Ο απολογισμός είναι τραγικός και μια εικόνα των μέχρι τώρα καταστροφών δόθηκε στο προηγούμενο τεύχος.

Σ' αυτόν τον απολογισμό θα πρέπει να προστεθούν και οι πυρκαγιές του τελευταίου δεκαπενθημέρου. Σύμφωνα με πρόχειρους υπολογισμούς, από στοιχεία του ρεπορτάζ των εφημερίδων, υπολογίζεται ότι κάηκαν περίπου 100.000 στρέμματα δασικών εκτάσεων και καλλιεργειών. Εκεί που έσβηνε μια πυρκαγιά άναβε μια καινούργια. Και όχι μόνον αυτό. Φθάσαμε στο σημείο εμπρηστές να απειλούν και να τηλεφωνούν σε χωριά προειδοποιώντας για πυρκαγιά. Εκτός όμως από τις δασικές εκτάσεις που κάηκαν το τελευταίο δεκαπενθήμερο, κάηκαν ή απειλήθηκαν χωριά, σπίτια, ζώα και αποθήκες, ενώ θρηνήσαμε και νεκρούς από την καταστροφική μανία των πυρίνων γλωσσών.

Οι τελευταίες πυρκαγιές μπορεί να μην ήταν «εντυπωσιακές» όπως οι προηγούμενες, ήταν όμως, ιδιαίτερα κατα-

στροφικές. Μόνο στη Λακωνία π.χ., σύμφωνα με πρώτους υπολογισμούς καταστράφηκαν περίπου 250.000 ελαιόδενδρα και χιλιάδες στρέμματα γεωργικών εκτάσεων. Εξίσου καταστροφικές ήταν οι πυρκαγιές στην Αιτωλοακαρνανία, όπου σε ορισμένες περιπτώσεις η φωτιά έκαψε σχεδόν μια βδομάδα χωρίς να ελεγχθεί. Το ίδιο και στην Εύβοια, όπου μαζί με δασικές και χορτολιβαδικές εκτάσεις, αποτεφρώθηκαν και εκατοντάδες αιγοπρόβατα.

Οι πυρκαγιές όμως των τελευταίων ημερών έπληξαν και άλλες περιοχές με σοβαρές και εκεί, αλλά λιγότερες ζημιές:

Η φωτιά «έφαγε» χιλιάδες στρέμματα στα Γιάννενα, Θεσπρωτία, Αχαΐα, Χίο, Σάμο, Δράμα, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Καρδίτσα, Τρίπολη, Καστοριά, Φλώρινα, Κιλκίς, Ρόδο, αλλά και στον Καρέα, Καπανδρίτι, Αυλώνα και στην Κόρινθο κοντά στο χωριό Ίσθμια.

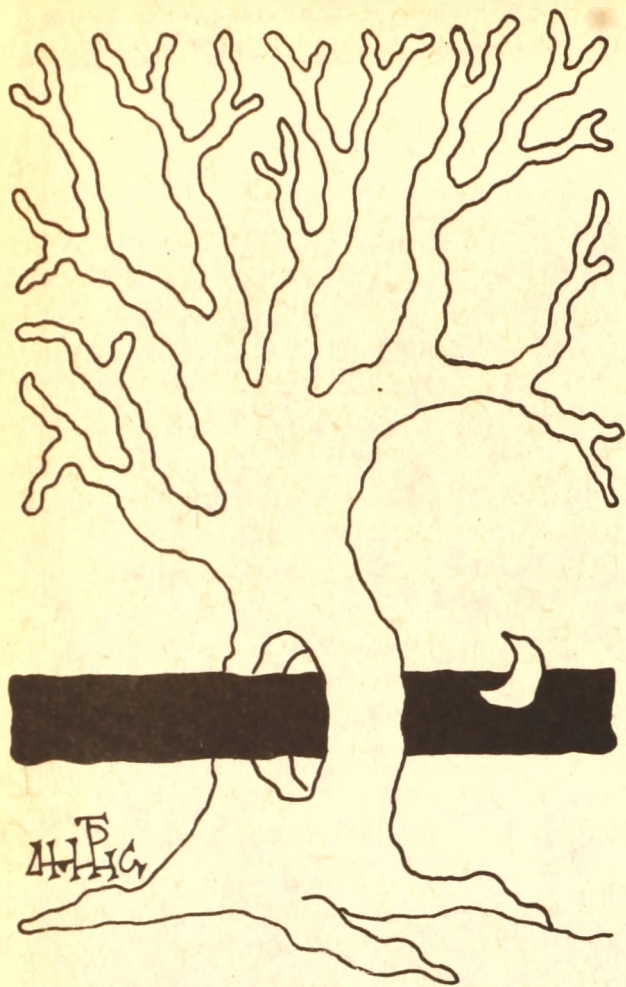
Αν λοιπόν υπολογισθούν και οι καταστροφές των προηγούμενων δύο μηνών, φαίνεται πόσο απροστάτευτα είναι τα εναπομείναντα δάση μας από τον πύρινο όλεθρο. Για άλλη μια φορά η κρατική μηχανή, παρόλες τις διαβεβαιώσεις της κυβέρνησης για την «αποτελεσματικότητα της στο σβύσιμο των πυρκαγιών», αποδεικνύεται ανέτοιμη και στην πρόληψη και στην καταπολέμηση και στην κατάσβεση των πυρκαγιών. Και έχει τεράστιες ευθύνες όχι μόνον για την ανεπάρ-

κεια των μέσων, αλλά και για την ανυπαρξία προληπτικών μέτρων. Όχι μόνον για την έλλειψη σχεδιασμού, αλλά και για την έλλειψη συντονισμού και κινητοποίησης των αρμοδίων φορέων και των πολιτών που από μόνοι τους τις περισσότερες φορές έδιναν μάχες με τη φωτιά με ό,τι πρόχειρα μέσα διέθεταν.

Είδαμε τις πυρκαγιές να σβήνουν μόνο αφού έκαigan τα πάντα ή αν «βοηθούσε» ο άνεμος. Πριν αντιμετωπίσουμε λοιπόν την εικόνα μιας τελειωτικής καταστροφής των δασών, μια στοιχειώδης πολιτική προστασίας όσων δασικών εκτάσεων απόμειναν, αλλά και όσων κάηκαν από κάθε μορφής καταπατήσεις, μοιάζει και είναι μια πρώτη σωστή αντιμετώπιση. Άραγε θα κάνει τουλάχιστον αυτό, το ελάχιστο η κυβέρνηση;

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Δαίμων... «της πυρκαγιάς» και όχι της φωτοσύνθεσης παρενέβη στις σελίδες του αφιερώματος για τα δάση στο προηγούμενο ΑΝΤΙ. Έτσι η σελίδα 24 μετατέθηκε στη σελ. 42, με αποτέλεσμα να κόβεται στη μέση το άρθρο του Ν. Σ. Μάργαρη Ορεινή Ελλάδα. Μια ερμηνεία της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντολογικής κατάρρευσης. Η σελίδα 24 λοιπόν πρέπει να διαβασθεί στη 42 και αντίστροφα. Οι υπομονετικοί αναγνώστες ελπίζουμε να μην συνάντησαν δυσκολίες. Ζητούμε πάντως συγγνώμη από τους αναγνώστες και τους συντάκτες των άρθρων.

Οι δυνατότητες της βιοκαλλιέργειας στην Ελλάδα έχουν μείνει ανεκμετάλλευτες και είναι περισσότερο υπόθεση ιδιωτική. Στο **Σταυροπήγιο**, ένα μικρό χωριό της ορεινής Μάνης, γίνεται μια προσπάθεια να προχωρήσει σε κοινοτικό επίπεδο η βιοκαλλιέργεια του λαδιού.

Γι' αυτή την προσπάθεια και τις δυσκολίες που συναντά από το υπουργείο Γεωργίας μιλήσαμε με τον πρόεδρο της κοινότητας **Γιώργο Σκαρπαλέζο** που υποστηρίζει τη βιοκαλλιέργεια του λαδιού.

Η κοινότητα θέλει να εφαρμόσει μια μέθοδο καταστροφής παρασίτων και κυρίως του **δάκου**. Η μέθοδος έχει εγκριθεί από το Ινστιτούτο Βιολογίας του «Δημόκριτου», και αποκλείει τον αεροψεκασμό. Ταυτόχρονα η προσπάθεια περιλαμβάνει τον αποκλεισμό των χημικών λιπασμάτων από τις καλλιέργειες και το άνοιγμα στην αγορά της Δυτικής Γερμανίας που ζητά βιολογικά προϊόντα. Ας σημειωθεί ότι η ζήτηση βιολογικών προϊόντων αυξάνει στις καταναλωτικές αγορές των χωρών της Δ. Ευρώπης και των ΗΠΑ με γοργούς ρυθμούς.

Τά όσα μας είπε ο πρόεδρος της κοινότητας Γ. Σκαρπαλέζος έχουν διπλό ενδιαφέρον.

Δίνουν καταρχήν μια διάσταση των δυσμενών επιπτώσεων της χρήσης των χημικών λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων και εντομοκτόνων στα προϊόντα και στη συνέχεια στον άνθρωπο. Δείχνουν όμως και τον τρόπο αντιμετώπισης τέτοιων συλλογικών προσπαθειών από την πλευρά του κράτους. Επιπλέον, αναφέρονται σε προβλήματα που δημιουργούνται από τη χρήση φυτοφαρμάκων και χημικών λιπασμάτων με στόχο την εντατική καλλιέργεια και τη μεγαλύτερη απόδοση, στην οικολογική ισορροπία καθώς και στα αποτελέσματα που έχουν στα προϊόντα και στη συνέχεια και στον καταναλωτή.

Η ΜΟΝΑΔΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

Η περίπτωση μιας κοινότητας στην ορεινή Μάνη που προσπαθεί να παράγει λάδι με βιοκαλλιέργεια

ΑΝΤΙ: Κύριε Σκαρπαλέζο τι σημαίνει ο όρος βιολογική καλλιέργεια;

Γ. ΣΚΑΡΠΑΛΕΖΟΣ: Βιολογική μπορεί να ονομασθεί μια καλλιέργεια, στην οποία κατ' αρχήν αποφεύγεται εντελώς η χρήση εντομοκτόνων, χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων. Ένα βασικό πλεονέκτημα των βιοκαλλιεργειών είναι ότι για την καταπολέμηση των παρασίτων εφαρμόζονται μέθοδοι με τις οποίες είναι δυνατή η εξουδετέρωση ενός μόνον εντόμου, εκείνου δηλαδή που βλάπτει τα φυτά της καλλιέργειας.

Αντίθετα με τις κοινές μεθόδους καταπολέμησης των παρασίτων όπως για παράδειγμα με τον αεροψεκασμό του δάκου ελαιάς, σκοτώνονται μαζί με το δάκο και όλα τα ωφέλιμα έντομα.

Πολλοί ξεχνούν ότι την εποχή που εδώ στη Μάνη γίνεται ο πρώτος αεροψε-

κασμός γίνεται και η γονιμοποίηση της συκιάς από το ειδικό κουνούπι. Έτσι, εκτός από το γεγονός ότι με τη μέθοδο αυτή δηλητηριάζονται ταυτόχρονα όλα τα αγροτικά μας προϊόντα, παρεμποδίζεται και ακολούθως μειώνεται η παραγωγή των σύκων.

Και ίσως ξέρετε, τα σύκα αποτελούν για την περιοχή μας μία από τις βασικότερες πηγές εισοδήματος.

Στη φύση κυριαρχεί μια θαυμαστή ισορροπία την οποία ο άνθρωπος αβασάνιστα καταστρέφει. Υπάρχει για παράδειγμα έντομο που τρώει το δάκο.

ΕΡ: Εσείς με ποιον τρόπο σκοπεύετε να καταπολεμήσετε το δάκο στο μέλλον, ούτως ώστε να αποφευχθεί η διατάραξη του οικολογικού συστήματος της περιοχής;

ΑΠ: Η κοινότητα Σταυροπηγίου έχει ήδη ξεκινήσει μια διαδικασία κατάργησης των χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων στις ελαιοκαλλιέργειές της. Η προσπάθεια αυτή βέβαια περιορίζεται ακόμα σε έναν πολύ μικρό κύκλο καλλιεργητών, θα έλεγα φίλων. Για την καταπολέμηση του δάκου θέλαμε ήδη για την ελαιοπαραγωγή του '88 να εφαρμόσουμε μια νέα μέθοδο, την οποία έχει ανακαλύψει το Ινστιτούτο Βιολογίας «Δημόκριτος».

Με αυτή τη μέθοδο η καταπολέμηση του δάκου γίνεται με ειδικές παγίδες, που αναρτώνται στα δένδρα και περιέ-

χουν φερομόνη, μια ουσία που προσελκύει τις μάνες. Πρόκειται σύμφωνα με τα στοιχεία που μας έχει δώσει ο «Δημόκριτος» για μία απομίμηση των σεξουαλικών εκκριμάτων του αρσενικού δάκου.

Οι παγίδες τοποθετούνται στα δένδρα την άνοιξη, την εποχή του ζευγαρώματος του εντόμου, όταν ακόμα αυτό δεν έχει αρχίσει να πολλαπλασιάζεται.

Έτσι λοιπόν εγκλωβίζονται οι μάνες και εμποδίζεται εξ αρχής η αναπαραγωγή.

Η μέθοδος αυτή ενδείκνυται ιδιαίτερα για το δάκο μια και ο πολλαπλασιασμός του γίνεται σε δύο βιολογικούς κύκλους (την άνοιξη και το καλοκαίρι) σε ραγδαίο ρυθμό. Εάν την άνοιξη κατορθώσουμε να εξουδετερώσουμε τους δάκους της α' γενιάς δεν θα έχουμε προσβολή των φυτών το καλοκαίρι αλλά και το φθινόπωρο.

ΕΡ: Πρόκειται για μία δοκιμασμένη μέθοδο;

ΑΠ: Σύμφωνα με τις πληροφορίες που μας έδωσε το Ινστιτούτο «Δημόκριτος» η μέθοδος αυτή έχει ήδη εφαρμοστεί σε περιοχές της Κρήτης και της Εύβοιας με πολύ ενθαρρυντικά αποτελέσματα.

Εμείς σαν κοινότητα προσπαθήσαμε να πάρουμε πρώτα την έγκριση του υπουργείου Γεωργίας για να προχωρήσουμε στην εφαρμογή της.

Θα αποτελούσαμε την πρώτη μονάδα καλλιέργειας ελαιόδενδρων σε ολόκλη-

ρη την Πελοπόννησο, όπου η καταπολέμηση του δάκου θα γινόταν με βιολογικές μεθόδους.

ΕΡ: Σε ποιο σημείο βρίσκεστε τώρα;

ΑΠ: Κατ' αρχήν το κοινοτικό συμβούλιο ψήφισε υπέρ της αποδοχής της νέας μεθόδου καταπολέμησης του δάκου.

Και ήμουν ευτυχής διότι είχα κάνει μεγάλο αγώνα μέχρις ότου τους πείσω να πάρουν την απόφαση αυτή. Ξέρετε, όταν κάτι, που ο κόσμος έχει συνηθίσει, πρόκειται να αλλάξει, οι αντιδράσεις που εμφανίζονται είναι πάντα έντονες.

Εν πάση περιπτώσει μετά την απόφαση ζητήσαμε από το Υπουργείο Γεωργίας την έγκρισή του, για την εφαρμογή της νέας μεθόδου.

Ατυχώς όμως η απάντηση ήταν αρνητική. Το Υπουργείο έκρινε ότι αυτή η μέθοδος βρίσκεται ακόμα σε πειραματικό στάδιο και ότι το ίδιο δεν είναι σε θέση να μας εφοδιάσει με τον απαραίτητο εξοπλισμό δηλαδή, τις παγίδες. Για μας η απάντηση αυτή ήταν απογοητευτική επειδή ο «Δημόκριτος», είχε προηγουμένως επιβεβαιώσει την υποστήριξη του προγράμματος τόσο με τα απαιτούμενα υλικά όσον και με ειδικά στελέχη, εφόσον βεβαίως θα είχαμε εξασφαλίσει την έγκριση του Υπουργείου.

ΕΡ: Η έγκριση του υπουργείου Γεωργίας είναι απαραίτητη για την εφαρμογή της μεθόδου;

ΑΠ: Βεβαίως, το υπουργείο θα αναλάβανε τις δαπάνες εφαρμογής της όπως αυτή τη στιγμή συμβαίνει με τον αεροψεκασμό.

ΕΡ: Οι δαπάνες αυτές είναι μεγάλες;

ΑΠ: Με βάση τα στοιχεία που μας έδωσαν ειδικοί γεωπόνοι, μπορώ να πω ότι το κόστος εφαρμογής της νέας μεθόδου κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με εκείνα της καταπολέμησης του δάκου με αεροψεκασμό. Οι καλλιεργητές της κοινότητάς μας θα επιβαρύνονται λοιπόν με το ίδιο ποσοστό συνδρομής όπως και οι καλλιεργητές των γειτονικών κοινοτήτων του αεροψεκασμού δηλαδή 6 δρχ. ανά κιλό λαδιού.

ΕΡ: Πιστεύετε ότι η προσπάθεια αυτή θα επέφερε θετικά αποτελέσματα όταν στις γειτονικές κοινότητες θα συνεχιζόταν η καταπολέμηση του δάκου με αεροψεκασμό;

ΑΠ: Θα προέκυπταν προβλήματα στα οριακά με άλλες κοινότητες κτήματα.

Αλλά απότερος σκοπός μας ήταν η επέκταση της εφαρμογής της εν λόγω μεθόδου και στις άλλες κοινότητες. Πιστεύουμε δηλαδή ότι αν η καταπολέμηση του δάκου με βιολογικές μεθόδους επέφερε στην κοινότητά μας θετικά αποτελέσματα, θα μπορούσαμε εύκολα να πείσουμε και τους υπόλοιπους. Διότι η κοινότητά μας θα παρήγε λάδι ποιοτικά ανώτερο.

ΕΡ: Ποιες είναι οι επιπτώσεις του αεροψεκασμού στην ποιότητα του λαδιού;

ΑΠ: Το φάρμακο με το οποίο ψεκάζονται οι ελιές είναι οργανοφωσφορικό. Μπορείτε να καταλάβετε το πόσο ισχυρό είναι, όταν αναλογισθείτε ότι σκοτώνει το δάκο μέσα στον πυρήνα της ελιάς. Διότι ο δάκος τρυπάει τον καρπό της ελιάς και γεννάει μέσα του το αυγό που κατόπιν γίνεται ακουλήκι και πεταλούδα.

Οι γεωπόνοι του υπουργείου Γεωργίας ισχυρίζονται ότι το φάρμακο αυτό εξουδετερώνεται μέσα σε 20-30 μέρες. Αυτό σημαίνει ότι τώρα το καλοκαίρι θα έπρεπε να σταματήσουμε για 20-30 ημέρες να τρώμε σύκα, σταφύλια και άλλα αγροτικά προϊόντα από περιοχές όπου γίνεται αεροψεκασμός. Πράγμα φυσικά αδιανόητο.

Εκτός αυτού έχω αποδείξεις ότι το φάρμακο του αεροψεκασμού αφήνει κατάλοιπα στο λάδι για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από εκείνο που αναφέρουν οι γεωπόνοι του υπουργείου Γεωργίας.

Είχα κάνει πριν από λίγο καιρό στην ΟΔΓ εξαγωγές λαδιού άθερμου και αφιльтράριστου, τους πρώτους μήνες της παραγωγής. Στο λάδι αυτό οι Γερμανοί χημικοί βρήκαν ίχνη από το φάρμακο του αεροψεκασμού και στην αρχή ήθελαν να το στείλουν πίσω. Τελικά το λάδι διακινήθηκε στη γερμανική αγορά αλλά οι παραγγελίες κόπηκαν. Οι Γερμανοί έμποροι εκείνης της περιοχής δεν μου ξαναζήτησαν λάδι.

ΕΡ: Τι εννοείτε όταν λέτε λάδι άθερμο;

ΑΠ: Άθερμο είναι το λάδι εκείνο, στην επεξεργασία του οποίου δεν έχει χρησιμοποιηθεί ζεστό νερό, που έχει δηλαδή παραχθεί με ψυχρή άλεση. Το λάδι αυτό θεωρείται και είναι το καλύτερο διότι με το ζεστό νερό καταστρέφονται αφενός κατά ένα 80% οι βιταμίνες του λαδιού, αφετέρου δε, εξαφανίζονται τα αιθέρια έλαια, το άρωμά του. Είναι δηλαδή σαν να τρώει κανείς τηγανισμένο λάδι.

ΕΡ: Το ζεστό νερό για ποιο σκοπό χρησιμοποιείται;

ΑΠ: Έχει καθιερωθεί από παλιά η αντίληψη ότι το καλό λάδι πρέπει να είναι διαυγές και φιλτραρισμένο.

Ενώ οι βιολόγοι υποστηρίζουν την άποψη ότι το ποιοτικά καλύτερο λάδι είναι εκείνο που έχει βαθύ πράσινο χρώμα και είναι παχύρρευστο. Εκτός αυτού το ζεστό νερό καθαρίζει καλύτερα το λάδι από τον πυρήνα ούτως ώστε να μην μένουν απόβλητα και να αυξάνεται η ποσότητά του.

ΕΡ: Το άθερμο και αφιльтράριστο λάδι το εξαγάγετε μόνον στο εξωτερικό ή διακινείται και στην Ελλάδα;

ΑΠ: Το λάδι αυτό το εξαγάγουμε μόνον στο εξωτερικό και κυρίως στην ΟΔΓ. Εκεί η ζήτηση είναι μεγάλη. Αυτήν τη στιγμή προμηθευόμαστε ελιές από τα ορεινά χωριά της Μεσσηνιακής Μάνης, των οποίων οι καλλιεργείες παρουσιάζουν μειωμένη προσβολή των φυτών από το δάκο και όπου δεν εφαρμόζεται η μέθοδος του αεροψεκασμού. Αυτό το λάδι το

οποίο είναι επιπλέον άθερμο και αφιльтράριστο το εξαγάγουμε στα καταστήματα υγιεινής διατροφής της ΟΔΓ. Αλλά δεν είναι αρκετό.

Όμως, ακόμα και στα ορεινά χωριά χρησιμοποιούνται χημικά λιπάσματα. Οι Δυτικογερμανοί έμποροι - προμηθευτές καταστημάτων με είδη υγιεινής διατροφής ζητούν με εμμονή απεριορίστες ποσότητες βιολογικού λαδιού. Και μάλιστα μας είπαν ότι αν κάποιος ελαιοπαραγωγός εφαρμόσει τη μέθοδο της βιοκαλλιέργειας θα το αγοράσουν με 20% αυξημένη τιμή. Πιστεύω ότι αυτή είναι μια κατοχύρωση για τον παραγωγό. Στην Ελλάδα δυστυχώς δεν υπάρχει ζήτηση.

ΕΡ: Η βιολογική καλλιέργεια παρουσιάζει πιο αυξημένο κόστος για τον παραγωγό;

ΑΠ: Όχι αλλά κυριαρχεί η νοοτροπία ότι η κατάργηση του χημικού λιπάσματος και η χρησιμοποίηση οργανικού θα επιφέρει κάποια μείωση της παραγωγής υψους 5-10%.

ΕΡ: Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω πλεονεκτήματα ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι λόγοι εξαιτίας των οποίων αντιδρά το Υπουργείο;

ΑΠ: Πιστεύω ότι οι λόγοι είναι γενικότεροι. Ο κάθε γραφειοκράτης δύσκολα αποφασίζει αν αλλάξει μία δεδομένη κατάσταση εάν δεν ασκηθεί πίεση. Κατά τη γνώμη μου θα έπρεπε το ίδιο το Υπουργείο να επιβάλει στους καλλιεργητές την αντικατάσταση της μεθόδου του αεροψεκασμού με βιολογικές μεθόδους και να στείλει ειδικούς γεωπόνους οι οποίοι θ ενημερώσουν τους αγρότες.

ΕΡ: Έχετε μιλήσει με γεωπόνους του υπουργείου; Ποια είναι η θέση τους απέναντι στη βιοκαλλιέργεια;

ΑΠ: Μεμονωμένα σαν ιδιώτες, προφορικά, την επικροτούν αλλά σαν υπάλληλοι εμφανίζονται κουμπωμένοι. Επανελημένα έχουν έλθει στο χωριό μας ιδιώτες γεωπόνοι, οι οποίοι έχουν κάνει διαλέξεις με θέμα τις βιολογικές καλλιεργείες.

ΕΡ: Εάν το υπουργείο συνεχίσει να κρατά αυτή τη στάση ποια θα είναι η περαιτέρω πορεία σας;

ΑΠ: Κατ' αρχήν θα προσπαθήσω πράγμα και το οποίο ήδη συμβαίνει να φέρω ειδικούς επιστήμονες οι οποίοι και θα διαφωτίσουν τον κόσμο για τις τρομερές συνέπειες των χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων.

Ήδη μεμονωμένα, όπως ανέφερα και προηγουμένως μερικοί φίλοι και εγώ χρησιμοποιούμε βιολογικά λιπάσματα στις καλλιεργειές μας από φέτος και σε λίγους μήνες θα έχουμε και χειροπιαστά αποτελέσματα.

ΕΡ: Υπάρχουν άλλες βιοκαλλιεργείες στη Μάνη;

ΑΠ: Όχι είναι οι μοναδικές.

Τη συνέντευξη πήραν οι Λήδα Καζαντζάκη και Τάσος Μπάρλας

ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ
Η ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑ
ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ

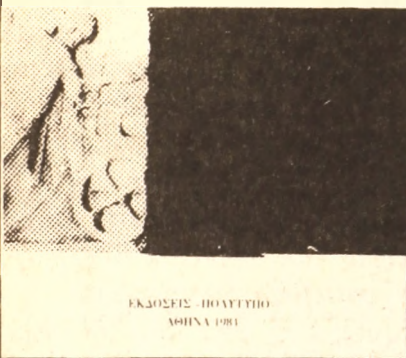
ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ
Η ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑ
ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΟΡΗΣ
Ο ΓΛΩΣΣΙΚΟΣ ΑΦΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ.
ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΜΙΣΟΞΕΝΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΠΟΤΕΛΕΙΑΣ

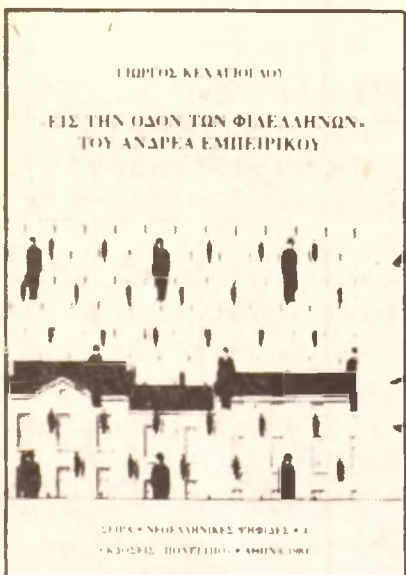
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΙΟΡΗΣ
Ο ΓΛΩΣΣΙΚΟΣ ΑΦΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΜΙΣΟΞΕΝΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΠΟΤΕΛΕΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ»
ΤΟΥ Α. ΕΜΠΕΡΙΚΟΥ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ»
ΤΟΥ Α. ΕΜΠΕΡΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΚΕΝΑ ΑΕΡΟΣ ΚΑΙ

Νέα τροπή στο θέμα των «Μπόινγκ»

Οι θερινές διακοπές μας ανάγκασαν να διακόψουμε για λίγο τη συμβολή μας στο «σχέδιο ηθικής ακύρωσης της Αλλαγής» που επινόησε ο κ. πρωθυπουργός και δεν μπορέσαμε να ολοκληρώσουμε την αρθρογραφία στο ΑΝΤΙ για το διαβόητο σήριαλ της αγοράς νέων αεροσκαφών για την «Ολυμπιακή».

Συνεχίζουμε, λοιπόν, σήμερα με το τελευταίο επεισόδιο του σήριαλ, πρωταγωνιστής του οποίου είναι ο υπουργός Μεταφορών κ. Γ. Πέτσος, ο οποίος μέσα σε λίγες ημέρες κατόρθωσε να ολοκληρώσει μια αγορά που ταλαιπώρησε τόσους και τόσους προκαθήμενους στην καρέκλα του.

Σε συνέντευξή του, που δημοσιεύτηκε στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» της 7.8.88, ο κ. Πέτσος αφού υπεραμύνθηκε της αγοράς των «Μπόινγκ» δήλωσε και τα εξής:

«Η επιτροπή δεν εξέδωσε πόρισμα που πρότεινε τον ένα τύπο, αλλά απλώς έκρινε τα τεχνικά στοιχεία και τις οικονομικές προσφορές των αεροσκαφών και των αντίστοιχων εταιρειών. Τα πέντε μέλη συμφώνησαν στην επιλογή των Μπόινγκ λόγω της μεγαλύτερης πτητικής τους εμβέλειας».

Έχουμε όμως στη διάθεσή μας το σχέδιο τελικού πορίσματος της επιτροπής αγοράς των αεροσκαφών, με το οποίο η πλειοψηφία των μελών της (5 στους 9) κατέληξε στις 6.4.88, στις εξής προτάσεις προς την κυβέρνηση:

- «Με βάση όλα τα ανωτέρω προτείνεται το αεροσκάφος Boeing B 767-200 ER, των 345.000 lb MTOW, το οποίο έχει τις δυνατότητες του αεροσκάφους 387.000 lb MTOW». Και:

- «Δεδομένης επομένως της διαφοράς τιμής τους υπέρ της Pratt & Whitney, προτείνεται ο αντίστοιχος κινητήρας PW 4.000».

ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΤΗΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ

Πέρασαν τρεις μήνες από τις 20 Μαΐου (τχ. 373) όταν αποκάλυπτε το ΑΝΤΙ ότι προκειμένου να εξυπηρετηθεί στα ψώνια της από τη Μπανγκόκ, η σύζυγος του Προέδρου του εθνικού αερομεταφορέα «σήκωσε» από το ταμείο του γραφείου Σιγκαπούρης της ΟΑ, το ποσό των 14.000 δολαρίων. Είχαμε μάλιστα δημοσιεύσει και τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία, φωτοτυπίες δηλαδή από τα λογιστικά βιβλία της Ολυμπιακής.

Δεν έγινε γνωστό αν το ποσό αυτού του δανείου της κ. Προέδρου επεστράφη στα ταμεία της ΟΑ. Εμείς έχουμε την πληροφορία ότι τα χρήματα επεστράφησαν τελικά και όλη αυτή η ιστορία ή-

Γιατί λοιπόν ο κ. Πέτσος απέκρυψε το πόρισμα στη συνέντευξή του; Δεν είχε ενημερωθεί σωστά —πράγμα απίθανο αφού ο ίδιος διαβίβασε στο ΔΣ της Ολυμπιακής όλα τα έγγραφα της επιτροπής αγοράς— ή συμβαίνει κάτι άλλο πολύ πιο σοβαρό; Τα ερωτηματικά αυξάνουν αν συνεκτιμηθεί ότι ο κ. Πέτσος έπρεπε κανονικά να στηρίζει την απόφαση υπέρ των «Μπόινγκ» του πορίσματος της επιτροπής, εφόσον εκείνες τις ημέρες ο Τύπος επέκρινε την κυβέρνηση για αδιαφάνεια στην επιλογή των αεροσκαφών.

Οι ανακρίβειες του κ. Πέτσου συνδυάζονται και με άλλες κυβερνητικές προσπάθειες να παρεμποδιστεί το έργο της επιτροπής αγοράς και να εμφανιστεί η απόφαση της αγοράς ως έργο ορισμένων άλλων. Και όταν απέτυχε η χρησιμοποίηση της επιτροπής αυτής ως απλού οργάνου επικύρωσης προαποφασισμένων επιλογών, αναζητήθηκαν άλλοι πλέον πρόθυμοι για «επικύρωση», ιδιαίτερα μετά την αιφνίδια μεταστροφή την τελευταία στιγμή, υπέρ του «αουτσάιντερ».

Κλήθηκε λοιπόν το ΔΣ της Ολυμπιακής να «αποφασίσει» τα όσα είχαν προαποφασιστεί, σε μια μαραθώνια συνεδρίαση, όπου «δεν θα έφευγε κανείς, αν δεν επικυρωνόταν η απόφαση». Έλα όμως που η απόφαση ήταν αντίθετη από εκείνην που προωθούσε το διευθυντικό κατεστημένο της ΟΑ και για την υποστήριξη της οποίας είχαν ήδη «εκτεθεί» ορισμένα μέλη του ΔΣ.

Τότε έγιναν κωμικοτραγικά επεισόδια, που βέβαια ήρθαν στο φως της δημοσιότητας με τη γνωστή πρακτική των «διαρροών στον Τύπο», που αποτελεί μόνιμο γνώρισμα της «διαφάνειας» και του «ήθους» των κυβερνώντων. Για παράδειγμα στις 24.7.88 «διέρρευσαν» όλες οι λεπτομέρειες της συνεδρίασης του ΔΣ, σε

ταν μια «διευκόλυνση» για την κ. Προέδρου. Όμως και μόνο το γεγονός ότι ο κ. Ακριβάκης έστειλε μέσω των λογαριασμών της ΟΑ αυτό το ποσό στη σύζυγό του, τον καθιστά υπόλογο για το αδίκημα της λαθραίας εξαγωγής συναλλάγματος.

Απάντηση στα ερωτήματα που τότε θέταμε, δεν αξιωθήκαμε να πάρουμε ποτέ. Όμως ο κ. Αλέκος Ακριβάκης απάντησε σε ερώτηση, σχετική με το θέμα, που υπέβαλε ο βουλευτής της ΝΔ κ. Δαμιανός. Στην απάντησή του αυτή, ο Πρόεδρος της ΟΑ, υπέβαλε στο προεδρείο της Βουλής μια σειρά από φωτοτυπίες των λογιστικών βιβλίων της ΟΑ στη Σιγκαπούρη, που όπως ισχυρίζεται ο ίδιος αποδεικνύουν τα αντίθετα ακριβώς από εκείνα που εμείς δημοσιεύαμε

ΡΑΣ ΚΟΠΑΝΙΣΤΟΣ

του Β. Ολυμπιακού

μια τελευταία προσπάθεια ακύρωσης της «επιλογής του πρωθυπουργού» (BOEING), που ήταν αντίθετη από την αρχικά συμφωνημένη επιλογή (AIRBUS).

Η διαρροή αποδίδεται σε κυβερνητικό στέλεχος, μέλος του ΔΣ της Ολυμπιακής και άλλων μεγάλων ΔΕΚΟ, μόνιμο προμηθευτή δημοσίων επιχειρήσεων και στενό συγγενή ανώτατου κομματικού και κοινοβουλευτικού στελέχους του ΠΑΣΟΚ, το οποίο συνέχισε να «αγωνίζεται σθεναρά» για την αγορά των «Αίρμπας», μαζί με άλλο μέλος του ΔΣ της ΟΑ και ανώτερο στέλεχος του υπουργείου Μεταφορών, γνωστό από προηγούμενα άρθρα του «ΑΝΤΙ».

Μυστήριο, μετά από όλα αυτά, το πώς το ΔΣ της Ολυμπιακής κατέληξε σε «ομόφωνη απόφαση».

Κωμικοτραγική ήταν επίσης η θέση εκείνων των διευθυντικών στελεχών της ΟΑ, που είχαν κρατήσει το βάρος της παρακώλυσης του έργου της επιτροπής αγοράς α/φ (άρνηση ή καθυστέρηση υποβολής στοιχείων, υποβολή ανακριβών στοιχείων κτλ.) και είχαν επωμιστεί την ευθύνη απέναντι στην επιτροπή για την κατάρτιση «**φωτογραφικών προδιαγραφών**» υπέρ των Αίρμπας μετά την υποβολή των προσφορών (όπως εκτίθεται στις εκθέσεις των 5 μελών της επιτροπής, οι οποίες καταχωνιάστηκαν).

Γιατί λοιπόν κλήθηκαν οι ίδιοι, να υποστηρίξουν την απόφαση του πρωθυπουργού για τα Μπόινγκ, αντλώντας στοιχεία από τις εκθέσεις των πρώην «αντιπάλων» τους, τις οποίες όμως δεν είχαν ως τότε μελετήσει και «δεν τις καταλάβαιναν»; Μύλος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΜΕ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ

Ύστερα από όλα αυτά δεν κατανοούμε την επιμονή της κυβέρνησης ότι η α-

πόφαση ήταν σωστή και τεκμηριωμένη και η διαδικασία απόλυτα διαφανής.

Αντίθετα, είναι φανερό ότι όλες αυτές οι αλληλοσυγκρουόμενες μεθοδεύσεις, αποτέλεσμα προφανώς ετερόκλητων επιρροών των ενδιαφερόμενων εταιρειών και μεσαζόντων, γίνονται μπουμεραγκ για την κυβερνητική αξιοπιστία.

- Εάν δεν είχε προηγηθεί ο πολύμηνος λασποπόλεμος εναντίον της επιτροπής αγοράς.

- Εάν είχε αφεθεί η επιτροπή ανεμπόδιστη να ολοκληρώσει το έργο της καταλήγοντας στην ψήφιση ενός πορίσματος με απόψεις πλειοψηφίας - μειοψηφίας, με βάση το οποίο θα αποφάσιζε το ΚΥΣΥΜΑ-φού έπαιρνε σαφή θέση στις διαφορές εκτιμήσεων που θα περιλάμβανε το πόρισμα.

Εάν συνέβαιναν όλα αυτά, τότε ίσως να μπορούσε να υποστηριχθεί, τουλάχιστον «τύποις», ότι η διαδικασία ήταν διαφανής και η απόφαση τεκμηριωμένη.

Αλλά, **πόρισμα δεν εκδόθηκε**, οι αλληλοσυγκρουόμενες κατηγορίες εναντίον μελών της επιτροπής αγοράς και στελεχών της Ολυμπιακής δεν ανασκευάστηκαν, οι διαφωνίες επιτροπής αγοράς α/φ και Ολυμπιακής δεν εξηγήθηκαν. Οι εκθέσεις των μελών της Επιτροπής δεν γνωστοποιήθηκαν ούτε στα κόμματα που τις ζήτησαν, ενώ η «αλλαγή γραμμής», της κυβέρνησης από Αίρμπας σε Μπόινγκ την τελευταία στιγμή **παραμένει σκοτεινή**.

Τι τελικά να υποθέσουμε και τι να πιστέψουμε για όλη αυτή την απίθανη ιστορία; Ποιος θα μας απαντήσει **τεκμηριωμένα**;

Κανονικά θα έπρεπε ο κ. Πέτσος. Ο κ. Γ. Πέτσος που έγινε γνωστό ότι είναι ένας από τους στενότερους φίλους του μεσάζοντα κ. Γιώργου Λούβαρη...

στο τχ. 373. Ότι δηλαδή η σύζυγός του δεν πήρε το ποσόν που αναγράφεται στο έγγραφο που εμείς δημοσιεύσαμε και κατέθεσε στη Βουλή και ο κ. Δαμιανός. Με άλλα λόγια ο κ. Ακριβάκης υπαινίσσεται ότι **κάποιοι πλαστογράφησαν** το λογαριασμό της ΟΑ στη Σιγκαπούρη, για να τον συκοφαντήσουν. Είχαμε την ευκαιρία να δούμε τα «έγγραφα» που κατέθεσε στη Βουλή ο κ. Ακριβάκης και για πολλούς λόγους αμφιβάλλουμε για τη γνησιότητά τους, πράγμα που δεν συμβαίνει με τα δικά μας έγγραφα. Για τον απλούστατο λόγο ότι είναι πολύ εύκολο σε έναν πρόεδρο εταιρείας όπως ο κ. Ακριβάκης —ο οποίος έχει στη διάθεσή του όλους τους μηχανισμούς— να κατασκευάσει και να καταθέσει όποια έγγραφα νομίζει. Το αντίθετο, να πλα-

στογραφήσουν δηλαδή κάποιοι άλλοι που είναι έξω από την Ολυμπιακή το περίφημο «έγγραφο» είναι πολύ δύσκολο.

Νομίζουμε λοιπόν ότι ήρθε ο καιρός να επέμβει κάποιος εισαγγελέας για να διαπιστώσει ποιος έκανε την πλαστογραφία:

Ο κ. Ακριβάκης ή κάποιοι εχθροί του.

Το θέμα αφορά βεβαίως και τον κ. Δαμιανό και τη Βουλή η οποία θα πρέπει να ασχοληθεί αμέσως με το θέμα. Δεν χρειάζεται να περιμένει να προκηρυχθούν οι εκλογές και να αντικατασταθούν οι διοικητές των δημοσίων οργανισμών που θα σπεύσουν στις εκλογικές τους περιφέρειες. Πάντως ο τότε διευθυντής των γραφείων της ΟΑ στη Σιγκαπούρη κ. Μιχάλης Ρέβης θα έχει πολλά να πει.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ» ΤΟΥ
ΑΛ. ΠΑΠΑΝΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ

«Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ»

ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΝΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΣΕΙΡΑ «ΝΕΟΙ ΛΟΓΟΙ» ΤΕΤΡΑΚΤΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΑΘΗΝΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

Άλξανδρος Άργυρίου • Γιώργος Ίωάννου
Στρατής Τσίρκας • Ντίνος Χριστιανόπουλος

ΑΘΗΝΑ 1982
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΠΕΤΡΟΥ ΠΙΖΑΝΙΑ

Ο ΜΑΡΕΙΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ
ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

Το άρθρο του Χ. Βέμανς είναι το δεύτερο κείμενο που δημοσιεύει το ANTI στο πλαίσιο του διαλόγου για τη στάση της Αριστεράς απέναντι στην Ευρώπη. Ο συγγραφέας αναφέρεται στην Πορτογαλία, κυρίως μετά την επανάσταση των Γαρυφάλλων· στα προβλήματα της Αριστεράς και στο πώς αντιμετωπίζεται η Ευρωπαϊκή Κοινότητα από την Αριστερά και τις κυβερνητικές δυνάμεις.

Η πορεία της Πορτογαλίας μετά το 1974 έχει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον μια και είναι η τρίτη χώρα στη Ν. Ευρώπη (μετά την Ισπανία και την Ελλάδα) που έζησε την πτώση της δικτατορίας· στη συνέχεια όμως, μετά από ένα διάστημα, είδε την άνοδο στην εξουσία σοσιαλιστών ή σοσιαλδημοκρατών της κεντροδεξιάς.

Ένα από τα θέματα που τώρα βρίσκεται στο επίκεντρο συζητήσεων στους κόλπους της πορτογαλικής Αριστεράς είναι και οι επιπτώσεις από την ένταξη της Πορτογαλίας στην ΕΟΚ. Μια εικόνα των προβλημάτων και της κατάστασης στην Αριστερά δίνουν τα όσα ακολουθούν.

Ο Jorge Wemars γεννήθηκε στην Λισαβώνα το 1953 και είναι υποδιευθυντής της μεγαλύτερης εβδομαδιαίας εφημερίδας της Πορτογαλίας «EXPRESSO».

Από τα φοιτητικά του χρόνια αγωνίστηκε κατά της δικτατορίας και συνελήφθη από την πολιτική αστυνομία πριν από την επανάσταση της 25ης Απριλίου του 1974.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ: Ο ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Ενάμιση χρόνο μετά την ένταξη της Πορτογαλίας στην Κοινή Αγορά, το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα (PSD) της Κεντροδεξιάς, παίρνει στις βουλευτικές εκλογές του Ιουλίου του 1987 την απόλυτη πλειοψηφία (των ψήφων). Ποτέ, από την εποχή της αποκατάστασης της Δημοκρατίας το 1974 ένα πολιτικό κόμμα δεν είχε κατορθώσει μια παρόμοια επιτυχία.

Εκτός από τις ιδιοτυπίες της οικονομικής συγκυρίας, την χαρισματική προσωπικότητα του Αρχηγού του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος (Aníbal Cavaco Silva) ή την πρόσφατη πολιτική ιστορία, ένα γεγονός όπως η ένταξη της Πορτογαλίας ως πλήρες μέλος της Κοινότητας δεν επηρέασε τόσο αποφασιστικά το εκλογικό σώμα στην απόφασή του να ευνοήσει μια λύση σταθερής Κυβέρνησης.

Παρουσιασμένη σαν θέμα «αποφασιστικής σημασίας» και «ώρα της αλήθειας» για το μέλλον του Έθνους η Ευρωπαϊκή Ένταξη υποχρέωνε, στην μετάφρασή της για εσωτερική κατανάλωση, να τεθεί οριστικό τέλος στις ιδεοληψίες της Αριστεράς, να μπει πια τάξη και να γίνει αποδεκτή μια ρεαλιστική πραγματικότητα.

Χωρίς πίστη στην παραδοσιακή αριστερά, λόγω του τρόπου που χειρίστηκε την εξουσία, όταν ήταν στα πράγματα, και ενώ είχαν στο μεταξύ εξαφανιστεί οι κινήσεις και τα ρεύματα της μη παραδοσιακής Αριστεράς, η μόνη λύση για τον κουρασμένο εκλογέα, κουρασμένο από τις διαδοχικές συνεργασίες που αποδείχθηκαν ανίκανες να εκπληρώσουν την αποστολή τους, ήταν η ενδυνάμωση του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος, μέχρι τότε Κόμματος μειοψηφίας.

Ο Ιούλιος του 1987 αντιπροσωπεύει, λοιπόν, ένα σημείο κορύφωσης στη διαδικασία που άρχισε τον Απρίλη του 1974, όταν μια κίνηση Λοχαγών κατόρθωσε να

μεταμορφώσει έναν αποικιακό στρατό (κατ' εξοχήν υποστηρικτή των πολέμων εναντίον των απελευθερωτικών κινήσεων της Αγκόλας, Μοζαμβίκης και της Guinée - Bissau) σε κίνηση που διέλυσε μια δικτατορία 50 ετών.

Η απόλυτη πλειοψηφία του Cavaco Silva αντιπροσωπεύει, συνεπώς, το τέλος ενός κύκλου που άρχισε το 1974. Αυτή η πλειοψηφία σημαίνει επίσης την έναρξη ενός νέου κύκλου σειράς ετών κατά τη διάρκεια των οποίων η Αριστερά θα κρατηθεί μακριά από την ενάσκηση της εξουσίας. Η νίκη των Σοσιαλδημοκρατών έρχεται, αφού πλέον τα κινήματα της Αδέσμευτης Αριστεράς έχουν χάσει οποιοδήποτε σημαντικό πολιτικό βάρος.

Η 19η Ιουλίου σημαίνει επίσης την συμπύκνωση του πολιτικού κόσμου και συνεπώς αποτελεί την μεγαλύτερη ήττα της Αριστεράς (όποια κι αν είναι η προέλευσή της) από τον Απρίλη του 1974. Για πρώτη φορά στα τελευταία 14 χρόνια, της είναι πια αναγκαίο να καταλάβει την εξουσία ξεκινώντας από μια μικρή μειοψηφία, όπου είναι προφανής η κρίση ενώ η λαϊκή ένταξη σε αυτήν καταφανώς δύσκολη.

Αντίθετα με ό,τι συμβαίνει στην Γαλλία, την Ισπανία, την Ελλάδα ή ακόμη στην Ιταλία ή την Ομοσπονδιακή Δ. Γερμανία, στην Πορτογαλία η παρακμή της Αριστεράς είναι αναμφίβολα επιταχυνόμενη.

Μένει να δούμε πού τοποθετείται το σημείο κάμψης της κίνησης αυτής. Προς το παρόν φαίνεται δύσκολο για τα κόμματα της Αριστεράς να πετύχουν κάποια φορά μέχρι το τέλος του εικοστού αιώνα μια Κοινοβουλευτική πλειοψηφία.

Ο κύκλος των κρίσεων

Τι συνέβη λοιπόν στην Πορτογαλία μετά την Επανάσταση των Γαρυφάλλων; Πώς μεταμορφώθηκε η νεοσύστατη Δη-

μοκρατία από «ελπίδα για παράδειγμα» για όλους τους Ευρωπαίους επαναστάτες, σε ένα χώρο όπου η κεντρο-δεξιά φαίνεται να έχει εξασφαλίσει μια ήρεμη ηγεμονία μακράς διάρκειας;

Αν και είναι αδύνατο να περιγραφούν οι πολιτικο-οικονομικο-κοινωνικές διεργασίες των τελευταίων 14 χρόνων, είναι όμως δυνατόν να εντοπισθούν οι σημαντικές αφορμές που επέβαλαν μια συγκεκριμένη λύση στις αντιθέσεις που ευθύς εξ' αρχής καθόρισαν την διαδικασία επανεκδημοκρατισμού της χώρας.

Μέσα σε μια ατμόσφαιρα μεγάλης φτώχειας και μεγάλης οικονομικής εξαθλίωσης που όφειλε την ύπαρξή της στον 13χρονο πόλεμο των αποικιών και που μετέτρεψε σε ερείπια τις παλιές οικονομικές ισορροπίες του Πορτογαλικού κράτους η επανάσταση συμπίπτει με το πρώτο σοκ της κρίσης πετρελαίου.

Η νέα εξουσία δεν εφαρμόζει την οικονομική λιτότητα που συνιστούν οι Διεθνείς Οργανισμοί. Αντίθετα, πραγματοποιεί εκείνο που ήταν αναπόφευκτο μετά από τόσα χρόνια καταπίεσης των λαϊκών αιτημάτων: αύξηση ημερομισθίων, αύξηση καταναλωτικών αγαθών και εισαγωγών, με άμεση συνέπεια την δραματική αύξηση του εμπορικού ελλείμματος. Την ίδια στιγμή οι πηγές εισοδήματος από το εξωτερικό ελαττώνονται (οι μετανάστες παύουν να στέλνουν όσα στο παρελθόν) η παραγωγικότητα μειώνεται, εξαφανίζεται η ιδιωτική πρωτοβουλία και οι ιδιωτικές επενδύσεις χάνονται, ενώ καλπάζει το δημόσιο χρέος. Το 1977 η κατάσταση φθάνει στο απροχώρητο. Η Πορτογαλία δεν διαθέτει αρκετά συναλλαγματικά αποθέματα για να πληρώσει τις εισαγωγές δυο μηνών.

Τελικά, μια Σοσιαλιστική Κυβέρνηση μειοψηφίας διαπραγματεύεται με το Διε-

θνές Νομισματικό Ταμείο. Μια ενέργεια που θα κοστίζει πολύ ακριβά στους Σοσιαλιστές.

Η αύξηση του κόστους ζωής και η δυσάρεσκεια του κοινού μπροστά στην μείωση της αγοραστικής του δύναμης οδηγούν στην πτώση του Σοσιαλιστών.

Μια νέα συμμαχία των δεξιών και κεντρο-δεξιών κομμάτων, υπό την αρχηγία των Σοσιαλδημοκρατών ανέρχεται στην εξουσία για τρία χρόνια (1980-1983).

Όμως η κακή οικονομική διαχείριση συνεχίζεται. Οι μισθοί αυξάνονται, αλλά μαζί τους και το εξωτερικό χρέος. Το 1983 η κατάσταση δεν διαφέρει από εκείνη του 1977. Η χώρα βρίσκεται στο χείλος της πτώχευσης.

ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

συμμαχία της Δεξιάς, οι Σοσιαλιστές παίρνουν την εξουσία με σκοπό ναβάλουν επιτέλους τάξη. Αυτή τη φορά συνεργάζονται με τους Σοσιαλδημοκράτες. Η ιστορία επαναλαμβάνεται. Νέα συμφωνία με το ΔΝΤ, πιο σκληρή πολιτική οικονομικής σταθεροποίησης, λαϊκή δυσάρεσκεια, έντονες αντιθέσεις και κρίση στο εσωτερικό του Σοσιαλιστικού Κόμματος. Η αλλαγή αρχηγού στο Σοσιαλιστικό Κόμμα σπάει την συνεργασία με τους Σοσιαλδημοκράτες και καταφέρνει να στρέψει το λαϊκό μίσος εναντίον των Σοσιαλιστών και μόνο. Αποτέλεσμα: για πρώτη φορά μετά το 1974, οι εκλογές του 1985 δείχνουν αντιστροφή θέσεων. Το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα έρχεται πια πρώτο στις προτιμήσεις των πορτογάλων εκλογέων.

Ουτοπία και πραγματικότητα

Η τροπή αυτή των εξελίξεων των πολιτικών πραγμάτων στην Πορτογαλία δείχνει πως κατά συνεχή τρόπο τα κυβερνητικά προγράμματα που συνδέονταν με εκείνα της Αριστεράς κατέληγαν πάντα — με μόνη εξαίρεση την επαναστατική περίοδο 1974-1975 — να συμπίπτουν με την εφαρμογή πολιτικών κατ' εξοχήν αντι-λαϊκών. Η αντίφαση αυτή στον τρόπο χειρισμού των πραγμάτων από τους Σοσιαλιστές είναι η κυριότερη αιτία που οδήγησε σε σύντομη παραμονή τους στην εξουσία. Επίσης η σύνδεση της ενάσκησης της εξουσίας με «περιόδους θεραπείας προηγούμενων κακών» τους έκανε ανεπιθύμητους από έναν λαό που διατηρεί τα τελευταία χρόνια μίαν απλοποιητική αντίληψη για την πολιτική κατάσταση. Αυτή ακριβώς την αντίληψη εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα.

Ας μην ξεχνάμε ότι ένα μεγάλο μέρος του πορτογαλικού λαού διατηρεί ακόμη μισθήματα ενοχής για τις «υπερβολές» των ετών 1974 και 1975. Όμως η κατάλη-

Για μια ακόμα φορά, αφού διαλύθηκε η ψη εργοστασίων, εταιρειών και μεγάλων κτημάτων, οι απεργίες και οι διεκδικήσεις οικονομικού χαρακτήρα ξέσπασαν ακράτητες, γιατί ξαφνικά έπαψαν να υπάρχουν οι καταπιεστικοί μηχανισμοί που για πολλές δεκαετίες εμπόδιζαν κάθε εκδήλωση και διεκδίκηση λαϊκών αιτημάτων.

Όμως μετά την «ουτοπία» τα γεγονότα και κυρίως το εξωτερικό χρέος επέβαλαν την «πραγματικότητα». Την απεριόριστη σπατάλη διαδέχθηκε η οικονομική ύφεση.

Αυτό ακριβώς υποσχέθηκε το Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα το 1987 στους πορτογάλους: Οικονομική ανάπτυξη, αύξηση

κατανάλωσης, χωρίς να υπάρχει μελλοντική ύφεση. Πώς αυτό; Υπολογίζοντας σε τρεις παράγοντες: α) την εντυπωσιακή πτώση της τιμής του πετρελαίου (περισσότερες από 80% πρωτογενείς πηγές ενεργείας στην Πορτογαλία χρησιμοποιούν το πετρέλαιο), β) την οικονομική βοήθεια της ΕΟΚ, και γ) την σχετική πτώση του δολαρίου.

Με την βοήθεια των τριών αυτών παραγόντων ο Cavaco Silva κατάφερε να πετύχει ό,τι μέχρι τώρα ήταν αδιανόητο για την πορτογαλική οικονομία: Υψηλή οικονομική ανάπτυξη χωρίς να γλυστρήσει η χώρα στην άβυσσο του εξωτερικού χρέους. Επενδύσεις που αυξάνουν συνεχώς τα τρία τελευταία χρόνια. Ένα πραγματικό ετήσιο επιτόκιο της τάξης του 15%. Ιδιωτική κατανάλωση που αυξάνεται σε ετήσιο επιτόκιο γύρω στα 5% και Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα που γνωρίζει ετήσιες αυξήσεις γύρω στο 4,5%, ενώ ο πληθωρισμός από 19% που ήταν το 1985 έπεσε στο 9% το 1987.

Τέλος το ισοζύγιο των εμπορικών συναλλαγών κρατήθηκε για τρία συνεχή χρόνια θετικό.

Το «πορτογαλικό θαύμα» είναι κατά 90% προϊόν εξωτερικών καταστάσεων και παραμέτρων. Παρ' όλα αυτά δεν είναι αυτή η λαϊκή αντίληψη. Κυρίως όταν το Κομμουνιστικό Κόμμα περνάει την χειρότερη κρίση που είχε κατά τα τελευταία 50 χρόνια και το Σοσιαλιστικό Κόμμα δεν μπορεί να αποτινάξει την εικόνα ενός κόμματος που χειρίζεται αδέξια όλες τις οικονομικές κρίσεις και που είναι ανίκανο να αποκτήσει την εμπιστοσύνη των οικονομικών παραγόντων, ώστε να συντελέσει και αυτό στην οικονομική άνθηση του τόπου.

Περιμένοντας την Ευρώπη

Ενώ στην Πορτογαλία το Κομμουνιστικό Κόμμα συρρικνώθηκε στα μεγέθη του αντίστοιχου Ισπανικού (από το 20% του

1976 έφθασε το 1987 στο 12%) και ενώ προσπαθεί να βρει μια λύση στο θέμα της αντικατάστασης της ηγεσίας του (την πιο παλιά στον ευρωπαϊκό χώρο) και ενώ τα μικρά κόμματα και ομάδες της Αριστεράς και της Άκρας Αριστεράς εξαφανίζονται οριστικά, το Σοσιαλιστικό Κόμμα μοιάζει να έχει αποδυθεί σε μια προσπάθεια που ξεπερνάει τις δυνατότητές του: να κινητοποιήσει ένα κοινωνικό κίνημα που θα έχει σαν στόχο του την δημιουργία της πορτογαλικής κοινωνίας του εικοστού πρώτου αιώνα, προτείνοντας νέες λύσεις για το ξεπέρασμα των αντιθέσεων και αντιπαραθέσεων της τωρινής κοινωνίας.

Ποιες είναι όμως οι ιδιοτυπίες της Δυτικότερης χώρας της Ευρωπαϊκής Ηπείρου; Ο απότομος και διχαστικός τρόπος με τον οποίο τελείωσε ο αποικιακός πόλεμος εμπόδισε την εμφάνισή της στη μελέτη του θέματος Βορράς - Νότος και των σχετικών προβλημάτων. Μετά το άδοξο τέλος μιας Υπερατλαντικής Αυτοκρατορίας, η Ευρωπαϊκή κοινότητα είναι η μόνη πραγματικότητα από την οποία γατζώνεται πια η Πορτογαλία.

Η οικονομική υποανάπτυξη που χαρακτηρίζει ακόμη και σήμερα τη χώρα δεν επιτρέπει την ανάπτυξη του οικολογικού κινήματος.

Η υπερβολή των εθνικοποιήσεων που έγιναν το 1974 και το 1975 δημιουργεί μια συνεχή διαμάχη, η οποία ασφαλώς απέχει από τους σύγχρονους προβληματισμούς της υπόλοιπης Ευρώπης και της Αμερικής.

Σήμερα, στην Πορτογαλία, αδιάκοπο θέμα συζητήσεων είναι τα πλεονεκτήματα από την Ένταξη στην ΕΟΚ. Με κλειστά μάτια, όλο το φάσμα του πολιτικού κόστους (με την εξαίρεση των Κομμουνιστών) αποδέχεται την ένταξη και σ' αυτήν βλέπει την θεραπεία όλων των κακών της χώρας μας.

Χάρη στο χαρακτηριστικό απλοποιητισμό των Σοσιαλδημοκρατών και την βαθιά άγνοια της πλειοψηφίας των «αρμοδίων» που χειρίζονται τα εθνικά θέματα στις πολιτικές συζητήσεις και γενικά δημόσια χρησιμοποιείται το επιχείρημα «γίνονται αυτά και στην ΕΟΚ, άρα νομοθετείστε, σκεφθείτε, ενεργείτε όπως στην ΕΟΚ».

Είναι αλήθεια ότι μέχρι τώρα η Κοινότητα έχει δώσει αφορμές για να θεωρείται από τους πορτογάλους σαν El Dorado: Μόνο για το 1988 τα ταμεία των Βρυξελλών θα δώσουν ρευστό της τάξης του 20% του συνόλου των εξόδων του προϋπολογισμού του πορτογαλικού Κράτους! Αυτό είναι αρκετό για να θεωρείται η ένταξη στην Κοινότητα σαν είσοδος της χώρας στον οικονομικό Παράδεισο της Ανάπτυξης.

Λισσαβώνα, Ιούλιος 1988

Η ΣΥΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΣΑΝΑΤΟΛΙΚΟ

Η κατάσταση στη Μέση Ανατολή είναι ιδιαίτερα ρευστή και υπο αναδιαμόρφωση. Ο τερματισμός του πολέμου Ιράν-Ιράκ, η παραίτηση του Χουσεΐν από τα εδάφη της Δυτικής όχθης του Ιορδάνη με τη διαφαινόμενη προοπτική σύστασης του πυρήνα ενός παλαιστινιακού κρατους και η εκλογή νέου προέδρου στο Λίβανο είναι τρία από τα γεγονότα που σημαδεύουν τις εξελίξεις στην ευαίσθητη και μονίμως εκρηκτική, αυτή περιοχή.

Ο τερματισμός του πολέμου στο μέτωπο Ιράν-Ιράκ ανακούφισε τους χειμαζόμενους από τη θηριωδία του πολέμου λαούς των δύο χωρών αλλά εφφερε πονοκέφαλο στις πολιτικές ηγεσίες τους. Οφείλει τώρα να εξηγήσει ο Σαντάμ Χουσεΐν γιατί έπρεπε να θυσιάσουν τόσες ζωές για να επιβιβασθούν απλώς τα σύνορα της χώρας στην ίδια θέση που βρισκόνταν και πριν κηρυχθεί ο πόλεμος και ο Χομεϊνί από την άλλη οφείλει να εξηγήσει γιατί υποχώρησε μετά από τόσους μήνες και καθυστέρησε στην αποδοχή της απόφασης 598 του ΟΗΕ.

Η διακοπή μισθοδοσίας των Παλαιστινίων της Δυτικής όχθης του Ιορδάνη, σήμαινε στην πραγματικότητα την εγκατάλειψη από μέρους του Χουσεΐν μιας περιοχής που θα μπορούσε εν δυνάμει να αποτελέσει τον πυρήνα του παλαιστινιακού κράτους. Το κράτος αυτό θα συγκέντρωνε όχι μόνο τους Παλαιστίνιους της διασποράς αλλά και το ανήσυχο παλαιστινιακό στοιχείο που σήμερα βρίσκεται μέσα στα όρια της Ιορδανίας και αποτελεί μόνιμη απειλή για το καθεστώς του ιορδανού μονάρχη.

Τέλος, η εκλογή του νέου Προέδρου στο Λίβανο θα αποτελέσει την απαρχή νέων εξελίξεων στο εσωτερικό αυτού του εν διαλύσει κρατους. Οι νέες ισορροπίες που έχουν δημιουργηθεί με την έντονη στρατιωτική παρουσία της Συρίας και του Ισραήλ στην επικράτεια του Λιβάνου καθώς και ο ρόλος των Παλαιστινίων και οι πολύμορφες αντιθέσεις — θρησκευτικές, πολιτικές, εθνικές — που αναπτύσσονται στο εσωτερικό της χώρας, διαμορφώνουν τους όρους για την εκλογή του νέου Προέδρου. Με τα δεδομένα αυτά, η περιοχή της Μέσης Ανατολής — χωρίς να συνυπολογίζουμε και τον παράγοντα αναδιανομής του ενδιαφέροντος των υπερδυνάμεων — αποκτά και πάλι, μέγιστο ενδιαφέρον. Χώρα με αποφασιστικό ρόλο στις εξελίξεις της περιοχής, η Συρία του Χαφεζ αλ Άσσαντ. Σε μια συντομή επισκεψή στη Συρία, είχαμε την ευκαιρία να αποκομίσουμε ενδιαφέρουσες εντυπώσεις που θα αποτελέσουν αφορμή για άλλα σημειώματα.

Είχαμε την τύχη να συναντήσουμε στη Δαμασκό τον αναπληρωτή υπουργό Εξωτερικών κ. Νασερ Γκαντούρ και στη διωρη συζήτηση μαζί του, μας δόθηκε η ευκαιρία να τον ρωτήσουμε για βασικά σημεία της εξωτερικής πολιτικής της Συρίας που παρουσιάζουν γενικότερο ενδιαφέρον: δεν είναι μόνο οι διευκρινίσεις του για προβλήματα των ελληνοσυριακών σχέσεων που ενδιαφέρουν τον έλληνα αναγνώστη αλλά και όσα μας ανεπτυξε για την κατάσταση στην περιοχή και τις θέσεις της χώρας του.

Η συνέντευξη που μας παραχώρησε ο κ. Νασερ Γκαντούρ διευκρινίζει πολλά σημεία της πολιτικής της Συρίας: παλαιστινιακό, τρομοκρατία, ιρανο-ιρακινή διένεξη, Λίβανος. Είναι χαρακτηριστικό λχ. ότι ο κ. Γκαντούρ στη συνέντευξη αυτή προδικάζει με ένα έμμεσο αλλά σαφή τρόπο την επιλογή της χώρας του για το μελλοντικό πρόεδρο του Λιβάνου με την αναφορά του ονόματος του Σουλεϊμάν Φραντζή. Τις ημέρες εκείνες — τέλη Ιουλίου — κανείς δεν ανέμενε την προβολή της υποψηφιότητας του μαρωνίτη ηγέτη. Όμως ο Σουλεϊμάν Φραντζή ήταν ήδη υποψήφιος στο Κοινοβούλιο της χώρας του στις 18 Αυγούστου σε μια πρώτη θυελλώδη αλλά χωρίς αποτέλεσμα, σύνοδο. Στο διάστημα που θα ακολουθήσει, θα γίνουμε μάρτυρες των εξελίξεων στην ευαίσθητη αυτή περιοχή που μας ενδιαφέρει άμεσα και για το λόγο — ανάμεσα σε άλλους πολλούς — ότι γειτνιάζει με την Ελλάδα. Από την άποψη αυτή η συνέντευξη του κ. Γκαντούρ παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον.

ΑΝΑΚΑΤΑ

ΑΝΤΙ: Κατ' αρχάς κύριε υπουργέ, θα θέλαμε να αρχίσουμε με την είδηση της ημέρας. Την κατάπαυση του πυρός και την κατάληξη της εμπόλεμης διαμάχης μεταξύ Ιράν και Ιράκ. Θα ήθελα να χαρακτηρίζετε αυτό το ευχάριστο γεγονός αλλά και να διατυπώσετε την εκτίμησή σας για την επίδραση που θα έχει στο εσωτερικό των δύο χωρών. Εκτιμάτε ότι ο τρόπος που συνετελέσθη η κατάπαυση του πυρός αποδυναμώνει το κύρος του Χομεϊνί στο Ιράν;

ΝΑΣΕΡ ΚΑΝΤΟΥΡ: Η Συρία, από την έναρξη του ιρανο-ιρακινού πολέμου, τηρήσε, όπως ήταν φυσικό μια ξεκάθαρη θέση: η Συρία εκάλεσε αμέσως τα αντιμαχόμενα μέρη να σταματήσουν τη σύρραξη και οι υπάρχουσες διαφορές να συζητηθούν με τη μεσολάβηση και μέσα από τις επαφές με τους ηγέτες των αραβικών κρατών. Η συνέχιση του πολέμου συνέφερε μόνον τους εχθρούς των Αράβων και του ιρανικού λαού και η Συρία επεσήμανε αυτό τον κίνδυνο. Οι προτάσεις της όμως δεν συνάντησαν πλήρη ανταπόκριση και ο πόλεμος συνεχίστηκε. Οι πολιτικές προσπάθειες της Συρίας ήταν να μην επεκταθεί η σύρραξη στην περιοχή ή σε κάποια άλλη αραβική χώρα. Η Συρία συνέχισε τις προσπάθειές της απευθυνόμενη στο Ιράν και τις αραβικές χώρες. Από την άποψη αυτή οι προσπάθειές της ήταν επιτυχείς γιατί ο πόλεμος δεν επεξετάθη σε άλλες αραβικές χώρες και περιορίστηκε ανάμεσα στο Ιράν-Ιράκ. Η Συρία και η Σύνοδος Κορυφής του Αμμάν αποδέχτηκαν την απόφαση αρ. 598 του ΟΗΕ. Ενώ το Ισραήλ επιθυμεί την αποδυνάμωση της ενότητας του αραβικού κόσμου, αλλά εμείς συμφωνήσαμε στη βάση της λογικής απόφασης του ΟΗΕ και σε όσα ορίζει η διεθνής νομιμότητα.

Η ΣΥΡΡΑΞΗ ΙΡΑΝ-ΙΡΑΚ

Πιστεύουμε ότι όλοι οι λαοί του κόσμου έχουν το εθνικό δικαίωμα του αυτοκαθαρισμού και από την άποψη αυτή, η σοφή απόφαση του Ιράν να αποδεχτεί την 598 απόφαση του ΟΗΕ, είναι καλώςδεχτή από όλες τις αραβικές χώρες. Ελπίζουμε ότι αυτή η πολύ θετική στάση θα βοηθήσει ώστε να δημιουργηθούν καλές σχέσεις ανάμεσα στα κράτη της περιοχής προς όφελος των λαών τους και για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Ελπίζουμε πως αυτό θα εδραιώσει το Ιράν σαν

ΑΞΕΙΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

μία φιλική για τους Άραβες χώρα και ειδικά γιατί το καθεστώς της Τεχεράνης από την εποχή της Ιρανικής επανάστασης, εκφράζει θετική στάση και υποστήριξη προς τις αραβικές υποθέσεις.

Όσο για τις συνέπειες αυτού του γεγονότος και τις εξελίξεις είναι πολύ δύσκολο να προδικάσει κανείς τις πολιτικές επιπτώσεις στο Ιράν. Πιστεύω ότι ο Ιρανικός λαός και η ιρανική κυβέρνηση είναι οι μόνοι που μπορούν να απαντήσουν σ' αυτό το ερώτημα. Μέχρι στιγμής δεν έχουμε πληροφορίες ώστε με βάση αυτές να μπορέσουμε να κάνουμε μια εκτίμηση πάνω στο θέμα.

ΕΡ: Για το δεύτερο σκέλος της ερώτησής μου παίρνω αφορμή από το μήνυμα του Χομείνι στο οποίο υπογραμμίζονταν η προσωπική του πικρία για τον τρόπο τερματισμού της σύρραξης.

ΑΠ: Ο τερματισμός αυτού του πολέμου, σημαίνει ότι το Ιράν παραμένει ένα φιλοαραβικό κράτος· κι αυτό είναι για το καλό του αραβικού κόσμου.

Η ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΛΙΒΑΝΟΥ

ΕΡ: Ευχαριστώ... Μήπως όμως μπορείτε να μου εξηγήσετε πώς ο τερματισμός αυτού του πολέμου μπορεί να επηρεάσει τη λύση προβλημάτων της περιοχής όπως είναι το πρόβλημα του Λιβάνου και το Παλαιστινιακό;

ΑΠ: Ο εμφύλιος πόλεμος στο Λίβανο διαρκεί 13 χρόνια. Η Συρία βοήθησε το λαό του Λιβάνου, για να σταματήσει αυτός ο πόλεμος και εξακολουθεί να εργάζεται για την εθνική συμφιλίωση. Έχει το λόγο της για την εκλογή του προέδρου της χώρας που θα θέσει τέρμα στην τραγωδία του αδελφού λαού του Λιβάνου. Και φυσικά ελπίζουμε — και γι' αυτό εργαζόμαστε — για ένα ανεξάρτητο και ενοποιημένο κράτος στο Λίβανο.

ΕΡ: Η Συρία έπαιξε και παίζει ένα ρόλο στο Λίβανο. Πάνω σε ποιες αρχές, βασιζονται οι προτάσεις σας για μια πολιτική λύση στο πρόβλημα αυτής της χώρας;

ΑΠ: Η πολιτική μας στηρίζεται στο ότι ο Λίβανος πρέπει να παραμείνει μια ενιαία χώρα. Στο Λίβανο υπάρχουν μια σειρά από προβλήματα που συσσωρεύτηκαν στην μακράν ιστορία της χώρας. Μπορούν να συνοψιστούν ως εξής: υπάρχει μια λιβανέζικη μειονότητα που χαιρεί κάποιων εξαιρετικών δικαιωμάτων και προνομίων. Στο πείσμα, της εξελίξης για μισό αιώνα — εξελίξης οικονομικής, πολιτιστικής, ιστορικής, κοινωνικής — αυτή η μειονότητα διακηρύσσει τα προνόμιά της. Στο Λίβανο λ.χ. υπάρχουν 70% Μουσουλμάνοι και 30% Χριστιανοί. Από αυτό το 30% των Χριστιανών, το 18% είναι Μαρωνίτες κι απ' αυτούς, το 11% είναι Φαλαγγίτες. Το πρόβλημα είναι ότι αυτό το 11% των Φαλαγγιτών θέλει να κυριαρχεί στο Λίβανο. Κάνεις, ούτε στο ίδιο το Λίβανο δεν περιμένει το 11% να ελέγχει το 89%. Και όχι μόνον γιατί όλοι οι χριστιανοί δεν είναι Μαρωνίτες ούτε και όλοι οι Μαρωνίτες δεν είναι Φαλαγγίτες. Ας δούμε για παράδειγμα τον Σουλεϊμάν Φραντζή. Είναι Μαρωνίτης αλλά είναι ένας καλός Μαρωνίτης· δεν είναι Φαλαγγίτης.

Τίθεται λοιπόν το θέμα της μεταρρύθμισης του πολιτικού συστήματος ώστε να γίνει δυνατή η συμμετοχή και κατανομή της εξουσίας στη διακυβέρνηση ώστε να μην ελέγχει τη χώρα μια μειονότητα.

Ελπίζουμε επίσης ότι ο επόμενος Πρόεδρος του Λιβάνου — που πρόκειται σύντομα να εκλεγεί, — θα εργαστεί πάνω σ' αυτό ακριβώς: την κατανομή της εξουσίας μεταξύ όλων των Λιβανέζων και ότι θα μεταρρυθμίσει το πολιτικό σύστημα γιατί αυτό είναι ο μόνος τρόπος για να διατηρηθεί η ενότητα της χώρας.

Θέλω να προσθέσω σχετικά μ' αυτά, το ρόλο του Ισραήλ και της επέμβασής του στις εσωτερικές υποθέσεις του Λιβάνου: Η συνεχιζόμενη κατοχή μέρους του Νότιου Λιβάνου από τους ισραηλινούς και η ενθάρυνσή τους προς ορισμένα λιβανέζικα στοιχεία ώστε να αρνούνται τη φόρμουλα της εθνικής συνεννόησης γίνονται γιατί οι ισραηλinoί έχουν κάθε λόγο να ενδιαφέρονται για τη διαίρεση του Λιβάνου.

ΕΡ: Σχετικά με την αναφορά σας στο νέο Πρόεδρο θα ήθελα να μας διευκρινίσετε αν θεωρείτε ότι πρέπει να συγκεντρώνει στα χέρια του αποφασιστικούς τομείς της εξουσίας ή μήπως θα πρέπει να τους μοιράζεται με κάποια αντιπροσωπευτική κοινοβουλευτική εκπροσώπηση;

ΑΠ: Σχετικά με τη μεταρρύθμιση του πολιτικού συστήματος και τη συμμετοχή σ' αυτό όλων των ομάδων και τη μορφή που τελικά θα λάβει σ' αυτή την εθνική συμφιλίωση θα πρέπει να ρυθμιστούν τα ακόλουθα: Η εκτελεστική εξουσία να είναι στα χέρια του υπουργικού συμβουλίου το οποίο θα πρέπει να περιλαμβάνει και χριστιανούς και μουσουλμάνους εξίσου.

ΕΡ: Τι εννοείτε, λέγοντας «εξίσου»; Εξίσου ή αναλογικά;

ΑΠ: Εξίσου. Πενήντα τοις εκατό χριστιανοί και πενήντα τοις εκατό μουσουλμάνοι, λ.χ. 5 υπουργοί χριστιανοί, 5 υπουργοί μουσουλμάνοι.

ΕΡ: Ο νέος πρόεδρος που θα εκλεγεί τον προσεχή μήνα στο Λίβανο, ποιες ευθύνες και αρμοδιότητες θα έχει;

ΑΠ: Κατ' αρχάς θα είναι χριστιανός. Θα πρέπει να εργαστεί όμως για τη μεταρρύθμιση του πολιτικού συστήματος ώστε μελλοντικά να εκλέγει άμεσα ο λαός τον

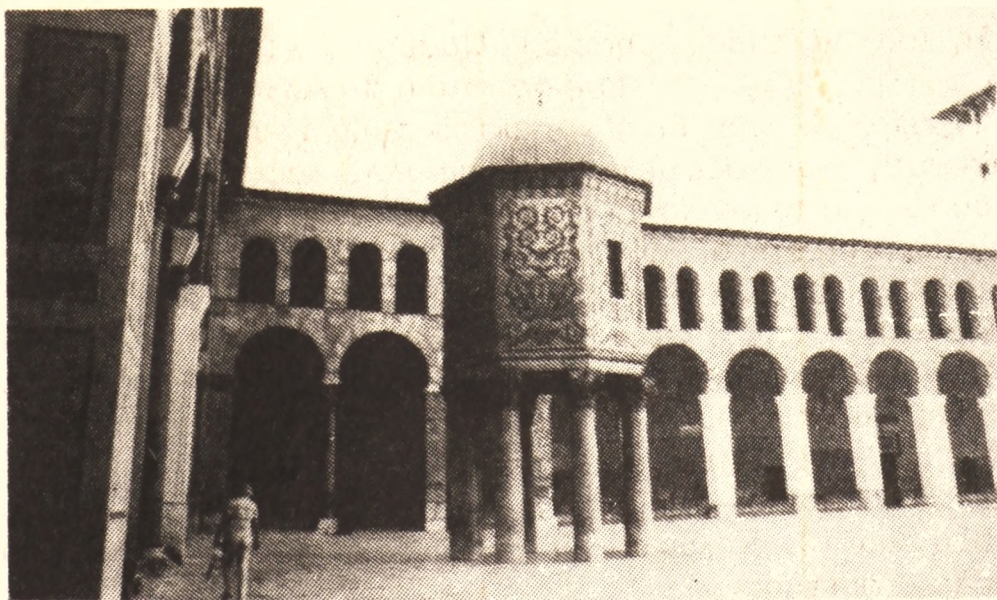
Πρόεδρο, ασχέτως θρησκευτικών δοξασιών. Τώρα, ο Πρόεδρος θα είναι Μαρωνίτης. Αλλά θα πρέπει να έχει κατά νου όλα τα προβλήματα και, προκειμένου να διατηρηθεί η ενότητα του Λιβάνου, να προετοιμάσει τη μεταρρύθμιση του πολιτικού συστήματος. Η διαίρεση αυτής της μικρής χώρας θα αποτελέσει κίνδυνο για την περιοχή. Μας ενδιαφέρει λοιπόν η ενότητα του Λιβάνου και εργαζόμαστε γι' αυτό.

ΤΟ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΟ

ΕΡ: Ας προχωρήσουμε. Μετά την είδηση της κατάπαυσης του Ιρανο-ιρακινού πολέμου, θεωρείτε ότι θα έχουμε κάποιες εξελίξεις και στο Παλαιστινιακό πρόβλημα και την τακτική των Παλαιστινίων; Το παλαιστινιακό δεν είναι πρόβλημα των αραβικών κρατών, είναι κατ' αρχήν πρόβλημα των Παλαιστινίων. Οι τελευταίοι, πολύ πρόσφατα, έχουν αναπτύξει στα κατεχόμενα ένα αυθόρμητο κίνημα εξέγερσης και νέες μορφές αγώνα. Πώς σχετίζετε και συγκρίνετε αυτό το κίνημα με την τακτική των μεμονωμένων τρομοκρατικών ενεργειών που σαν τακτική κυριάρχησε στο παρελθόν; Ποιες προοπτικές βλέπετε;

ΑΠ: Σχετικά με το σημείο της τρομοκρατίας, πρώτα. Υπάρχει μια τάση να συγχέεται η τρομοκρατία με την εθνική πάλη για απελευθέρωση του παλαιστινιακού λαού.

Η εξοχότητά του ο πρόεδρος Χάφεζ Αλ Άσσαντ πριν από λίγους μήνες το ξεκαθάρισε όταν αναφέρθηκε στην ανάγκη σύγκλησης, μιας διεθνούς διάσκεψης και αποσαφήνισε τη διαφορά ανάμεσα στην τρομοκρατία και την εθνική πάλη για απελευθέρωση. Πρέπει να επικεντρώσουμε τις προσπάθειες όλων των κρατών εναντίον της τρομοκρατίας. Όσον αφορά τον παλαιστινιακό λαό και την εξέγερσή του στα κατεχόμενα που είναι όμοια με την άλλη εξέγερση των Σύρων στα κατεχόμενα εδάφη του Γκολάν, φαίνεται καθαρά ότι οι Άραβες αντιστέκονται και είναι αντίθετοι με την κατοχή και δεν ανέχονται τίποτε αντίθετο με τα εθνικά τους δίκαια και την αυτοδιάθεσή τους. Μπορούμε να δούμε αυτή την εξέγερση σαν ένα πολιτικό δημοψήφισμα που αρνείται την ισραηλινή κατοχή και διακηρύσσει τα εθνικά δίκαια. Θεωρούμε αυτή την εξέγερση σαν ένα δημοψήφισμα με ιστο-

Το τζαμί των Ομεϋσών στη Δαμασκό.

ρική σημασία που δηλώνει τη θέληση όλων των τμημάτων του παλαιστινιακού λαού: ιντελιγκέντσια, εργαζόμενοι, υπάλληλοι, γυναίκες, άνδρες, παιδιά, γέροι... Αυτός ο λαός πρέπει να κατακτήσει το νόμιμο δικαίωμά του για την εθνική του ολοκλήρωση σύμφωνα και με τις αποφάσεις του ΟΗΕ. Είναι γνωστό αυτό το πρόβλημα από το 1947. Η λύση του Μεσανατολικού θα περάσει μέσα από τη λύση του παλαιστινιακού προβλήματος και το τελευταίο θα λυθεί από μια διεθνή διάσκεψη αποτελεσματική, στην οποία θα συμμετάσχουν όλα τα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας και τα άλλα μέρη που βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση με το Ισραήλ. Σ' αυτά περιλαμβάνεται και το PLO που είναι ο μόνος νόμιμος εκπρόσωπος του παλαιστινιακού λαού.

Αυτή η διάσκεψη πρέπει να είναι αποτελεσματική και επειδή θα έχει την υποστήριξη από όλα τα μέρη τις αραβοισραηλινής σύρραξης.

Αυτή είναι η αραβική θέση για τη Διεθνή Διάσκεψη και πρόσφατα επιβεβαιώθηκε στην συνάντηση κορυφής στο Αμμάν. Όπως είναι γνωστό, το Ισραήλ αρνείται αυτή τη διεθνή διάσκεψη και τη σαμποτάρει, στηριζόμενο στην απειριότητα οικονομική, πολιτική και στρατιωτική βοήθεια των ΗΠΑ.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΡ: Σχετικά τώρα με την τρομοκρατία και όσα υπαινιχθήκατε προηγουμένως. Έχετε υπόψη σας την πρόσφατη τρομοκρατική επίθεση εναντίον του κρουαζιερόπλοιου «City of Poros». Χθεςινές ειδήσεις, μας πληροφορούν ότι σύμφωνα με στοιχεία που δόθηκαν στην δημοσιότητα, φαίνεται ότι ενέχονται άτομα που έφεραν αραβικά διαβατήρια. Μπορείτε να μας πληροφορήσετε για ό,τι σχετικό έχετε υπόψη σας;

ΑΠ: Δεν έχω τα πρόσφατα λεπτομερή στοιχεία σχετικά με το θέμα αυτό. Αλλά είναι εύκολη η συσχέτιση εθνικότητας με τα διαβατήρια που βρίσκονται στα χέρια κάποιων ατόμων. Αυτό δεν σημαίνει ίσως ότι κάποια μυστική υπηρεσία θα μπορούσε να κατασκευάσει πλαστά διαβατήρια οποιασδήποτε εθνικότητας. Είναι μια εύκολη δουλειά. Σημαίνει για ότι οποιαδήποτε μυστική υπηρεσία που θα αποφασίζε να δράσει τρομοκρατικά, θα είχε την ευχέρεια να προμηθευτεί διαβατήρια οποιασδήποτε εθνικότητας. Πιστεύω ότι η ύπαρξη αραβικών διαβατηρίων στα χέρια ατόμων που ενέχονται σε αυτή την ενέργεια, δεν αποτελεί ένδειξη ότι κάποια αραβική χώρα βρίσκεται πίσω από αυτήν...

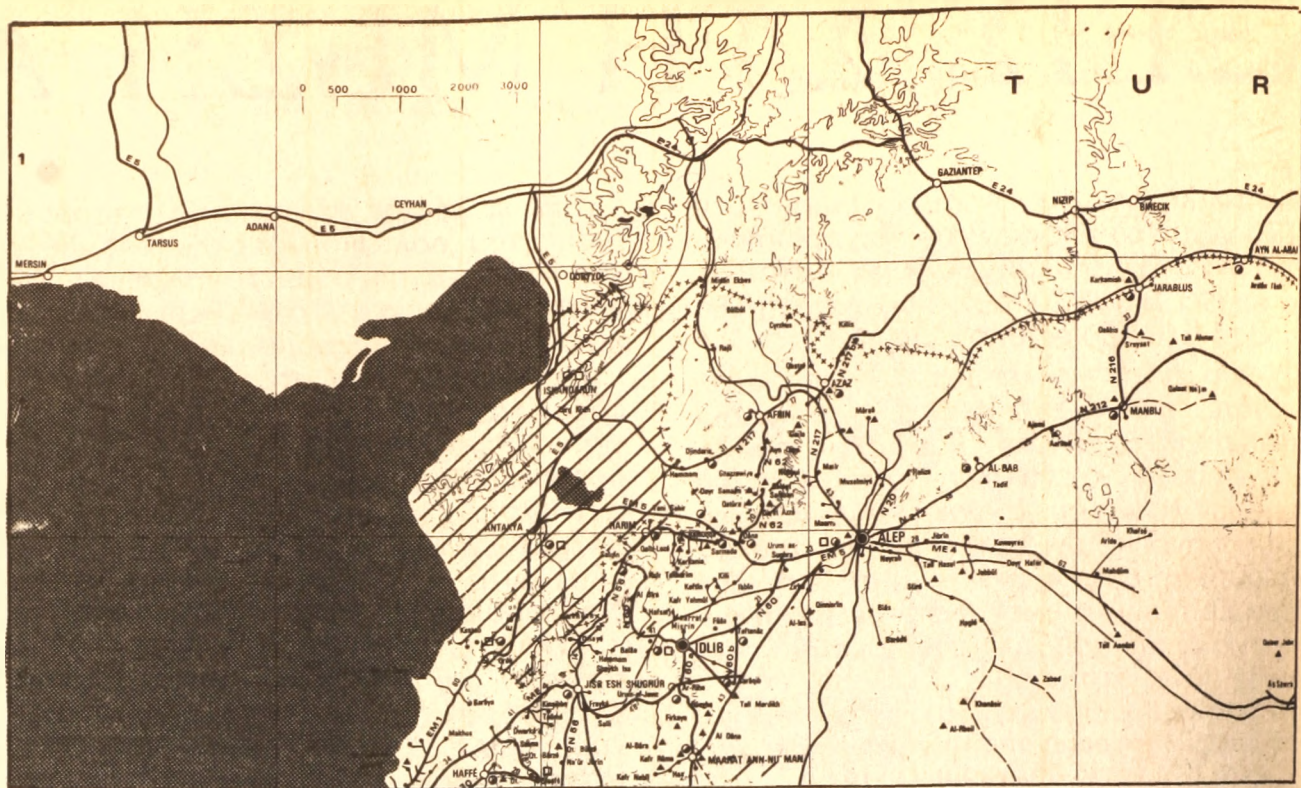
Η Ελλάδα έχει καλές σχέσεις με τις περισσότερες αραβικές χώρες. Πρέπει να δούμε ποιος ενδιαφέρεται για την διαταραχή αυτών των σχέσεων και τότε θα δούμε ποιος βρίσκεται πίσω από αυτή την ενέργεια.

ΕΡ: Έχετε πληροφορίες;

ΑΠ: Είναι μια προσωπική εκτίμηση. Και πρέπει να δούμε ποιος ενδιαφέρεται ώστε να επηρεαστούν οι ελληνοαραβικές σχέσεις.

ΕΡ: Όμως τα διαβατήρια;

ΑΠ: Δεν έχουμε ακριβείς πληροφορίες. Αλλά ακόμα και η ύπαρξη διαβατηρίων δεν αποτελεί απόδειξη. Ξερετε ποσο εύκολο είναι να προμηθευτεί κάποιος διαβατήριο

Στους χαρτες της Συρίας, διαμφισβητείται η τουρκική κυριαρχία για την περιοχή Αλεξανδρέττας και Αντιόχειας

ΕΡ: Είναι γεγονός ότι οι ελληνοαραβικές σχέσεις είναι καλές και πάντως δεν χαρακτηρίζονται από το στοιχείο της επιθετικότητας. Είναι πολλοί οι λόγοι, ας μην σταθούμε τώρα σ' αυτά. Ένα πάντως στοιχείο είναι ότι και η Ελλάδα αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα ανάλογο με εκείνο της Παλαιστίνης. Εννοώ το Κυπριακό. Ξέρω την θετική στάση της Κυβερνήσεώς σας σε αυτό, αλλά δεν είναι κακό να επαναλάβετε και να διευκρινίσετε αυτές τις θέσεις σας...

ΑΠ: Η Συρία υπερασπίζει την ενότητα, την ανεξαρτησία και την ουδέτερη θέση της Κύπρου. Διακηρύσσουμε παντού αυτές τις θέσεις μας.

ΕΡ: Σχετικά τώρα με αυτό το πρόβλημα: Πιστεύετε ότι προκειμένου να επιτευχθούν όσα και εσείς διακηρύσσετε, θα πρέπει τα ξένα στρατεύματα να απομακρυνθούν από την Κύπρο;

ΑΠ: Υποστηρίζουμε τις αποφάσεις του ΟΗΕ για το Κυπριακό.

ΕΡ: Ναι, αλλά ειδικά για το θέμα της αποχώρησης των ξένων στρατευμάτων;

ΑΠ: Είναι αυτονόητο. Πρέπει να φύγουν τα ξένα στρατεύματα και να απομακρυνθούν οι ξένες βάσεις από την Κύπρο.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΥΡΙΑΣ - ΤΟΥΡΚΙΑΣ

ΕΡ: Θα ήθελα να σας θέσω ένα ερώτημα που σχετίζεται κατά κάποιο τρόπο με τα προηγούμενα. Αγόρασα χτες ένα χάρτη της Συρίας και παρατήρησα ότι τα σύνορά σας με την Τουρκία είναι αδιευκρίνιστα: Η περιοχή της Αλεξανδρέττας και της Αντιόχειας δεν περιλαμβάνονται στα όρια της Τουρκίας· είναι διαμφισβητούμενη περιοχή. Είναι γνωστές οι συνθήκες κάτω από τις οποίες αυτή η περιοχή που κατοικείται από Άραβες Σύριους, περιήλθε στην κυριαρχία της Τουρκίας. Μπορείτε να μου διευκρινίσετε όλα αυτά και τις σημερινές απόψεις σας;

ΑΠ: Η Τουρκία είναι μια γειτονική χώρα. Από την πλευρά μας είμαστε προσεκτικοί ώστε να διατηρούμε καλές σχέσεις με την γειτονική χώρα. Εργαζόμαστε από κοινού ώστε να λύσουμε όλα τα υπάρχοντα προβλήματα μέσα από διάλογο. Είναι γνωστό ότι προβλήματα προκύπτουν ανάμεσα σε χώρες γειτονικές αλλά αυτά οφείλουμε να τα επιλύουμε με τον διάλογο.

ΕΡ: Σχετικά με το συγκεκριμένο πρόβλημα: Είναι κάτι που έχει ιστορική μόνον αξία ή

είναι κι αυτό θέμα που τίθεται σε ένα συρο-τουρκικό διάλογο;

ΑΠ: Η κοινή ιστορία τούτων χρονών αφήσε πολλά προβλήματα ανάμεσα στις δύο χώρες: την Συρία και την Τουρκία. Προσπαθούμε να τα λύσουμε μέσω του διαλόγου.

ΕΡ: Ευχαριστώ. Άλλο ένα πρόβλημα: Σχετικά με το φράγμα του Ευφράτη και τον περιορισμό των υδάτινων πόρων σας από πλευράς Τουρκίας, τι έχετε να σχολιάσετε;

ΑΠ: Έχουμε μια κοινή επιτροπή που εργάζεται σε αυτό το θέμα. Αυτές τις ημέρες, βρίσκεται στην Τουρκία μια επιτροπή που συζητά το πρόβλημα και άλλα οικονομικά θέματα με την τουρκική Κυβέρνηση*.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΥΡΙΑΣ - ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΡ: Θα ήθελα να κλείσω με ένα πρόβλημα που αφορά τις ελληνο-συριακές σχέσεις: Ενώ οι πολιτικές σχέσεις ανάμεσα στις χώρες μας βρίσκονται σε πολύ καλό επίπεδο, φαίνεται ότι στις οικονομικές σχέσεις υπάρχουν προβλήματα με αποτέλεσμα να μην αναπτύσσονται αλλά αντίθετα να σημειώνονται υποχωρήσεις στις εμπορικές συναλλαγές. Θεωρείτε ότι υπάρχουν προοπτικές να βελτιωθεί αυτή η εικόνα;

ΑΠ: Η χώρα μας συνάπτει σχέσεις και προχωρεί σε συμφωνίες πάνω στην εξής βάση: Ενώ συνεργαζόμαστε με πολλές χώρες, προτιμούμε εκείνες τις εταιρείες που προέρχονται από φιλικές χώρες. Σας διευκρινίζω: αν για παράδειγμα έχουμε να εξετάσουμε την εκτέλεση ενός προγράμματος, εξετάζουμε τα αποτελέσματα των όρων και των προσφορών με όρους και κριτήρια ίσα για όλους. Σε τέτοιες περιπτώσεις ίσων προδιαγραφών, θα προτιμήσουμε όμως μια φιλική χώρα και, στην περίπτωση αυτή, θα προτιμήσουμε την ελληνική εταιρεία γιατί προέρχεται από μια φίλη χώρα. Όσο για τις τριβές που κατά καιρούς παρουσιάζονται, οι δυο κυβερνήσεις συνεργάζονται για το ξεπέρασμα των δυσκολιών.

* Σ.Σ. Στην Αγκυρά παρέμεινε στο διάστημα 19-22 Ιουλίου συριακή αντιπροσωπεία με επικεφαλής τον αντιπρόεδρο της συριακής κυβέρνησης υπεύθυνο για τα οικονομικά κ. Σελίμ Γιασίν.

ΑΝΤΙ ΛΑΛΟΙ

□□□ **PANTEBOYDAKIA.** «Στο δωμάτιο 721 του Χίλτον, ο Κοσκωτάς συνάντησε τον **Κόκκαλη**, στο 722 συνάντησε τον **Λούβαρη**, στο 723 τον **Παλαιοκρασσά** και στο περίφημο πια δωμάτιο 724 συνάντησε τον **Μητσοτάκη**». Υπό μορφήν ανεκδότου, αυτά λέγονταν σε κάποιο δημοσιογραφικό γραφείο το βράδυ της περασμένης Τρίτης καθώς κυκλοφορούσαν όλα αυτά τα ονόματα σαν οι πιθανοί επισκέπτες της σουίτας που είχε κλείσει «μόνον για δυο» νωρίς το πρωί της Πέμπτης εκείνης κατά την οποία η Βουλή εψήφισε την κολοβή τροπολογία για το «πόθεν έσχες» με αποτέλεσμα ο «δρ» να κοιμάται, προς το παρόν, ήρεμος. Η διατύπωση ανήκει στο «ΒΗΜΑ» που δύο Κυριακές τώρα επαναλάμβανε την πληροφορία χωρίς όμως και να κατονομάζει ακριβώς τον αγουροξυπνημένο συνομιλητή του «δρα».

Τελοσπάντων η αγωνία μας έληξε το βράδυ της επομένης καθώς κυκλοφορούσε στις εφημερίδες, το δελτίο Τύπου του «**Καλαμιού**» με αναφορά στο σχετικό ρεπορτάζ και ακολουθούσε η κατηγορηματική —ψευδής— «διάψευση» από την πλευρά της ΝΔ.

Φίλοι προσκείμενοι στον Κ.

Μητσοτάκη, προσπαθούσαν να εξηγήσουν και να δικαιολογήσουν τη συνάντηση λέγοντας: «*Μα 50 εκατ. έδωσε ο Κοσκωτάς, είχε δικαίωμα να ζητήσει αυτή τη συνάντηση*».

Η απάντηση είναι βέβαια: *Μα ακριβώς γι' αυτό έδωσε τα 50 εκατομμύρια. Για να μπορεί να απαιτήσει μια τέτοια συνάντηση.*

Όπως όλοι κατανοούν, η συνάντηση αυτή έγινε για να πεισθεί η ΝΔ να βοηθήσει την κυβέρνηση να ψηφίσει την

«**κολοβή τροπολογία**» για το «πόθεν έσχες». Και ο «δρ» μαζί με την κυβέρνηση το πέτυχε.

Στο κύριο άρθρο του περιοδικού σημειώνονται μερικές σκέψεις γι' αυτήν τη συνάντηση. Έτσι κι αλλιώς τις επόμενες μέρες πολλά θα γραφτούν, και μεις θα επανέλθουμε: Ο **απατεώνας** «δρ» σε νέες περιπέτειες.

Αναμεινате στο ακουστικό σας...

□□□ **ΑΓΩΝΙΕΣ.** Τελικά ούτε να αρρωστήσει δεν μπορεί ο κ. **Α. Παπανδρέου**, χωρίς να προκαλέσει σάλο στον Τύπο και το κόμμα του. Κατανοούμε πάντως απολύτως την αγωνία και τον πανικό που κατέλαβε όλα ανεξαιρέτως τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ και της κυβέρνησης, μόλις διαδόθηκε η είδηση ότι πήγε για καρδιογράφημα. «*Τι θα κάνουμε τώρα;*» αναρωτήθηκαν άπαντες, σε μια σπάνια επίδειξη ομοφωνίας, καθώς ο κ. Μητσοτάκης αντιμετώπιζε για πρώτη φορά στα σοβαρά το ενδεχόμενο να γίνει πρωθυπουργός. Να λοιπόν τι κατάφερε μέσα σε επτά χρόνια διακυβέρνησης ο κ. Α. Παπανδρέου. Ούτε να αρρωστήσει δεν μπορεί χωρίς το κόμμα να διατρέξει τον κίνδυνο της διάλυσης «εις

τα εξων συνετέθη». Τέτοια είναι η συνοχή στο ΠΑΣΟΚ...

□□□ **ΕΛΙΓΜΟΙ.** Η πιθανή ανακήρυξη ενός Παλαιστινιακού κράτους στα κατεχόμενα, θα δώσει στην κυβέρνηση τη δυνατότητα να ελιχθεί στο μεσανατολικό χώρο και να δικαιολογήσει τα αδικαιολόγητα, μας έλεγε γνώστης των διπλωματικών μας πραγμάτων. Κι αυτό γιατί η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θα σπεύσει να το αναγνωρίσει, για να αναγνωρίσει στη συνέχεια και το κράτος του Ισραήλ. Όλοι θα μείνουν ικανοποιημένοι και, ούτε γάτα ούτε ζημιά.

□□□ **ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΕΣ.** «Δεν είμαι απαισιόδοξος» έλεγε τις προάλλες κορυφαίο στέλεχος του υπουργείου Εξωτερικών για τα αποτελέσματα της προσεχούς επίσκεψης του κ. **Καρόλου Παπούλια** στην Αγκυρα. Πού είσαι απαισιόδοξο «*πνεύμα του Νταβός*»;

□□□ **ΤΟ ΕΙΧΑΜΕ** γράφει και μεις και το είχε σημειώσει και το «*Έθνος*». Και μας είχε διαμνηθεί ότι αποτελούσε «*άθλια διαβολή*». Για τον πρώην κυβερνητικό εκπρόσωπο κ. **Γιάννη Ρουμπάτη** πρόκειται.

Ο κ. Ρουμπάτης, ακολουθώντας το παράδειγμα άλλου ανώτατου κυβερνητικού στελέχους (του κ. Γ. Μαντζουράνη που διετέλεσε γραμματέα του Υπουργικού Συμβουλίου), προσκολήθηκε στη «*Γραμμή ΑΕ*».

Ο κ. Ρουμπάτης ανέλαβε την ευθύνη του «*διευθύνοντος την εκδοτική στρατηγική*» (sic!) του Κοσκωτά.

Και «στρατηγός» λοιπόν ο κ. Γ. Ρουμπάτης. Ως κυβερνητικός «*λοχίας*» πάντως, όταν δηλαδή υπηρετούσε στο πόστο του «*κυβερνητικού εκπροσώπου*», συνήθιζε τα πρωινά να απολαμβάνει τα καφεδάκια του και τα κρουασάν του με τη συντροφιά του «δρα», σχεδόν κάθε πρωί, στην Βαλαωρίτου. Και παρεκάλεσε τότε να μην κάνουμε μνεία αφού θα εξετιθετο, αν και επρόκειτο για αθώες συναντήσεις με εκδότη. Το υπενθυμίζουμε σήμερα για να επιβεβαιωθεί η παλαιότητα της φιλίας του νυν «στρατηγού» και του τέως «δόκτορα».

Ο «δρ.» φαίνεται ότι ασπάζεται εκτίμηση που κυκλοφορεί εδώ και καιρό στους «καστρικούς» κύκλους ότι ο **Θ. Καλούδης** που είχε αποτύχει στην προηγούμενη προεκλογική εκστρατεία «*...και των λοιπών δημοκρατικών δυνάμεων*» δεν ήταν δυνατόν να πετύχει τώρα που τα πράγματα είναι περισσότερο δύσκολα. Άλλωστε η ίδια άποψη

τον θεωρεί ήδη αποτυχημένο. Γι' αυτό λοιπόν επιλέγεται ο θεωρούμενος ως ικανός σε τέτοιες περιπτώσεις «στρατηγός» Γ. Ρουμπάτης, που έχει επιπλέον εύσημα και για τις «*τοποτηρητικές*» του δυνατότητες ως κυβερνητικός εκπρόσωπος για να λειτουργήσει ως «στρατηγός - τοποτηρητής» του Ανδρέα. Έτσι λοιπόν ο «δρ» έχρισε τον πρώην κυβερνητικό εκπρόσωπο «στρατηγό»...

□□□ Τον αναζητήσαμε αλλά δεν τον βρήκαμε. Ως παλαιός συνεργάτης και, μέλος πάλαι ποτέ, της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού μας θα διευκρίνιζε την πληροφορία. Και μόλις κλείναμε τις σελίδες. (Ξέρεις τώρα εσύ, Γιώργο, τις φούριες...)

Ο **Γιώργος Σεφερτζής**, λοιπόν, προσκολήθηκε μαζί με τις «*λοιπές δημοκρατικές δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ*», στην Παλλήνη. «*Τι Γαλήνη τη Παλλήνη*», που λένε...

□□□ **ΣΑΛΑΤΑ.** Τον γνωστό από την υπόθεση «*υπεξαίρεση —λαθραία εξαγωγή συναλλάγματος— πλαστογραφία*» του προέδρου της ΟΑ, διευθυντή στη Σιγκαπούρη **Μιχάλη Ρέβη**, ο Πρόεδρος της ΟΑ κ. **Αλέκος Ακριβάκης**, είχε μεταθέσει στην Κέρκυρα. Στη Σιγκαπούρη, μετατέθηκε —όπου υπηρετεί ήδη από 3 μήνες— ο κ. **Κλαουέ** από την ΟΑ Μασσαλίας.

Τι συνέβη όμως και κυκλοφόρησε εγκύκλιος με την οποία η μετάθεση Ρέβη ανακαλείται επ' *αόριστον* (μέχρι νεωτέρας...) και έτσι ο κ. Ρέβης παραμένει σε ξενοδοχείο της Σιγκαπούρης —πληρωμένο βέβαια από την ΟΑ—, παίρνοντας τον —όχι ευτελή— μισθό του και τα λοιπά έξοδα χωρίς να ασχολείται καθόλου με την εταιρεία;

□□□ **ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ.** «*Ματαιοπονούν όσοι νομίζουν ότι οι πληροφορίες που αναφέρονται στον Αλέκο πρόκειται ποτέ να σχολιαστούν από την κυβέρνηση ή να τύχουν δικαστικής έρευνας*». Αυτά σχολίαζαν στην Ολυμπιακή σχετικά με την υπόθεση πλαστογραφίας (και άλλων αδικημάτων) που φέρεται να μεμειγμένος ο κ. **Ακριβάκης**. Ο λόγος, όπως εξηγούσαν, είναι ότι ο Πρόεδρος της ΟΑ είναι απυρόβλητος αφού είναι προϊστάμενος μεν, προστατευόμενος δε της κ. **Δήμητρας Λιάνη**, που έχει καλή φίλη και την άλλη υφιστάμενη του κ. Ακριβάκη, την κ. Ρούλα.

Ποιος αμφιβάλλει ότι η Ελλάδα γυναικοκρατείται;

Επι
σημαί
νουμε

Νεοελληνική αρχαιοπληξία

Πολύς ο θόρυβος που ξεσηκώθηκε στη Βεργίνα με την πρωτοβουλία δημοτικών αρχόντων και ποιμνίου για την ενδεχόμενη απομάκρυνση των αρχαιολογικών ευρημάτων από την περιοχή της ανασκαφής και τη μετακομιδή τους στα μεγάλα μουσεία της πρωτεύουσας και της συμπρωτεύουσας. Η εικόνα θύμιζε τη βιαιότητα της αντίδρασης των Λαρισινών όταν κινδύνεψε να χάσει η πόλη τους στη βαθμολογία των ποδοσφαιρικών ομίλων.

Εμείς, κατ' αρχήν πιστεύουμε ότι τα αρχαιολογικά ευρήματα δεν πρέπει να μετακινούνται από την ανασκαφική περιοχή. Οι λόγοι είναι προφανείς και αναφέρονται πρωτευσόντως στη λειτουργική σχέση των μεμονωμένων ευρημάτων με το γεωγραφικό χώρο και το τοπίο που περιβάλλει τα μνημεία. Αφορούν όμως έμμεσα και σε λόγους που σχετίζονται με την αποκέντρωση λειτουργιών αλλά και την πολιτιστική ανάπτυξη υποβαθμισμένων περιοχών.

Όμως όσα συνέβησαν —και συμβαίνουν— στην Βεργίνα, φοβούμαστε πως έχουν πολύ μικρή σχέση με όλα αυτά. Οι κάτοικοι της Βεργίνας —όπως εξάλλου και κάτοικοι άλλων περιοχών σε ανάλογες περιπτώσεις— αντιδρούν στις ανασκαφικές εργασίες του κ. Μανόλη Ανδρόνικου προκειμένου να εκβιάσουν την Πολιτεία να τηρήσει μια από τις συνήθειες πρόχειρες υποσχέσεις της ότι θα ιδρυθεί το περίλαμπρο Μουσείο στο χωριό τους για να μετατραπεί αυτομάτως σε ασφυκτιών τουριστικό κέντρο με όλα τα παρεπόμενα εμπορικά οφέλη από τα, ταυτοχρόνως με το Μουσείο, ιδρυθησόμενα σουβλατζίδικα, καταστήματα λαϊκής ή αρχαιοπρεπούς τέχνης και τα συναφή αναπτυξιακά του νεοελληνικού χώρου, έργα.

Απορρίπτουμε αυτή τη νοοτροπία και μας βρίσκει αντίθετους αυτή η χρηστική σχέση του Νεοέλληνα με τα αρχαία. Αλλά άραγε πόσο φταίει ο απλός χωρικός της Βεργίνας όταν αντιμετωπίζει με τον τρόπο αυτόν την πολιτιστική κληρονομιά του χώρου μας όταν βομβαρδίζεται καθημερινά από την άποψη υπουργών Πολιτισμού, Τουρισμού, Παιδείας ή Οικονομικών ότι τα αρχαία ξεθάβονται για να εισρεύσει συνάλλαγμα;

Κινη
ματο
γράφος

Ο Σκορτσέζε και ο «Τελευταίος πειρασμός»

Δεκαέξι χρόνια μια έμμονη ιδέα τριβέλιζε το μυαλό του σκηνοθέτη Μάρτιν Σκορτσέζε: πώς θα γινόταν δυνατόν να μεταφέρει στον κινηματογράφο τον *Τελευταίο πειρασμό* του «αιρετικού» Νίκου Καζαντζάκη, πώς θα αποδιδόταν ένας Χριστός με σάρκα

και οστά, ένας Χριστός που υποφέρει απ' τη σκληρή δοκιμασία της ανθρώπινης υποστάσεώς του, ο οποίος οδηγείται αργά, βασανιστικά, να αποδεχτεί τον εαυτό του ως Μεσσία. «Αυτός είναι ο δικός μου δρόμος στην προσπάθεια ν' ανακαλύψω το Θεό», λέει ο σκηνοθέτης. Δύσκολος πράγματι δρόμος που γίνεται ακόμα δυσκολότερος όταν, εκτός απ' τη βασανιστική προσπάθεια τιθάσευσης του δημιουργικού σου οράματος, έχεις να κάνεις και με τις παραγωγικές δομές του Χόλλυγουντ που, πάνω απ' όλα, ενδιαφέρονται για σίγουρες επενδύσεις.

Η περιπέτεια της ταινίας ξεκίνησε το 1972. Τότε, η ηθοποιός Μπαρμπαρα Χέρσεϋ, που παίζει τη Μαρία Μαγδαληνή, δώρησε στο σκηνοθέτη ένα αντίτυπο του βιβλίου του Νίκου Καζαντζάκη. Ο Σκορτσέζε εντυπωσιάστηκε απ' την ανάγνωση κι άρχισε, από τότε, να σχεδιάζει την κινηματογραφική του μεταφορά. Ο Ι-

σαί και, μετά από αρκετά ήξεις - αψήξεις, αποφάσισε να δώσει τη δυνατότητα στον σκηνοθέτη να γυρίσει την ταινία. Έτσι σκηνοθέτης και συνεργείο βρέθηκαν στο Μαρόκο και με έναν «σφιχτό» προϋπολογισμό για τα αμερικανικά δεδομένα (6,5 εκατομμύρια δολάρια) άρχισαν τα γυρίσματα.

«Επιβλητικός, εκκεντρικός, αιματηρός, πλήρης θεολογικών αυθαιρεσιών» —σύμφωνα με το χαρακτηρισμό του περιοδικού «Time»— ο *Τελευταίος Πειρασμός* παρουσιάζει το Χριστό να κάνει έρωτα επί της οθόνης με τη Μαρία Μαγδαληνή, ενώ, αργότερα, τον παρουσιάζει να μοιχεύεται τη γυναίκα του, τη Μαρία, με την αδελφή της Μάρθα. Ο Ιούδας παρουσιάζεται ως ρωμαλέος επαναστάτης, ο καλύτερος από τους αποστόλους. Ο αναστημένος Λάζαρος λέει για τη νεκρανάστασή του: «Ήταν μια μικρή έκπληξη. Δεν βλέπω, όμως, και μεγάλη διαφορά». Κάποια στιγμή πα-

Ο Γ. Ντεφός στο ρόλο του Ιησού, από τον «Τελευταίο πειρασμό».

ησους του Καζαντζάκη, βέβαια, συνδυάζει την ανθρώπινη και τη θεία πλευρά του, ότι όμως ενδιέφερε τον σκηνοθέτη στην προβληματική του συγγραφέα ήταν —όπως ο ίδιος εξηγεί— «ότι η ανθρώπινη πλευρά του Ιησού θα μπορούσε να έχει προβλήματα ως προς την αποδοχή της θείας».

Η εταιρεία Universal, όταν ο Σκορτσέζε έκανε γνωστό το σχέδιό του, είχε αντιρρήσεις. Έτσι ανέλαβε η Paramount την παραγωγή της ταινίας το 1983. Μερικές βδομάδες, όμως, πριν αρχίσουν τα γυρίσματα υπαναχώρησε. Έτσι, μπήκε πάλι στο χορό η Univer-

ρουσιάζεται νατουραλιστικά μια ομαδική σφαγή ζώων για να επακολουθήσει ευωχία και κρασokatάνυξη, όπου αίμα αναβλύζει από ένα μήλο που τρώει ο Ιησούς κι όπου, στο τέλος αυτής της σκηνής, το κρασί χύνεται κι ανακατεύεται με το αίμα. Και τέλος, ο Χριστός μοιάζει να τα 'χει μπερδεμένα: Πριν απ' τη σταύρωση δεν είναι απόλυτα σίγουρος αν έπρεπε να απαντήσει στους Ρωμαίους με την αγάπη του ή με τη βία, ομολογεί: «είμαι ψεύτης, είμαι υποκριτής. Φοβάμαι τα πάντα... Ο διάβολος είναι μέσα μου». Ενώ και πάνω στο σταυρό φαντάζεται ότι αποποιείται το ρο-

λο του Μεσσία, ότι αποδρά και παντρεύεται τη Μαρία Μαγδαληνή, με την οποία θα ζήσουν μια ήσυχη ζωή μέχρι τα βαθιά γεράματα.

Όλα αυτά οδήγησαν σε μια πρωτοφανή, αν και προσδοκώμενη αντίδραση απέναντι στην ταινία, ιδίως από διάφορες χριστιανικές οργανώσεις, αλλά και από το λόμπυ των Ισραηλινών οι οποίοι διαβλίνουν στην ταινία ένα διάχυτο αντισημιτισμό. Οι αντιδράσεις αυτές βρήκαν οπαδούς ακόμη και στους κόλπους της παραγωγού εταιρείας. Ο Τιμ Πένλαντ, ένας απ' τους ικανότερους μάνατζερ της Universal δήλωσε ότι τα στούντιο της εταιρείας του διέπραξαν το μεγαλύτερο λάθος των τελευταίων χρόνων. Στο μεταξύ μια οργάνωση Χριστιανών πρότεινε στην Universal να καταστραφούν οι κόπιας που επρόκειτο να κυκλοφορήσουν αντί ενός πολύ σοβαρού ποσού, ενώ οι αντιδράσεις εφτασαν και μέχρι την Ευρώπη, όπου θα παιχθεί η ταινία στο Φεστιβάλ Βενετίας. Ο σκηνοθέτης Φράνκο Τζεφιρέλι απείλησε με μη συμμετοχή στο ίδιο φεστιβάλ αν προβληθεί η βλάσφημη, όπως τη χαρακτήρισε ταινία...

Αλλά και η κριτική, στην πλειοψηφία της, δεν είδε με καλές μάτι τον *Τελευταίο Πειρασμό*. Γράφει στο «Time» ο Ρ. Κόρλις, για το κινηματογραφικό αυτό πρόσωπο του Ιησού: «... Στο βιβλίο του Ν. Καζαντζάκη και στο σενάριο του Π. Σρένντερ ο Σκορτσέζε έχει βρει μια ηχηρή ιστορία με μελόδραμα και λόγο μεταφορικό. Αυτός ο Ιησούς (Γ. Ντεφόε) δεν είναι θεός γεννημένος σαν άνθρωπος. Είναι ένας άνθρωπος που ανακαλύπτει —ή επινοεί— τη δική του θεότητα».

Αλλά ο Σκορτσέζε δεν πτοείται. Ήδη από τις 12 Αυγούστου ο *Τελευταίος Πειρασμός* προβάλλεται με μεγάλη επιτυχία στις αίθουσες της Αμερικής. Στη Βενετία που θα παιχτεί στο πλαίσιο του φεστιβάλ κινηματογράφου θεωρείται το κύριο γεγονός και ο θόρυβος που προκαλεί προοιωνίζεται μια εντυπωσιακή καριέρα της και στην Ευρώπη —όπου, άλλωστε, ο σκηνοθέτης έχει πολλούς θαυμαστές.

Με δικαιολογημένο ενδιαφέρον περιμένουμε και μεις την ταινία, στην Ελλάδα. Όχι μόνο γιατί στηρίζεται στο έργο του δικού μας Καζαντζάκη, συγγραφέα αφορεσμένου από την εκκλησία, αλλά και για να κρίνουμε από μόνοι μας αν

Ο Μάρτιν Σκορτσέζε.

έχουν δίκιο οι επικριτές του —ή ποιοι απ' αυτούς. Προεξοφλώντας, πάντως, ότι μια τέτοια ταινία θα συναντήσει άπειρες αντιδράσεις και ότι κάποιες συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας έξω απ' τις κινηματογραφικές αίθουσες ίσως αποτελέσουν την ηπιότερη μορφή των αντιδράσεων αυτών.

Αλλά, ούτως ή άλλως, κάτι τέτοια παρατράγουδα είναι επιβεβαιωτικά της δυναμικής που συνεχίζει να έχει ο κινηματογράφος σε πείσμα της ισοπέδωσης που κομίζει, συνήθως, η ανάπτυξη σε βάρος του των ηλεκτρονικών μέσων μαζικής επικοινωνίας.

ΥΓ.: Την ώρα που γραφόταν το ως άνω κείμενο αντιμετωπίζαμε τις πιθανές αντιδράσεις ως γκροτέσκο εκδηλώσεις σκοταδιστικών κύκλων, που η εποχή τους έχει ξεπεράσει. Όταν, όμως, μετά από έγγραφο της Αρχιεπισκοπής που ζητάει την απαγόρευση προβολής της ταινίας ο Σωτήρης Κωστόπουλος ανέλαβε να μας διαβεβαιώσει για τις «καθαρότατες» προθέσεις της κυβέρνησης... ενάντια στη λογοκρισία, ταραχθήκαμε σφόδρα.

Το «μπαλάκι» που έριξε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος προς την εισαγγελική αρχή, στην οποία «εναπόκειται από το Σύνταγμα και τους νόμους να κρίνει κατά πόσο η ταινία αυτή ανήκει σε εκείνες που δικαιολογούν την παρέμβασή της» δείχνει σ' όλο της το μεγαλείο την κυβερνητική πρακτική. Σε μια προσπάθεια προσεταιρισμού πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων που, τουλάχιστον σύμφωνα με τις ιδεολογικές αρχές του ΠΑΣΟΚ δεν του ανήκουν, η κυβέρνηση αφήνει ένα παράθυρο ανοιχτό στους εκκλησιαστικούς κύκλους και στα τμήματα του λαού που επηρεάζουν, και γίνεται έτσι δικηγόρος του... αρχιεπισκόπου.

Ένα επικίνδυνο παιχνίδι που είναι ανάγκη να μη βρει κανένα παθητικό αποδέκτη. Έχουμε δικαίωμα να διαβάσουμε, να βλέπουμε, να ακού-

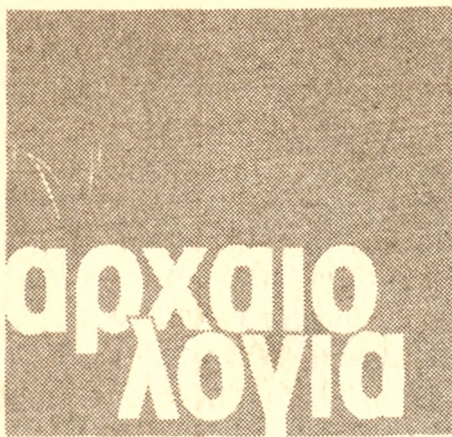
με ό,τι γουστάρουμε (ενώ ο κυβερνητικός εκπρόσωπος δεν έχει δικαίωμα να λέει ό,τι γουστάρει). Και δεν προτιθέμεθα να το εκχωρήσουμε απέναντι σε ουδεμία πολιτική σκοπιμότητα.

Ηλίας Κανέλλης

● Ούτε δραχμή δεν διατέθηκε τη χρονιά που διανύουμε για την παραγωγή **ταινιών μικρού μήκους** από το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου — κι ας διατυμπανίζεται από τον κρατικό φορέα «η ανάγκη ύπαρξης στιβαρής σκηνης νέων δημιουργών», οι οποίοι θεωρούνται αιμοδοτές του βαρετού κινηματογράφου μας.

Δέκα εκατομμύρια τουλάχιστον, όμως, διαθέτει το κράτος για την οργάνωση του φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους Δράμας, μιας (μικρής βέβαια) φιάστας, πάντα στη λογική της ενίσχυσης της πολιτιστικής βιτρίνας, μολονότι οι περισσότεροι σκηνοθέτες ταινιών μικρού μήκους διαφωνούν. Και ενώ η παραγωγή δεν ενισχύθηκε ούτε με μια δραχμή, ξοδεύονται εκατομμύρια για ταξιδάκι αναψυχής και τη φιλοξενία δημοσιογράφων στη Δράμα, προκειμένου να διαφημιστεί μια πολιτική που δεν έχει υπάρξει.

Δεν πρόκειται για ένα ακόμη μικρό σκάνδαλο:

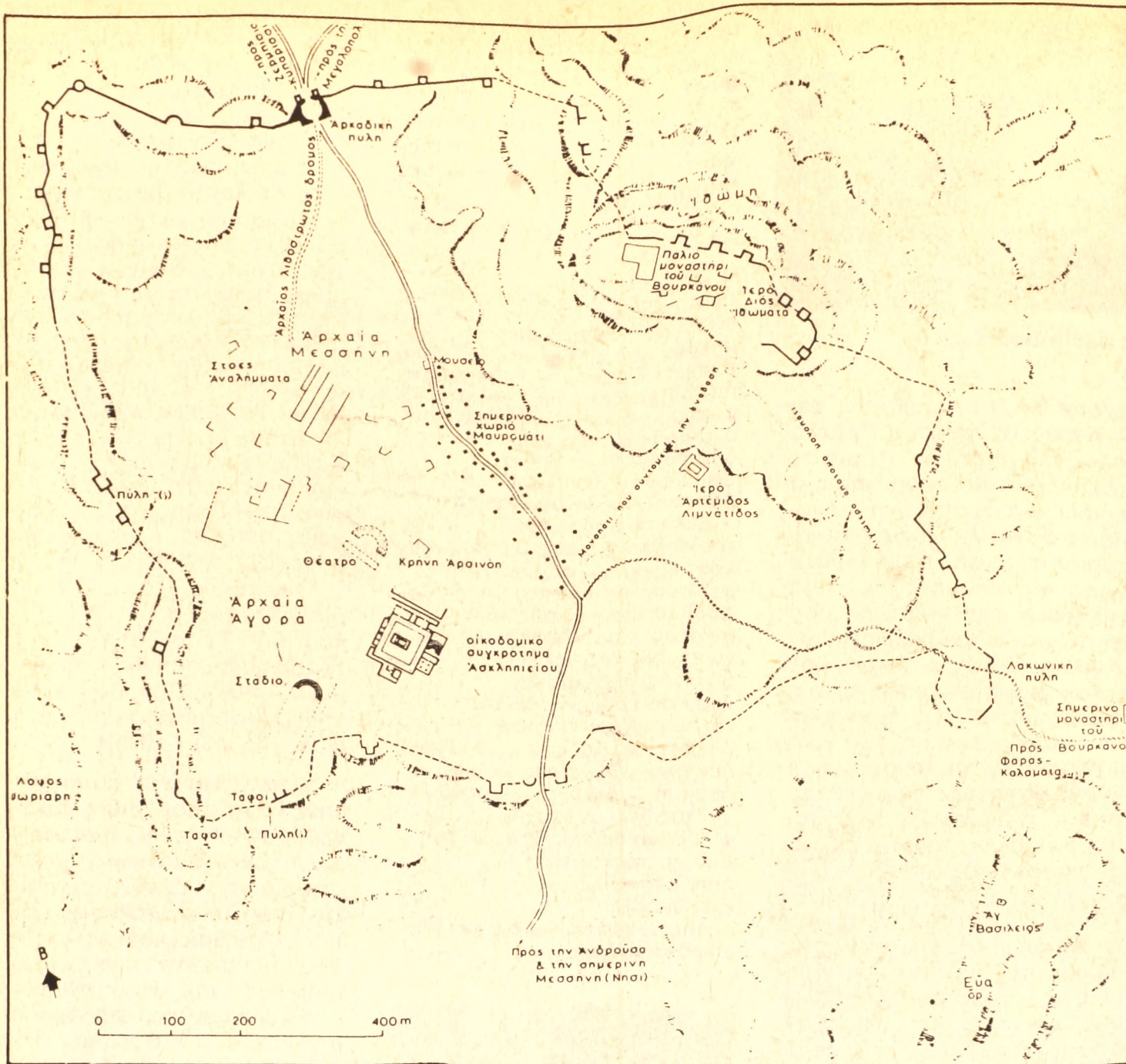
Η ανασκαφή της αρχαίας Μεσσήνης

Στο προηγούμενο τεύχος το ΑΝΤΙ δημοσίευσε τον κατάλογο των ελληνικών και ξένων ανασκαφικών ερευνών 1988. Θα σταθούμε σήμερα σε μία συστηματική ελληνική ανασκαφή που παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον: αυτήν της αρχαίας Μεσσήνης. Οι ανασκαφικές έρευνες της Αρχαιολογικής Εταιρείας, υπό τον Α. Ορλάνδο, που είχαν διακοπεί το 1975, άρχισαν και πάλι τον Ιούλιο του 1987 υπό την διεύθυνση του καθηγητή της Κλασικής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Κρήτης κ. Π. Θέμελη. Την ώρα που γράφεται το σημείωμα τούτο, η έρευνα στην αρχαία πρωτεύουσα της Μεσσηνίας συνεχι-

ζεται για δεύτερη περίοδο, με αμείωτο τον ζήλο και αυταπάρνηση εκ μέρους των Ελλήνων ανασκαφέων.

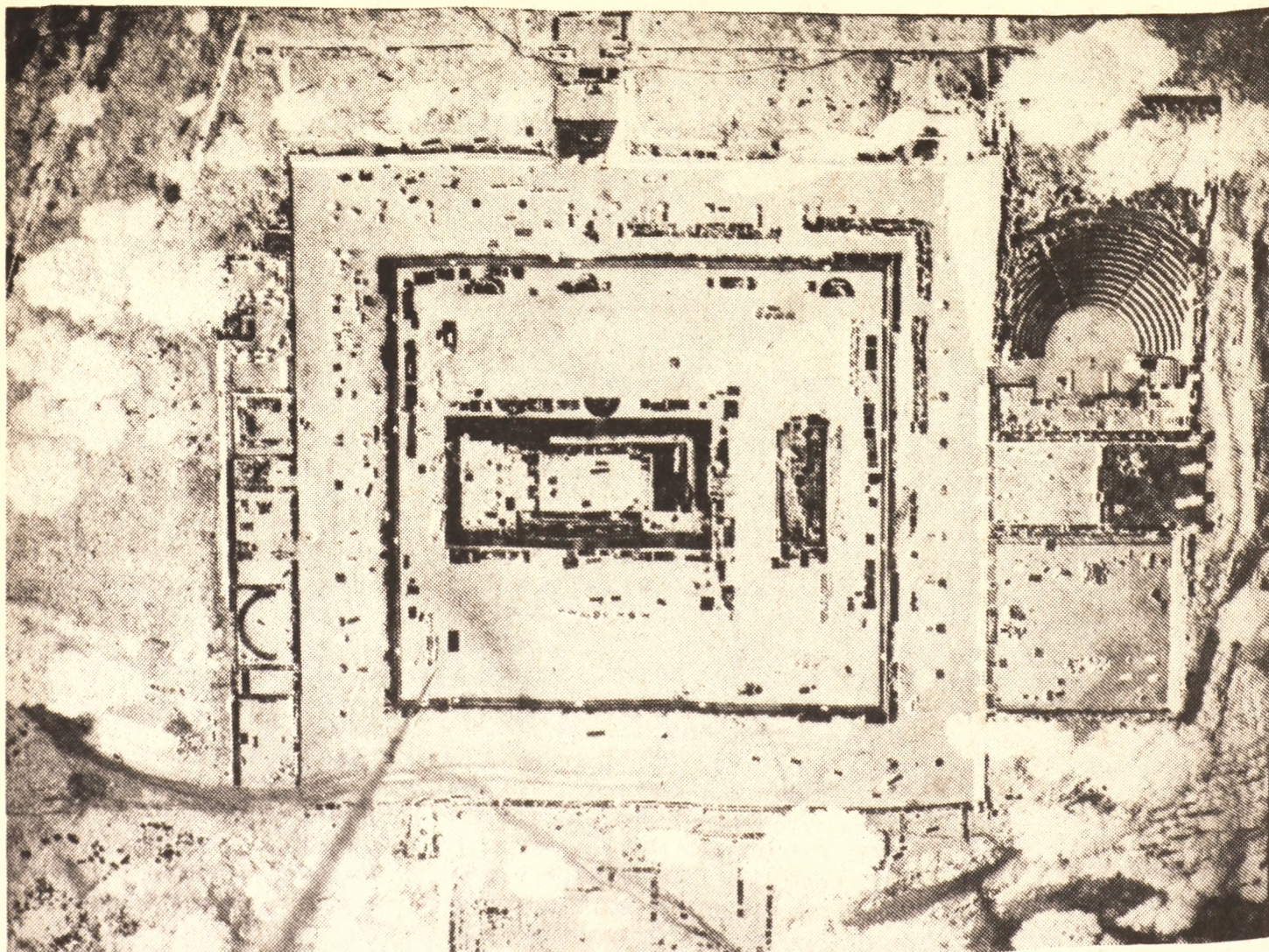
Η προϊστορία της ανασκαφής: από τον περιηγητισμό στον πελοποννησιακό χώρο διαθέτουμε αρκετές και σημαντικές παρατηρήσεις για την αρχαία μεσσηνιακή πόλη, όμως η πρώτη συστηματική μελέτη και αποκάλυψη των μνημείων οφείλεται στην Expédition Scientifique de Morée υπό τον Α. Biouet (1831-1838). Το 1895 η Αρχαιολογική Εταιρεία, υπό τον Θ. Σοφούλη (τον μετεφεύγα πολιτικό), ανασκάπτει ορισμένα βασικά οικοδομήματα της αρχαίας αγοράς: τις ανασκαφές συνεχίζει το 1909 και 1925 ο Γ. Οικονόμος. Ωστόσο, ο κυριότερος τομέας του διοικητικού και θρησκευτικού κέντρου της Μεσσήνης, το λεγόμενο Ασκληπιείον, θα διερευνηθεί συστηματικά από τον Α. Ορλάνδο (1957-1975)!

Όμως, για να αντιληφθεί κανείς την σπουδαιότητα των νέων ανασκαφικών ερευνών, χρειάζονται δύο λόγια για την ιστορία της πόλης: λίγο μετά την μάχη των Λευκτρών (371 π.Χ.), που θα ορίσει και το τέλος της σπαρτιατικής επικυριαρχίας στην Πελοπόννησο, ο Επαμεινώνδας πραγματοποιεί τον αποκλεισμό της Σπάρτης με την συστηματική οργάνωση της Μεγαλοπόλεως, της Μαντινείας, του Άργους και της Μεσσήνης. Οπωσδήποτε, η ίδρυση της Μεσσήνης το 369 π.Χ. συμβολίζει και την αναγέννηση της από αιώνες υποδουλωμένης στους Σπαρτιάτες πλούσιας μεσσηνιακής γης (ας θυμηθούμε τους αμείλικτους Μεσσηνιακούς Πολέμους για την κατοχή των παραγωγικών εδαφών, όπως το Στενυκληρικό πεδίο —η σημερινή περιοχή του Μελιγαλά), το τέλος της ειλωτείας των Μεσσηνίων: ο Διόδωρος λέγει πως η πόλη κτίσθηκε σε χρόνο ρεκόρ (85 ημέρες), ενώ ο Παυσανίας περιγράφει με γλαφυρότητα την θεμελίωση της πόλης και την οικοδόμηση των τειχών της. Κτισμένη στις υπώρειες της Ιθώμης, ενός φυσικού οχυρού υψώματος, και σε μια μικρή κοιλάδα με πλούσιο υδροφόρο στρώμα (το χωριό Μαυρομάτι —που καλύπτει ικανό τμήμα της αρχαίας πόλης— οφείλει την ονομασία του στην πηγή), η πρωτεύουσα των απελευθερωμένων Μεσσηνίων κατέχει μία από τις γεωγραφικές θέσεις-κλειδιά μέσα στο στρατηγικό πλέγμα που δημιουργεί ο Ε-

Τοπογραφικό σχέδιο Αρχαίας Μεσσήνης.

Αεροφωτογραφία του λεγομένου Ασκληπείου.

παμεινώνδας για να απομονώσει την Σπάρτη· αξίζει να επισκεφθεί κανείς την Μεσσήνη και μόνο για να δει την εκπληκτικής τεχνικής οχύρωσή της (έργο του 4ου και 3ου π.Χ. αι.).

Υπήρξε λοιπόν η Μεσσήνη μία σύγχρονη, μία μοντέρνα —όπως θα λέγαμε σήμερα— πόλη, που δημιουργήθηκε, κτίσθηκε εξ αρχής για να εξυπηρετήσει σύγχρονες ανάγκες και νέες συνθήκες, πολιτειακές και κοινωνικές· με αυτές τις ανάγκες και τις συνθήκες συνδέονται άμεσα τόσο η πολεοδομική συγκρότηση όσο και η μορφολογία των δημοσίων κτιρίων της. Αυτό είναι εξάλλου και το κεντρικό στοιχείο του ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η νέα ανασκαφική έρευνα του καθηγητή Π. Θέμελη.

Από τα ορατά μνημεία του διοικητικού και θρησκευτικού κέντρου της πόλης (βλ. στο τοπογραφικό σχέδιο)², οι θέσεις που επιλέγησαν για τη νέα ανασκαφική έρευνα —και με στόχο την επίλυση πολλών προβλημάτων στα οποία δεν έδωσαν απάντηση οι προγενέστερες ανασκαφές— είναι: α) το Θέατρο, β) το λεγόμενο Ασκληπείο, γ) το ταφικό Ηρώο νοτιώς του (λεγομένου) Σταδίου, δ) το λεγόμενο Στάδιο.

α) *Θέατρο*. Από τις δύο δοκιμαστικές τομές που έγιναν σε δύο σημεία του Θεάτρου, η δεύτερη έφερε στο φως τμήμα του αναλήμματος της δυτικής παρόδου προς την ορχήστρα. Η συνέχιση της ανασκαφής στο σημείο αυτό θα οδηγήσει στην πλήρη αποκάλυψη της παρόδου και, σε συνέχεια, της ορχήστρας του Θεάτρου.

β) «*Ασκληπείο*» (βλ. αεροφωτογραφία). Δοκιμαστικές τομές σε επαφή με τον στυλοβάτη του δωρικού ναού, στο κέντρο της περιστυλής αυλής του τεμένους, το οποίο ταυτίζεται με το Ασκληπείο της Μεσσήνης (Παυσ. IV. 31, 10), έφεραν στο φως ενδιαφέροντα στοιχεία για την οικοδομική δραστηριότητα της περιοχής και για την ιστορία γενικότερα της πόλης. Μολονότι είναι ακόμη νωρίς να καταληξουν οι ανασκαφείς σε συμπεράσματα, είναι εντούτοις δυνατόν να γίνουν οι εξής διαπιστώσεις:

Το ασβεστολιθικό κρηπίδωμα του ναού εδράζεται σε θεμέλιο πωρολίθων, που σε ορισμένα σημεία, όπως η ΒΑ γωνία, προχωρεί σε βάθος περίπου 1,80 μ. ως το φυσικό πε-

τρωμα και περιλαμβάνει πέντε δόμους (σειρές πωροπλίσθων). Σύμφωνα με την κεραμική που βρέθηκε στην τάφρο θεμελίωσης, η κατασκευή του ναού φαίνεται να ανάγεται στο πρώτο μισό του 4ου π.Χ. αιώνα και να αποτελεί μέρος του όλου οικοδομικού προγράμματος της πόλης, η οποία κτίσθηκε σύμφωνα με τις αρχές του λεγομένου ιπποδαμείου πολεοδομικού συστήματος. Τα αρχιτεκτονικά στοιχεία του ναού —ασβεστολιθικά κιονόκρανα προνάου και οπισθοδόμου, επιστύλια, ορθοστάτες σηκού— μαρτυρούν ανακαινίσεις και επισκευές στα ύστερα ελληνιστικά και ρωμαϊκά αυτοκρατορικά χρόνια. Οι οικοδομικές και λοιπές δραστηριότητες, όχι μόνο στον ναό αλλά και στις στοές και τα πέριξ κτίσματα, είναι προφανές ότι συνεχίσθηκαν έως την ύστατη αρχαιότητα (4ος μ.Χ. αι.), οπότε βίαιη καταστροφή, ίσως από σεισμό, είχε ως αποτέλεσμα την οριστική εγκατάλειψη του ιερού και της θέσης. Το αίθριο γύρω από τον ναό είναι επιστρωμένο με λατύπη (= θραύσματα απολάξευσης ασβεστολίθων). Θραύσματα κεραμιδιών και αγγείων. Τα νεότερα θραύσματα της επιστρώσης χρονολογούνται στην ύστατη αρχαιότητα (4ος μ.Χ. αι.). Μικρογραφικά χειροποίητα σκυφίδια και ορισμένα ανάγλυφα πλακίδια ήταν τα συνηθέστερα και ευτελέστερα αναθήματα στην θεότητα. Ο μεγάλος αριθμός πινακίων καθώς και αγγεία πόσης —σκύφοι και άνθαροι— που βρέθηκαν, πρέπει να έχουν σχέση με την ατανάλωση φαγητού και ποτού κατά την διάρκεια τελεουργικών δείπνων στις εορές προς τιμήν της θεότητας.

Αναθήματα που να έχουν σχέση με τον Ασκληπιό δεν βρέθηκαν, γεγονός που καθιστά προς το παρόν αμφίβολη την απόδοση του ναού στον εραπειτή θεό. Από την περιγραφή άλλωστε του περιηγητή Πausanias (IV. 31, 10) προκύπτει ότι ο δωρικός ναός στο κέντρο της περιστυλής αυλής ήταν αφιερωμένος μάλλον στην λατρεία της ηρωίδας Ερσίνης (κόρης του μυθικού βασιλιά Τριόπα) και όχι στον Ασκληπιό, του οποίου η λατρεία φαίνεται ότι στεγάζονταν σε χωριστό οικόστομο στο νότιο άκρο της δυτικής στοάς, πιθανώς και στο χώρο του λεγομένου Πρυτανείου, αμέσως νότια, που καθαρίστηκε μελεώς και αποτυπώθηκε στο νέο.

Οι αργιλώδεις επιχρώσεις

που επικαλύπτουν και οριζοντιώνουν την ανώμαλη επιφάνεια του φυσικού πετρώματος γύρω από τον ναό περιέχουν σε ορισμένα σημεία, ιδιαίτερα στο ΒΑ άκρο μεταξύ ναού και βωμού, άφθονη Πρωτογεωμετρική / Γεωμετρική κεραμική, χειροποίητη και γραπτή, τοπικού εργαστηρίου, που μαρτυρεί την παρουσία οικισμού του 9ου-8ου π.Χ. αιώνα στην εγγύς περιοχή, προγενέστερου και σύγχρονου με τα γεγονότα του Α' Μεσσηνιακού Πολέμου. Ελέγχεται έτσι εσφαλμένη η άποψη ότι δεν υπάρχουν στην θέση της πόλης ίχνη οικισμού παλαιότερου της ίδρυσης της νέας, της απελευθερωμένης από τους Θηβαίους Μεσσήνης³.

Η πρώτη εγκατάσταση ανθρώπου στον χώρο της αρχαίας περιτειχισμένης πόλης χρονολογείται ωστόσο πολύ πριν τα Πρωτογεωμετρικά / Γεωμετρικά χρόνια, ανάγεται τουλάχιστον στην Νεολιθική περίοδο. Η εύρεση δύο νεολιθικών πελέκων, άριστης διατήρησης, στα ΝΔ του ναού και νότια του "Σταδίου", αποτελεί την μοναδική προς το παρόν μαρτυρία.

Κατά μήκος της δυτικής πλευράς του ναού και σε απόσταση 60 εκ. από την θεμελίωσή του διέρχεται πήλινος αγωγός νερού, με κατεύθυνση από Β προς Ν. Διατηρείται σε καλή κατάσταση, φέρει μολύβδινους δακτυλίους γύρω από κάθε αρμό και ελλειψοειδή ανοίγματα καθαρισμού κατά διαστήματα, τα οποία φράσσονται με θραύσματα κεραμιδιών, στερεωμένων με ασβεστοκονία. Σε μικρή απόσταση από τον πήλινο αγωγό νερού, κατά μήκος και πάλι της δυτικής πλευράς του ναού, αποκαλύφθηκε ανοικτός οχετός με τοιχισμένες τις παρειές, ο οποίος στην νοτιοδυτική γωνία του ναού κάμπτεται κατ' ορθήν γωνία προς Α. Ο οχετός φαίνεται ότι καταργήθηκε και επιχώθηκε στην ύστερη ελληνιστική - πρώιμη ρωμαϊκή περίοδο, όπως δείχνει η κεραμική και τα νομίσματα που περιέχονται στην επιχώση.

Δοκιμαστική τομή σε επαφή με την νοτιοδυτική γωνία του βωμού έφερε στο φως πίθο μικρών διαστάσεων, των υστερών ελληνιστικών χρόνων, στερεωμένο κατακόρυφα στο έδαφος και φέροντας κυκλική οπή στο τοίχωμα. Πρέπει να χρησιμοποιούνταν κατά τις ιεροπραξίες που σχετιζόνταν με τον βωμό. Δεχόνταν πιθανώς τις υγρές προσφορές.

γ) Ταφικό Ηρώο. Ανάμεσα

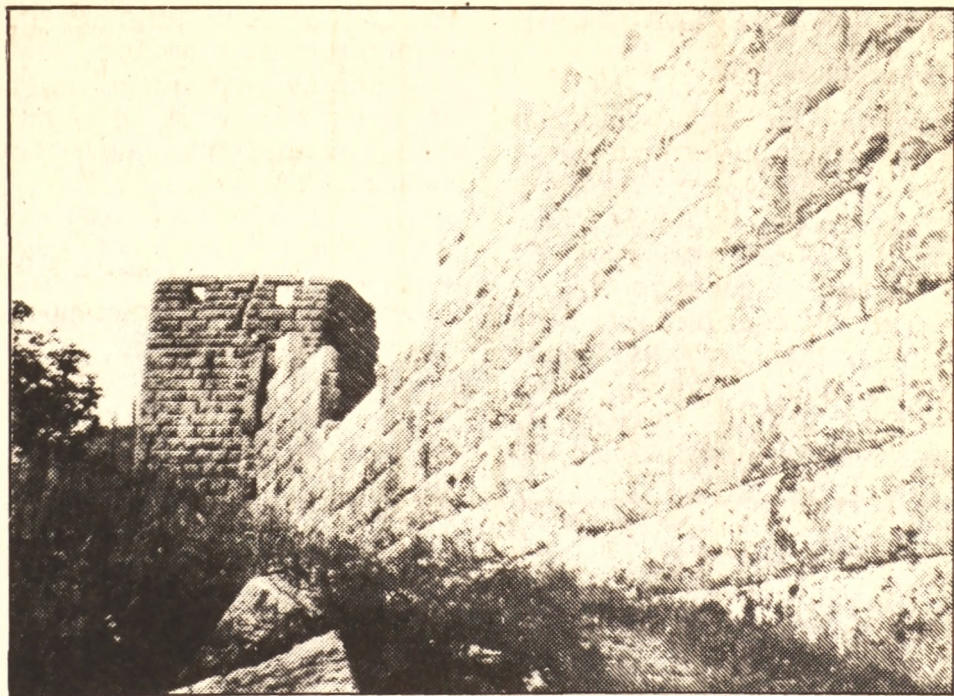
στα μνημεία που αποκάλυψε η Expédition Scientifique de Morée υπό τον Α. Blouet, συγκαταλέγεται και ένα Ηρώο στα νότια του λεγομένου Σταδίου, που είχε την μορφή ενός ναΐσκου, με δύο δωρικούς κίονες εν παραστάσει στην πρόσοψη. Θεωρήθηκε σκόπιμο να ερευνηθεί εκ νέου συστηματικά το σημαντικό αυτό αρχιτεκτονικό κτίσμα, που εντοπίσθηκε εύκολα στο νότιο άκρο της αρχαίας πόλης, σε επαφή με τον περίβολο των τειχών.

Ο ερειπιώνας των κολοσιών δωρικών αρχιτεκτονικών μελών του ταφικού Ηρώου που αποκάλυφθηκε (πάνω που αποκαλύφθηκε (πάνω σε τυμβοειδές έξαρμα γης), προσφέρει μια εντυπωσιακή εικόνα. Ένας λιθοσωρός που συγκρατείται με χαλαρό ασβεστοκονίαμα περιβάλλει τον ερειπιώνα, κυρίως από τη νότια και την δυτική πλευρά του, σχηματίζοντας ένα είδος τύμβου, ο οποίος είναι πιθανό να περικλείει τάφο ή τάφους. Στην νότια πλευρά του ερειπιώμενου μνημείου αποκαλύφθηκε λάκος - αποθέτης μεγάλων διαστάσεων, γεμάτος με εκατοντάδες θραύσματα μαρμάρων, που ανήκουν κυρίως σε γλυπτό υπερφυσικού μεγέθους, στο οποίο απεικονίζεται αφηρωϊσμένος νεκρός ξαπλωμένος σε ανάκλιντρο, όπως στα καλύμματα των ρωμαϊκών σαρκοφάγων. Στην α-

να έχουν κατά καιρούς ταφεί τα επιφανή μέλη οικογενείας Μεσσηνίων, που δεχόνταν τιμές ηρώων. Η συνεχισή των ανασκαφικών εργασιών θα φέρει στο φως και άλλα σημαντικά ευρήματα και ασφαλέστερα τεκμήρια ταύτισης του ταφικού μνημείου στα νότια του «Σταδίου».

δ) «Στάδιο». Το λεγόμενο Στάδιο της Μεσσηνίας είχε αποκαλυφθεί και αποτυπώθηκε από την Expédition Scientifique de Morée και, σε συνέχεια, εκ νέου ερευνηθεί από τον Θ. Σοφούλη και τον Γ. Οικονομό. Η εγκατάλειψη και η καλλιέργεια και, κυρίως, οι αποθεσίοι τοπικού χειμάρου, είχαν ως αποτέλεσμα να καλυφθεί και πάλι σχεδόν πλήρως. Με τις νέες έρευνες άρχισε να βγαίνει στην επιφάνεια. Αποκαλύφθηκε πλήρως η δυτική πλευρά του πετάλου με δεκαοκτώ σειρές εδωλίων. Η διατήρησή είναι καλή και θα καταστεί δυνατό μετά το πέρας των εργασιών να στερεωθεί και να αποκατασταθεί με βάση αρχιτεκτονική μελέτη. Ένα από τα ενδιαφέροντα νέα στοιχεία του λεγομένου Σταδίου, που δεν μνημονεύουν οι προηγούμενοι ερευνητές, είναι η παρουσία επιγραφών με ευμεγέθη γράμματα στην ανώτερη επιφάνεια των περισσοτέρων εδρώνων.

Μουσειακές εργασίες. Πα-

Τμήμα τειχούς και πύργος: 3ος π.Χ. αιώνας.

νατολική πλευρά του τύμβου ήρθε στο φως ανδρικό κεφάλι φυσικού μεγέθους από ασβεστόλιθο, αντίγραφο καλής ποιότητας κλασικού έργου.

Μέσα στον τάφο που περικλείει ο τύμβος του λιθοσωρού, και επιστέφει το μνημειακό κτίσμα με την δική του δωρική πρόσοψη, είναι πιθανό

ραλληλα προς το ανασκαφικό έργο ολοκληρώθηκε η καταγραφή των επιγραφών του Μουσείου, ενώ συγκεντρώθηκαν και ταξινομήθηκαν οι φιλολογικές και επιγραφικές μαρτυρίες για την Μεσσήνη.

Η συνέχιση των ανασκαφικών ερευνών στην αρχαία Μεσσήνη αναμένεται με ζωή-

ρό ενδιαφέρον από τους διεθνείς αρχαιολογικούς κύκλους — και όχι μόνον από αυτούς. Ας ελπίζουμε για την μελλοντική απρόσκοπτη χρηματοδότηση του έργου και το έμπρακτο ενδιαφέρον της πολιτείας, ώστε να αποδοθεί στην Μεσσηνία ένα πολύ σημαντικό, συμβολή στην ιστορία του πελοποννησιακού χώρου.

Λ. Μ. Τ.

1. Για τις προγενέστερες έρευνες στην Μεσσηνή χρήσιμο είναι το βιβλιογραφικό σημείωμα του Έλληνα εκδότη του Πausanias N. Δ. Παπαχατζή: *Πausanias Ελλάδος Περιήγησις*, Βιβλία 4, 5 και 6 (Μεσσηνιακά και Ηλιακά). Αθήνα 1979 (Εκδοτική Αθηνών), σσ. 538-541. Ο υπομνηματισμός στο κεφ. IV (31, 4—33, 2): σσ. 112-141.
2. Πηγή: Παπαχατζής, ό.π., εικ. 39 (= σελ. 113). Σχεδίαση της Π. Μουτοπούλου.
3. Πβ. *Realencyclopaedie (Suppl.)*, s.v. *Messene*, 137.

Θέατρο και «ελεύθερη ραδιοφωνία»

Αναζητώντας κάτι καλύτερο στην μπάντα των FM, εύλογα μπορεί να αναρωτηθεί κανείς, τέχνες για την «ελεύθερη ραδιοφωνία» δεν υπάρχουν; Ας πάρουμε το θέατρο. Μέχρι τώρα δεν έχω ακούσει ούτε μία θεατρική εκπομπή. Μόνον ανακοινώσεις Τύπου, αυτό παίζεται εκεί και το άλλο πα-
ραπέρα. Εκπομπές όμως για

το τι κυκλοφορεί στα βίντεο - κλαμπ ακούμε, όπως άλλωστε ακούμε και δεκάδες προγράμματα για τις τελευταίες μουσικές επιτυχίες.

Εμάς όμως μας απασχολεί το θέατρο και η σκανδαλώδης αγνόησή του από τα δημοτικά και τα ιδιωτικά ραδιόφωνα.

Δεν το «σκέφτηκαν» οι ειδικοί των προγραμμάτων ή δεν «πουλάει». Ίσως να πιστεύουν πως οι ακροατές τους θα «ψυχοπλακωθούν», μια που αυτοί όλο το 24ωρο πασχίζουν να τους κάνουν, αν όχι να... γελάνε — αυτό πια θα ήταν βασανιστήριο — τουλάχιστον να χαμογελάνε! Χάθηκε ο κόσμος να ακούμε και λίγο θέατρο. Έστω τόσο λίγο, όσο και στο κρατικό ραδιόφωνο; Παλιά και όχι λίγοι απόμας, περνούσαμε αρκετά βραδιάκια παρέα με τον Ε. Ίψεν, τον Μ. Μπρεχτ (αυτόν όχι και τόσο συχνά), τον Ε. Ο. Ονήλ, τον Ν. Γκόγκολ, αλλά και με το σύνολο των ελληνικών θεατρικών έργων. Με ηθοποιούς σαν την Κ. Παξινού, τη Μ. Αρώνη, τον Μ. Κατράκη και πολλούς άλλους. Τώρα οι ηθοποιοί στην «ελεύθερη ραδιοφωνία» δουλεύουν μόνο ως δημοσιογράφοι!

Τι θα κόστιζε στην ακροαματικότητα του σταθμού αν υπήρχε θεατρική ζώνη; Το θέατρο στο ραδιόφωνο προσφέρει, ακονίζει τη φαντασία, πλησιάζει το όνειρο, μας φέρνει κοντά σε αξιόλογα κείμενα, ξυπνάει ευαισθησίες και είναι παράγων παιδείας.

Μπορούν, βέβαια, κάποιοι να ισχυρισθούν ότι, στο ραδιόφωνο, το θέατρο κοστίζει. Λάθος.

Αλλού είναι το πρόβλημα για τους σταθμούς που έχουν εγκλωβιστεί στη λογική της αέναης ροής. Η —μοιραία, αφού πια έχουν εθίσει το κοινό τους στην αποδοχή συνταγών— χαμηλή ακροαματικότητα και η έλλειψη διαφημίσε-

ων στην (πιθανή) θεατρική ζώνη.

Είναι όμως δυνατόν η επιβολή, που συνεπάγεται οικονομικά οφέλη, να είναι η κυρίαρχη λογική των ραδιοφωνικών σταθμών; Αυτή είναι η «ελεύθερη ραδιοφωνία» που είχαμε οραματισθεί;

Μόνικα Βέργη

Περί χορηγών

Με την αναβίωση του θεσμού των χορηγών και της χορηγίας θα ήθελα να παραπέμψω σε μία παράγραφο από το έργο του R. Flaceliere, ο Δημόσιος και ιδιωτικός βίος των αρχαίων Ελλήνων, Αθήνα 1970 μετ. Γερ. Βανδώρου: «Η χορηγία, είναι μια λειτουργία, δηλαδή μια δημόσια υπηρεσία, και συγχρόνως ένα είδος υπέρ-φόρου που χτυπά τους πιο πλούσιους πολίτες. Αν δείχνονταν γενναιόδωροι και αφοσιωμένοι στο δημόσιο συμφέρον, περνούσαν για ευεργέτες».

Βέβαια, από τον ευεργετισμό των αρχαίων ως το σύγχρονο «Ολυμπισμό» πολλά τα έτη και οι Αλλαγές αναπόφευκτες: Άλλα τα κίνητρα άλλοι στόχοι και ο υπέρ-φόρος μεταλλάσσεται σε μη-φόρο.

Μόνο η ετυμολογία της λέξεως φαίνεται να μην έχει αλλάξει: χορηγός = ο άγων τον χορόν. Και φέρων.....τους χορευτάς.....

Φρασίκλεια

Μπαλέτο της Αυστραλίας Ένα μπαλέτο για αποικίες

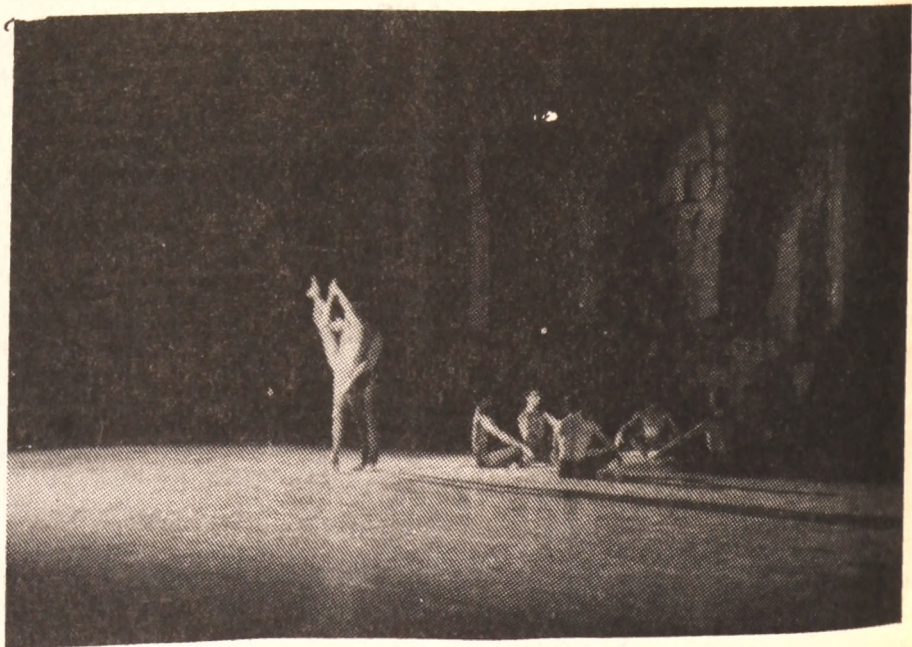
Το Μπαλέτο σαν είδος τέχνης, γεννήθηκε στην Αυστραλία πολύ καθυστερημένα μέσα στον 20ο αιώνα.

Οι παραστάσεις που δίνονταν μέχρι τότε περιστασιακά από ξένα συγκροτήματα λειτουργούσαν ως ένα ιδιαίτερο μέσο διασκέδασης των αποίκων. Οι τέσσερις παραστάσεις που έδωσε στο Ηρώδειο (στις 10, 11, 13 και 14 Αυγούστου) το ιδρυθέν στις αρχές της δεκαετίας του '60 Μπαλέτο της Αυστραλίας μάλλον στο ίδιο είδος κοινού φάνηκε να απευθύνεται.

Οι χορευτές και δη οι χορευτρίες του, επιλεγμένες μάλλον ανάλογα με το βαθμό καθαρότητας ως προς την αγγλοσαξωνική καταγωγή τους παρά με το χορευτικό τους ταλέντο μας γύρισαν σε εποχές ξεχασμένες όταν το μπαλέτο χρησιμοποιείτο ως μέσο διασκέδασης της αυλής και οι «χαριτωμένες μπαλαρίνες» έπρεπε υποχρεωτικά να φορούν το καθιερωμένο χαμόγελο ακόμα και στα παραστρατήματά τους.

Οι χορογραφίες του Μπεζάρ στις 2 πρώτες παραστάσεις προσέδωσαν μεν κάποια ζωή στο όλον αλλά δεν κατάφεραν να «μεταποιήσουν» τη γενική εικόνα του κλασικού απηρχαιωμένου μπαλέτου, ικανού να επιβιώσει μόνον μέσα στο «στενό» περιβάλλον μιας αποικίας, όπου η πολιτιστική παράδοση της μητρόπολης διαφυλάττεται ως «κόρη οφθαλμού».

Απόδειξη ότι το «καλόβολο» όσον αφορά το μπαλέτο ελληνικό κοινό άρχισε διακριτικά να αποχωρεί στα μέσα της παράστασης της 13ης Αυγούστου.

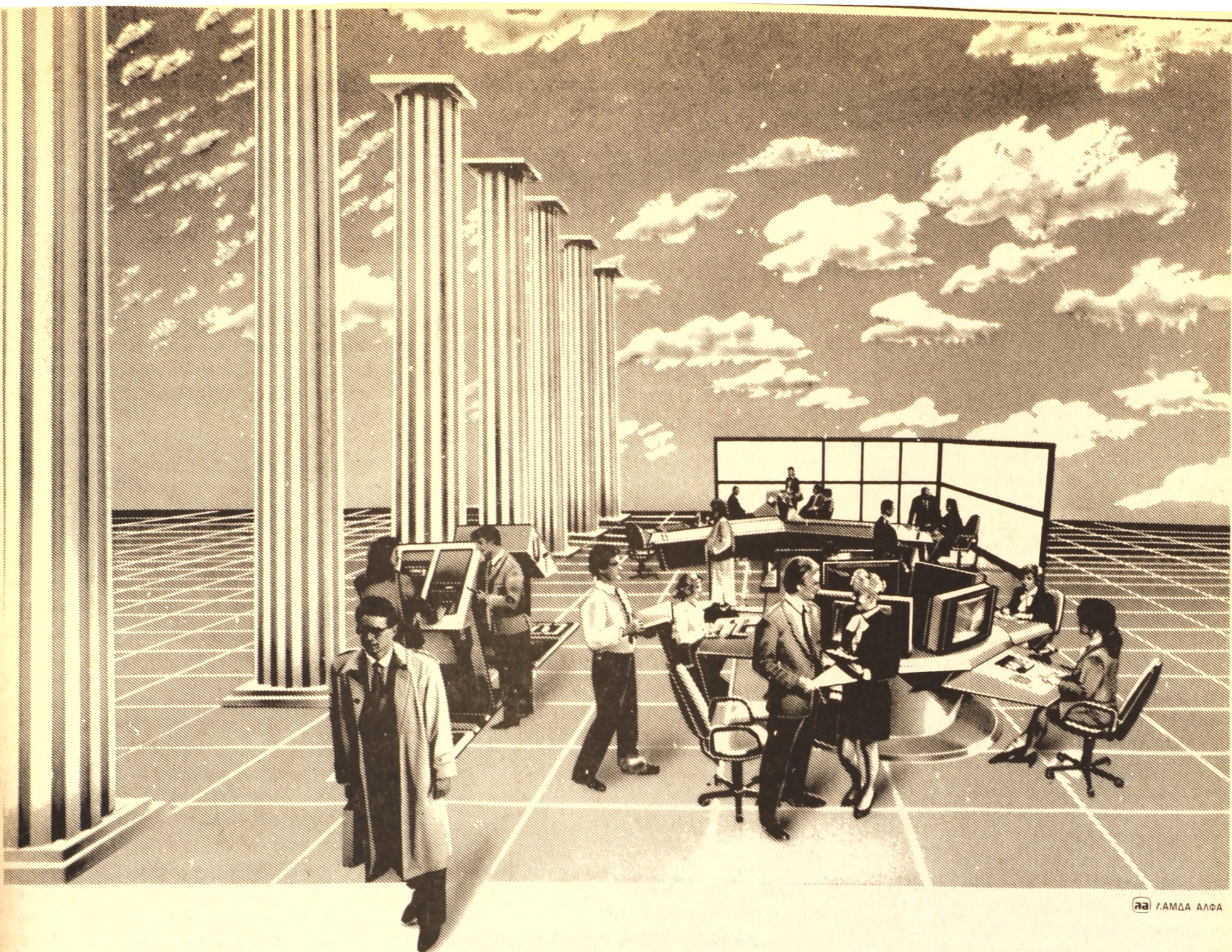

Παιδότοπος παιδικός σταθμός νηπιαγωγείο

Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οι ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη
Λεωφ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι
Τηλ. 68.28.047

ra ΓΑΜΔΑ ΑΛΦΑ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΟΛΩΝ ΜΑΣ

Ελάτε στον κόσμο της **μεγαλύτερης Ελληνικής Τράπεζας**. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Μεγάλη και σύγχρονη. Βρίσκεται ανάμεσα στις **100 μεγαλύτερες τράπεζες** του κόσμου. Εδώ και 147 χρόνια, πρωτοπορεί σε κάθε μορφή τραπεζικής δραστηριότητας. Δημιουργεί τον κόσμο του αύριο.

Με την κοινωνική προσφορά της στο Έθνος, το κύρος της, το ανθρώπινο δυναμικό της, τη σιγουριά που προσφέρει, την προσπάθειά της να παραμείνει ανθρώπινη παρά το μέγεθός της, κέρδισε την εμπιστοσύνη **6.000.000 Ελλήνων** που συναλλάσσονται μαζί της.

Τα 500 καταστήματα στην Ελλάδα, τα 55 στο εξωτερικό και η συνεργασία με χιλιάδες ξένες τράπεζες στις 5 ηπείρους, της επιτρέπουν να καλύπτει δυναμικά τον εθνικό και διεθνή χώρο. Είναι η **ΕΘΝΙΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ**.

Σήμερα, στο μεταίχμιο του 21ου αιώνα, πανέτοιμη να αξιοποιήσει κάθε εξέλιξη της σύγχρονης τεχνολογίας στις τραπεζικές εργασίες και να στηρίξει, όπως πάντα, την **οικονομική ανάπτυξη του τόπου μας**, η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ δεν είναι μόνο ένας ισχυρός Τραπεζικός Οργανισμός. Είναι η **ΕΘΝΙΚΗ ΟΛΩΝ ΜΑΣ**.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Μεγάλη και σύγχρονη. Βρίσκεται ανάμεσα στις 100 μεγαλύτερες τράπεζες του κόσμου.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ

Τι είναι αυτό που στην Ελλάδα κάνει πολλούς να «απογειώνονται» όταν συζητούν για την κοινωνία και τον πολιτισμό; Τι είναι αυτό που τους κάνει να μην πατάνε στο οικείο έδαφος και να ψάχνουν για εννοιολογικά σχήματα που αφορούν κόσμους διαφορετικούς από το δικό τους; Το ερώτημα προϋποθέτει μια διαπίστωση που νομίζω, τα τελευταία χρόνια, έχει κάποια, μικρή έστω, απήχηση, δίχως όμως να οδηγεί και σε ανάλογες δεσμεύσεις: πως, πράγματι μια τάση μεταφύτευσης ετοιμών σχημάτων εμπόδισε τη σκέψη να γίνει δημιουργική.

Πρόθεσή μου είναι να δείξω πως ο παραγγωνισμός της καθημερινότητας έχει άμεση σχέση με το φαινόμενο αυτό.

Ας δούμε πρώτα πολύ συνοπτικά τι συνιστά την καθημερινή ζωή γενικά και τι μπορούμε να πούμε για τα ιδιαίτερα γνωρίσματά της στην Ελλάδα. Από όποια σκοπιά κι αν εξεταστεί, φιλοσοφική, κοινωνιολογική, ψυχολογική, η καθημερινότητα θα φανερώσει ως κύριο χαρακτηριστικό της την **τυπικότητα**. Τυπική είναι η διαδικασία κατά την οποία επί μέρους στοιχεία συσσωματώνονται σε μια ευρεία οικογένεια στοιχείων απ' όπου έχουν παραγραφεί οι προβληματικές, από την άποψη τόσο της γνώσης όσο και της πρακτικής δράσης, ιδιότητές τους. Σε αυτή τη ζωή μέρα με τη μέρα πρόσωπα, πράγματα και καταστάσεις τείνουν να υπαχθούν σε ενιαία σύνολα δεδομένων. Έχουν δοθεί, και το άτομο μέσα σε αυτό το χωρό-χρονο του σταθερού θεωρεί ότι ο κόσμος είναι ακριβώς δεδομένος. Το ότι κάθε πρόσωπο ή πράγμα ανήκει σε κάτι ευρύτερο από το ίδιο συμβάλλει στο να παρουσιάσει έτσι τον κόσμο. Το τυπικό είναι προβλέψιμο και το προβλέψιμο θέτει τα θεμέλια της μονιμότητας. Έτσι, το άτομο τείνει να αφιερωθεί στις πρακτικές του υποθέσεις (κι αυτό είναι το δεύτερο κύριο γνώρισμα της καθημερινότητας) χωρίς να αναρωτιέται για το ποιόν των συνθηκών κάτω από τις οποίες θα ενεργήσει.

Αυτά τα λίγα για την καθημερινότητα γενικά. Ερχόμαστε τώρα στην ελληνική περίπτωση. Ορισμένα από τα θεμελιώδη γνωρίσματα της καθημερινότητας στις δυτικές κοινωνίες δεν θα τα συναντή-

Ούτε από φιλοσοφική, ούτε από επιστημονική άποψη είναι παραδεκτός ο απόλυτος διαχωρισμός ανάμεσα σε ένα εσωτερικό ψυχισμό και ένα εξωτερικό κόσμο. Όμως ο θετικιστής βιάζεται να τραβήξει τις γραμμές του. Ό,τι ανήκει στην κοινή πείρα είναι γι' αυτόν χωρίς ενδιαφέρον, κι όταν πάλι διαθέτει λιγοστό αυτό έγκειται στα λάθη που περιέχει και τα οποία πρέπει να διορθωθούν.

σουμε ή θα τα συναντήσουμε τροποποιημένα στην Ελλάδα. Όχι πως η χώρα μας αποτελεί μια εντελώς ιδιόμορφη περίπτωση που θα έπρεπε να αντιδιασταλλεί ριζικά και σε όλα τα σημεία από τις υπόλοιπες. Αλλά η ιστορική της ανάπτυξη την τοποθετεί σε ένα κύκλο κοινωνιών που τέμνει αυτόν των δυτικών και που, από την άλλη, της προσδίδει σε σχέση με τα μέλη του δικού της κύκλου ορισμένα χαρακτηριστικά που ανήκουν μόνο στην ίδια.

Ούτε αναγωγή λοιπόν στο δυτικό ούτε εγκλεισμός σε μια δήθεν ανεπανάληπτη ελληνικότητα. Απαιτείται συγκεκριμένη μελέτη ενός πολιτισμού. Διερευνώντας λοιπόν την ελληνική καθημερινότητα διαπιστώνουμε πως το απαραίτητο στοιχείο της τυπικότητας παρουσιάζεται σε αυτήν πολύ εξασθενημένο. Είναι δύσκολο για το μέσο άτομο να εντάξει τα πρόσωπα και τα πράγματα σε κατηγορίες όπου θα έχουν σβηστεί οι φυσιογνωμίες και οι διαφοροποιημένες ιδιότητες. Για παράδειγμα, η κατηγορία επάγγελμα είναι πολύ λίγο δεσμευτική, ώστε να μπορεί κανείς με βάση αυτήν να προδικάσει τη συμπεριφορά ενός επαγγελματία. Ο επαγγελματίας μοιάζει να είναι ένα πρόσωπο που ασκεί με τους όρους του το επάγγελμα. Και είναι ακριβώς ο τρόπος που το ασκεί και οι αποστάσεις που κρατά από τις συμβάσεις του επαγγέλματος,

που προσδιορίζουν τις σχέσεις του με άλλα άτομα. Όσο δε αυτός αποτραβιέται τόσο ο άλλος υποχρεώνεται να τον πλησιάσει. Αυτό διακρίνεται πιο καθαρά όταν η αλληλόδραση διεξάγεται στο πλαίσιο θεσμών, όταν π.χ. ο υπάλληλος του δημοσίου αντί να ενεργήσει σύμφωνα με όσα προβλέπονται για τη θέση και την αρμοδιότητά του, παραχωρεί στον εαυτό του ελευθερίες τέτοιες ώστε να μας αναγκάζει, εμάς τους πολίτες, να έλθουμε σε προσωπική συναλλαγή μαζί του. Γενικότερα, εκεί που θα περιμένε κανείς θεσμικούς αυτοματισμούς, αντιμετωπίζει απρόβλεπτες παρουσιάσεις μπροστά του προσώπων που φιγουράρουν ως προνομιακοί φορείς των θεσμών. Αυτό, όπως καταλαβαίνετε, καταστρέφει κάθε τυπικότητα, και συνεπώς δυσκολεύει την κατάσταση προγραμμάτων δράσης ακόμη και για το παραμικρό. Αποτρέπει επίσης από το να δείξουμε την απαραίτητη ελάχιστη εμπιστοσύνη στην κυριολεξία των λεγομένων κατά την επικοινωνιακή αλληλόδραση. Στις πρακτικές υποθέσεις είμαστε δέσμοι των περιστάσεων, στην επικοινωνία δέσμοι ύποπτων συμφραζομένων.

Να λοιπόν μια βασική διαφορά με ό,τι επικρατεί στις υπεροργανωμένες δυτικές κοινωνίες. Εκεί τα άτομα στην καθημερινή ζωή ασχολούνται κυρίως με το **πώς** και όχι με το **τι**. Με άλλα λόγια, τους απασχολεί το πώς θα χειριστούν τους κανόνες που διέπουν τις πρακτικές τους δραστηριότητες, θεωρώντας πως οι κανόνες αυτοί παραμένουν λίγο - πολύ αναλλοίωτοι. Το τι, δηλαδή το ποιοι είναι οι κανόνες θεωρείται δεδομένο. Φυσικά αυτό σε ένα βαθμό δεν ισχύει. Όμως τα άτομα χρειάζεται να **πιστεύουν** ότι υπάρχει σταθερότητα για να μπορούν να τη χειρίζονται ή για να κρύβονται πίσω της αν δεν θέλουν οι άλλοι να αντιληφθούν τις επιδιώξεις τους.

Έτσι θα μπορούσε ένας μελετητής να καταλάβει κάτι σχετικά με το πώς τα άτομα στις κοινωνίες αυτές πασχίζουν να κτίσουν ένα δικό τους κόσμο μέσα σε ένα ευρύτερο ξένο κόσμο. Στην ελληνική, τώρα, περίπτωση το κύριο πρόβλημα είναι να βρεθούν τα υλικά για μια τέτοια οικοδόμηση. Γιατί το άτομο είναι αναγκασμένο να απασχολείται όχι μόνο με το πώς, αλλά και με το τι. Πρέπει να ψάχνει διαρκώς για να βρει το τι ισχύει, έστω και «στα χαρτιά». Τι ισχύει σε μια δημόσια υπηρεσία, σε ένα νοσοκομείο, στις σχέσεις του πολίτη με το κράτος, του ασθε-

* Το κείμενο που δημοσιεύεται εδώ με συντομεύσεις από τον συγγραφέα είναι το κείμενο της διάλεξης που έδωσε ο Β.Κ. στην Εταιρεία Σπουδών της σχολής Μωραΐτη με τον ίδιο τίτλο στις 3/12/87.

ΙΝΩΝΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

του Βασίλη Καραποστόλη

νούς με το γιατρό, του πελάτη με τον επαγγελματία; Πρέπει να ρωτά κανείς συνεχώς, να προσπαθεί να ανακαλύπτει τα πρόσωπα πίσω από τα αντικείμενα, τις προθέσεις πίσω από τα λόγια. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των σχέσεων με την εξουσία. Σε αντίθεση με τη σχέση ανάμεσα στο άτομο και την ανώνυμη εξουσία στις δυτικές κοινωνίες εδώ δεν υπάρχει σχεδόν τίποτα ανώνυμο. Σκοντάφτουμε διαρκώς πάνω σε πρόσωπα που θέλουν να αποτελούν ενσαρκώσεις της εξουσίας. Είναι ανάγκη να τους αντιμετωπίσουμε, πρώτα όμως είναι ανάγκη να ξέρουμε με ποιους έχουμε να κάνουμε. Πόσο αυτός που στέκεται απέναντί μας ισχυριζόμενος πως αποτελεί ενσάρκωση της εξουσίας, κατέχει στ' αλήθεια την εξουσία που ισχυρίζεται ότι κατέχει; Θα μπορούσαμε ίσως να αναζητήσουμε μια απάντηση στο οργανωτικό και λειτουργικό πλαίσιο στο οποίο ανήκει ο ισχυριζόμενος. Όμως το πλαίσιο αυτό μοιάζει να το απορροφά η παρουσία του αμφίβολου αυτού εκπροσώπου της εξουσίας. Αυτό που λέμε γραφειοκρατία συμπυκνώνεται έτσι στις εκάστοτε προαιρέσεις: αν θέλουν θα εξυπηρετηθούμε, αν δεν θέλουν όχι.

Ωστόσο, όλα αυτά δεν σημαίνουν πως το μέσο άτομο βρίσκεται συνεχώς ενώπιον εκπλήξεων. Αν συνέβαινε αυτό, τότε η κοινωνία θα είχε μεταβληθεί σε ένα πεδίο τόσο πολύ υπονομευμένο από φόβους ώστε τίποτα δεν θα κινούνταν —κάτι που βέβαια θα σήμαινε και το τέλος της κοινωνίας ως στοιχειωδώς οργανωμένου όλου. Δεν είναι τα πάντα απρόβλεπτα στην Ελλάδα. Όμως για να μπορέσει να προβλέψει κανείς χρειάζεται μια προκαταρκτική δουλειά σκαπανέως μέσα στις πιθανότητες και τις ευκαιρίες. Δεν θα επεκταθώ σε αυτό. Εκείνο που προέχει δεν είναι να εντοπίσουμε και να αναλύσουμε περιπτώσεις και υποπεριπτώσεις αλλά να κατορθώσουμε να συγκρατήσουμε όσα μας συμβαίνουν, τα οποία ξεγλιστρούν μέσα από τη συνείδηση σαν επεισόδια, σαν στερημένα από βάρος συμβάντα. Αυτό ακριβώς δυσκολεύεται να επιχειρήσει η παραδομένη σκέψη. Να προσέξει αυτό που θεμελιώνεται αρχικά, και πριν μεσολαβήσει η συνείδηση, ως αυτονόητος κόσμος, οριζόμενος από επιμέρους άμεσα βιώματα. Είδαμε πως η ελληνική καθημερινότητα χαρακτηρίζεται από ατυπία. Λείπουν οι κανονικότητες, οι ρυθμίσεις, η ρουτίνα αυτή που είναι σύμφυτη στην καθημερι-

νότητα από υλικο-οργανωτική και ψυχολογική άποψη. Από την άλλη πλευρά οι βεβαιότητες που είναι αναγκαίες για να υπάρχει καθημερινότητα, σχηματίζονται με κόπο. Και το σπουδαιότερο: σχηματίζονται χάρη στα διδάγματα ατομικών βιοϊστοριών και λιγότερο χάρη σε γενικές γνώσεις. Οι ορισμοί του κοινού νου για τον ελλαδικό κόσμο είναι μάλλον ορισμοί όπου ο νους αντικαθίσταται από την πείρα, από τη μέσα σε αντιξοότητες αποκτημένη κοινή πείρα. Πρόκειται για κώδικες στρατηγικών της ζωής: οδηγίων, τεχνασμάτων, «εμπειρικών» συνταγών υποχώρησης και εξόρμησης.

Πώς αντιμετωπίζει όλα αυτά η εγχώρια κοινωνική σκέψη; Ήδη ανέφερα την τάση της να το αποφύγει. Πράγματι, καταχωρεί συνήθως την εμπειρία στις ιδιωτικές υποθέσεις, την καθημερινότητα στο περιθώριο της κοινωνικής ζωής, την ερμηνεία των αισθημάτων και των πράξεων στις αδιέξοδες ενασχολήσεις που δεν μπορούν να έχουν σχέση με τα μείζονα ζητήματα της ιστορίας, της οικονομίας, της πολιτικής. Δεν υπάρχει θα νόμιζε κανείς ιστορία της καθημερινότητας, εμπειρία της οικονομίας, της πολιτικής. Προϋπόθεση φυσικά για να προχωρήσουμε σε τέτοιες κατευθύνσεις είναι να απαλλάξουμε την έννοια της εμπειρίας από το μυστικισμό (ψυχολογικό, θεολογικό) με τον οποίο συχνά την περιβάλλουν, να μην την εξετάζουμε αποκλειστικά ως εσωτερική υπόθεση.

Ούτε από φιλοσοφική, ούτε από επιστημονική άποψη είναι παραδεκτός ο απόλυτος διαχωρισμός ανάμεσα σε ένα εσωτερικό ψυχισμό και ένα εξωτερικό κόσμο. Όμως ο θετικιστής βιάζεται να τραβήξει τις γραμμές του. Ότι ανήκει στην κοινή πείρα είναι γι' αυτόν χωρίς ενδιαφέρον, κι όταν πάλι διαθέτει λιγοστό αυτό έγκειται στα λάθη που περιέχει και τα οποία πρέπει να διορθωθούν. Σύμφωνα με την αντίληψη αυτή η επιστήμη θα πρέπει να υψωθεί πάνω απ' αυτά, να γίνει καθολική και να εποπτεύει τη θορυβώδη ζωή των κοινών θνητών από το ύψος των αφαιρέσεών της. Θα προσπαθήσω άμεσα να δείξω —δίχως όμως να μπορώ εδώ να εξεπεργαστώ το θέμα στις λεπτομέρειές του— το ότι αυτή η στάση ενώ διατείνεται πως είναι ασυσχέτιστη με την εμπειρία στην ουσία αντιστοιχεί σε αυτήν.

Κατ' αρχήν διαπιστώνουμε μια ροπή προς την ιστορία των μεγάλων συνόλων. Εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις οι ιστο-

ρικές μελέτες στον τόπο μας παραμελούν τις μεταξύ ατόμων και ομάδων συνάψεις, πολύ δε περισσότερο τους όρους ζωής των ατόμων μέσα στις ομάδες. Μοιάζει σιωπηρά αποδεκτό ότι η καθημερινότητα δεν συμβιβάζεται με την ιστορία, κι αυτό είναι λάθος. Το ότι η **κλίμακα** του χρόνου διαφέρει στις δυο περιπτώσεις δεν σημαίνει ότι ο χρόνος της καθημερινότητας δεν είναι και ιστορικός χρόνος. Ένας πόλεμος έχει κι αυτός τους ιδιαίτερους, καθημερινούς του ρυθμούς, οι στρατιώτες στο χαράκωμα ή στο στρατόπεδο ακολουθούν **ταυτόχρονα** τους ρυθμούς της κάθε μέρας και της ιστορίας. Συνδεδεμένη με την ιστορία των μεγάλων συνόλων, αν και όχι άφευκτη συνέπειά της, είναι και η έμφαση στις αντιπαραθέσεις των ιδεών μέσα σε ένα βασιλείο δικό τους, υπερκόσμιο. Σχηματίζει κανείς την εντύπωση παρακολουθώντας μερικές συζητήσεις γύρω από τον πολιτισμό πως την Ελλάδα την κατοίκησαν οι ιδέες μάλλον παρά οι άνθρωποι. Και ακόμη πως συγκρούστηκαν μάλλον οι ιδέες μεταξύ τους διαμέσου των ανθρώπων παρά οι άνθρωποι με τις ιδέες τους, και φυσικά με τα συμφέροντά τους. Είναι εντυπωσιακό το πόσο λίγη προσοχή δόθηκε στις πεποιθήσεις και τα αισθήματα των ιδίων των υποκειμένων κατά τη διεξαγωγή αυτών των αναμετρήσεων.

Αν πρόκειται λ.χ. για τη θέση της Εκκλησίας στην κοινωνία ή για τη σχέση των σύγχρονων με το παρελθόν, το λιγότερο αξιόπιστο στοιχείο που θα είχε στη διάθεσή του ο μελετητής θεωρεί πως είναι οι απαντήσεις που θα έδιναν στα ερωτήματα αυτά τα άτομα και οι ομάδες (εννοείται όχι ως ποσοστά σε δελτία ερωτηματολογίου γιατί αυτά τα υπολογίζει και με το παραπάνω). Θα θεωρούνταν έτσι και αλλιώς λανθασμένες απόψεις και το μόνο που θα βεβαίωναν θα ήταν μια εκτεταμένη, «ψευδή» συνείδηση, έναν υποκειμενισμό ανάλογο προς την απροσδιοριστία των κοινωνικών διεργασιών. Συναντάμε ξανά μια παλιά απώθηση απέναντι στην έννοια του υποκειμένου επειδή αυτό ανακαλεί μια κοινωνία καταρρακωμένη από αυθαιρεσίες. Αδυνατώντας να δει το υποκείμενο **μέσα** στην κοινωνία και να ερμηνεύσει τη συνάφεια μεταξύ των δυο, ο διανοητής εγκαταλείπει και το πρώτο και τη δεύτερη, για χάρη μιας δογματικής σύλληψης που εξαυλώνει και τα δυο. Έχει φτάσει η ώρα της ιδεοκρατίας. Στις επιταγές της θα υπακούσουν ρεύματα που κατά τ' άλλα μάχονται

σφοδρά, κάποτε, μεταξύ τους. Παρά τις αντιθέσεις, που παραμένουν πραγματικές, ανάμεσα στην απολογία και την κριτική, τη συντήρηση και την αμφισβήτηση, διατηρείται ανέπαφο το καθεστώς της ιδεοκρατίας. Από κει πηγάζει και ο εξηγητισμός, με τον οποίο παραμερίζονται εντελώς τα κίνητρα και οι σημασίες των ανθρωπίνων πράξεων για να μείνουν μόνες στο προσκήνιο οι αιτίες και τα αποτελέσματα. Μια επίμονη αναζήτηση της ζεύξης ανάμεσα στους δυο πόλους του αιτιοκρατικού σχήματος, μέσα στο οποίο συχνά οι **σημασίες** θεωρήθηκαν απλό ψυχολογικό παράγωγο. Το τι εννοεί κανείς όταν μιλά ή ενεργεί εκτοπίστηκε μπροστά στο τι είναι αυτό που εξαιτίας του μιλά ή ενεργεί. Ό,τι εκδηλωνόταν διαθέτοντας ένα νόημα που χρειαζόταν να εξακριβωθεί με μια αρχική προσήλωση σε αυτό ακριβώς που εμφάνιζε, έμοιαζε με αποτέλεσμα, δηλαδή πολύ κοντινό. Οι αιτίες προσλαμβάνονται ως πιο μακρινές από τα αποτελέσματά τους, έπρεπε λοιπόν να μαζευτούν γρήγορα όλα αυτά τα ποικίλα και μερικά και να αποδοθούν σε κάτι γενικό που θα τα κηδεμόνευε.

Παντού μια αμμηχανία απέναντι στην **έκφραση** γενικότερα, σάμπως αυτή να αποτελούσε επινόηση ενός κρυμμένου εγκεφάλου που επιδιώκει να μας παγιδέψει και όχι έκφραση ανθρώπινη που πραγματοποιείται για τον εαυτό της και δεν εκτελεί απλώς λειτουργίες κάποιου αόρατου συστήματος. Η Κοινωνία, η Ιστορία, το Παρελθόν, αρχαιοελληνικό και βυζαντινό, το Έθνος, η Ανατολή, η Ορθοδοξία, η Δύση, όλα με κεφαλαία για να δηλώνουν την υπεροχή της έννοιας ή καλύτερα του πνεύματος του έθνους και της ιστορίας, πάνω σε μια ταραγμένη συλλογική ζωή, ζητούν να προδιαγράψουν τη δράση και να λύσουν τα αινίγματά της.

Ας βάλουμε τώρα δίπλα σε αυτή τη σειρά των θεωρητικών στάσεων τη σειρά των στάσεων όπως διαμορφώνονται στην καθημερινότητα. Ποιες είναι αυτές σύμφωνα με όσα ανέφερα πριν; Πρώτο, μια **δυσπιστία** σε ό,τι έχει θεσπιστεί, σε νόμους, διατάξεις, επίσημες ρυθμίσεις γενικά σε ό,τι θα έπρεπε να γίνεται δεκτό όπως έχει, δίχως περαιτέρω διερώτηση. Ό,τι φαίνεται πως θα καθιερωθεί είναι κατ' αρχήν δεκτικό αναίρεσης. Κλασική λαβή γι' αυτό προσφέρουν οι παλινδρομήσεις της νομοθεσίας. Δεύτερο, και συναρτημένο με το πρώτο, ο **πραξικοπηματισμός** στην καθημερινότητα. Αφού ελάχιστα είναι αυτά που φαίνεται ότι θα ισχύσουν αμετάβλητα, το μόνο που μένει είναι οι ακαριαίες επεμβάσεις, οι μικρές βιαιότητες που λύνουν τους γόρδιους δεσμούς, η ανάληψη πρωτοβουλιών της στιγμής, οι συνωμοτικές συνεννοήσεις. Πλάγια, σιωπηρά, ή μέσα από μια διαδεδομένη συνθηματολογική γλώσσα — που

για τους ειδήμονες εξακολουθεί να είναι ακατάληπτη, αλλά για τους υπόλοιπους απόλυτα επαρκής για να κυκλοφορήσουν οι πληροφορίες και να ανταλλάγουν τα νοήματα— στο τέλος αποκαθίσταται μια ορισμένη τάξη μέσα στην αταξία. Είναι μια τάξη ανάγκης: κάποια στοιχεία πρέπει να είναι αξιόπιστα, κάποιες βεβαιότητες να μη διαψεύδονται. Τα μέλη αυτής της άτυπης κοινωνίας μαθαίνουν πώς να τη χειρίζονται. Αυτό που λέμε «όπως - όπως» γίνεται έμβλημα της καθημερινής γνώσης. Όμως η εξηγητική μπροστά σε όλα αυτά τα χάνει.

Από πού θα αρχίσει για να βάλει τη δική της τάξη σε αυτό το χάος; Πώς θα βρει τις αιτιώδεις σχέσεις, πού θα εντοπίσει τις επαναλήψεις, τις περιοδικότητες που είναι απαραίτητες για να συντάξει τις υποθέσεις της και να προβεί σε ελέγχους; Αυτή η αμμηχανία αποκαλύπτει την καταγωγή της και μας επιτρέπει να εντοπίσουμε ορισμένες ενδιαφέρουσες αντιστοιχίες.

Πρώτο, ότι η καθημερινή επιφύλαξη στο εμφανόμενο αντιστοιχεί αντισταθμιστικά στη θεωρητική εμμονή στο κρυμμένο. Δεύτερο ότι η καθημερινή αβεβαιότητα για τις προθέσεις των άλλων αντιστοιχεί στον εξηγητισμό. Τρίτο, ότι ο πραξικοπηματισμός αντιστοιχεί στη θεωρησιακή και ιδεοκρατική σκέψη, το ακατάστατο της ατομικής ύπαρξης στην ολοκλήρωση και την υπερβατική εμπιστοσύνη στους νόμους της ιστορίας. Παρατηρούμε ότι η σκέψη αντιστοιχεί στους όρους της εμπειρίας, με τη διαφορά πως αντί να ζητά να τους ερμηνεύσει, θέλει να τους καταργήσει με ένα αντιστάθμισμα. Γιατί η κίνησή της είναι κίνηση με την οποία το πρόβλημα σχεδόν εξαφανίζεται με μαγικό τρόπο. Δεν εισχωρεί η ερευνητική ματιά στο χρόνο των υποκειμένων για να βγει έπειτα προς τον ευρύτερο ιστορικό ορίζοντα εμπλουτισμένη από ό,τι είδε και κατάλαβε. Δεν εισχωρεί η συζήτηση για τον πολιτισμό μέσα στις αξίες, τις συνήθειες, την εργασία, μέσα σε ό,τι τα άτομα και οι ομάδες αντιλαμβάνονται ως αυθεντικό ή κίβδηλο, σε ό,τι θεωρούν πως είναι ωραίο ή άσχημο επιτρεπτό ή απαγορευμένο. Κι ούτε η ατέρμονη συζήτηση για τη γλώσσα πρόσεξε αρκετά όχι το τι οφείλει να είναι η γλώσσα, το πώς πρέπει να γράφεται και να μιλιέται, αλλά το πώς γράφεται και μιλιέται πραγματικά, κάτω από ποιες συνθήκες και από ποιους. Αντί για μια πραγματολογία της γλώσσας που θα απέδιδε στους ομιλητές και στις επιδιώξεις τους αυτά που λένε, κυριάρχησε μια μονότονη αναφορά στην προέλευσή της, στα δέοντα της σύνταξης και της γραμματικής, στα ιδεολογικά υπονοούμενα της κάθε άποψης. Διαμάχες που αφήνουν απ' έξω τους ανθρώπους που μιλούν και γρά-

φουν τη γλώσσα, φτωχά ή πλούσια, λανθασμένα ή σωστά.

Διαπιστώνουμε, έτσι κάτι που θα το αρνιόταν με πείσμα η θεωρία: πως αποτελεί γέννημα - θρέμμα της αποσπασματικής, διασυρμένης και αγνοημένης εμπειρίας. Αλλά και πως επιπλέον —γιατί αυτό δεν είναι εκπληκτικό, ούτε και γνώρισμα αποκλειστικό του νεοελληνικού πολιτισμού— αποφεύγει να στραφεί προς αυτό που τη γέννησε.

Αυτή η αλαζονεία της σκέψης που θέλει να επέμβει σε μια κοινωνία την οποία ατενίζει από μακριά, αυτή, πράγματι είναι αξιοσημείωτη. Η διανοήση δυσκολεύτηκε να συνέλθει από τις τραχειές συγκυρίες που τη διαμόρφωσαν. Γεννημένη μέσα στον πυρετό της ιστορίας και όχι στις βιβλιοθήκες, νόμιζε πως πρέπει να δώσει επείγουσες απαντήσεις. Φαντάστηκε πως οι πόλεμοι, οι αγώνες οι αναστατώσεις σε τούτη τη γωνιά της γης, ζητούσαν ανάλογες, στο ύψος των περιστάσεων καθώς λέμε, αποκρίσεις. Κι αυτές οι αποκρίσεις καθώς τις ζητούσαν από κάτω έπρεπε να έλθουν με τη σιγουριά και τη μεγαλοπρέπεια μιας από τα πάνω, δηλαδή από τις κορυφές των ιδεών απόφανσης. Οδυνηρή αρχικά αποδημία του στοχασμού από τα καθέκαστα της ζωής, και επιστροφή σε αυτά με σκοπό να τους επιβάλει μια εξήγηση. Συχνά μάλιστα δεν του αρκούσε ούτε κι αυτό και επεδίωκε να συμπληρώσει την εργασία του με υποδείξεις για «λήψη μέτρων». Είναι χαρακτηριστική η προθυμία πολλών διανοουμένων να προτείνουν μέτρα προς το κράτος και να θεωρούν πως εκεί βρίσκει το σωτήριο προορισμό του ο περιφρονημένος μέχρι τότε μόχθος τους. Παραγκωνισμένοι επανέρχονται κάθε τόσο για να αποδείξουν πως είναι χρήσιμοι. Κι αν π.χ. στην Ευρώπη ο διανοούμενος ή ο καλλιτέχνης που συνδέεται με την πολιτική εξουσία εισάγει την εμπλοκή του αυτή ως πρόβλημα μέσα στην εργασία του, στην Ελλάδα εύκολα αποχαιρετά τέτοιες ανασκοπήσεις. Ασφαλώς για το σημαντικό καλλιτέχνη αυτή η απομάκρυνση μπορεί να αποβεί γόνιμη. Ο Σεφέρης, π.χ. πληγωμένος από την Ελλάδα καταφεύγει στον Ελληνισμό, εξακολουθώντας όμως να ασκεί την τέχνη του. Ενώ ο επιστήμονας που θα απομακρυνθεί κινδυνεύει να περιοριστεί σε ένα διανοητικό γύμνασμα: να φτιάξει από απόσταση κάτι και να προσπαθήσει να έλξει προς αυτό την πραγματικότητα.

Αυτή είναι μια συνηθισμένη αποτυχία που έρχεται και ξανάρχεται και η σκέψη που αποφεύγει το συγκεκριμένο φαίνεται πως την περιμένει σαν ένα μοιραίο και αξεπέραστο όριο. Πιο πέρα δεν μπορεί να πάει, ομολογεί. Η αλήθεια είναι πως δεν κούνησε καθόλου από το παρηρητήριο της.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΡΝΕΣ (1932-1988)

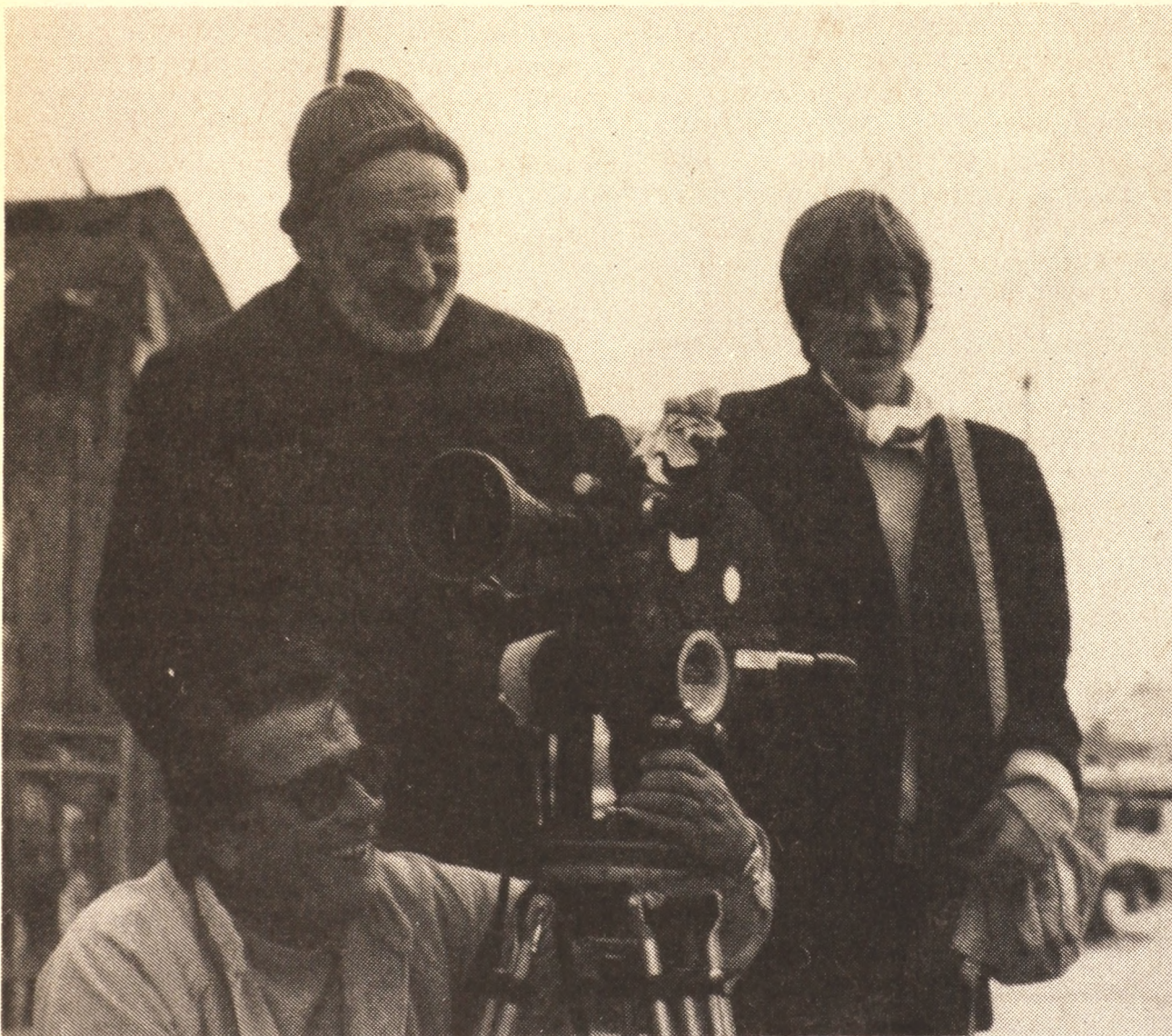
Ο Κρητικός είναι
ο τόπος που κι εγώ γεννήθηκα
'Εγω, ο Άγιος Αγκυριατός

ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΡΝΕΣ

του Ηλία Κανέλλη

Μικρό αφιέρωμα μνήμης.

Στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1984, ένα σχεδόν καλοκαιρινό δειλινό, συναντηθήκαμε για πρώτη φορά με τον Σταύρο Τορνέ στο σπίτι που έμενε, στο υπέρωο μιας πολυκατοικίας στις υπώρειες του Λυκαβητού, πίσω απ' το γήπεδο του Παναθηναϊκού. Μας είχε καταπλήξει δυο χρόνια νωρίτερα ο «Μπαλαμός», η πρώτη ταινία που γύρισε στην Ελλάδα, ύστερα από πολύχρονη απουσία του στην Ιταλία όπου είχε μοιράσει το χρόνο του στον αγώνα του βιοπορισμού και στην παθιασμένη σχέση του με τον κινηματογράφο. Η αναγεννητική ματιά του κινηματογραφιστή, η ικανότητά του να καταγράφει στο φιλμ την αίσθηση της σκληρής καθημερινότητας και την απελευθερωτική δυναμική της φαντασίας και του μύθου δημιούργησε μια ρήξη με το χρεοκοπημένο μοντέλο ενός κινηματογράφου που στηριζόταν σε ιδεολογήματα για την αποκατάσταση των μυθολογιών μιας πληκτικής Αριστεράς και στον κομφορμισμό.

Ο Σταύρος Τορνές και η Σαρλότ Βαν Γκέλντερ.

Νεοί στο χώρο, τότε, με μίαν αντικειμενικότητα για ό,τι χαρακτηριζε την κοσμικότητα του κινηματογραφικού κόσμου, την επαφή που θεωρούνταν ότι μπορεί να δικαιολογεί η δημοσιότητα και με μίαν έμφυτη δειλία, επιπλέον, ήμασταν γεμάτοι άγχος. Πώς θα μας δεχθεί; Κι αν μας σνομπάρει επιδεικτικά; Κι αν μας πείσει για την κατωτερότητά μας; Έτσι κι αλλιώς ήταν μια δοκιμασία για μας η προσπάθεια να υλοποιή-

σουμε μίαν επιθυμία μας, να κάνουμε ένα κινηματογραφικό περιοδικό (την «Κάμερα»). Μία δοκιμασία θεωρούσαμε και τη συνέντευξη που θα μας έδινε ο Τορνές.

Μας καλοδεχτήκε σ' ένα φτωχικό, ακατάστατο και σχεδόν χωρίς έπιπλα χώρο. Φάνηκε να τον ευχαριστεί — σχεδόν να τον κολακεύει — ο θαυμασμός μας για τον *Μπαλαμό*. Μας έκανε εσπρέσο, μας παρακάλεσε να μη χρησιμοποιήσουμε μαγνητόφωνο και, βλέποντάς μας υπρο-

ετοιμαστούς και αμήχανους, άρχισε σαν χειμαρρός να μιλά, βοηθώντας έτσι να σπάσει γρήγορα ο πάγος.

Διαβαζε ένα βιβλίο για το χιούμορ των Ελλήνων. «Δεν γελούν, δεν έχουν με τι να γελάσουν», παρατηρούσε. Λίγο αργότερα, όταν ξεπεράστηκαν οι αρχικές τυπικότητες, όλοι μαζί γελούσαμε ακαταπαυστα και συζητούσαμε μεγαλόφωνα και διαπληκτιζόμαστε ακόμη. Είχε συμβάλει σ' αυτό και μια νταμιτζάνα κόκκινο κρητικό κρασί που είχε εμφανιστεί σε μια στιγμή, κρασί που το κατεβάζαμε με συνένπεια Γαργαντούα και με μεζέ, ένα καρβέλι χωριάτικο ψωμί που υπήρχε στο σπίτι. Περρασμένα μεσάνυχτα χωρίσαμε αφού είχε προηγηθεί ένας τσακωμός τρικούβεργος για την τελευταία ταινία του Αντονιόνι, την *Ταυτότητα μιας γυναίκας*. Εμάς μας άρεσε πολύ, εκείνος τη θεωρούσε μηχανιστική προσπάθεια να σκεπαστεί η βιολογική παρακμή του γηραιού σκηνοθέτη. Κρατήσαμε τις απόψεις μας νιώσαμε ωστόσο σαφώς ωριμότεροι.

Η πίστη του στον κινηματογράφο και τη δυναμική του, η ξεκάθαρη ματιά του για τα κινηματογραφικά είδη και τους δημιουργούς που προτιμούσε, η μαχητικότητά του και η ειλικρινής στάση, που τον υποχρέωνε να λέει τα πράγματα — και τα δυσάρεστα — με τ' όνομά τους μας είχαν κερδίσει.

Δείχνοντας πώς ξημερώνει

Την ίδια χρονιά παίχτηκε στο φεστιβάλ Θεσσαλονίκης η *Καρκαλού*. Δυσπιστη η προκριματική επιτροπή του φεστιβάλ είχε κόψει την ταινία από το διαγωνιστικό του τμήμα. Προβλήθηκε στο πληροφοριακό τμήμα, απογευματινή ώρα, και, μολονότι υπήρχε το κακό προηγούμενο της δυσμενούς στάσης του κοινού στην προβολή του *Μπαλαμού*, η προβολή ήταν ήσυχη, χωρίς ιδιαίτερες εξάρσεις αλλά και χωρίς αποδοκιμασίες. Ο Τορνές, προετοιμασμένος για το χειρότερο, παρακολούθησε την προβολή απ' την πλατεία. Το θερμό χειροκρότημα που συνόδευσε τα γράμματα των τίτλων του τέλους σήμαινε γι' αυτόν την πρώτη δημόσια αποδοχή. Συγκινημένος, σηκώθηκε όρθιος, έσφιξε τη γροθιά και χαιρέτησε τους θεατές. Ήταν μια βουβή έκρηξη που την υποκινούσε το πάθος.

Ήταν η επιβεβαίωση του πάθους για τον κινηματογράφο. Η δικαίωση μπροστά στο κοινό — ένα μέρος κοινού, έστω, που διατηρούσε για τον εαυτό του την πολυτέλεια να αντιστέκεται στην ευκολία είτε του τυποποιημένου και ευπύτου τηλεοπτικού λόγου, είτε ενός κυ-

Ο Σταύρος Τορνές ήταν γνωστός και ως ηθοποιός. Εδώ, δεξιά, στο «Σπίτι της ηδονής» του Γ. Ζερβουλάκου (1963). Αριστερά, διακρίνεται ο Νίκος Ξανθόπουλος.

οιάρχου κινηματογράφου «επιβολής», που γινόταν από κινηματογραφιστές - δημόσιους υπαλλήλους με κρατικές επιδοτήσεις. Αυτή την ουσιαστική σχέση με κάποιους πιστούς επεδίωκε πάντα ο κινηματογραφιστής Σταύρος Τορνές, πίσω από το ντελίριο της δημοσιότητας, της κοσμικότητας, της δόξας και του χρήματος που αποτελούν τις κυρίαρχες μυθολογίες για τον κόσμο του σινεμά.

Στη διάρκεια της εβδομάδας αυτού του φεστιβάλ πρωτοείδαμε το *Κοάτι*, ταινία που είχε γυρίσει στην Ιταλία κι αναφερόταν στους φτωχούς μετανάστες, στους υπό επιτήρηση σε μια εχθρική χώρα. Μας είχε κάνει εντύπωση ένα πλάνο διάρκειας 7 λεπτών, εμβόλιμο στον κύριο μυθοπλαστικό ιστό, που παρακολουθούσε τον ορίζοντα την ώρα που χαράζει, όταν αρχίζει σιγά σιγά να εμφανίζεται το πρωινό φως.

Ένα πλάνο - σεκάνς που διάρκεσε όσο και το φιλμ που περιείχε το σασί. «Μπορούσαμε να δείξουμε το ξημέρωμα πολύ συντομότερα, χάρη στην τεχνική του κινηματογράφου. Δεν το θέλαμε. Θεωρούμε ότι ο κινηματογράφος κοιτάζει την πραγματικότητα με μια ματιά αποκαλυπτική.

«Αυτή η μαγική, πραγματικά, διαμεσο-όβηση ανάμεσα στις αισθήσεις και στην πραγματικότητα, γιατί να μην μπορεί να η δει το κινηματογραφικό βλέμμα», υπερασπιζέ ο Τορνές την επιλογή του.

ης ...πυρκαγιάς

Είχε πάρει φόρα. Δούλευε πυρετωδώς ο σενάριο της επόμενης ταινίας, του *Ιτανίλο Τρέλες*. Καλοκαίρι του '85 ετοιμάζεται να φύγει για τον Αστακό της Αιολοακαρνανίας, όπου θα άρχιζαν τα γυρίσματα.

Δεν είχαν προλάβει να φτάσουν καλά αλλά τα μέλη του συνεργείου στον προορισμό τους όταν πήγε στον Αστακό ένα

τηλεγράφημα. Το σπίτι - ορμητήριο του συνεργείου, όπου έμενε ο ζωγράφος Στέλιος Αναστασιάδης, πρωταγωνιστής του Τορνέ καταστράφηκε από φωτιά.

Ήταν ένα σοκ. Προσπάθησαν όμως να μην υπολογίσουν την πυρκαγιά. Συνέχισαν τα γυρίσματα. Και, μετά από μια μικρή ανάπαυλα στην Αθήνα και κάποιες διευθετήσεις, με ελάχιστα πλέον χρήματα το συνεργείο ξαναφεύγει, αυτή τη φορά για την Πρέβεζα.

Ένα πολυπληθές και πολύγλωσσο συνεργείο δούλευε εντατικά. Είχαμε την τύχη να είμαστε και μεις εκεί κείνες τις μέρες. Μας συνεπήρε το κλίμα σύμπνοιας όλων των συνεργατών του σκηνοθέτη, η αγόγγυστη και εφευρετική υπέρβαση των μύριων δυσκολιών που συναντούσαν και, βέβαια, η ικανότητα του κινηματογραφιστή Τορνέ να κατευθύνει, να επινοεί, να σκηνοθετεί... Αεικίνητος, ένας αληθινός μάστορας, ήταν η ψυχή των γυρισμάτων.

Αν δεν υπήρχε αυτή η σύμπνοια κι αυτή η δημιουργική αυταπάρνηση δεν θα γινόταν ταινία. Δεν υπήρχαν ωράρια. Καθénνας έτρεχε εκεί που χρειαζόταν.

Είχαμε ζητήσει το χώρο του σαλονιού ενός ξενοδοχείου —μνημείο κακογουστιάς— για να γυριστεί η τελική σκηνή, μια πανηγυριώτικη συνεύρεση των προσώπων της ταινίας. Δεν μας το έδινε ο ιδιοκτήτης κι ας βάλαμε χίλια μέσα. Απ' ό,τι μάθαμε έκανε λαθρεμπόριο απ' την Ιταλία και φοβόταν ότι κάτι θα μαθευτεί.

Αξέχαστα είναι και τα βράδια εκείνης της περιόδου. Τρώγαμε σε μια ταβερνούλα φτηνή, παστές σαρδέλες συνήθως και πίναμε κρασί. Κάναμε ατέλειωτες νυχτερινές βόλτες, ατέλειωτα μεθύσια κι ατέλειωτες μεθυσμένες κουβέντες. Ζωηρά θυμόμαστε τις διαμάχες των Ιταλών, του Francesco Calimera (ενός Σισιλιάνου, φυλακισμένου για μικροκλοπές που αποφυλακίστηκε λόγω ανηκέστου βλάβης της υγείας του επειδή προσβλήθηκε από

σκορβούτο) και του Roberto di Angelis (ποιητή, ιδρυτή της ομάδας Ars Poetica Italiana και μέλους του ΙΚΚ) σχετικά με το αν ο Παζολίνι ήταν ...παιδεραστής, με επιδιαιτητή τον Τορνέ. Βαβυλωνία.

Το συνεργείο γύρισε στην Αθήνα όταν φαγώθηκε κι η τελευταία δεκάρα.

Το ποσό για τα εισιτήρια της επιστροφής μαζεύτηκε με ρεφενέ.

Με λίγο φιλμ και φίλους

Στον *Ερωδιό*, την τελευταία ταινία του Τορνέ, που γυρίστηκε το περσινό καλοκαίρι, τα πράγματα ήταν περισσότερο σφιγμένα. Το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου αρνούνταν να γίνει συμπαραγωγός. Ο Τορνές δεν άντεχε να περιμένει. Πήγε και βρήκε τον τότε πρόεδρο του Κέντρου, τον Μιχάλη Κουτούζη. Αυτός του παραχώρησε το φιλμ —από μια ποσότητα που υπήρχε στις αποθήκες του Κέντρου, παλιό φιλμ που δεν είχε διατεθεί έγκαιρα και δεν υπήρχε εγγύηση ότι δεν έχει καταστραφεί.

«Δεν ξέρω τι ήταν ο Κουτούζης, ούτε αν έκανε αυτή τη χειρονομία απο ιδιοτέλεια», έλεγε αργότερα ο Τορνές. «Όμως, αλίμονο αν περίμενα οτιδήποτε από τους συνδικαλιστές και τους γραφειοκράτες που κανονίζουν την πολιτική του Κέντρου. Οι ταινίες γίνονται με μεγάλες αποφάσεις».

Οι φίλοι ήταν το δεύτερο μεγάλο όπλο του κινηματογραφιστή. Ο σκηνοθέτης Σταύρος Τσιώλης έβαλε κάποια χρήματα που τα ξέκλεψε από την παραγωγή της δικής του ταινίας, που ετοιμάζε. Άλλοι δούλεψαν χωρίς αμοιβή. Ο Δήμος Θεός και ο Γιώργος Τριανταφύλλου παραχώρησαν τη μουβιόλα για το μοντάζ. Κι ο Μάνος Χατζιδάκις ανέλαβε αφιλοκεδώς τη μουσική επένδυση.

Πικρία

Η απόρριψη του *Ερωδιού* από το διαγωνιστικό τμήμα του περσινού Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, η άρνηση των γραφείων διανομής να προβάλλουν σε κινηματογραφική αίθουσα την ταινία του, η κωλυσιεργία του ΕΚΚ να δεχτεί έστω εν των υστέρων, την πρότασή του για συμπαραγωγή της ταινίας που θα του επέτρεπε να πληρώσει κάποια επείγοντα χρέη και η πρόδηλη όσο και ανεξήγητη έχθρα από μέρους κάποιων συναδέλφων του και ανθρώπων του κινηματογράφου είχαν γεμίσει πικρία τον Σταύρο Τορνέ. Η παρατεινόμενη φτώχεια και ο κλονισμός της υγείας του επέτειναν την πίκρα του αυτή.

—Ποτέ μου δεν φοβήθηκα τη φτώχεια. Πάντα μ' αυτή ζούσα. Όμως δεν αντέχω να σκεφτώ ότι μπορώ να ζήσω εφεξής στη μιζέρια. Δεν την αντέχω τη μιζέρια, είχε πρόσφατα εκμυστηρευθεί.

Έδειχνε ότι δεν ήθελε να το βάλει κάτω. Ετοιμάζε μια καινούργια ταινία —μια

διασκευή του Ροβινσώνα Κρούσου. Και έβλεπε ότι το μέλλον του κινηματογράφου μας στα χέρια μιας ομάδας σκηνοθετών που, πάνω απ' όλα, δεν θα έστεργαν να περιμένουν τις αποφάσεις και τις εγκλεισμικές επιλογές του Κέντρου Κινηματογράφου, αλλά θα ρίχνονταν, ανεξάρτητοι, με τη βοήθεια των φίλων τους στην περιπέτεια της παραγωγής μιας ταινίας. Ήταν αυτό που ονόμαζε *Τρίτη Κατάσταση*.

«Δεν το βάζουμε κάτω. Με αυτή την έννοια είμαστε σωστοί Λουμούμπα. Αντιπροσωπεύουμε εξάρσεις, ελπίδες... Ο κόσμος δεν έχει τελειώσει —κι ας το νομίζουν μερικοί», τόνιζε σε πρόσφατη συνέντευξή του, στο αφιέρωμα για τον ανεξάρτητο κινηματογράφο του ANTI.

Και, επειδή εντόπιζε τη δεδομένη αδιαφορία των κυκλωμάτων διανομής να προβάλουν ταινίες χωρίς υψηλή προστασία, τόνιζε την ανάγκη εξεύρεσης ενός τρόπου να παίζονται στο κοινό αυτές οι ταινίες.

«Πρέπει να βρούμε μια αίθουσα. Και, στη συνέχεια, να έλθουμε σε επαφή με ανεξάρτητους σκηνοθέτες απ' όλο τον κόσμο. Είναι σπουδαίες οι ταινίες που δεν μπορούμε να δούμε με τα σημερινά δεδομένα. Κι είναι σημαντικό και οι δικές μας ταινίες να παίζονται στο εξωτερικό», πρότεινε.

Η αρρώστια του τον τελευταίο καιρό, τον είχε καταβάλλει. Αρνούνταν πεισματικά να πάει στο γιατρό.

«Δεν έχω τίποτα», υποστήριζε. «Τα ίδια μου συνέβαιναν και πριν αρχίσω τα γυρίσματα της *Καρκαλούς*. Όταν αρχίσαμε πονούσα ολόκληρος. Μόλις μπήκαμε στον πυρετό της δουλειάς, όλα αυτά χάθηκαν. Η δουλειά εμένα με κάνει καλά».

Κι άλλοτε, πάλι:

«Το τσιγάρο είναι που με καταβάλλει. Και, πώς να το κάνουμε, δεν έχω τη θέληση να το κόψω. Τώρα όμως που θα πάρω κάποια χρήματα απ' το Κέντρο, θα βάλω στην άκρη μερικά για ένα ταξίδι στην Ιταλία. Γνωρίζω εκεί έναν βελονιστή. Θα μου βάλει τρεις βελόνες και θα το κόψω με το μαχαίρι. Θα δεις μετά...».

Και δώσ' του το ένα πίσω απ' το άλλο τα αφίλτρα.

Ο στρατηγός Κιτριλάκης και άλλες ιστορίες

Αν και λόγω της αρρώστιας του είχε χάσει πολλά κιλά, έλπιζε πάντα πως θα τα καταφέρει να πάει διακοπές στη διάρκεια του καλοκαιριού.

«Να φύγουμε από τούτο το χάος, να ανασάνουμε», έλεγε. «Θέλουμε με τη Σαρλότ (σ.σ. η αγαπημένη του σύντροφος και συνεργάτης του Σαρλότ Βαν Γκέλ-

Τελευταία μέρα των γυρισμάτων του «Ερωδιού». Ο Σταύρος Τορνές σκηνοθετεί, ο Μάριος Καραμάνης παρατηρεί.

ντερ) να βρεθούμε σε μια έρημη ακρογιαλιά, με μια βάρκα. Όλη μέρα ξάπλα και ψάρεμα. Βέβαια, θα βαρεθούμε γρήγορα. Ε, όταν βαρεθούμε γυρίζουμε...».

Φευγάτος, πνευματώδης, χιουμορίστας κατάφερνε να ξαφνιάζει με τις θέσεις του για πολλά πράγματα. «Ζούμε σε μια χώρα, όπου όλοι μας είμαστε ποιητές», υποστήριζε.

Στην τελευταία του συνέντευξη στο ANTI αποφαινόταν επ' αυτού:

«Σε ένα χώρο όπου έχει συνειδητοποιηθεί το αδύνατο, με την έννοια του οικονομικού μεγέθους, της ευρωστίας, έχει γεννηθεί ένας κόσμος ποιητών σε όλη την κοινωνική διαστρωμάτωση της Ελλάδας. Αν πας π.χ. στον στρατηγό Κιτριλάκη, "Στρατηγέ...", "Ναι παιδί μου, έχω κάτι ποιήματα και γω...".

Λίγο πριν δημοσιευτεί η συνέντευξη, ο Σταύρος Τορνές μας τηλεφώνησε:

«Βρε παιδιά, σας παρακαλώ, μη βάλετε το όνομα του στρατηγού. Κιτριλάκης... Τον ξέρει όλη η Ελλάδα. Μην τον εκθέσουμε τον άνθρωπο».

Ο Σταύρος Τορνές πίστεψε με πάθος στον κινηματογράφο και στην εκφραστική του δυναμική. Θεωρούσε πως, σαν τους παλιούς αλχημιστές μπορούσε μέσω των εικόνων να οδηγηθεί κανείς στην αλήθεια του κόσμου. Λάτρευε κινηματογραφιστές όπως ο Μπουνιουέλ, ο Παζολίνι, ο Ροσελίνι, ο Παρατζάνωφ, ο Ραούλ Ρουίζ...

Απ' τους λίγους Έλληνες σκηνοθέτες που έβλεπε τακτικά και με πάθος σινεμά τολμούσε να τα βάζει ανοιχτά με όποιων το λόγο δεν συμφωνούσε, μ' όσες εκφράσεις θεωρούσε ραφιναρισμένες, κομψευόμενες, φαντασμένες, ψευδόμενες. Κινηματογραφιστής - μάγος ο ίδιος, όριζε ως εξής τη μελλοντική ταυτότητα του ελληνικού κινηματογράφου (περιοδ. «Κάμερα», τχ. 7, Μάιος - Ιούνιος 1987):

—Θα 'θελα ο κινηματογράφος που παράγεται στην Ελλάδα να ξαναβρεί αυτό που μας άφησε ο βωβός κινηματογράφος: τη σαφήνεια και τη δύναμη.

ΠΑΡΑΝΟΗΣΗ;

ή πρέπει κάποια στιγμή να σταματάει το παραμύθι...

Όταν ο μεγαλύτερος Έλληνας παραμυθάς (των τελευταίων χρόνων) δεν υπάρχει πια!

Η σχέση μου με τον Σταύρο νιώθω ότι ποτέ δεν ολοκληρώθηκε ή δεν πρόλαβε να ολοκληρωθεί... Μας πρόλαβαν τα γεγονότα... Εξάλλου αυτή τη στιγμή είναι τόσο «νωπά» που θεωρώ ότι δεν έχουν ωριμάσει.

Υπάρχει όμως ένας «φτιαχτός» μύθος μελό γύρω από το πρόσωπο του Σταύρου που και στον ίδιο αλλά και σε πολλούς από εμάς τους στενούς συνεργάτες του ποτέ δεν έγινε κατανοητός! Μιλάω για το μύθο του «ΜΟΝΑΧΙΚΟΥ ΠΟΙΗΤΗ» και έχω να πω ότι: Ο Σταύρος δεν ήταν «μοναχικός»! Είχε φτιάξει έναν κόσμο γύρω του και λειτουργούσε και δημιουργούσε μ' αυτόν τον κόσμο· του άρεσε να μιλάει πολύ, ώρες ατέλειωτες και ήταν πολύ κοινωνικός μέσα στον κόσμο που αυτός έφτιαξε! Το ότι ζούσε όπως ζούσε δεν σημαίνει «μοναχικότητα», «ασκητισμό», «φτώχεια» κ.ά... αλλά άρνηση συνειδητή των κακόγουστων σαλονιών του νεοπλουτισμού των (Νεο)ελλήνων... κ.τ.λ. κ.τ.λ. Δεν ήταν λοιπόν ένας περιέργος «βιτσιόζος» μοναχικός ή αντικοινωνικός. Ας σταματήσουν οι διάφοροι να τον «χλευάζουν» είτε από «καλοσύνη» είτε από αφέλεια ως «μοναχικό» γιατί μοναχικός υπήρξε κι αυτός όπως όλοι μας —γιατί είμαστε όλοι μας μόνοι μας... (αυτό ισχύει και για την ελληνική κινηματογραφία) και γιατί ένας λάθος χαρακτηρισμός σήμερα φτάνει να κάνει πολλή ζημιά στον άνθρωπο και το έργο του...

... Αλλά ο «ΚΟΣΜΟΣ» στα φιλμ του Σταύρου Τορνέ είναι ένας ολόκληρος κόσμος (όχι μόνο μιας «ποιητικής αφαίρεσης») βιωματικός, βγαλμένος μέσα από μνήμες, όνειρα, πραγματικότητα, φαντασία: αυτό το σινεμά της αλήθειας με όλη την απλότητα της γραφής του, έξω από φόρμες και «στημένα» πράγματα, είναι ίσως ό,τι χρρίζει μελέτης στο έργο -ζωή του Σταύρου Τορνέ.

Μάριος Καραμάνης

ΠΟΙΟΣ ΗΤΑΝ Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΡΝΕΣ

Ο θάνατος ενός ανθρώπου

του Λουί Σκορεκί

C I N E M A

LA MORT D'UN HOMME

Qui était Stavros Tornes ?

Il est mort le 26 au coucher du soleil. C'était le plus grand cinéaste grec. Pasolini ressuscité. Il fallait attraper ses films dans les recoins de festivals obscurs. Et maintenant ?

Cet homme est mort. Les artistes meurent aussi, même les plus grands. Et Stavros Tornes — c'est le nom de cet homme — un Grec, on le voit ici dans son film de 1982, *Balamis*, vivant, bien plus halluciné que le cheval fou auquel il se confronte — cet homme-là est mort.

Toute mort est un scandale, mais la sienne est inadmissible. Stavros Tornes n'avait pas le droit de mourir. Il se l'est permis. Il avait sans doute ses raisons, mais il aurait dû rester éternel.

Le plus drôle, c'est qu'il aurait pu. Stavros Tornes était cinéaste. C'est un mot qui sonne aujourd'hui comme une injure, un juron, une grossièreté. Normal, il sert à désigner des faussaires. L'époque est définitivement à la télévision (tant mieux) et ça fait un bail que le concept de cinéma est usurpé par des fabricants de video-films, télé-films, n'importe-quoi-films.

Lui était cinéaste. Il n'était que ça. Poète, philosophe, prophète. Mais poète en cinéma, prophète d'images, messages pour la planète.

Il était le plus grand des cinéastes d'aujourd'hui. Mort dans l'anonymat qu'il avait choisi, conscient d'être un animal en voie de disparition, le survivant d'une époque révolue où les mots art et cinéma, artiste et cinéaste, n'étaient pas encore des gros mots.

Il était jeune, 56 ans pour un cinéaste, c'est l'enfance, mais d'être le plus grand et le plus inconnu, ça use. Ça use vite et fort, même si on a choisi de rester inconnu pour pouvoir continuer à faire du cinéma.

A chaque seconde, Stavros Tornes vieillissait d'une heure. Miné par l'agonie du cinéma, il mourait d'envie — d'amour — de le ressusciter, fût-ce au prix de sa propre destruction. Donner la vie à la femme cinématographe et mourir.

User son corps avec des nourritures quelconques, une morale de pauvre. Sans ascétisme ou autre connerie. Sans alibi. Sans flet. Exclu, marginal, compagnon de route de tous les squatters de

Balamis. On y voit le grain de la pellicule, la peau des bêtes, les yeux des hommes.

Quatre millions de drachmes, ça fait dans les 200 000 F, vingt malheureux millions anciens, le budget moyen de ses films. Les « cinéastes » grecs, les autres, reçoivent du Centre, chacun son tour.

Studenti, *Addio Anatolia*, *Coutti* (ce premier long métrage éblouit les spectateurs, qui l'attrapent comme une comète au Festival de Toulon Hyères, au milieu des années soixante-dix). *Ekvi-*

Trois films encore. *Karkalou* (1984), *Danilo Treles* (1986), *Erodos* (1987), et c'est fini. Mythologies quotidiennes, épopées philosophiques, allégories grillonnées. On y voit le grain de la pellicule.

Stavros a dialogué comme ça, a chaque instant de sa vie, avec le dieu Cinéma. Il a été hérétique, philosophe, pauvre parmi les pauvres. Dans *Pourquoi filmer?*, il cite un de ses textes

Επειδή η αποσπασματική αναδημοσίευση από τον καθημερινό τύπο και η κακή ερμηνεία του άρθρου του Λουί Σκορεκί (Λιμπερασιόν, 1-9) προσβάλλει και ποτιμά την προσωπικότητα και το έργο του Σταύρου Τορνέ. Επειδή ο ουτόφραγκος Σκορεκί, στο άρθρο του, γίνεται συναισθηματικός, παρασύρεται σε υπερβολές και ιασύρεται ως τιμητής που βάλθηκε να διαλύσει την ενότητα της ελληνικής κινηματογραφίας! Επειδή, έλος ένας κριτικός μπορεί να υμνεί ο σκηνοθέτη της προτίμησής του, πως αναφέρει ο προσφιλής υνάδελφος Τάκης Σπετσιώτης (εχνώντας, όμως, να συμπληρώσει όταν το αξίζει»), γι' αυτούς τους όγους κρίνουμε σκόπιμη τη δημοσίευση ολόκληρου του άρθρου. ωρίς άλλα σχόλια προς το παρόν.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΑΠΛΑΝΙΔΗΣ

Αυτός ο άνθρωπος πέθανε. Οι καλλιτέχνες πεθαίνουν επίσης, ακόμη και οι πιο μεγάλοι. Και ο Σταύρος Τορνές —είναι το όνομα αυτού του ανθρώπου, ενός Έλληνα, τον βλέπουμε εδώ στην ταινία του το 1982, *Μπαλαμός*, ώντανό, ακόμη περισσότερο αλλόφρωα από τρελό άλογο με το οποίο αντιπαβάλλεται—, αυτός εδώ ο άνθρωπος έθανε.

Κάθε θάνατος είναι ένα σκάνδαλο, αλλά ο δικός του είναι απαράδεκτος. Ο Σταύρος Τορνές δεν είχε το δικαίωμα να πεθάνει. Το επέτρεψε στον εαυτό του. Είχε χωρίς αμφιβολία τους λόγους του, αλλά θα έπρεπε να μείνει αιώνιος.

Το πιο αστείο, είναι ότι θα μπορούσε. Σταύρος Τορνές ήταν **κινηματογραφικός**. Μια λέξη που σήμερα ακούγεται σαν βρισιά, σαν βλασφημία. Συνήθως ησιμεύει για να χαρακτηρίζει τους κινηματογραφικούς. Η εποχή ανήκει οριστικά στην τηλεόραση (τόσο το καλύτερο) κι αυτό δημιουργεί μια κατάσταση ώστε η έννοια του κινηματογράφου την έλυν σφετεριστεί οι κατασκευαστές των τηλεοπτικών-φίλμς, των ομιονδήποτε φίλμς.

Αυτός ήταν κινηματογραφιστής. Δεν αν παρά αυτό. Ποιητής, φιλόσοφος, οφήτης. Αλλά ποιητής στον κινηματογράφο, προφήτης εικόνων/μηνυμάτων τον πλατήτη.

Ηταν ο μεγαλύτερος των σημερινών κινηματογραφιστών. Πέθανε μέσα στην ανυμία που είχε διαλέξει, με τη συνεί-

δηση πως είναι ένα ζώο σε εξαφάνιση, ο επιζών μιας τελειωμένης εποχής όπου οι λέξεις τέχνη και σινεμά, καλλιτέχνης και κινηματογραφιστής δεν ήταν ακόμη, **χυδαίες λέξεις**.

Ήταν νέος, 56 χρονών για έναν κινηματογραφιστή, είναι η παιδική ηλικία, αλλά το να είσαι ο πιο μεγάλος και ο πιο άγνωστος, φθείρει. Φθείρει γρήγορα και δυνατό ακόμη κι όταν έχεις διαλέξει να παραμείνεις άγνωστος για να **μπορείς** να συνεχίσεις να κάνεις σινεμά.

Σε κάθε δευτερόλεπτο ο Σταύρος Τορνές γερνούσε μία ώρα. Φθαρμένος από την αγωνία του κινηματογράφου, πέθανε από την επιθυμία —αγάπης— να τον αναστήσει, έστω με το τίμημα της ίδιας του της καταστροφής.

Να δώσει ζωή στη γυναίκα κινηματογράφο και να πεθάνει.

Φθείροντας το σώμα του τρεφόμενος με οτιδήποτε —μία ηθική του φτωχού. Χωρίς ασκητισμούς ή άλλες ηλιθιότητες. Χωρίς άλλοθι. Χωρίς δίχτυ.

Απελαυμένος, περιθωριακός, σύντροφος δρόμου όλων των «σκουάτερ» της μεταβιομηχανικής κοινωνίας, όλων των αλητών του αστικού ντελίριου, φίλος των ζώων επειδή ήταν ένα, ναι λοιπόν, μια ανωμαλία, ένα ορυκτό, ένα τοπίο αυ-

τός μόνος του, διέσχισε αυτόν τον μισό αιώνα, πολύ γρήγορα για να γίνει αντιληπτός και πολύ αργά για να διακρίνεις ότι κινείται. Πολύ έντονα για να τον αγαπήσουμε.

Οι ταινίες του δεν είναι παρά δικές του. Δηλαδή εκτός και αν τις δεις (περιμένουμε με ανυπομονησία μια αναδρομή σημαντική στην ταινιοθήκη, πραγματικές προβολές σε μία δύο κινηματογραφικές αίθουσες, άρθρα, αφιερώματα, **ίχνη**), είναι αδύνατον να τις περιγράψεις ή να τις διηγηθείς. Είναι ένας Παζολίνι περισσότερο παζολινικός κι από τον Παζολίνι, ένας Στράουμπ λιγότερο δογματικός, ένας Μουρνάου του παρόντος χρόνου;

Ο Σταύρος Τορνές πέθανε την περασμένη Τρίτη, μια εικοστή έκτη Ιουλίου, στις εννέα το βράδυ. Εδώ και ένα χρόνο μαχόταν με τους γραφειοκράτες του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου, στην Αθήνα, για να του δώσουν, επιτέλους, τέσσερα εκατομμύρια δραχμές για να κάνει την ταινία του. Ήξερε ότι ήταν η τελευταία. Ήξερε ότι επρόκειτο να πεθάνει (καρκίνος, άρνηση νοσηλίας κτλ.), ήθελε απλά να χρησιμοποιήσει τις τελευταίες του δυνάμεις σ' αυτόν τον Ροβινσώνα Κρούσο που δεν θα δει ποτέ το φως. Τέσσερα εκατομμύρια δραχμές, κάνει περίπου τα 200.000 γαλλικά φράγκα,

«Πέθανε στις 26 στη δύση του ήλιου. Ήταν ο πιο μεγάλος Έλληνας κινηματογραφιστής. Αναστημένος Παζολίνι. Έπρεπε να προλάβεις τις ταινίες του στις απόκρυφες γωνιές των σκοτεινών φεστιβάλ. Και τώρα;».

είκοσι γαλλικά παλιοεκατομμύρια παλαιά, ο μέσος όρος των ταινιών του. Οι έλληνες «κινηματογραφιστές», οι άλλοι, παίρνουν από το κέντρο με τη σειρά, πενήντα, εξήντα εκατομμύρια και πλέον. Είναι σύνηθες να χρειάζονται και πέντε χρόνια για να σκηνοθετήσουν με έμφαση, «ταινίες» που κοστίζουν είκοσι Σταύρος Τορνές.

Ο Σταύρος γυρίζει σ' ένα χρόνο ένα αριστούργημα, οι άλλοι μαστορεύουν σε μισή δεκαετία μνημεία ακαδημαϊσμού. Ο Παπατάκης μόνος, ίσως (που αγαπά, θαυμάζει και ήθελε να οργανώσει ένα αφιέρωμα στον Τορνέ), ξεφεύγει από αυτή την ορδή των δραχμοφάγων που σκότωσαν, λίγο πιο γρήγορα, το «γέρο» Σταύρο.

Την ίδια την ημέρα του θανάτου του, λίγες ώρες πριν το μάθουμε, το Κέντρο ανακοίνωσε πως παραχωρούσε επιτέλους τα τέσσερά του εκατομμύρια στον *Ροβινσώνα Κρούσο*. Δεν ήξεραν. Σήμερα, το μετανιώνουν ίσως. Ο χρόνος θα κρίνει.

Ο Σταύρος Τορνές, συσκηνοθέτησε στην Ελλάδα με τον Κώστα Σφήκα, την πρώτη του ταινία, *Θηραϊκός Όρθρος*. Είμαστε στα 1967. Ήδη έχει κάνει τον ηθοποιό, τον τεχνικό, όλων των ειδών τις μικροδουλειές. Θα συνεχίσει να επιβιώνει κατ' αυτόν τον τρόπο στην Ιταλία, εμφανιζόμενος στην *Πόλη των γυναικών* του Φελλίνι, κάνοντας το βοηθό του Αντονιόνι, κερδίζοντας πάντα μόλις αρκετά για να διατηρηθεί στη ζωή και να γυρίζει.

Στουντέντι, Αντίο Ανατόλια, Κοάτι (αυτή η πρώτη μεγάλου μήκους θαμπώνει τους θεατές που την αρπάζουν όπως ένα κομήτη στο φεστιβάλ της Τουλόν/Υέρς στα μέσα της δεκαετίας του '70). *Εξωπραγματικό*, τόσοι τίτλοι που δεν είναι, παρά για την ώρα, η υπόσχεση μελλοντικών θαυμάτων.

Τόσα ιταλικά θαύματα, κλεμμένα στο δρόμο, στην απόγνωση, στη δυστυχία.

Το 1982, με την επιστροφή του στην Ελλάδα, ο Σταύρος σκηνοθετεί τον *Μπαλαμό*, ταινία-βουβάλι, δεύτερη μεγάλου μήκους, αυτός του οποίου η εικόνα - αλόγο σας κοιτά στο δευτερόλεπτο που εσείς διαβάσετε αυτές τις γραμμές. Το κατοικεί, το παίζει, κάνει δώρο το σώμα του στην ταινία όπως άλλοι στην επιστήμη. Ήδη, αρχίζει να πεθαίνει επειδή ζει πολύ το σινεμά.

Τρεις ταινίες ακόμη, *Καρκαλού* (1984), *Ντανίλο Τρέλες* (1986), *Ερωδιός* (1987),

και τέλος. Μυθολογίες καθημερινές, φιλοσοφικές εποποιίες, αλληγορίες κακογραφημένες.

Βλέπουμε τον κόκο της ταινίας, το δέρμα των ζώων, τα μάτια των ανθρώπων. Βλέπουμε καθαρά.

Στις εικόνες που μας αφήνει ο Σταύρος Τορνές, οι μεθύστακες κάνουν τον Ρεμπώ, οι φουρνάρηδες παίζουν κάνοντας έρωτα με την άμμο, οι νέγροι καλούν τη μαυράδα.

Είναι ένας κινηματογράφος πριν από τον κινηματογράφο, Όμηρος στην κάμερα, Ηράκλειτος στον ήχο. Ένας κινηματογράφος ρακοσυλλέκτης, ψιθυρισμοί - Εμμαούς, επωδοί στον Λουμιέρ: «Γιατί με άφησες τελείως μόνο, εφευρέτη του διαβόλου;».

Ο Σταύρος έχει συζητήσει έτσι, σε κάθε στιγμή της ζωής του, με το θεό Σινε-

ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΡΝΕΣ Πώς γνώρισα τον Γεφτουσένκο

...Είναι το φεστιβάλ του Καστέλ Πορτσιάνο (28-30 Ιουνίου 1979), φεστιβάλ διεθνούς ποιήσεως. Έχει μεσολαβήσει ό,τι έχει μεσολαβήσει, έχει υπάρξει εκείνο το φανταστικό Σάββατο όπου γίνεται το θαύμα, 30.000 άνθρωποι ενώνονται όλοι μαζί, εκεί στην πιάτσα, γίνεται τελικά η ποιητική βραδιά. Την άλλη μέρα, όλοι ευτυχισμένοι, κατά το μεσημέρι, έχουμε ξυπνήσει, έχουμε πιάσει τους ήλιους, βλέπεις κόσμο ο οποίος φεύγει, πάει, έρχεται, αλλά και μερικοί οι οποίοι δεν το χάνουν κέφι και πολύ πολύ να κουνηθούν. Οπότε έχω αράξει εγώ με τον Φερλινγκέτι — δεν ξέρω πώς, ήταν πάντως πολύ συμπαθητικός άνθρωπος, η κοπέλα του και τα λοιπά... Εγώ, ο Γκόρπας, η Σαρλότ, ο Φερλινγκέτι, η κοπέλα του και μιλάμε — λέμε διάφορα πράγματα. Περνάει έτσι ωραία ο χρόνος, περνάν και κάτι Γερμανοί, μας χαιρετάνε. Κάποια στιγμή χωρίζουμε. Παίρνουμε το τραινάκι κι ανεβαίνουμε στη Ρώμη.

Όλα αυτά γίνονται σε μία παύση των γυρισμάτων της Πόλης των γυναικών του Φελλίνι. Έχουμε διακόψει απ' την Παρασκευή μια μεγάλη σκηνή εκεί που είναι το σπίτι του Κατσόνε, εκεί που είμαστε γύρω γύρω ένα πλήθος και κοιτάμε. Εγώ είμαι, τώρα, σε πρώτο πλάνο. Μόλις πάω στο στούντιο λοιπόν τη Δευτέρα το πρωί — «Έλα, έλα Τορνές, Τορνές. Το... Το... δεν μπορώ να το πω αυτό το επίθετο», έχει τα νεύρα του πρωί πρωί ο Φεντερικό. «Τορνές», του λέω. «Ναι, Τορνές» — στήνεται το πλάνο, ο Ροτούνο ετοιμάζει τα φώτα, αλλά αργά αργά, σιγά σιγά «ψήνεται» εκεί πέρα...

Δουλεύαμε στο «θέατρο 5».

μά. Υπήρξε αιρετικός, φιλόσοφος, φτωχός ανάμεσα στους φτωχούς. Στο «Γιατί κινηματογραφείτε»; αναφέρει ένα από τα κείμενά του, του 1977: «Ο κινηματογράφος είναι ο χώρος όπου εσύ κι εγώ αναγνωριζόμαστε, "εγώ" και οι άλλοι φιλιόμαστε».

Η αγάπη, τίποτα άλλο.

Ο Σταύρος έτσι emίλησε, έζησε, κινηματογράφησε μαζί με τη Σαρλότ Βαν Γκέλντερ. Χωρίς αυτήν, τίποτα δεν θα υπήρχε. Δεν έχει πεθάνει όσο αυτή είναι εδώ για να συνοδεύει τις ταινίες που μαζί έκαναν.

Σε κάποιο μέρος στον κόσμο, όμως, ένα ορφανό κλαίει.

(Το κείμενο αυτό δημοσιεύθηκε στη *Liberation* της 1.8.1988. Στο ΑΝΤΙ δημοσιεύεται κατόπιν αδείας της διεύθυνσης της εφημερίδας. Τη μετάφραση έκανε ο Στ. Καπλανίδης).

Μόλις έμπαινες από την κεντρική porta στο χώρο που γυρίζαμε υπήρχε ένας τεράστιος διάδρομος για να φτάσει στο σπίτι του Κατσόνε, αλλά εβλεπεί απ' το πλατώ, γιατί ήταν ένα χωριό σαν πλεξιγκλάς... Και βλέπω, λοιπόν, τουριστικά ντυμένο (χα, χα) τον Γεφτουσένκο, με τον οποίο είχαμε συγκρουστεί στο συνέδριο των ποιητών, να μπαίνει στο στούντιο — φουλαράκι και τα λοιπά, φωτογραφική μηχανή — και να πηγαινει κοντά στον Φελλίνι. Αγκαλιές, φίλια (γνωρίζονται από παλιά) και, κάποια στιγμή, ο Φελλίνι γυρίζει να δει τι γίνεται: «Έλα Τορνές, πάμε», ξέρω γω, σε πούμε. Οπότε κι ο Γεφτουσένκο συγκεντρώνει το βλέμμα του εκεί που είναι γυρισμένη η κινηματογραφική μηχανή, και ξαφνικά βλέπει εμένα σε πρώτο πλάνο. Και «του τη δίνει», «Πώς είναι δυνατόν», θα σκέφθηκε, «το Σάββατο μ' αυτόν τσακωνόμαστε στο Καστέλ Πορτσιάνο και τώρα, σε πρώτο πλάνο σε ταινία του Φελλίνι;» Τρελάθηκε.

Τον είδα που χάθηκε έτσι, είπα, «στο σου μην πάθει τίποτα!», πήγα και τον βρήκα: «Γεια σου, τι κάνεις Γεφτουσένκο». Αυτός τι να πει: «Α, καλά, ευχαριστώ». Αυτά με τον Γεφτουσένκο και την ταινία του Φελλίνι...

Αλλά για να δείτε τι εντύπωση του έκανα, έγραψε ένα άρθρο στο «Λιτεράτουρναγα Γκαζέτα» το οποίο το διάβασα, μου το φέρανε.

Είτανε ολόκληρο κομμάτι. Και με αναφέρει: «Ο Έλληνας Σταύρος», λέει και δείχνει να με παίρνει στα σοβαρά.

Όλα αυτά, βέβαια, μόνο και μόνο γιατί με είδε στην ταινία του Φελλίνι και του εντυπώθηκα. «Δεν μπορεί, αυτός ποιος είναι», σκέφτηκε.

(Από ανέκδοτη αφήγηση του Σταύρου Τορνέ στον Χρ. Βακαλόπουλο και τον Ηλ. Κανέλλη).

Ο Γιώργος Σταμάτης γράφει για την ποιότητα της ελληνικής μετάφρασης του βιβλίου του Καρλ Σμιττ «Η έννοια του Πολιτικού», εκδ. Κριτική, Αθήνα 1988.

Στις αρχές αυτού του χρόνου κυκλοφόρησε στις εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ το κλασικό βιβλίο του Καρλ Σμιττ «Η έννοια του Πολιτικού». Τη μετάφραση έκανε η Αλίκη Λαβράνου, η οποία έγραψε και την εισαγωγή, και την επιμέλεια, δηλ. τη θεώρηση της μετάφρασης, έκανε ο υπογράφων. Το βιβλίο είναι το πρώτο κείμενο του Καρλ Σμιττ που μεταφράζεται στα ελληνικά και η εισαγωγή της Αλίκης Λαβράνου, η πρώτη επιστημονική δημοσίευση για το έργο του Καρλ Σμιττ στην Ελλάδα.

Στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ της 22ας Μαΐου 1988 δημοσιεύτηκε με τον τίτλο «Οι πολέμιοι» και οι «φίλοι» μια κριτική του βιβλίου από τον κ. Γ.Ζ. Δρόσο.

Ο κ. Γ.Ζ.Δ. κρίνοντας τη μετάφραση διαπιστώνει ούτε λίγο ούτε πολύ έλλειψη υπευθυνότητας. Η μετάφραση «παρά την εμφανή προσπάθεια» δεν απέφυγε «παγίδες» του κατά την κρίση του κ. Γ.Ζ.Δ. κάνουν το κείμενο ή να μοιάζει ακατανόητο» ή να «παρεξηγείται». Θα αντιπαρέλθουμε την ανησυχία του για τις παρανοήσεις, που κατά τη γνώμη του μπορεί να δημιουργηθούν λόγω της απόδοσης του όρου «Das Politische» με «το Πολιτικόν» ετείδη και το κεφαλαίο «πι» αλλά κυρίως η σύμφραση προτατεύουν επαρκώς τον νοήμονα αναγνώστη από κάθε είδους παρεξήγηση και θα εξετάσουμε ορισμένες από τις παρατηρήσεις του που χαρακτηρίζουν και τις υπόλοιπες.

Η δεύτερη παρατήρηση του κ. Γ.Ζ.Δ. αφορά τη «μετάφραση ορισμένων όρων του ενώ είναι σαφής στο γερμανικό πρωτότυπο είναι αδόκιμοι στα ελληνικά». «Τι σημαίνει», ρωτάει ο κ. Γ.Ζ.Δ. «(...) πλουραλισμός του κόσμου

των κρατών (σ. 83) (...)». Η αντίστοιχη φράση του Καρλ Σμιττ είναι: «Από το κύριο χαρακτηριστικό της έννοιας του Πολιτικού έπεται ο πλουραλισμός του κόσμου των κρατών». Και συνεχίζει το κείμενο: «Η πολιτική ενότητα προϋποθέτει την πραγματική δυνατότητα του εχθρού και έτσι μια άλλη, συνυπάρχουσα, πολιτική ενότητα. Γι' αυτό, όσο υπάρχει ένα κράτος, υπάρχουν στη γη πάντα περισσότερα κράτη και δεν μπορεί να υπάρξει ένα παγκόσμιο «κράτος», το οποίο θα περιλάμβανε όλη τη γη και όλη την ανθρωπότητα. Ο πολιτικός κόσμος είναι ένα πλουραλιστικό και όχι ένα μονιστικό σύμπαν. Σ' αυτό το βαθμό κάθε θεωρία κράτους είναι πλουραλιστική, καίτοι με ένα διαφορετικό νόημα απ' ό,τι οι παραπάνω θεωρίες (εννοεί τις θεωρίες του Laski και άλλων - Γ.Σ.)». (σελ. 83).

Τι είναι εδώ ακατανόητο; Αν ο κ. Γ.Ζ.Δ. διάβαζε κάπου «πλουραλισμός του κόσμου των ιδεών» θα κατανοούσε (ελπίζουμε) τι σημαίνουν αυτές οι λέξεις. Εδώ γιατί δεν κατανοεί τι σημαίνει «ο πλουραλισμός του κόσμου των κρατών»; Και γιατί το κατανοεί, υποτίθεται στα γερμανικά ως «der Pluralismus der Staatenwelt» και όχι στα ελληνικά ως «πλουραλισμός του κόσμου των κρατών»; Αν, τέλος, υπονοεί ότι στα ελληνικά ηχεί σε αυτόν τον ίδιο «αδόκιμο», τότε τον διαβεβαιώ ότι και στα γερμανικά ηχεί σε ορισμένους Γερμανούς εξίσου «αδόκιμο». Τελοσπάντων, θα έπρεπε να γνωρίζει ότι η κρίση κάποιου για ένα πράγμα δεν δηλώνει κάτι γι' αυτό το πράγμα αλλά και για τον εκφέροντα ή μόνο κάτι για τον εκφέροντα.

Ρωτάει ο κ. Γ.Ζ.Δ.: «Τι σημαίνει (...) «υπαρξιακότητα» (σελ. 99) (...)».

Η αντίστοιχη φράση είναι: «Επειδή πάντα έχουν προοφθαλμών τη συγκεκριμένη υπαρξιακότητα ενός πιθανού εχθρού, οι πολιτικοί αυτοί στοχαστές δείχνουν συχνά ένα είδος ρεαλισμού, ο οποίος είναι ικανός να τρομάξει ανθρώπους που αισθάνονται την ανάγκη ασφάλειας». Ο Σμιττ δεν γράφει «τη συγκεκριμένη ύπαρξη (die konkrete Existenz)» αλλά επιλέγει τον όρο «konkrete Existenzialität» για να χαρακτηρίσει τη σχέση προς τον εχθρό (και την ύπαρξη του εχθρού, ο οποίος δεν υπάρχει βέβαια έξω απ' αυτήν τη σχέση) και η οποία είναι υπαρξιακή (existenziell),

δηλ. δεν δύναται να αναχθεί σε οποιεσδήποτε «λογικές» αιτίες, δεν επιδέχεται ούτε αιτιολόγηση ούτε νομιμοποίηση, δεν είναι κάτι το δέον, αλλά απλώς υπάρχει πραγματικά ή ως πραγματική δυνατότητα. Υπαρξιακότητα (Existenzialität) σημαίνει λοιπόν την —αυτού του είδους— ύπαρξη του εχθρού. Ασφαλώς δεν πρόκειται για μια έννοια, η οποία γίνεται άμεσα και έξω από τα συμφραζόμενα κατανοητή, όπως η έννοια «τραπέζι». Είναι κατανοητή στη σύμφραση, αλλά και τότε θέτει στον αναγνώστη ορισμένες απαιτήσεις.

Ρωτάει ο κ. Γ.Ζ.Δ. τέλος: «Τι σημαίνει (...) «αντιστρεπτικότητα απόδοσης» (σ. 115);».

Εδώ η απάντηση είναι απλή: Τίποτα. Οι δυο αυτές λέξεις περιέχονται στην ακόλουθη φράση: «Το οικονομικό μέσο (δια του οποίου ο Franz Oppenheimer ορίζει την κοινωνία - Γ.Σ.), λέει ο Σμιττ, «είναι η ανταλλαγή, η αντιστρεπτικότητα απόδοσης και ανταπόδοσης...». Έτσι γίνονται όλα κατανοητά. Διότι δεν πρόκειται, όπως γράφει ο κ. Γ.Κ.Δ. για την «αντιστρεπτικότητα απόδοσης» αλλά για την «αντιστρεπτικότητα απόδοσης και ανταπόδοσης» (Reziprozität von Leistung und Gegenleistung), η οποία επεξηγεί τι είναι ανταλλαγή (Tausch). Αντιστρεπτικότητα απόδοσης και ανταπόδοσης σημαίνει λοιπόν εδώ ότι τα αντικείμενα της ανταλλαγής είναι ισοδύναμα και ότι η ανταλλαγή είναι μια σχέση ισοδυναμίας. Ο κ. Γ.Ζ.Δ. λοιπόν ή περικόπτει σκοπίμως τη φράση για να την παρουσιάσει ως ακατανόητη ή δεν μπορεί να διακρίνει πού αρχίζει και πού τελειώνει μια νοηματική ενότητα.

Ένα ακόμη παράδειγμα παράθεσης λέξεων που δεν αποτελεί ελληνικό κείμενο είναι κατά τον κ. Γ.Ζ.Δ. και η εξής φράση: «Αποφασιστική είναι η προβληματική ή η μη προβληματική αντίληψη του ανθρώπου ως προϋπόθεση κάθε περαιτέρω πολιτικής εκτίμησης». Μόνον που η φράση δεν τελειώνει εδώ που την κόβει αυθαίρετα ο κ. Γ.Ζ.Δ., αλλά συνεχίζει —με κόμμα στη θέση της τελείας του κ. Γ.Ζ.Δ.— με την επεξήγηση: «η απάντηση στο ερώτημα αν ο άνθρωπος είναι ένα «επικίνδυνο» ή ακίνδυνο, ένα ριψοκίνδυνο ή ένα αθώα μη ριψοκίνδυνο». Εδώ πρόκειται —τολμούμε να πούμε— για τετριμμένα πράγματα, γνωστά από τους φιλόσοφους του Δυ-

τικού Διαφωτισμού, στους οποίους κάθε θεμελίωση της Ηθικής ή της Πολιτικής προϋπέθετε μια ορισμένη οντολογία και συγκεκριμένα μια ορισμένη ανθρωπολογία. Άλλωστε και η φράση του Σμιττ που προηγείται άμεσα της παρατεθείσης παραπέμπει σ' αυτή την φιλοσοφική πρακτική των δυτικών διαφωτιστών.

Αλλά η προσπάθεια του κ. Γ.Ζ.Δ. δεν πήγε εντελώς χαμένη. Βρήκε πράγματι ένα λάθος:

«Δεν υπάρχει», γράφει, «το είδος των «σοσιαλιστικών εργατών» (σελ. 67) για τον ίδιο λόγο που δεν υπάρχουν και οι ... «συνδικαλιστριες ομοσπονδίες»».

Οι «συνδικαλιστριες ομοσπονδίες» δεν υπάρχουν όμως ούτε στο κείμενο της ελληνικής μετάφρασης του Σμιττ - εντύπωση που ωστόσο υποβάλλουν στον αναγνώστη τα εισαγωγικά, στα οποία θέτει τις δυο αυτές λέξεις ο κ. Γ.Ζ.Δ., αλλά τις χρεωστούμε στην αξιοθαύμαστη ευχέρεια του κ. Γ.Ζ.Δ. να βρίσκει αναλογίες. Το «σοσιαλιστικών εργατών» υπάρχει στο κείμενο. Και πρόκειται για λάθος που θα ήταν άδικο να επιρρίψουμε στον στοιχειοθέτη και στον διορθωτή. Θα έπρεπε να είναι: «σοσιαλιστών εργατών». Ωστόσο θα έπρεπε να είναι «σοσιαλιστών εργατών» επειδή αυτό εννοεί το γερμανικό πρωτότυπο κι όχι επειδή στα ελληνικά δεν υπάρχει το «σοσιαλιστικοί εργάτες». Υπάρχει (σημαίνει βέβαια κάτι διαφορετικό από το «σοσιαλιστές εργάτες»), όμως υπάρχει και το «καπιταλιστικοί εργάτες» και το «καπιταλιστικός συλλογικός εργάτης».

«Οι παραπάνω παρατηρήσεις» του κ. Γ.Ζ.Δ. «δεν γίνονται» βέβαια, όπως βεβαιώνει ο ίδιος, «για να μειώσουν τη γενικά αξιόλογη και αξιέπαινη εκδοτική προσπάθεια που δεν παύει να αποτελεί, όχι μόνο φόρο τιμής στα 100 χρόνια από τη γέννηση του Γερμανού θεωρητικού, αλλά και ουσιώδη συνεισφορά στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό».

Η μετάφραση είναι βέβαια αυτή που μας είπε πως είναι ο κ. Γ.Ζ.Δ., η «εκδοτική προσπάθεια» (ως γνωστόν οι εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ προσπαθούν ακόμη να εκδώσουν το βιβλίο του Σμιττ) είναι όμως αξιόλογη και αξιέπαινη. Μόνον που θα λέγαμε ότι εδώ ο κ. Γ.Ζ.Δ. σφετερίζεται την αρμοδιότητα απονομής τέτοιου είδους επαίνων. Διότι η απονομή τους προϋποθέτει την πλήρωση ορισμένων προϋποθέσεων

όχι μόνον από μέρους του επαινούμενου αλλά, πολύ περισσότερο, από μέρους τους επαινούντος. Τέτοια αρμοδιότητα απονομής επαίνων δεν έχει βέβαια ο καθένας και, πάντως, όχι όποιος, όπως φαίνεται, δεν είναι ικανός να κατανοήσει το κείμενο, την έκδοση του οποίου νομίζει ότι είναι σε θέση να επαινέσει.

Καταχρηστική, όσο και ο επαινος της «εκδοτικής προσπάθειας», και ανακριβής, όσο και η παρατήρηση ότι η έκδοση αποτελεί «ουσιώδη συνεισφορά στο ελληνικό κοινό» (προσφορά ναι, «συνεισφορά» όχι βέβαια, διότι ως γνωστόν οι εκδοτικοί οίκοι εκδίδουν κι έτσι προσφέρουν στο αναγνωστικό κοινό βιβλία και δεν «συνεισφέρουν» στο αναγνωστικό κοινό, προσθέτοντας εαυτούς στο τελευταίο), είναι και η παρατήρηση ότι η έκδοση «αποτελεί (...) φόρο τιμής στα 100 χρόνια από τη γέννηση του Γερμανού θεωρητικού». Διότι «φόρο τιμής στα 100 χρόνια από τη γέννηση του Γερμανού θεωρητικού» είναι αδύνατον να «αποτελεί», ακόμη κι αν το 'θελε. Απόδοση φόρου τιμής ή φόρο τιμής στο Γερμανό θεωρητικό ή στη μνήμη του επ' ευκαιρία της συμπλήρωσης 100 χρόνων από τη γέννησή του θα μπορούσε ν' αποτελέσει - μόνον που δεν αποτελεί διότι δεν θέλει. Διότι κανείς απ' όσους συνέβαλαν στην έκδοση του «*Η έννοια του Πολιτικού*» δεν διανοήθηκε να τιμήσει τη μνήμη του εθνικοσοσιαλιστή Καρλ Σμιττ. Θελήσαμε απλώς να προσφέρουμε στο αναγνωστικό κοινό ένα κλασικό κείμενο της πολιτικής επιστήμης. Και, τελοσπάντων, κανείς από τους παραπάνω δεν είπε ή έγραψε όχι μόνο τίποτα για απόδοση φόρου τιμής στον Καρλ Σμιττ, αλλά ούτε καν για το ότι γεννήθηκε πριν 100 χρόνια (ίσως επειδή δεν το γνώριζαν!).

Αλλά ίσως αδικούμε τον κ. Γ.Ζ.Δ. αναφερόμενοι στις παρατηρήσεις του ως κριτού μεταφράσεων. Διότι ο κ. Γ.Ζ.Δ. έγραψε βέβαια τη βιβλιοκριτική του όχι μόνον ως γνώστης της γερμανικής και της ελληνικής, αλλά, ασφαλώς, και για να παρουσιάσει, ως ειδήμων, το τόσο σημαντικό, το «κλασικό», όπως το ονομάζει, βιβλίο του Καρλ Σμιττ στους αναγνώστες της «Καθημερινής» και να τους πείσει ότι αξίζει να διαβαστεί (στο πρωτότυπο ή στην ιταλική μετάφραση τελοσπάντων μια και στην ελληνική μετάφραση το κείμενο «μοιάζει ακατανόητο - άρα

χωρίς αξία - ή, στην «καλύτερη» περίπτωση παρεξηγείται». Να το παρουσιάσει, ως ειδήμων, διότι ο κ. Γ.Ζ.Δ. είναι ex officio συνταγματολόγος κι έτσι ex traditione πολιτικός επιστήμων. Θα πρέπει λοιπόν να δούμε, για να μην τον αδικήσουμε, τι γράφει για το ίδιο το βιβλίο του Καρλ Σμιττ.

Πέραν των άκρως ενδιαφερόντων ότι «ο κατά την διατύπωση του Αριστόβουλου Μάνεση» «διαπρεπής και διαβόητος» θεωρητικός του Συντάγματος και του Κράτους Carl Schmitt (1888-1985) είναι ένας από τους σημαντικότερους θεωρητικούς που ανέδειξε ο κλάδος τους» και ότι «σφράγισε τη σκέψη μιας εποχής (ποιας από τις ακόλουθες τρεις: αυτήν της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, αυτήν του Εθνικοσοσιαλισμού ή αυτήν της Δημοκρατίας της Βόννης; - Γ.Σ.) και εξακολουθεί να επηρεάζει ουσιαστικά τη μελέτη του Συνταγματικού Δικαίου, της πολιτικής επιστήμης και της πολιτειολογίας», μας λέει και τα εξής:

«Ο Καρλ Σμιττ δεν ανήκει στους κλασικούς, επειδή υπήρξε ο κύριος θεωρητικός του «ολοκληρωτικού κράτους», όπως αυτό διαμορφώθηκε κατά την περίοδο του εθνικοσοσιαλισμού στη Γερμανία. Ούτε, ακόμη, μόνον επειδή ανέλυσε με θανάσιμη γι' αυτή διεισδυτικότητα τη Δημοκρατία της Βαϊμάρης. Θα έλεγα ότι η μεγαλύτερη αξία του βρίσκεται ίσως στο ότι ανέδειξε τα ολοκληρωτικά στοιχεία που υφίστανται στο κρατικό φαινόμενο, κατά τρόπο που υπερβαίνει τις συγκεκριμένες μορφές με τις οποίες ασχολήθηκε. Η προσέγγιση της πολιτικής μέσα από την διάκριση «φίλου» και «πολέμιου» οδηγεί στην προσέγγιση της κρατικής - πολιτικής εξουσίας ως δύναμης η οποία, ανεξάρτητα από το τι εκφράζει κοινωνικά, ιδεολογικά κ.ο.κ. έχει εγγενή τη ροπή να ελέγχει τα πάντα, αποφεύγοντας και αποκλείοντας η ίδια κάθε έλεγχο.

Αν αυτό το χαρακτηριστικό της κρατικής εξουσίας επαληθεύτηκε στο πρώτο μισό του αιώνα μας με εφηβική ορμή και αγριότητα (π.χ. στο ολοκληρωτικό κράτος του Χίτλερ), αναδεικνύεται σήμερα, ώριμο όμως και εκλεπτυσμένο και στα σύγχρονα συνταγματικά πλουραλικά πολιτεύματα. Και δεν πρόκειται μόνο για το κράτος όπως αναδύεται μέσα από τις σελίδες, π.χ. του Νίκου Πουλαντζά ή του Ραλφ Μιλμπάντ,

αλλά απλούστατα, για το κράτος που γίνεται αισθητό ως ολοκληρωτικά εξοπλισμένη με τα μέσα της σύγχρονης πληροφορικής, πυρηνικής και άλλης τεχνολογίας, καθημερινή πραγματικότητα».

Εδώ έχουμε να παρατηρήσουμε στον κατ' επιθυμίαν γνώστη του Καρλ Σμιττ κ. Γ.Ζ.Δ. τα εξής:

Ο Σμιττ με «ολοκληρωτικό κράτος (totaler Staat)» δεν εννοεί ό,τι εννοεί ο κοινός νους και ο κ. Γ.Ζ.Δ., δηλ. το ολοκληρωτικό κράτος «όπως αυτό διαμορφώθηκε κατά την περίοδο του εθνικοσοσιαλισμού στη Γερμανία», αλλά εκείνο το κράτος, το οποίο δεν αναγνωρίζει καμιά από την άποψη του Πολιτικού ουδέτερη περιοχή (Θρησκεία, Τέχνη, Παιδεία, Οικονομία, κ.λπ.), αλλά καταλαμβάνει δυνητικά κάθε περιοχή. «Σ' αυτό το κράτος είναι συνεπώς όλα τουλάχιστον δυνάμει πολιτικά...» (σ. 40). Αυτά τα έγραψε ο Σμιττ, ο οποίος ως γνωστόν, θεωρούσε και τη Δημοκρατία της Βαϊμάρης «ολοκληρωτικό κράτος», πριν από την περίοδο του εθνικοσοσιαλισμού στη Γερμανία, το 1927 (πρώτη γραφή του *Η έννοια του Πολιτικού*) και το 1932, και δεν μπορούσε φυσικά να εννοεί το κράτος του Χίτλερ ούτε βέβαια το κράτος όπως το αναλύουν ο Πουλαντζάς και ο Μιλμπάντ (κατά τα λοιπά, ο Πουλαντζάς κολλάει παντού και ο Μιλμπάντ επίσης). Αλλά κι ανεξάρτητα απ' αυτό - σύμφωνα με τον ίδιο τον Σμιττ αυτή η διεισδυση του κράτους στην κοινωνία (και αντιστρόφως) δεν εμφανίζεται πρώτα στα, με την τρέχουσα σημασία, ολοκληρωτικά καθεστώτα, αλλά πολύ πριν, με την ανάπτυξη της δημοκρατικής οργάνωσης της κοινωνίας. Γράφει ο Σμιττ: «Αντιθέτως, η εξίσωση Κρατικών = Πολιτικών γίνεται στον ίδιο βαθμό λανθασμένη και παραπλανητική, στον οποίο κράτος και κοινωνία διεισδύουν το ένα στο άλλο, όλα τα μέχρι τώρα κρατικά ζητήματα γίνονται κοινωνικά και όλα τα μέχρι τώρα «μόνον» κοινωνικά ζητήματα γίνονται κρατικά, όπως αυτό συμβαίνει κάποτε αναγκαστικά σε μια δημοκρατικά οργανωμένη κοινότητα» (σελ. 39ε).

Αλλά εδώ ο Σμιττ μας λέει και κάτι άλλο: ότι η εξίσωση Κρατικού και Πολιτικού, η ταύτιση δηλ. του Πολιτικού με το Κρατικόν είναι εσφαλμένη και παραπλανητική, όσο αναπτύσσεται το ολοκληρωτικό κράτος, δηλ. όσο όλα τα

πεδία της κοινωνικής ζωής γίνονται κρατικά. Ο κοινός νους έχει ίσως δυσκολίες να το κατανοήσει, καίτοι είναι απλό: όταν δυο πράγματα τείνουν να «ταυτιστούν» στην πραγματικότητα, δεν μπορεί να ορίσει κανείς το ένα με τη βοήθεια του άλλου (εδώ: το Πολιτικόν με τη βοήθεια του Κρατικού). Το σημείο αυτό είναι σημαντικότατο για τον Σμιττ. Το τονίζει ήδη από την αρχή (το παρατεθέν απόσπασμα βρίσκεται στη 2η σελίδα του πρωτότυπου) και στη συνέχεια επανέρχεται σ' αυτό πολλές φορές (δεν τις μέτρησα, αλλά, αν κάποιος έλεγε 10-20 φορές, δεν θα αντέλεγα). Αυτήν ακριβώς την εξίσωση «Κρατικών = Πολιτικών», την οποία κατακρίνει ο Σμιττ, κάνει ο κ. Γ.Ζ.Δ. λέγοντας ότι «η προσέγγιση της πολιτικής (από τον Σμιττ - Γ.Ζ.) μέσα από την διάκριση «φίλου» και «πολέμιου» οδηγεί στην προσέγγιση της κρατικής - πολιτικής εξουσίας ως δύναμης...». Επιπλέον, ο Σμιττ δεν προσεγγίζει την «πολιτική», αλλά το Πολιτικόν.

ΣΠΥΡΟΣ ΕΡΓΟΛΑΒΟΣ Η δίκη της Πρίντζου και οι εκτελεσμένοι των Ιωαννίνων

Εκδ. Σοκόλη. Αθήνα 1988

Στον τόμο αυτό παρουσιάζεται η μεγαλύτερη από τις τρεις δίκες που σημάδεψαν την πόλη των Ιωαννίνων στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Πρόκειται για δίκες που έγιναν στην κορύφωση της τρομοκρατίας σε βάρος αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης μετά την εφαρμογή του Α.Ν. 509/1947. Η πρώτη από αυτές στα Γιάννενα έμεινε γνωστή ως «υπόθεση Φαρίδου» με το γνωστό κατηγορητήριο της περιόδου: στρατολογία ανταρτών. Από τους 8 κατηγορούμενους οι 4 καταδικάσθηκαν σε θάνατο και εκτελέσθηκαν στη θέση Μπιζένι, στις 22 Ιουνίου 1948. Ήταν οι: Σοφία Φαρίδου, Τ. Παπαχρηστίδης, Γ. Γάκης και Αλ. Ντόλφης.

Η δεύτερη και μεγαλύτερη δίκη γνωστή ως «δίκη της Πρίντζου» με 114 κατηγορούμενους άρχισε στις 8 Ιουλίου 1948 και τελείωσε στις 23. Από τους κατηγορούμενους οι 48 καταδικάσθηκαν «τετρακίς, τρίς, δισ, άπαξ» σε θάνατο, οι 11 σε ισόβια ή άλλες μικρότερες ποινές και οι υπόλοιποι απαλλάχθηκαν. Από τους 48 καταδικασμένους σε

θάνατο εκτελέσθηκαν τμηματικά 16. Οι πρώτοι 5 στις 27 ουλίου '48 και στη συνέχεια άλλοι 11, στις 9 και 10 Αυγούστου στη θέση Σταυράκι. Οι εκτελεσθέντες ήταν οι: Ι. Ασπρίδης, Ευαγ. Ευαγγελίδης, Τ. Ζουρνάς, Ι. Καλαντζής, Π. Μαρνέλης, Ελπινίκη Μπίτη, Απ. Μπίτης, Χρ. Πρέντζας, Ευτυχία Πρίντζου, Κ. Ράπτης, Γ. Στεργίου, Ε. Χαρίτων, Αγγ. Κατζής, Κ. Χολέβας, Απ. Χόρδος και Κ. Χρόνης.

Η τρίτη δίκη, γνωστή ως «δίκη των γιατρών» άρχισε μετά τις εκτελέσεις της δεύτερης στις 16 Αυγούστου και μεταξύ των κατηγορουμένων ήταν και ο Γιάννης Πρίντζος, πατέρας της Ευτυχίας και μερικοί ακόμη γιατροί από τους πιο γνωστούς της πόλης, όπως ο Γ. Μελανίδης, Γ. Σούλης, Σ. Μπούτζας, ο φαρμακοποιός Αχ. Ζάγκλης κ.ά.

Ο συγγραφέας περιγράφει το κλίμα και τις συνθήκες της εποχής και αναφέρεται ιδιαίτερα στην κατάσταση στα Γιάννενα, στην ανάπτυξη της αντίστασης και στο κλίμα που επικρατούσε το 1948 όταν ο ίδιος ο Βαν Φλητ επισκέφθηκε τα Γιάννενα. Ήταν η περίοδος που οι μάχες στα βουνά της Ηπείρου είχαν κορυφωθεί, ενώ στις πόλεις και τα χωριά η τρομοκρατία είχε επεκταθεί και έπαιρνε τεράστιες διαστάσεις.

Με σειρά στοιχείων, ντοκουμέντων και αφηγήσεων ο συγγραφέας εξιστορεί τα γεγονότα που συνδέονται ιδιαίτερα με τη δεύτερη δίκη, τη δίκη της Πρίντζου». Ο αναγνώστης μπορεί να δει το κλίμα τρόμου, την αδικία και τη σκοπιμότητα αυτών των διώξεων.

Μετά από 40 χρόνια το βιβλίο - ντοκουμέντο του Σπ. Βαγολάβου δίνει με ευθύνη και σεβασμό για την περίοδο αυτή σειρά στοιχείων που χαρακτηρίζουν από μόνα τους γεγονότα και καταστάσεις. Τ' αυτή την άποψη δικαιώνει η ξεπερνά την πρόθεση του συγγραφέα, που όπως γράφει ο ίδιος στον πρόλογό του, είναι «να παρουσιάσει μια θλιβερή ιστορία της πόλης μας δύσκολα χρόνια του εμφυλίου και να αποκαταστήσει τη μνήμη και να δικαιώσει κατασβεσμένους συμπολίτες μας που σύρθηκαν στο Στρατοδικείο, δικάστηκαν και, χωρίς ενοχή, καταδικάστηκαν, και τελικά εκτελέστηκαν». Γίνεται αλυσιτελής μαρτυρία για μια ιστορική περίοδο και αξιολογημένη γασία που φωτίζει πλευρές της ιστορίας του εμφυλίου.

Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό

Εκδόσεις: Εκδοτική Αθηνών

Ολοκληρώνεται στα τέλη του 1988 το Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό, που περιλαμβάνει απόλυτα πρωτότυπες βιογραφίες, οι οποίες συντάχθηκαν με τη σπάνια για ελληνικά δεδομένα, συνεργασία 200 καθηγητών Πανεπιστημίου και ειδικών επιστημόνων.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Ιστορίες για αγρίους

Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1988

Πρόκειται για μια σειρά από διηγήματα που έχουν τους ίδιους ήρωες έτσι που ενώ φαινομενικά οι ιστορίες είναι αυτοτελείς σύντομα ο αναγνώστης ανακαλύπτει ότι αποτελούν τα μέρη ενός ενιαίου μυθιστορήματος. Στις «Ιστορίες για αγρίους», ο συγγραφέας, με το φίλτρο που διυλίζει τη ζωή και τη δράση των ηρώων του κατακρατά τις αδυναμίες τους και εξομαλύνει τις αιχμηρές τους όψεις, έτσι που τελικά κάθε άλλο παρά «άγριοι» μοιάζουν. Κοινό χαρακτηριστικό τους, η άρνηση αποδοχής των συνθηκών μιας σκληρής, αφιλόξενης και απρόσωπης ζωής. Κοινή τους επιθυμία ο εξαγνισμός που αναζητούν στη φυγή ή στο θάνατο. Ακριβώς αυτή η αναζήτηση είναι που τους κάνει συμπαθείς, προσιτούς, και αναγνωρίσιμους και τελικά τους δικαιώνει.

ΜΑΡΙΕΛΛΗ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ

Μην πατάτε τις ουρές

Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1988

Ένα κεφάλαιο βιβλίο, γεμάτο χιούμορ και τρυφερότητα που απευθύνεται στους ζωόφιλους. Περιγράφει κωμικοτραγικά στιγμιότυπα από τις καθημερινές εμπειρίες της συγγραφέως ανάμεσα στα τόσα τετράποδα, που κάθε τόσο ζητούν άσυλο στο σπίτι. Σαν όλους τους ζωόφιλους που μαζεύουν τα «αδέσποτα» παλεύει κι αυτή πώς να τα βγάλει πέρα μαζί τους. Το βιβλίο προλογίζει ο Ν. Δήμου. Οι ζωόφιλοι στο βιβλίο θα βρουν πολλά ενδιαφέροντα στοιχεία για τα τετράποδα κατοικίδια «με τις ουρές».

ANDREW WILSON

Εγχειρίδιο αφοπλισμού

Στρατιωτική τεχνολογία και οργάνωση

Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1988

Τα θέματα του βιβλίου κινούνται σε ένα ευρύ φάσμα που περιλαμβάνει την ψυχολογία του πολέμου, τη θεωρία

και ιστορία του πολέμου και την απειλή του πυρηνικού πολέμου. Ακόμη θέματα όπως η πολεμική τεχνολογία, οι πολεμικές εφευρέσεις, η πολεμική οργάνωση, αλλά και οι ειρηνικές διαπραγματεύσεις με θέμα τον έλεγχο των εξοπλισμών και οι διάφορες συνθήκες ή σύμφωνα. Σκοπός του βιβλίου, όπως δηλώνει ο συγγραφέας, «είναι να εφοδιάσει όλους εκείνους που αγωνίζονται για το σταμάτημα των εξοπλισμών με τα στοιχεία που θα τους επιτρέπουν να είναι εξίσου ενήμεροι με κάθε επαγγελματία που τους μάχεται, είτε πρόκειται για την τεχνολογία ή τη στρατιωτική οργάνωση είτε για τη «λογική» που υποστηρίζει ότι τα ατομικά όπλα θα αποτρέψουν ένα νέο πόλεμο». Ο Α. Wilson, από τους εκδότες του Observer, ήταν συντάκτης σε θέματα άμυνας για 16 χρόνια.

MICHEL MIAILLE

Η κριτική εισαγωγή στο δίκαιο

Εκδ. Παρατηρητής, Θεσ/νίκη 1988.

Είναι το δεύτερο βιβλίο του Μ. Mialle που μεταφράζεται στα ελληνικά ύστερα από το «Κράτος Δικαίου, εισαγωγή στην κριτική του συνταγματικού δικαίου». Καθηγητής του Δημοσίου Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Montellier ο συγγραφέας είναι από τα βασικά μέλη μιας ένωσης νομικών στη χώρα του, που προάγουν εδώ και δέκα χρόνια μια κριτική θεώρηση του δικαίου. Η προσπάθειά τους χαρακτηρίζεται ως κριτική που εμπνέεται από τον ιστορικό υλισμό. Αντικείμενο του εγχειρίματος είναι η κριτική προσέγγιση της αστικής νομικής θεωρίας και πραγματικότητας και το γνωστό ενδιαφέρον που το διαπνέει είναι η χειραφετική προοπτική της μετάβασης προς καινούριες κοινωνικές σχέσεις, σοσιαλιστικές. Στο βιβλίο επιχειρείται μια κατ' αρχήν κριτική των συνηθισμένων εγχειριδίων «εισαγωγής στο δίκαιο και τη νομική επιστήμη», και μια κριτική του θεσμικού πλαισίου, των κοινωνικών προϋποθέσεων, μέσα στις οποίες στηρίζεται η κυρίαρχη νομική ιδεολογία.

DICK GEARY

Το ευρωπαϊκό εργατικό κίνημα (1939-1948)

Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1988

Συνοπτικό και κατατοπιστικό εγχειρίδιο μελέτης του εργατικού κινήματος (1939-48). Ε-

ξετάζεται η ιστορία του εργατικού κινήματος όχι από την οπτική των οργανώσεων και της ηγεσίας του, αλλά από τις κοινωνικές συνθήκες που προσδιόρισαν τη μορφή των εργατικών οργανισμών, τη συχνότητα και την ένταση των απεργιακών αγώνων, την επιλογή των ιδεολογικών εκφράσεων. Η μελέτη του εργατικού κινήματος γίνεται με βάση τα στοιχεία που υπάρχουν για τις χώρες Γαλλία, Γερμανία και Βρετανία κυρίως και κατά δεύτερο λόγο Αυστρία, Ιταλία, Ισπανία και Ρωσία. Τα βασικά ερωτήματα που τίθενται είναι: πώς διαμορφώθηκε το εργατικό κίνημα από τόπο σε τόπο και σε συνάρτηση με το χρόνο, αν έχει νόημα να μιλάμε για «αστικοποίηση» της ευρωπαϊκής εργατικής τάξης την περίοδο πριν το 1914, και γιατί τα μεσοπολεμικά χρόνια χαρακτηρίζονταν από συγκρούσεις και επαναστάσεις σε μερικές χώρες και όχι σε άλλες.

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»

ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ
CHARLES
KAHN

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΜΗΓΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟΣ 1982

ΠΡΟΚΛΟΥΣ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
E.R. DODDS

ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΜΗΓΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟΣ 1982

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

δια λογος

ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

• Τις ταλαιπωρίες που υφίσταται από τους γραφειοκράτες διεκτραγωδεί ο Λεωτέρης Χωραφάς:

Κύριοι Συντάκτες του ANTI, Το '70 έβγαλα διαβατήριο και έφυγα για το Μόναχο. Το πρώτο γράμμα του επωνύμου μου γράφτηκε με το αντίστοιχο λατινικό H. Μετά τρία χρόνια ήρθε και η γυναίκα μου, στην οποίας το διαβατήριο το X γράφτηκε με CH. Οι υπηρεσίες του Μονάχου μας δημιούργησαν δυσκολίες και με το δικίο τους. Το εκεί Προξενείο μας διέγραψε το C και τελείωσαν οι δυσκολίες με τις υπηρεσίες των «αρίων».

Στις 11.7.88 κατέθεσα δικαιολογητικά στη Νομαρχία Αττικής —στεγάζεται στο ίδιο κτίριο, όπου και το Σ.Τ.Ε, Σολωμού (;)— για να μου βγάλουν το νέο διαβατήριο της Ευρωπ. Κοινότητας. Δεν τα δέχτηκαν, επειδή η ταυτότητά μου ήταν κομμένη - αχρηστευμένη, λόγω παντρειάς, στους άλλους παραβλέπουν αυτή τη μικρολεπτομέρεια, σε μένα τήρησαν τους νόμους.

Προσεκόμισα Ληξιαρχική Πράξη Γάμου, παρέδωσα και το παλιό μου διαβατήριο για ακύρωση. Το νέο που μου βγάλανε είναι γραμμένο πάλι με CH. Μίλησα στην αρμόδια και παρακάλεσα να το διορθώσουν, όπως ήταν το παλιό με H. Μου απάντησε ότι είναι νόμος το ελληνικό X να γράφεται λατινικά με CH, κι αν ήθελα να γραφεί με H, όφειλα να το σημειώσω στην αίτηση που τους κατέθεσα (υπάρχει ειδική σημείωση για κάτι τέτοιο).

Για να μην μακρηγορώ δεν μου άλλαξαν το επώνυμο, για να μην τρωθεί το γόητρό τους παρά τα επιχειρήματά μου, ότι έχω σπουδάσει εκεί, έχω μητρώο, εργατικά δικαιώματα καθώς και η γυναίκα μου, που όταν θα τύχει να ζητήσω κάτι, παρουσιάζοντας το νέο διαβατήριό μου, δεν θα με εξυπηρετήσουν, όπως και στην αρ-

χή και θα ταλαιπωρούμαι άδικα.

Την επομένη, 23.7.88, για να τους αποδείξω την αλήθεια των ισχυρισμών μου, τους παρουσίασα τη φοιτητική μου ταυτότητα, το μητρώο της εργατικής μου ασφάλισης καθώς και της γυναίκας μου, αλλά το γόητρό της δεν άφησε να μειωθεί και πάλι η υπάλληλος —σε άλλη με παρέπεμψαν αυτή τη φορά, λόγω απουσίας της προηγούμενης— επιμένοντας ότι σωστά γράφτηκε το X με CH, έτσι λέει ο νόμος τους, και ότι το ελληνικό Προξενείο Μονάχου αγνοεί αυτό το νόμο. Ψεύδεται όμως ασύστολα, γιατί, σύμφωνα με την ειδική σημείωση της αίτησης, μπορούσα να ζητήσω να γραφεί το επώνυμό μου με H κι όχι CH. Και φυσικά δεν διανοήθηκα ποτέ, αφού τους παρέθεσα και το παλιό διαβατήριο όπου γράφεται με H το όνομά μου, ότι αυτοί θα το άλλαζαν με CH.

Έχει δικίο ή άδικο; Την ορθή σωστή απάντηση πρέπει να δώσει το ΥΠΕΞ. Γνώστης της γραφειοκρατικής νοοτροπίας της Δημ. Διοίκησης, υπαλληλάκος ων, ζω καθημερινά το τι μετέρχονται αρκετοί κηφήνες της Δ. Διοίκησης, προκειμένου να μην υποβληθούν στον κόπο ενός λεπτού για να εξυπηρετήσουν τον πολίτη από τον ιδρώτα του οποία θρέφονται και παραθρέφονται. Η τάπεινότητά μου ποτέ δεν τάλανισε πολίτη κι όταν από άγνοια αδικώ, και ο αδικούμενος μου αποδεικνύει ότι σφάλω και λανθάνω, έχω το ψυχικό σθένος και ζητώ αμέσως συγνώμη. Γνώρισα πολλούς υπαλλήλους που είναι πιο ευγενικοί σαν άνθρωποι από την ταπεινότητά μου. Δεν είμαι λοιπόν ο μόνος. Στο θέμα μας και πάλι: Οι «άριοι» εδώ και καιρό εφαρμόζουν την ηλεκτρονική παρακολούθηση των εισερχομένων και εξερχομένων από τα αεροδρόμιά τους. Στην περίπτωση μου θα διαπιστώσουν πλαστογράφηση του επωνύμου μου, ενώ στα αρχεία τους με κατέγραψαν με H τώρα θα με βλέπουν με CH και γνωρίζετε τι θα σημαίνει αυτό, ίσως την άμεση απέλασή μου με το επόμενο αεροπλάνο. Δεν υπερβάλλω, γνωρίζω την μαύρη τύχη που μου επιφύλαξαν οι Μυστικές Υπηρεσίες των «αρίων» όταν σπούδαζα εκεί, και δεν θα διστάσουν να μου απαγορεύσουν να μπω στη χώρα τους με το αιτιολογικό της διπλής γραφής του επωνύμου μου.

Ελπίζω να ευαρεστηθεί το ΥΠΕΞ, αφού διαβάσει τα παρα-

πάνω, να δώσει τη σωστή λύση - απάντηση.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Ο «Μέτοικος»
Λεωτέρης Χωραφάς

ΤΟ ΚΙΤΣ ΤΩΡΑ ΔΙΚΑΙΩΝΕΤΑΙ

• Για το νέο σήμα της ΕΤ-2 γράφει απελπισμένος τηλεθεατής:

Οι ανώνυμοι κιτς - ογράφοι της ελληνικής τηλεόρασης και συγκεκριμένα του 2ου καναλιού, κυριολεκτικά αφηνιάσαν αυτή τη φορά, προκειμένου να ανανεώσουν πάλι το μόλις προ ολίγων μηνών ανανεωθέν σήμα του 2ου καναλιού, προφανώς γιατί έκριναν ότι το πρώτο, ήταν κιόλας πεπαλαιωμένο, λόγω της ραγδαίας εξέλιξης της τεχνολογίας.

Η αλήθεια είναι ότι και τότε, οι απονταχού της Ελλάδος θαυμαστές του κιτς δεν έπρεπε να είχαν κανένα παράπονο με το σήμα του 2ου καναλιού. Αυτή η απροσδιορίστου ρυθμού κολώνα που κατάνιζε μια γαλάζια μπάλα και τέλος σχιζότανε στη μέση, κατά μήκος του άξονός της για να αποκαλύψει το περιεχόμενό της, ήταν ένα μεγάλο επίτευγμα στο χώρο της ελληνικής κιτς - ογραφίας, αλλά αυτή τη φορά η ΕΤ-2 ξεπέρασε κατά πολύ τον εαυτό της και εξακοντίστηκε στις ακραίες περιοχές της διεθνούς κιτς - ογραφίας. Η μόνη ευχή που θα είχαμε να της κάνουμε είναι να σταματήσει εδώ και να μη μας ξεφουρνίσει πάλι, μέσα σε λίγους μήνες, κάτι πιο νέο, πιο πρωτοποριακό, πιο μοντέρνο τέλος πάντων, από αυτό που βλέπομε σήμερα, γιατί εμείς οι φτωχοί, οι αγράμματοι και απληροφόρητοι τηλεθεατές, δεν αντέχομε σε τόση «πρόοδο».

Ένας οπισθοδρομικός
τηλεθεατής

Γιώργος Μανωσάκης

ΔΥΣΚΟΛΗ ΓΕΙΤΝΙΑΣΗ

Ο αναγνώστης μας Γ.Τ. Δόξας περιγράφει πως οι σχέσεις καλής γειτονίας με τον υπουργό Εθν. Οικονομίας, διαταράσσονται από τους...σηματοδότες.

Κύριοι,

Φαίνεται ότι, όταν γειτονεύεις με κάποιον υπουργό ή υφυπουργό ή ήρεμη, ήσυχη και οικογενειακή ζωή, μάλλον, καταντάει δύσκολη και προβληματική. Εγώ γειτονεύω με τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας κ. Παν. Ρουμελιώτη. Διαμένουμε και οι δυο στην οδό Ζαν Μωρεάς στο Χα-

λάνδρι. Κι ενώ όλα κυλούσαν ήσυχα στην ήσυχη γειτονιά μας από την ημέρα που ο κ. Ρουμελιώτης επωμίσθηκε την οικονομική τύχη της πατρίδας μας μονομιάς —σε μια νύχτα και σε μια μέρα— άλλαξε άρδην το κυκλοφοριακό σύστημα της γειτονιάς μας. Κάποιοι κύριοι με ροζέ καπέλα και ροζέ φόρμες τοποθέτησαν πινακίδες υποχρεωτικής κατεύθυνσης —αριστερά, δεξιά, εμπρός, STOP κ.λπ. Αρχικά εκτίμησα όλη αυτή την εργασία γιατί πιστεύω στη Σηματοδότηση, αλλά όταν άρχισα να κάνω κύκλους, να στρίβω αριστερά και να διασχίζω μια ελάχιστη απόσταση από το γραφείο στο σπίτι μου άρχισαν οι πονοκέφαλοι, οι βλαστήμιες και να συνειδητοποιώ ότι η γειτνίαση με υπουργό ή υφυπουργό είναι, μάλλον, τύχη κακή. Σέβομαι τα μέτρα ασφαλείας και εκτιμώ ότι κάθε ενέργεια που γίνεται, για να έχει ο κ. υπουργός λιγότερο κυκλοφοριακό άγχος είναι πρωταρχικής εθνικής σημασίας.

Αλλά θα έπρεπε να προσέξουν οι αρμόδιοι ότι εκτός από τον κ. υπουργό κατοικούν και πολίτες που δεν έχουν κανένα λόγο να τους κάνουν —για ακόμη μια φορά— τη ζωή δύσκολη, μόνο και μόνο για να μειωθεί το κυκλοφοριακό άγχος του κ. υπουργού.

Με εκτίμηση
Γιώργης Τ. Δόξας
Χαλάνδρι

Μ' ΟΠΟΙΟΝ ΔΑΣΚΑΛΟ...

• Με περικοπές —και όχι μόνον λόγω χώρου— δημοσιεύουμε το «δασκαλιστικό» γράμμα:

Αγαπητό «ANTI»

Να δεις, που τελικά, φαίνεται να είχε δικίο εκείνος ο «Πλασιέ». Πάρε το, μου λέει, δασκαλε, και θα με θυμηθείς: έχει μεγάλο χάζι ετούτος ο ντουνιάς.

Παίζαμε πρέφα με τον Αστυνόμο της «πάλαι ποτέ ευάνδρου» ορεινής περιοχής, όπου και μένα με έρριξεν η τύχη μου, στο μεσοχώρι κάτω από τον πλάτανο, και μας έκωψε ο εμποράκος.

Και Σε πήρα και Σε διάβασα και Σε χάρηκα, πολλά τα έπαι σου. Μπράβο, λέω, αυτό είναι περιοδικό: όχι εκείνες οι μπάφες με τις τσόντες και τα τέτοια και τα άλλα τους. Αυτά.

Δεν ξέρω γιατί, αλλά να, έτσι μου ήρθε να Σου γράψω τι λέω, να σε φιλήσω. Μπορεί γιατί δεν έχω και τίποτα καλύτερο. Κι ίσως πάλι γιατί, όπως θα ξέρεις, όλο και κάπου «χά-νουμε» εμείς οι δάσκαλοι. Συ-

μπάθειο λοιπόν, αν Σου γίνω-
μαι φόρτωμα.

Μα για να δει και κείνος ο
κόπανος με τα ψιλούτσικα
γραμματάκια, αυτός ντε, της
σελίδας 24 του Νο 378, που Σε
λέει σχεδόν ανύπαρκτο, ως
πού φτάνει η χάρη Σου.
Μάλιστα! ως τις απάτητες
κορφές των Αγγράφων.

Αλήθεια είναι, πως από
χρόνια ήξερα την ύπαρξη
Σου, μα Σε βλεφάριζα λοξά.
Κάτι που Σ' έβλεπα στα χέρια
κάποιων κουλτουριάρηδων,
κάτι που έπιανε το αυτί μου
λογάκια όχι τόσο ενθαρρυντι-
κά, έλεγα μέσα μου: δάσκαλε
ελάργα.

Μήπως είπες τίποτα; Εγώ
όχι! «λήθη στο παρελθόν».
Τολύ λυπάμαι, μα η ορφάνια
και το αίμα και τα ανειπωτά
χρόνια της δυστυχίας μετά,
είναι καημοί που όποια «λή-
θη» κι αν σεβρίουν, δεν θα
είναι ικανή να τους σκεπάσει
ποτέ.

Ξέρω, μπορεί να Σε στενο-
χωρώ! ο Αστυνόμος μου λέει,
πως από κει μέσα βγήκες κι ε-
σύ. Δεν ξέρω! αυτό που βλέ-
πω είναι, ότι λες τα «σύκα»
«σύκα». Και θα ήθελα να σε α-
κούσω να μιλάς και για τούτα
τα «σύκα» και γι' άλλα πολλά.
πολλά.

Δάσκαλος να σου πετύχει,
μα λες! κοίτα ρε, τι πληρώνει
ο ελληνικό Δημόσιο, για να
«λευάζουν τόσα βάνουσα τα
χρηστά ήθη», τα οποία, παίρ-
ω όρκο, ασφαλώς υπερασπι-
εσαι.

Αλλά για ποιους δασκά-
λους να μιλήσουμε και για
ποιούς καθηγητές; Μήπως γι'
αυτούς που αγωνίζονται στο
ρόμο που χάραξε η ΓΣΕΕ, ό-
ως τόσο περήφανα διακη-
ύττει ο συναγωνιστής Μέ-
λος Παπαχρήστου;

Αμ, όλοι αυτοί δεν κάνουν
ούτε για πέταμα! άσε την α-
ραμματωσύνη και την ασχε-
σύνη τους. Μέχρι να απο-
τήσουν τον περίφημο
566/85 Νόμο - πλαίσιο, για
την Α' θμια και Β' θμια εκπ/ση,
να μας και μόνο συνδικαλιστι-
σμός καημός τους έτρωγε: θα-
λασινάτος στην καταπίεση.

Έπιασαν που λες και ξήλω-
αν, από επιθεωρητή μέχρι
αθαρίστρια κι από Λυκειαρή
μέχρι προϊστάμενο μονο-
εσίου Δημοτικού. Αποτέλε-
μα; «αναβάθμιση» της
τουρδελοποίησης. Όποιος
«αλλάει, ας μας ελέγξει» θα ε-
υπεταχτεί κλωτηδόν. Ο πά-
ρα - ένας ραχατλής, μπέης
το βιλαέτι του.

Βέβαια να μην είμαστε κι
εμείς «δικοί» μας έστειλαν αυτούς

τους φωτισμένους και βαθυ-
στόχαστους μαλλούρες. Τους
δήθεν πράους και μονόχνω-
τους «ινστρουχτορες», με όλα
εκείνα τα «διαλεχτικά προ-
τσές» της τύφλας τους, ιππό-
τες του πιο αβυσσαλέου σκο-
ταδισμού.

Ποιος τους επέλεξε; Σε
ποιόν Πανεθνικόν και αδιά-
βλητο διαγωνισμό πήραν μέ-
ρος; Ποιες ήταν οι συγκεκρι-
μένες προδιαγραφές του ρό-
λου των και ποιές και από
πού, οι αντίστοιχες περγαμη-
νές των; Τίποτ' απ' όλα αυτά
απλούστατα ήταν αρκετό να
ανήκουν στο «διαλεχτικό
CAST» της διδακτικής οκνη-
ρίας.

Ένα «μπουλούκι» κάποτε,
μας είχε παίξει στην εμπορο-
ζωοπανήγυρη Καρδίτσας το
«Απόψε αυτοσχεδιάζουμε»,
του αν θυμάμαι καλά, μακαρι-
τη πια συγγραφέα του «Μακα-
ριτη Ματίας Πασκάλ». Ε λοι-
πόν, αν τύχω να συναπαντη-
θώ καμιά φορά στο δρόμο
μου με κάποιον από αυτούς,
τους «επί βαθμώ και ΜΙΣΘΩ»
αναπλ. Καθηγητή του Παν/-
μίου αυτοϊκανοποιούμενους
συμβούλους, δεν ξέρω γιατί
το μυαλό μου γυρίζει αυτόμα-
τα στο «μπουλούκι» και στον
τίτλο του έργου της ζωοπανη-
γύρεως. Τέτοια.

Σε κούρασα, μωρέ ΑΝΤΙ
μου, λες κι έκατσα να γράψω
Προκήρυξη της «17 Ν». Αλλά
δεν το έκανα, στ' ορκίζομαι,
ούτε για να ενθουσιάσω τους
οργισμένους της Αιανής Κο-
ζάνης, με τα μυαλά που φορά-
νε, ούτε για να Σε κολακέψω,
ούτε γιατί είμαι τάχα αδικημέ-
νος και ζητώ αποκατάσταση.
Τίποτα από αυτά.

Όμως, να, ήθελα να Σου
πω, πόσο ζήλεψα την ντομ-
προσύνη και την παληκαριά
Σου, να αναζητάς γωνία στο
τάλληρο. Εδώ ψηλά που με έ-
στειλαν νοιώθω την ευτυχία
απέραντη. Κι όταν μετά από
λίγο, θα ξαναρχίσουν να μα-
ζεύονται γύρωθ' μου, σαν
κλωσσοπούλια, τα άξεστα
παιδάκια μου και θα με ακούν
αχόρταγα να λέω και να δη-
γούμαι, αυτό για μένα είναι α-
κριβότερο από το χρυσάφι ό-
λου του κόσμου.

Τι διάολο, στην τύχη το έ-
χεις εκείνο το σκίτσο στο ε-
ξώφυλλό σου; Το έμβλημά
σου εννοώ με το μεγάλο ψάρι,
που κυνηγάει να καταπιεί το
δύστυχο μικρό. Κι ελπίζω να
δοκιμασες πόσο άγρια δαγ-
κώνουν τα σκυλόψαρα. Συχώ-
ρα με, μα μου έβγαλαν κοψίδι
και με κιότρεψαν.

Καλό ξημέρωμα
Τάσος Κ. Ευαγγελίδης

Θέμα του μήνα
Οι πιο τελευταίες
εκδόσεις

Βιβλία
Ελληνική & Ξένη
Λογοτεχνία
Εκδόσεις Τέχνης
Θεάτρο-Κινηματογράφος
Χαλαχτικά-Αφιέρωτες

ΤΟ ΚΟΥΤΙ ΤΗΣ ΠΑΝΘΡΑΣ

Βύρωνος 9 - Πλάκα
τηλ. 3222394 - ΑΘΗΝΑ

Δίνη φεμινιστικό περιοδικό **3**

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ

8861 ΣΟΛΥΝΟΙ

νηπιαγωγείο
το αστεράκι

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο - Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Τζελετοπούλου
Βαλσαμώνος 4 και Ασκληπιοῦ τηλ. 6447830 - 3635419.

ΜΕΣΟ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕ ΡΩΣΗ

● Ενδυναμώνεται λοιπόν με στελέχη της «Αλλαγής» η **Παλλήνη**, αλλά ο «δρ» κάνει και νέες προσπάθειες προσφέροντας μεγάλα ποσά για να προσελκύσει στελέχη από άλλες εφημερίδες. Λέγεται ότι αυτό δεν είναι άσχετο με κάποιες προετοιμασίες που γίνονται για έκδοση καθημερινής - απογευματινής εφημερίδας — απορρίπτεται η μετατροπή της «Εβδόμης» — με κατεύθυνση «κεντροδεξιά».

● Μεταπήδησε από τη «Βραδυνη» στον «Ελεύθερο Τύπο» ο **Γ. Τράγκας**. Αναλαμβάνει αρχισυντάκτης. Το κυ-

ριακάτικο φύλλο του Βουδούρη πάντως προετοιμάζεται για το Σεπτέμβριο.

● Αλλαγές ετοιμάζονται στον 9,84 FM STEREO. Οι πιο σημαντικές στην πρωινή ζώνη. Μία ώρα (12-1) λέγεται ότι έχει δοθεί ήδη στην **Μίνα Αδαμάκη** και στον **Ιάσονα Τριανταφυλλίδη**. Ελπίζουμε ο δεύτερος να μιλάει λιγότερο από όσο το βράδυ, να μην καλεί τόσους πολλούς και να διαφημίζει λίγο πιο εύσημα το γυναικείο περιοδικό στο οποίο δουλεύει.

● Περιοδικό ποικίλης ύλης με έμφαση στα πολιτικά, παρεμφερές με τα «Επίκαιρα» που ανέστειλαν την έκδοσή τους, ετοιμάζει ο γνωστός εφοπλιστής και ιδιοκτήτης του ιδιωτικού ραδιοσταθμού **ΑΝΤΕΝΝΑ Μ. Κυριακού**. Το περιοδικό στοχεύει να καλύψει το χώρο της Δεξιάς που σήμερα δεν διαθέτει ανάλογο περιοδικό έναντι των τριών (**ΕΙΚΟΝΕΣ - ΕΝΑ - ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ**) που υποτίθεται καλύπτουν το μη δεξιό χώρο.

● Κατά τα άλλα, οι κύκλοι του «δρα» στο ΠΑΣΟΚ διευρύνονται σταθερά, επιβεβαιώνοντας την ισχύ, αλλά και το «στίγμα» του. Έτσι, ενώ ο ίδιος προσλαμβάνει πρώην — αποτυχημένα ή μη δεν έχει πλέον σημασία — κυβερνητικά στελέχη, φροντίζει ταυτόχρονα να τοποθετεί και δικούς του ανθρώπους στην κυβέρνηση. Για να μην αναπαράγει απλώς, αλλά και να διαμορφώνει την κυβερνητική γραμμή. Στα πλαίσια αυτά ο κ. **Δ. Κατσιμής**, πρώην γενικός διευθυντής της ΕΡΤ, πρώην «εξόριστος» στο γραφείο Τύπου της Λισσαβώνας και νυν στέλεχος της κοσσυωτικής «Καθημερινής» ετοιμάζεται να προσφέρει τις υπηρεσίες του ως σύμβουλος στον κ. Μαρούδα. Για να μην λένε δηλαδή ότι ο τελευταίος είναι «άνθρωπος» των κ. Λαμπράκη και Μπόμπολα.

● Οι δεσμοί Παλλήνης - Ζαλοκώστα έχουν και μεγάλους και μικρούς κρίκους. Ένα μικρό κρίκο άπλωσε ο κ. **Α. Δηληγιάννης** — της Παλλήνης τώρα — μέχρι τη Ζαλοκώστα.

● Δημοσιογραφικό αδιέξοδο στην ΕΤ-2. Μετά την αποχώρηση της κ. **Μένυας Παπαδοπούλου** για το δελτίο ειδήσεων της ΕΤ-1, αναζητείται επειγόντως νέο γυναικείο πρόσωπο, για τις ειδήσεις της δεύτερης κρατικής οθόνης. Και όπως λέγεται βρέθηκε με το κεφαλάκι ωραίου σώματος

μιας διοικητικής υπαλλήλου που αν και δεν έχει προηγούμενη δημοσιογραφική πείρα, διαθέτει όμως το σοβαρότατο προσόν να είναι στενότερη φίλη γνωστού κυβερνητικού στελέχους, διακεκριμένου θέραποντα του γυναικείου φίλου.

● Την πιθανότητα εγγραφής στο βιβλίο Ρεκόρ Γκίνες μιας ελληνικής περίπτωσης, πιστεύουμε ότι μπορεί να έχουμε εφόσον η Ντολότες Ιμπαρούρι (Πασσιονάρια) δεν χαρακτηρίστηκε τελικά ως η μεγαλύτερη σε ηλικία στον κόσμο αντάρτισσα πόλεων.

★★★ **ΠΟΝΟΨΥΧΗ** αθηναϊκή εφημερίδα είχε για τίτλο: «Φρικτός ΘΑΝΑΤΟΣ για τον ΖΙΑ!». **ΦΡΙΚΤΟΙ** ήταν οι θάνατοι που **ΕΠΕΒΑΛΕ** στους εχθρούς του ο **ΔΙΚΤΑΤΟΡΑΣ** που κρέμασε τον **ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΑ** εκλεγμένο πρωθυπουργό **ΜΠΕΝΑΖΙΡ ΜΠΟΥΤΟ...** Και επανέφερε τα **ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ**, τους ακρωτηριασμούς, τις **ΜΑΣΤΙΓΩΣΕΙΣ**, τους λιθοβολισμούς... Είναι ζήτημα αν του **ΑΞΙΖΕ** ένα τόσο **ΤΑΧΥ** και **ΞΑΦΝΙΚΟ ΤΕΛΟΣ**, που ούτε το **ΚΑΤΑΛΑΒΕ!**

Μετά όμως από το δημοσίευμα της **Μπερλίνας** («Καθημερινή» 21-8) που ζητούσε *πιο αργό και βασανιστικό θάνατο για τον δικτάτορα Ζία Ουλ Χακ*, μαθαίνουμε ότι η επιτροπή Γκίνες συζητά σοβαρά την εγγραφή της κυρίας **Ελένης** ως την Πρύτανη των καθοδηγητών των Ενόπλων Λαϊκών Δυνάμεων. Από την άλλη μεριά διακριτική έρευνα διέταξε ο κύριος **Σεχιώτης** για να διαπιστωθεί που βρισκόταν η κ. **Βλάχου** την ώρα της επίσκεψης των «παιδιών» στο τμήμα του **Βύρωνα...**

● Αυγουστιάτικα κυκλοφόρησε η «**Θητεία σήμερα**», που είναι δίμηνη έκδοση του υπουργείου Άμυνας και απευθύνεται στους στρατευμένους. Δεν μεμψιμοιρούμε με παρατηρήσεις — που είναι φυσικό να υπάρχουν για κάθε έντυπο — αλλά χαιρετίζουμε αυτό καθ' αυτό το γεγονός γιατί το έντυπο αυτό διαχέεται από ένα πνεύμα αρκετά προωθημένο σε σχέση με ό,τι μας έχει συνηθίσει η πολιτεία. Μπράβο λοιπόν, περισσότερη προσπάθεια και πιο πυκνές εκδόσεις — τουλάχιστο κάθε μήνα.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819
72.49.300 — 72.48.240

- Συντακτική επιτροπή:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ
ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ
ΧΡ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ
- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Σύμβουλος έκδοσης:
ΔΗΜ. ΚΑΚΑΒΕΛΑΚΗΣ
- Διαφημίσεις:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
- Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμ:
«**ΠΟΛΥΤΥΠΟ**»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300
- Εκτύπωση:
«**ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ**» Α.Ε.
Μπουμπουλίνας 16
Τηλ. 27.94.550
- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο
εκφράζει τις απόψεις του
συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 1.650 δρχ. -
Ετήσια 3.300
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 10.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 2.800

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 25
ετήσια: δολ. 50
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 28
ετήσια: δολ. 57

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 150
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 250

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

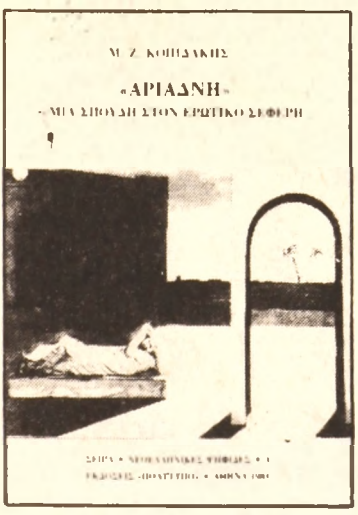
- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «**ΑΝΤΙ**»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
Λαοσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ

Μ.Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
«ΑΡΙΑΔΝΗ». ΜΙΑ ΣΠΟΥΔΗ ΣΤΟΝ ΕΡΩΤΙΚΟ ΣΕΦΕΡΗ

Μ. Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
«ΑΡΙΑΔΝΗ»
— ΜΙΑ ΣΠΟΥΔΗ ΣΤΟΝ ΕΡΩΤΙΚΟ ΣΕΦΕΡΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

«ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»!

Επιτέλους, ένα βιβλίο για την ελληνική κακογουστιά (κιτς), ένα βιβλίο «περιήγηση» στον κόσμο του φτηνού γούστου όπως διαμορφώνεται μέσα στην καθημερινή ζωή, την ελληνική ζωή, τη δική μας ζωή. Με κείμενα και φωτογραφίες που παρουσιάζουν ανάγλυφα το «κιτς», ένα φαινόμενο «γραφικό» αλλά και επικίνδυνο. **Ωραίο βιβλίο!**

Κάτι τὸ ωραῖον»

Μέσα στις σελίδες του θα δείτε να παρελαύνουν... η Πατρίς, η Θρησκεία, η Οικογένεια, η Κοινωνία, η Επικοινωνία, η Πολιτική, η Τέχνη. Το κιτς υπάρχει γύρω μας, σ' όλη την Ελλάδα: από το Διδυμότειχο μέχρι τα Φιλιατρά και από τα Γιάννενα μέχρι τη Λάρισα και —φυσικά— την Αθήνα.

Ειδικά άρθρα και πάνω από 1.000 φωτογραφικά θέματα, αποκαλύπτουν, διασκωμίζουν και καταγγέλλουν το κιτς δημιουργώντας ένα μοναδικό λεύκωμα επίκαιρο, ενδιαφέρον, απολαυστικό.

Ωραίο βιβλίο!

Κάτι το ωραῖον»

Η παρέλαση του κιτς συνεχίζεται. Ανακαλύψτε το κιτς σε κορνίζες, γκομπλέν, μπιμπελό, χαλκοτεχνήματα, χόμπι, τουριστικά σουβενίρ, εικονίτσες, προσκλητήρια, τάφους, πλαστικά λουλούδια, εκκλησίες, είδη για γάμους και βαφτίσια, φωτιστικά, τηλέφωνα, εξώφυλλα βιβλίων, αθλητικό και πολιτικό Τύπο, παιδικά είδη, καρτ ποστάλ, ντίσκο, φαγάδικα, ταβέρνες, πιτσερίες, μόδα, αυτοκίνητα, μαγαζιά, σπίτια, έπιπλα... Αλλά κιτς υπάρχει και στο πορνό, στο αθλητικό ή πολιτικό πανηγύρι, στο τραγούδι, το σινεμά, το θέατρο, την τηλεόραση, τη διαφήμιση... Το κιτς υπάρχει παντού και παραμονεύει... **Ωραίο βιβλίο!**

Κάτι το ωραῖον

Για το κιτς σε όλες του τις μορφές γράφουν οι:

Χρ. Βακαλόπουλος, Χρ. Γιανναράς, Περ. Γιαννόπουλος, Μ. Γιουρσενάρ, Γ. Καλιόρης, Χ. Καμπουρίδης, Λ. Κηληδόνης, Α. Κολτσιδοπούλου, Δ. Κούτσικου, Α. Κυριακίδου - Νέστορος, Π. Μαρτινίδης, Μ. Μποστάντζογλου, Δ. Πικιώνης, Δ. Ραυτόπουλος, Δ. Σκάλος και Ν. Χατζηκυριάκος - Γκίκας.

Προλογίζει η υπουργός Πολιτισμού και Επιστημών Μελίνα Μερκούρη.

Ωραίο βιβλίο!

Τι είναι «ΚΙΤΣ»

Η λέξη kitsch έχει γερμανική προέλευση προέρχεται από την ιδιωματική φράση kitschen που σημαίνει «πασαλείβω». Το επίθετο kitsch στην τέχνη χρησιμοποιήθηκε για το χαρακτηρισμό του ευτελούς, του φτηνού, του κακόγουστου.

ΕΚΔΟΣΗ:
«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ANTI»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΟΛΥΤΕΧΝΟ

Δεινοκράτους 131, Αθήνα 115 21
Τηλ. 72.29.237

«Κάτι το ωραῖον»

Με φωτογραφικό υλικό που βασίζεται σε ρεπορτάζ των Χρ. Βλάχου, Τ. Βρεττού και Λ. Μιαούλη και εμπλουτίστηκε από αρχαικό υλικό πολλών επαγγελματιών και ερασιτεχνών φωτογράφων.

Ωραίο βιβλίο!

«Κάτι το ωραῖον»

Ένα βιβλίο ντοκουμέντο!

Μια έκδοση των «Φίλων του περιοδικού ANTI»

- 360 σελίδες • 1059 έγχρωμες και μαυρόασπρες φωτογραφίες
- Σε σχήμα 21 x 28 πανόδετο

Κάτι το «ΩΡΑΙΟΝ»

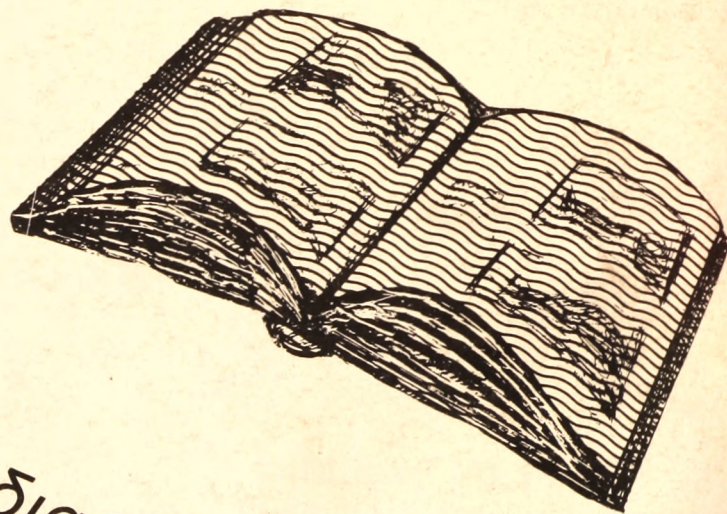
ΜΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΚΟΓΟΥΣΤΙΑ.

Ωραίο βιβλίο!

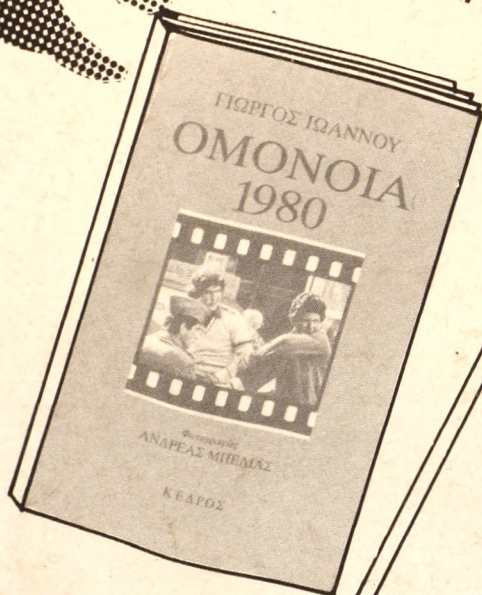
ΚΕΔΡΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

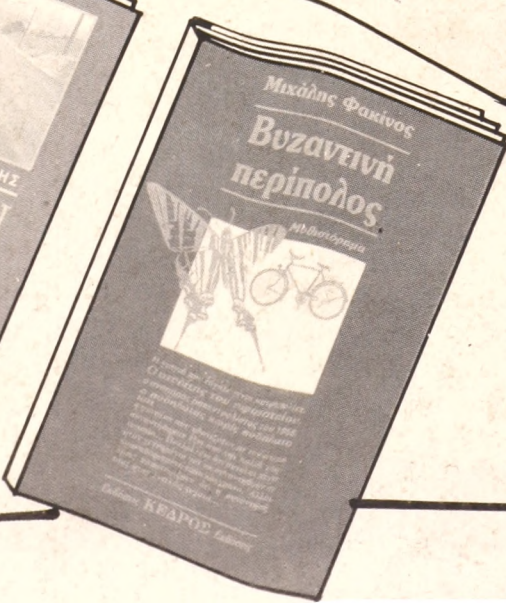
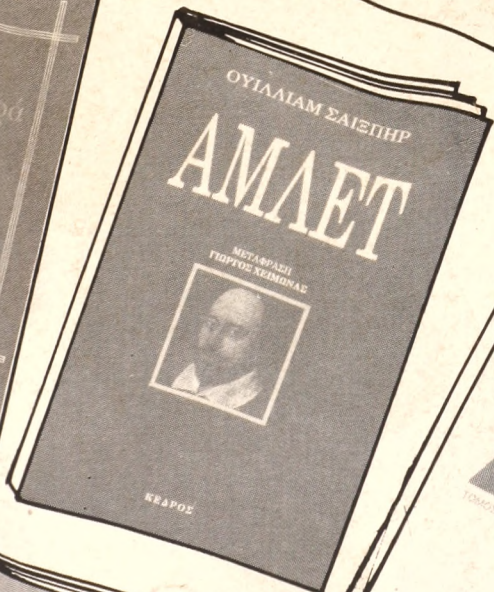

διαβάστε
στις διακοπές

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΤΑΣΟΣ ΛΕΙΒΑΔΙΤΗΣ Ποίηση. Τόμος 3
ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΗΣ Προσκυνητής

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ
ΣΤΕΛΛΑ ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ Η συγκάτοικος
ΚΩΣΤΗΣ ΓΚΙΜΟΣΟΥΛΗΣ Στάχτη στα μάτια
ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ Οι Λεύκες Ασάλευτες
ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ Ομόνοια
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΑΝΙΩΤΗΣ Τα μαύρα παραμύθια
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΜΗΛΙΩΝΗΣ Ο Σιλβέστρος
ΚΩΣΤΟΥΛΑ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ Το παλαιοπωλείο στην Τσιμισκή
ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ Η μεγάλη πλατεία
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Ο ιερός μαστός
ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ο Κύπριος Το βιβλίο του Μοναχού
ΕΙΡΗΝΗ ΣΠΑΝΙΔΟΥ Το φίδι του Θεού
ΕΡΣΗ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ Μεξικό
ΜΙΧΑΛΗΣ ΦΑΚΙΝΟΣ Βυζαντινή περίπολος
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Η έκρηξη

Γ. Γενναδίου 3 - Τηλ. 36.02.007